
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
6 B
18

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ

ἠθικοὶ χαρακτῆρες.

THEOPHRASTI NOTATIONES MORVM.

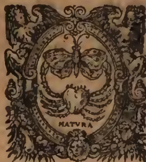
ISAACVS CASAVBONVS

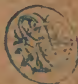
recensuit, in Latinum sermonem vertit, &

LIBRO COMMENTARIO ILLVSTRAVIT.

Editio altera recognita, & aliquot capitibus aucta ex MSS.

Cum Indice triplici, primo nominum propriorum: secundo Græco; tertio Latino; vtroque vocum & rerum.

LVGDVNI,

Apud Antonium de Harsy.

M. D. XCIX.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRÆSTANTISSIMO
VIRO D.
NICOLAO BRVLARDO
A SILERI,

Henrici IIII. Francor. & Nauar. Regis Christianissimi in sacro consistorio Consiliario, & apud Heluetios Rhætósque Legato,

ISAACVS CASAVBONVS S.

DOCTRINAM morum, quæ vel vtilissima philosophiæ pars est, BRVLARDE præstantissime, non vna ratione veteres sapientes tradiderunt. Fuê-

re qui in rectè constituenda vitæ summa, & inueniendo bono, vt putabant, summo, quærendísque & explicandis mediis ad beatitatem ducentibus, suam omnem operam ponerent. Fuêre qui ad singulas vitæ humanæ partes studium conferrēt suum, & quid cuique personæ, cuique ætati conueniret, quę officia singulorum, docere laborarent. Illam priorem veteres δογματικὴν, hāc posteriorem παραινετικὴν philosophiam nuncuparūt. Fuit verò & tertium quoddam tractandæ morum disciplinæ genus, è re χαρακτηριστικὸν ab iisdem illis nominatum. Pulcherrimam hāc philosophandi viam, primus, vt videtur, senex facundissimi oris,

Theo

Theophraſtus inuenit: primus certè, quod ex antiquis monumentis conſtet nobis, in eo ſe, & elegantiſsimum illud ingenium ſuum exercuit. Neque abeſt cõiectura, ſummum virum cùm à Platone didiciſſet, Virtutem, ſi oculis cerneretur mirabiles ſui amores excitaturam: rationem & veſtigaſſe prudenter, & perueſtigaſſe ſolerter, qua cùm virtutis ſpeciem pulcherrimã, tum etiam vitiorum dedecus ac turpitudinem ipſis pene dixerim corporis oculis ſpectandam exhiberet. Magnum ſanè auſum, & eo viro digniſsimum, qui felici illo ſeculo viueret, quod tulit Socratem, Platonem vidit, Ariſtotelem generi humano de-

dit: III viros constituendæ philosophiæ, sine dubio diuinitus excitatos. Quorũ in sinu & gremio cùm fuerit hic de quo loquimur educatus, nec dubium, nec mirum est eam ipsum scientiæ βαθύτητα esse consecutũ, eam scribendi facultatem adeptum, vt nihil vnquam sit ab eo profectum, quod nõ visum sit studiosis sapientiæ omnibus numeris perfectum. Testes sunt huius tãtæ illius præstãtiæ, cùm alia hominis monumenta, quæ in studiosorũ manibus, hodiéque versantur: tum hic quoque liber aut libri potiùs ἀποσπασμάτιον, quod me auctore atque interprete in tuam se clientelam, si pateris BRVLARDE clarissime, gestit

trade

tradere. Est autẽ hic ille Theophrastei ingenij fœtus, de quo paulò antè dicebam: liber, sine dolo dicam, aurum contra non carus. Nam quod ille integer ad nos non peruenerit, adeò non debet ea calamitas reliquiarum istarum pretium apud nos imminuere: vt cõtrà potius eò maiore cura ac studio, ceu tabulæ aliquæ ex ingenti naufragio superstites, colligendę nobis colligandæque videantur. Neque sanè vereri vnquã subiit, ne quas horas in emendando, vertendo, & explicando hoc Fragmento ponebamus, eas docti viri malè nos collocasse iudicarent. Et verò pręter grauissimorum virorum adhortationes, quibus exci-

tati primùm ſumus ad hãc qualemcunque operam Theophraſto commodandam : exemplo etiam ſumus confirmati doctiſſimorum hominum , quos ante nos in eãdem deſcẽdiſſe arenam videbamus. qui ſi tantum aut temporis aut diligentię huic negotio impendiſſent, quãtum res poſtulabat : facilè mihi perſuadeo potuiſſe illos & mihi & aliis omnibus occaſionem præripere falcem in ipſorũ meſſem iniiciẽdi. Verùm quid inter illorum editionem & noſtram hanc interſit, doctis candidiſq; lectoribus æſtimandum & iudicandum relinquimus. In primis autem te BRVLARDE ſapientiſsime, arbitrum ferimus : cuius iudicio

dicio ſi ſtabit & probabitur noſtra hæc opella, næ cauſſa non erit, cur de cæterorum eruditorum calculis aut deſperemus, aut multũ ſimus ſolliciti. quod enim ille olim de Platone, id ego non minori iure nunc de te, Vnus tu mihi inſtar omnium. Nam & is es tu, in quo vno cũctas habitare virtutes, quas in aliis mirari ſolemus ſingulas, vno omnes ore pridem fatentur. Te quondam in media patria, & in oculis tuorum ciuium Reipu. gubernacula integritate, iuſtitia, & moderatione ſumma inter præcipuos tractantem, laudibus in cœlum omnes ferebant. Te nunc legationis huius ampliſsimo munere difficillimis hiſce &

tantùmnon deſperatis tempori-
bus ſapientiſsimè, prudentiſsi-
mè,fœliciſsimeq́ue fungentem,
omnes mirantur. Te denique
fortiſsima Heluetiorum gens
tanquam vnicum, & cœlo de-
lapſum fidei,conſtantiæ, verita-
tis, grauitatis, &, vt vno verbo
dicam, veteris illius Frãcicæ ge-
neroſitatis,quę pridem defeciſſe
in noſtra gente artibus corrupta
exoticis,videbatur,exemplar in-
tuetur, ſuſpicitq́ue. Quid ego
nunc commemorem, non Iuris
ciuilis tantùm, ſed plurimarum
artium honeſtiſsimarum accu-
ratam cognitionem? quid ſum-
mum illum amorem, ardorém-
que in litteras, & cùm plurima
teneas,plura in dies diſcendi de-
ſide

ſiderium? quod cùm à puero maximum tibi naturæ auctor Deus inoleuiſſet, ne nunc quidem inter tantas, tam moleſtas, tam difficiles curas & occupationes relanguit, nedum exaruerit. Accedit ad has tantas virtutes tuas, ceu inſerta pulcherrima, ſingularis morum comitas: quæ te omnibus bonis non minus reddit amabilem, quàm illa priora venerabilem. Et erit aliquis qui miretur tantum te gratia, tantum auctoritate apud omnes pollere? mirarer potius, ſi qui eſſet, qui cùm te vidiſſet, cùm loquentem audiſſet, non ſtuperet. Equidem, vt primùm te vidi, & quæ antè fama de te acceperam, præſens maiora

omnia

omnia in te agnoui : nunquam ab eo deſtiti ſilentio, atque ἐυφημία animum iſtum tuum tam excelſum, & tot virtutibus exaggeratum venerari. cuius affectus, animíque in te mei patere obſecro te, vir maxime, extare hoc, cuicuimodi eſt, teſtimonium: meámque hanc ſiue temeritatem, ſiue audaciam æqui boni conſule. Vale. à d. IV. Kalend. Febr.

CIↃ. IↃ. XCII.

PET.

PETRI MATTHÆI I. C. Lugdun.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ISAACVS CASAVBONVS, *cui nec desunt vires, nec languent animi, ad studiorum fulciendas ruinas, Lugdunum venit, eo maximè tempore, quo tota ciuitas ob sal. publ. & restitutam pacem, post tot malorum maria è sagis ad togas redierat, & ingenti lætitiæ apparatu desudabat. Diuertit ad amplissimum D. de* VIC, *Regis ab intimis consiliis, Tholosani Senatus*

Præsi

Præsidem integerrimum, cuius ædes nunquam clausæ ijs quos ingenuus bonarum artium color non fucus commendat, eóque nomine vt palam apud superstites, sic æternùm apud posteros laudabitur. Illi suscepti itineris caussam nouus hospes aperuit, se Athenæum dum in Volcis Aremouicis per hos nimbos & æstus ciuilis procellæ sumptu & applausu publico doceret, ab innumeris plagis, ijsque Chironijs non solùm curasse, sed sanasse, optare eum in publicam lucem, cum plerisque alijs scriptis emittere, & omnium editioni adesse, quòd olim expertus esset non integrum rem omnem Typographorum operis fidere. Probauit & comprobauit hanc mentem, simúlque pro ea exequenda nouas faces adiecit. Inde præla feruêre

cœpe

cœperunt ab opuſculo quod Theophraſtus Ereſius, cùm ad incultos & malè dolatos mores inſtituendos, auerruncandam è mentibus amentiam, tum ad virtutum & vitiorum indagãdas naturas Ἠ'ΘΙΚΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ, *quaſi* τῶν ἠθῶν εἰκονισμοὺς *inſcripſit. Sed vt variæ & incertæ ſunt aulicorum vices & ſedes, quos plerumque improuiſus negotiorum vortex aliò abducit, cùm ad coronidem vergeret opus, allati ſunt regij codicilli, quibus Illuſt. de* Vic *in aulam euocatur, ad præclaram legationem in Britanniam ſuſcipiendum. Js Caſaubonum optauit comitem, & vt non ſolet pendêre ex craſtino, aut* εἰς ἄυριον τὰ σπουδαῖα *reijcere, tam ſubitam profectionem repentè adeò inſtituit, vt abeũti*

vix

vix datum ſit amicis & clientibus precari benè. Quod ergo ſupererat operis ad excudendum, illud auctor leui manu, tumultuaria opera, & iam induta chlamyde recenſuit, cumq; de illius cauſsis, ordine & ratione præfari non poſſet itineri accinctus, id muneris delegauit, ratus eam vicem me obire poſſe et velle. Recuſanti propter forenſes curas, quibus indies abſtrahor & auellor è gratis illis ſtudiorum vmbris, ſub quibus olim apricari licuit, literas addidit tanti affectus & beneuolentiæ vt animum ſubſilire fecerint ad parendum. Non potui itaque non ſuaderi, quin has ſuccenturiatas, et veluti anteambulones paginas inculti et ſupini ſtili, in limine elegantiſsimi operis, Caſauboni nominis ſtudioſis offerrem. Videbor

autem

autem obſcuræ facis igniculis tam latè patentem, ſeſeq́ iamdudum per orbem noſtrum diffundentem ſplendorem illuſtrare, aut ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν *, ſed non pudebit præſtare quod tam liquentibus cauſis recuſare non potui. Ignoſcet facilè qui noſcit.*

Habes ergo, vel me tacente, Amice lector, librum multò quàm antea caſtigatiorem, innumeris mendis ita olim ſcatentem, vt de eo dicere liceret, quod Simonem de Homericis ſcriptis Arato dixiſſe ferunt, deprauatum ſcilicet ab his qui emendare volebant, vt imperiti Chirurgi vulnus faciunt dum medentur. Solius erat CASAVBONI *tam altos errores ingenij acie eruere, tam fœdos critica ſpongia eluere, & Philoſophum*

quem post Stratonem Cicero omnium sui æui eloquentissimum & eruditissimum appellat, sua lingua & Latina loquentem primæuo splendori restituere. Addidit aliquot capita quæ hactenus desiderabantur, eiusdem auctoris & eadem forma percussa, ex laceris reliquiis vetustissimi codicis quem nactus est ante aliquot annos ex locupletissima Principis Palatini Bibliotheca à Marquardo Frehero I. C. præstantissimo, viro vtraq; lingua maximo, studiis iuuandis, & vindicandis ab interitu, situ & puluere veterum monimentis nato. Promiserat equidem ea maturiùs edere, nec per eum stetit quòd citiùs hoc nomen in aspero & probo non expunxerit; sed cùm per Typographos & tempora commodùm non posset, solo tempore.

pore lapſam fidem exoluit cum fœnore. Nam ſingulis capitibus notas adiecit, ad lucem plurium ſcriptorum, in quorum ſententiis ſemper caligaſſemus, niſi hæc fax præluxiſſet, quæ glaucomam obſidentem oculos prohiberet. Vberiores autem & auctiores eſſent, niſi eorum librorum ſubſidio, in excutiendis varijs locis qui ab his tantùm qui multum & multa legerunt tractari volunt, caruiſſet. Sed de hoc Theophraſti interprete quod olim Ariſtoteles de Theophraſto pronunciauit fas erit dicere, eum καθ' ὑπερβολὴν ὀξύτητος *cuncta facillimè ſine libris, iudicij potiùs & ingenij præſtantia, &* ψυχῆς περιπάτῳ, *vt cum Hippocrate loquar, quàm librorum auctoritate & compēdio aſſequutum. Nec eſt quod hîc hallucineris hanc*

ab alijs perfectam glaciem. Nam ut natura comparatum est res non nasci simul & perfici, nec in lucem omnia prodire, non ita primi singulas res librarunt, aut libarunt, ut posteris omnem scribendi præripuerint facultatem. Verùm iniuriam me tanti viri famæ facere putarem, si ex uno opere, ut ἐκ τῶν ὀνύχων τὸν λέοντα, *ingenij magnitudinem existimarem. Dicam verè, & ut mos meus liberè, eum* ἀπὸ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου, *quod de Ioue fabulantur, tot edidisse Palladas, easq; aduersus malum liuoris dentem armatas, quot libros conscripsit. In ea verò ætatis æstate, qua in publicum literarum theatrum productus floret, neq; octauum agonem Olympicum numerauit, tam uberes protulit ingenij fructus, ut*

ipsis

ipsis legendis & colligendis innumeræ vix sufficiãt Olympiades. Suis enim auspicijs tuti orbem quadriuium perambulant Aristoteles, Theophrastus, Laertius, Polyænus, Strabo, Tranquillus, Theocritus, & plerique alij classici scriptores, quibus olim per barbariem excussi oculi, excisæ aures, fracta crura, secti humeri flagellis. Auidè expectamus Athenæum, quem post Jacobi Dalecampij Lugdunens. Medici editionem olim Illustrissimo Archiepiscop. Lugdun. Galliarum Primati, vtpote rarum & fœlicem ingenij fœtum, votam & dicatam recudit, elimat, illustrat, & quod πάυροις πρά̈ξασθαι ἐυμαρὲς, *intentatos calles nullo antea tritos pede aperit, & multa quæ proauos latuerunt extricat. Ita sentit nobile illud Galliæ nostræ*

decus Iosephus Scaliger, qui nuperis literis ad Clariß. de Vic, Casaubonum eruditorum Phœnicem appellat. Ita sentiunt suis eulogiis præclara illa sydera Aug. Thuanus, Petrus Faber Saniorianus, Iustus Lipsius, quorum nomini totus literatorum concessus plaudit & assurgit. Sic sentient omnes quibus est purior sensus. Reliquos qui plus verborum quàm animi habent, quibus innatum est, & veluti οἰκεῖον πρῶτον *magnis inuidere conatibus, homines dodrantales, ignauiones vsquequaq; contemnendos non moramur. Sed ne diutius te detineam, candide Lector, his præclaris ingenij delicijs planè, planè tuis diu fruere, & Vale.*

ΤΑ ΣΩΖΟ'ΜΕΝΑ κεφάλαια τῶν Ἠθικῶν χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου.

De

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΗΘΙ-κοὶ χαρακτῆρες.

THEOPHRASTI CHARACTERES Ethici,

siue,

Morum descriptiones.

ISAACO CASAVBONO INTERPRETE.

SÆPE equidem iam antè quum hac de re attentius cogitare cœpissem, miratus sum: sed nec mirari fortasse desinã, quid causę sit cur quum Græcia omnis eidem cælo subiecta sit, quum etiam Græci omnes eodem modo instituantur, non omnes tamen iisdem moribus

ΗΔΗ μὲν καὶ πρότερον πολλάκις ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν, ἐθαύμασα, ἴσως δὲ οὐδὲ παύσομαι θαυμάζων, τί δήποτε τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸμ αὐτὸμ ἀέρα κειμένης, καὶ πάντωμ τῶμ Ἑλλήνωμ ὁμοίως παιδευομένωμ, συμβέβηκεν ἡμῖμ οὐ τὴν αὐτὴν τάξιμ τῶμ

τρόπων ἔχειν. ἐγὼ γάρ,
ὦ Πολύκλεις, συν-
θεωρήσας ἐκ *πολλοῦ τὴν
ἀνθρωπίνην φύσιν,
καὶ βεβιωκὼς ἔτη ἐν-
νενήκοντα ἐννέα, ἔτι
δὲ ὡμιληκὼς πολλαῖς
τε καὶ παντοδαπαῖς
φύσεσι, καὶ παρατε-
θεαμένος ἐξ ἀκρι-
βείας πολλῆς τούς τε
ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων
καὶ τοὺς φαύλους, ὑπέ-
λαβον δεῖν συγγράψαι
ἃ ἑκάτεροι αὐτῶν ἐπι-
τηδεύουσιν ἐν τῷ βίῳ.
ἐκθήσω δέ σοι κατὰ γέ-
νος ὅσα τε τυγχάνει
γένη τρόπων τούτοις
*προσκείμενα, καὶ ὃν
τρόπον τῇ οἰκονομίᾳ
χρῶνται. ὑπολαμβά-
νω γάρ, ὦ *Πολύκλεις,
τοὺς *υἱοὺς ἡμῶν βελ-
τίους ἔσεσθαι, καταλει-
φθέντων αὐτοῖς ὑπο-
μνημάτων τοιούτων·

* γρ. χρό-νου.
* γρ. προσ...
* γρ. Περικλ.
* γρ. υἱεῖς.

vtamur. Ego ſiquidem, mi Polycles, quũ à multo tẽpore hominum naturas eſſem cõtẽplatus, (quippe qui annos nonaginta nouem iam vixerim: & cum multis, atq; omnis generis naturæq; hominibus ſim verſatus) quum inquã diligẽtia magna & probos ſimul & improbos homines cõſideraſſem, atque inter ſe comparaſſem, faciendum duxi, vt quæ ſit vitæ degẽdæ vtrorumque ratio, hoc ſcripto complecterer. Exponam autem tibi generatim, cùm omnes morũ ſpecies quibus illi ſunt præditi, tũ quis ſit illorum vitę cotidianę modus. Liberos enim noſtros, mi Polycles, fore meliores exiſtimo, ſi monumenta

ipſis

ipsis huiuscemodi reliquerimus, quæ sibi pro exemplo proponentes, optimè moratos quosque sint electuri quibuscum versentur & consuescant, vt in viros tādē nihil illis deteriores euadāt. Sed iam ad rem ipsam me accingā. Tuū erit, ad ea quæ dicam animū aduertere, & an rectè dicam pernoscere. Igitur, missis præfationibus, & iis quæ multa poterāt de re afferri, initium dicēdi faciam ab illis qui cauillationem amplexi sunt, vitiumq; ipsum primò definiam: deinde cauillatorē hominē describā qualis sit, & qui eius mores. Postea verò alias quoq, animi affectiones generatim, vt ante diximus, explicare conabimur.

οἷς παραδείγμασι χρώμενοι, αἱρήσονται τοῖς εὐσχημονεστάτοις συνεῖναί τε καὶ ὁμιλεῖν, ὅπως μὴ καταδεέστεροι ὦσιν αὐτῶν. τρέψομαι δὲ ἤδη ἐπὶ τὸμ λόγον. σὸν δὲ, παρακολουθῆσαί τε καὶ εἰδῆσαι εἰ ὀρθῶς λέγω. πρῶτομ μὲν οὖν ποιήσομαι τὸν λόγον ἀπὸ τῶμ τὴν εἰρωνείαν ἐζηλωκότωμ, ἀφεὶς τὸ προοιμιάζεσθαι, καὶ πολλὰ περὶ τοῦ πράγματος λέγειν. καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, καὶ ὁριοῦμαι αὐτήν· εἶθ' οὕτως τὸμ εἴρωνα διέξειμι, ποῖός τις ἐστὶ, καὶ εἰς τίνα τρόπον κατενήνεκται. καὶ τὰ ἄλλα δὴ τῶν παθημάτων, ὥσπερ * ὑπεθέμην, πειράσομαι κατὰ γένος φανερὰ καταστῆσαι.

*γρ. ὑπεθέμην.

ΠΕΡΙ ΕΙΡΩΝΕΊΑΣ.

Ἡ ΜΕΝ οὖν εἰρωνεία δόξειεν ἂν εἶναι, ὡς τύπῳ λαβεῖν, προσποίησις ἐπὶ τὸ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων. ὁ δὲ εἴρων, τοιοῦτος τις ἐστὶν οἷος προσελθὼν τοῖς ἐχθροῖς ἐθέλειν λαλεῖν, οὐ μισεῖν. καὶ ἐπαινεῖν παρόντας οἷς ἐπέθετο λάθρα, καὶ τούτοις συλλυπεῖσθαι ἡττωμένοις. καὶ συγγνώμην δὲ ἔχειν τοῖς κακῶς αὐτὸν λέγουσι· καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἑαυτοῦ λεγομένοις, καὶ πρὸς τοὺς ἀδικουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας πράως διαλέγεσθαι. καὶ τοῖς ἐντυγχάνειν κατὰ σπουδὴν βουλομένοις, προστάξαι ἐπανελθεῖν· καὶ μηδὲν ἂν

DE CAVILLATIONE.

CAuillatio igitur, ſi quis rudi definitione complecti velit, eſt cùm factorum tum dictorum, in deterius fictio. Homo autem cauillator talis eſt, qui ad inimicos ſuos adeat, quaſi alloqui eos velit, nō amplius odiſſe: quíque illos quibus clam ſtruit inſidias, pręſentes laudet, & ſi victi fuerint, eorum vicē doleat. Si quis ipſi maledicat, ei ignoſcit: iactáque in ſe cōuitia negligit: cum iis etiam, qui quod iniuriā ab ipſo paſsi ſint, quiritant, blandè, benignéque loquitur. Eos qui ipſum cōfeſtim cōuentum velint, iubebit redire iterū. Quicquid

agit

agit, clã id habet, & ſe adhuc deliberare dicit. Idẽ ſe modò aduenìſſe fingit: aut ſub veſperam veniſſe, & è via lãguere. Pecuniã mutuò rogãtibus, aut eranum ab ipſo exigẽtibus, Nihil vẽdo, inquit: è contrario quũ nihil vendet, tum vendere ſe affirmabit. Quũ quid audiuerit, videri volet animum non aduertiſſe. Quum quid viderit, negabit vidiſſe. Pactus aliquid, negabit ſe meminiſſe. De aliis dicit ſe cogitaturũ, alia neſcire, mirari alia: de quibuſdã ſe quoque iã antè ſimiliter cogitaſſe. Deniq; frequens omnino in eius ore huiuſmodi eſt oratio, Nõ credo: Non puto: Obſtupeſco. Seſe etiã aliũ fuiſſe dicet. Itẽ, Atqui nõ hęc e-

πράττει ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ φῆσαι βουλεύεσθαι· καὶ προσποιήσασθαι ἄρτι παραγεγονέναι, καὶ ὀψὲ γενέσθαι αὐτὸν καὶ μαλακισθῆναι· καὶ πρὸς τοὺς δανειζομένους καὶ ἐρανίζοντας, ὡς οὐ πωλεῖ· καὶ μὴ πωλῶν, φῆσαι πωλεῖν. καὶ ἀκούσας τι, δοξεῖ μὴ προσποιεῖσθαι. καὶ ἰδὼν, φήσει μὴ ἑωρακέναι· καὶ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι· καὶ τὰ μὲν *σκέψασθαι φάσκει, τὰ δὲ οὐκ εἰδέναι, τὰ δὲ θαυμάζειν, τὰ δὲ ἤδη ποτὲ καὶ αὐτὸς οὕτω διαλογίσασθαι. καὶ τὸ ὅλον, δεινὸς τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοῦ λόγου χρῆσθαι, οὐ πιστεύω, οὐχ ὑπολαμβάνω, ἐκπλήττομαι· καὶ λέγει ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι. καὶ μὴν οὐ ταῦ-

*γρ. ἰσκί φθαι.

τὰ πρὸς ἐμὲ διεξῄει· παράδοξόν μοι τὸ πρᾶγμα, ἄλλῳ τινὶ λέγε· ὅπως ἢ σοὶ ἀπιστήσω, ἢ ἐκείνου καταγνῶ, ἀπορῦμαι· ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον πιστεύῃς Τοιαύτας φωνὰς καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας οὐ χεῖρον ἐστὶν εὑρεῖν οὐδέν. τὰ δὴ τῶν ἠθῶν μὴ ἁπλᾶ, ἀλλ' ἐπίβουλα, φυλάττεσθαι μᾶλλον δεῖ ἢ τοὺς ἔχεις.

rat ipſiꝰ apud me oratio. Res mihi videtur mira, & fidem omnem ſuperare: Quære alium cui iſta narres: Tibíne credam, an illius damnem fidẽ, neſcio. At tu caue ſis vocibus iſtiuſmodi & recãtatis dictis credas: qua re deterior nulla queat reperiri. Enimuero mores huiuſmodi hominum, non ſimplicium ſed inſidioſorum, magis quàm viperas fugere debemus.

ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

DE ADVLATIONE.

ΤΗΝ δὲ κολακείαν ὑπολάβοι ἄν τις ὁμιλίαν αἰσχρὰν εἶναι, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. τὸν δὲ κόλακα τοιοῦτόν τινα, ὥστε πορευόμενον ἅ-

ADulationem verò putet aliquis eſſe turpem vitæ quotidianæ conſuetudinem, ſed quæ adulatori conducat. Adulator autem is eſt, qui ſi cum aliquo ambu

ambulet ei dicat, Viden' vt omnes in te oculos conuertunt? Fit hoc nemini ex omnibus ciuibus præterquã tibi. Heri in porticu magnum bonæ existimationis tuę fructum capiebas. Nam quũ homines ibi plus quã triginta sederent, sermóque incidisset, Ecquis ciuium esset optimus? & orsos ab ipso, & in eiusdem nomẽ simul omnes recidisse. Hæc ille loquitur, aliáque his similia. Idem ex illius vestimentis cui assentatur floccos solet eximere. Quod si qua vel palea vel festuca à vento acta illius capillamento adhæserit, tollit adulator & simul renidens, En, inquit, quia biduo hoc ego te nõ vidi, vt canitie barba tibi est referta: atqui tu sanè, qui id ętatis

μα εἰπεῖν, ἐνθυμῇ ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς σὲ οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο οὐδενὶ γίνεται τῶν ἐν τῇ πόλει πλὴν ἢ σοί. ηὐδοκίμεις χθὲς ἐν τῇ στοᾷ· πλειόνων γὰρ ἢ τριάκοντα ἀνθρώπων καθημένων, καὶ ἐμπεσόντος λόγου τίς εἴη βέλτιστος; ἀπ' αὐτοῦ ἀρξαμένους πάντας, ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατενεχθῆναι· καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγειν. ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα· καὶ ἐάν τι πρὸς τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς ἀπὸ πνεύματος *προσενεχθῇ ἄχυρον καρφολογῆσαι· καὶ ἐπιγελάσας δὲ εἰπεῖν, ὁρᾷς; ὅτι δυοῖν σοι ἡμερῶν οὐκ ἐντετύχηκα, πολιῶν ἔσχηκας τὸν πώγωνα μεστόν. καί περ,

*γρ. προσαχθῇ.

εἴτις καὶ ἄλλος, ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα. καὶ λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾶν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούοντος. καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσεται, Ὀρθῶς. καὶ σκώψαντι* πικρῶς ἐπιγελάσαι, τό τε ἱμάτιον ὦσαι εἰς τὸ στόμα, ὡς δὴ οὐ δυνάμενος κατασχεῖν τὸν γέλωτα· καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἐπιστῆναι μικρὸν κελεῦσαι ἕως ἂν Αὐτὸς παρέλθῃ. καὶ τοῖς παιδίοις μῆλα καὶ ἀπίους πριάμενος, εἰσενέγκας δοῦναι, ὁρῶντος αὐτοῦ· καὶ φιλήσας δὲ εἰπεῖν, χρηστοῦ πατρὸς νεόττια! καὶ συνωνούμενος δὲ κρηπῖδας, τὸν πόδα

*κ. ψυχρῶς.

homo ſis, habes vt ſi quis alius capillos nigros. Iam ſi loquatur Ille, hîc verò adulator ſilentium omnibus imperare, in os laudare, dicenti voce geſtúque applaudere, & vbi finem dicendi fecerit, Dictum bene! acclamare. Quòd ſi quem Ille ſale aliquo perſtrinxerit, eundem iſte acerbè irridebit, veſtémque in os ſibi indet, quaſi riſum tenere non queat. In via ſi qui fiant obuij, ſiſtere gradum iubet, donec Ille tranſierit. Mala etiam & pyra à ſe empta domum liberis Illius afferre, & ſpectante ipſo dare moris habet: atque adeo ipſos oſculatus, Probi patris pullitiem! ait, exclamans. Crepidas ementi ſi comes affuerit, pedem dicet

cet ipso calceo esse cõcin-
niorem. Adeunte Illo ad
amicorũ aliquem, cursu
præire assentator, & huic
quidẽ, Venit Ille, in quit,
ad te: statimq; reuersus,
Ego, ait, de tuo aduentu
præmonui. Sanè etiam
quæcũq; ad muliebre fo-
rum pertinent, didicit iste
omnia sedulò & diligen-
ter ministrare: necnon ex
omnibus conuiuis vinũ
primus laudare: & Illi as-
siduè assistens, dicere, Vt
tu molliter comedis! &
de iis quæ mẽsæ sunt ap-
posita, aliquid attollens,
Hoc verò, ait, quàm bo-
num est! Quærere etiam
amat, nũquid Ille frigeat:
nunquid tegi adhuc &
amplius amiciri velit: &
quidem hæc dicens, ad
aurem hominis se incli-
nat, eique aliquid insusur-
rat: in eũdem etiam dum

φῆσαι εἶναι εὐρυθμό-
τερον τοῦ ὑποδήμα-
τος. καὶ πορευομένου
πρός τινα τῶν φίλων,
προδραμὼν εἰπεῖν,
ὅτι πρός σε ἔρχεται·
καὶ ἀναστρέψας, ὅτι
προσήγγελκα. ἀμέ-
λει δὲ καὶ τὰ ἐκ γυναι-
κείας ἀγορᾶς διακο-
νῆσαι δυνατὸς ἀπ-
νευστί. καὶ τῶν ἑστιω-
μένων, πρῶτος ἐ-
παινέσαι τὸν οἶνον· καὶ
*παραμένων εἰπεῖν, * γρ. πα-ρακειμένων.
ὡς μαλακῶς ἐσθίεις!
καὶ ἄρας τι τῶν ἀπὸ
τῆς τραπέζης, φῆσαι,
τουτὶ ἄρα ὡς χρηστὸν
ἐστι! καὶ ἐρωτῆσαι μὴ ῥι-
γοῖ, καὶ εἰ ἐπιβαλέσθαι
βούλεται καὶ ἔτι περι-
στεῖλαι αὐτόν. καὶ μὴν
ταῦτα λέγων, πρὸς τὸ
οὖς προσπίπτων, ψι-
θυρίζειν, καὶ εἰς ἐκεῖ-
νον ἀποβλέπων, τοῖς

ἄλλοις λαλεῖν. καὶ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ἀφελόμενος τὰ προσκεφάλαια, αὐτὸς ὑποστρῶσαι. καὶ τὴν οἰκίαν φῆσαι εὖ ἠρχιτεκτονῆσθαι, καὶ τὸν ἀγρὸν εὖ πεφυτεῦσθαι, καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶναι. καὶ τὸ κεφάλαιον, τὸν κόλακα ἔστι θεάσασθαι πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα οἷς χαριεῖσθαι ὑπολαμβάνει.

alios alloquitur, oculos defixos habet. Puluinos in theatro puero ademptos, ipse substernit. Domum ait benè & ingeniosè fuisse dimensam & ædificatam: agrum diligenter consitum: imaginem per esse similem. In summa, assentatorem semper videbis omnia sua dicta, factaque ad voluntatem aliorum referre & conformare.

ΠΕΡΙ ΑΔΟλεσχίας.

DE GARRVlitate.

Ἡ ΔΕ ἀδολεσχία, ἐστὶ μὲν διήγησις λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων· ὁ δὲ ἀδολέσχης, τοιοῦτός ἐστιν οἷος ὃν μὴ γινώσκει, τούτῳ παρακαθεζόμενος πλη-

Garrulitas est longorum & inconsideratorum sermonum effutitio. Garrulus autem eiusmodi est, qui vel apud ignotum iuxtim ei assidens, vxoris suæ

ſuæ laudes prædicare inſtituat: deinde quod præcedenti nocte ſomniauerit, id narret: tum quæcunque in cœna ſibi fuerint apposita, omnia ſigillatim recenſeat. Mox verò vbi incaluerit, homines huius ſæculi dicet eſſe antiquis deteriores: frumenta in foro vili væniſſe pretio: peregrinos eſſe in vrbe quàm plurimos: mare ſtatim à Dionyſiis patere nauibus: & ſi Iupiter pluerit, eorum quæ terra conduntur meliorem fore prouentum: ſeque agrum ſuum in ſequentem annum eſſe culturum: ait etiam viuendi rationes eſſe perdifficiles: & quum Myſteria agitarentur Damippum facem omnium maximam ſtatuiſſe. Quærit

σίον, πρῶτον μὲν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς εἰπεῖν ἐγκώμιον· εἶτα ὃ τῆς νυκτὸς εἶδεν ἐνύπνιον, τοῦτο διηγήσασθαι· εἶθ᾽ ὧν εἶχεν ἐπὶ τῷ δείπνῳ τὰ καθέκαστα διεξελθεῖν· εἶτα δὴ προχωροῦντος τοῦ πράγματος, λέγειν ὡς πολὺ πονηρότεροί εἰσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι τῶν ἀρχαίων· καὶ ὡς ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ· καὶ ὡς πολλοὶ ἐπιδημοῦσι ξένοι· καὶ τὴν θάλατταν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶναι· καὶ, εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ, τὰ ἐν τῇ γῇ βελτίω ἔσεσθαι· καὶ, ὃ ἀγρὸς εἰς νέωτα γεωργήσει. εἶτα, ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν. καὶ, ὡς Δάμιππος μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε.

εἶτα, πό

καὶ, πόσαι εἰσὶ κίονες τοῦ Ὠιδείου. καὶ, χθὲς ἤμεσα. καὶ, τίς ἐστιν ἡμέρα σήμερον; κἂν ὑπομένῃ τις αὐτὸν, μὴ ἀφίστασθαι. καὶ ὡς Βοηδρομιῶνος μέν ἐστι τὰ μυστήρια, Πυανεψιῶνος δὲ ἀπατούρια, Ποσιδεῶνος δὲ κατ' ἀγροὺς Διονύσια. παρασείσαντα * δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους τῶν ἀνθρώπων καὶ διαράμενον ἀπαλλάττεσθαι, ὅστις * ἀπύρετος εἶναι βούλεται· ἔργον γὰρ συναρκεῖσθαι τοῖς μήτε σχολὴν, μήτε σπουδὴν διαγινώσκουσιν.

* γρ. δεῖ δή.

* γρ. ἀπείρατος.

etiam, quot sint Odei columnæ: &, Heri, ait, vomui: & Quotus hic est mensis dies? Quòd si quis patientem se præbeat, nunquam ille ab eo discedat. Narrabit Mysteria mense Boëdromione, Apaturia Pyanepsione, Posideone verò quæ ruri agitantur Dionysia, solita celebrari. Id genus homines demissis manibus, grādiq; gradu fugiat oportet, quisquis febre carere volet. Difficile enim est cū iis durare, qui neque otij neque negotij tempora distinguere norunt.

ΠΕΡΙ ΑΓΡΟΙΚΙΑΣ.

ΗΔΕ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων· ὁ

DE RVSTICITATE.

RVsticitas verò honestatis & decori ignoratio videri queat.

At

At rusticus is est, qui hausto pharmaco in concionem nihilominus prodeat: quique vnguenta non suauius fragrare thymo dicat: calceos gestat pede grãdiores: voce etiam alta loqui sueuit. Amicis necessariisque suis parum fidens, de rebus maximis ad famulos refert: quæcunque in concione audiuit, omnia mercenariis suis, qui ruri apud ipsum opus faciunt, enunciat. Sæpe etiam veste ita supra genu subducta sedet, vt denudatæ corporis partes conspici queant. In via aliorum quidem nihil admiratur, neque vlla re obstupescit: sed si bouem, asinum, aut hir-

ὁ δὲ ἄγροικος, τοιοῦτός τις οἷος κυκεῶνα πιὼν εἰς ἐκκλησίαν πορεύεσθαι. καὶ τὸ μύρον φάσκειν οὐδὲν τοῦ θύμου ἥδιον ὄζειν. καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν. καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν. καὶ τοῖς μὲν φίλοις καὶ οἰκείοις ἀπιστεῖν, πρὸς δὲ τοὺς αὑτοῦ οἰκέτας ἀνακοινοῦσθαι περὶ τῶν μεγίστων· καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῷ ἐργαζομένοις μισθωτοῖς ἐν ἀγρῷ, πάντα τὰ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διηγεῖσθαι. καὶ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος, καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ *φαίνεσθαι. καὶ ἐπ᾽ ἄλλῳ μὲν μήτε θαυμάζειν, μήτε ἐκπλήττεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς· ὅταν δὲ ἴδῃ βοῦν, ἢ ὄνον, ἢ τράγον,

*γρ. ὑποφαίν.

τράγον, ἑστηκὼς θεωρεῖν. καὶ προαιρῶν δέ τι ἐκ τοῦ ταμιείου, δεινῶς φαγεῖν, καὶ ζωρότερον πιεῖν. καὶ τὴν σιτοποιὸν πειρᾶν λαθεῖν. κᾆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτὰ τὰ ἐπιτήδεια. καὶ ἀριστῶν δὲ ἅμα τοῖς ὑποζυγίοις *ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον. καὶ κόψαντος τὴν θύραν ἐπακοῦσαι αὐτός. καὶ τὸν κύνα προσκαλεσάμενος, καὶ ἐπιλαβόμενος τοῦ ῥύγχους, εἰπεῖν, οὗτος φυλάσσει τὸ χωρίον, καὶ τὴν οἰκίαν, καὶ τοὺς ἔνδον. καὶ τὸ ἀργύριον δὲ παρά του *λαβὼν ἀποδοκιμάζειν, λίαν μὲν λυπρὸν εἶναι, καὶ ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. καὶ ὃ ἄροτρον ἔχρησεν, ἢ κό-

*γρ. περιβαλεῖν τὴν θύραν.

*γρ. λαμβάνων.

cũ viderit, ibi homo grãdũ sistere, & contẽplari. Quumq; aliquid è prõptuaria cella depromit, decerptũ inde frustũ vorat: & vinũ meracius potat: diligẽter interim ne hoc ancilla panifica resciscat, cauẽs. Deinde verò cũ illa molere, & quę sunt ad victũ necessaria, tũ sibi tũ vniuersę familię parare solet. Inter prãdendũ iumentis pabulũ obiicit: & si quis fores pulset, ipse auscultat. Vocato etiã cane, & eius rostro manu prehẽso, Hic, inquit, & agrũ & domũ quique in ea sunt oẽs custodit. Argentũ quod ab aliquo acceperit, quasi tenue aut nimis asperũ solet reiicere, & vt alio id sibi mutetur postulare. Aratrum si cui forte vtẽdum dederit, aut cophinum

phinum,aut falcem, aut ſaccum, nocte intempeſta illa repetet, ſi per inſomniam fuerit corũ recordatus. In vrbẽ cum venit,obuium quemque interrogans, Quãti, ait, pelles & ſalſamenta vænibãt? &, Nũquid hodie ludi nouam lunam adducunt? Dicit etiam, ſe ſimul ac deſcenderit, tõdere velle. Idem cantare in balneo, & clauis calceos ſuffigere, &, quia eadem via erat, ab Archia ſalſamenta accipere, ac portare ipſe,moris habet.

φινον, ἢ δρέπανον, ἢ θύλακον, ταῦτα τῆς νυκτὸς κατ' ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος, καὶ εἰς ἄστυ καταβαίνων, ἐρωτῆσαι τὸν ἀπαντῶντα πόσου ἦσαν αἱ διφθέραι καὶ τὸ τάριχος· καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει. καὶ εἰπεῖν εὐθὺς ὅτι βούλεται καταβὰς ἀποκείρασθαι. καὶ ἐν βαλανείῳ δὲ ᾆσαι· καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα δὲ ἥλους ἐγκροῦσαι. καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παριὼν κομίσασθαι *παρ' Ἀρχίου τοὺς ταρίχους.

* γρ. ἀπὸ βραχίονος.

DE BLANDITIA.

BLanditia ſi quis eam definire velit,eſt cõgreſsio parum honeſtas voluptatis illecebras ha-

ΠΕΡΙ ΑΡΕΣΚΕΙΑΣ.

ΗΔΕ ἀρέσκεια, ἔστι μὲν, ὡς ὅρῳ *περιλαβεῖν, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς

* γρ. εἰπεῖν.

νῆς παρασκευαστική· ὁ δὲ ἄρεσκος, ἀμέλει τοιοῦτός τις οἷος πόρρωθεν προσαγορεύσας, καὶ ἄνδρα κράτιστον εἰπὼν, καὶ θαυμάσας ἱκανῶς, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ μὴ ἀφιέναι, καὶ μικρὸν προπέμψας, καὶ ἐρωτήσας πότε αὐτὸν ὄψεται, ἐπ' ἐπαινῶν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ παρακληθεὶς δὲ πρὸς δίαιταν, μὴ μόνον ᾧ πάρεστι βούλεσθαι ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀντιδίκῳ, ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ· καὶ τοὺς ξένους δὲ εἰπεῖν ὡς δικαιότερα λέγουσι τῶν πολιτῶν. καὶ κεκλημένος δὲ ἐπὶ δεῖπνον, κελεῦσαι καλέσαι τὰ παιδία τὸν ἑστιῶντα· καὶ εἰσιόντα, φῆσαι σύκου ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρί· καὶ προσαγαγόμενος, φιλῆ-

bens. Blandus verò is est, qui procul aliquem salutare, & virum appellare præstantissimum, fortunámque eius admirari soleat, & vtraque manu prehendens, non dimittat: sed aliquantisper comitatus, quærens quãdo sit illum visurus, vix tandem domum reuertatur simul eius laudes prædicans. Idem captus arbiter, non ei tantùm cui adest, sed aduersæ etiam parti, vt communis vtriusque amicus habeatur, gratificari studebit. Peregrinos iustiora quã ciueis loqui dicit. Ad cœnam inuitatus, conuiuij dominum vt liberos suos vocet rogabit: atq; illis ingredictibus negabit ficum ficui tam esse similem, quàm illi sint parentibus: deinde eos

ad

ad se vocabit, osculatúsque, sibi assidere iubebit: & cum aliis iocans, En vtrem, inquiet, En securim: alios in sinum recũbere dormientes, quamuis onere grauetur, sinet. Comam sæpius solet tõdere: dentes nitidos habere: vestes quæ vsui adhuc esse possint, mutare: vnguẽto vti. Ac fori quidem in eã maximè partem ventitat, vbi sunt argentariorum mensæ: gymnasia verò illa frequẽtat, in quibus se ephebi exercent: in theatro autem & spectaculis iuxta ipsos prætores sedet. Idẽ in foro sibi quidẽ nihil: sed amicis qui Byzantij sunt mittenda munera emtitat: necnon Laconicas canes quas Cyzicũ: & mel Hymettium quod Rhodum mittat: atque

σαι, καὶ παρ' αὐτὸν καθίσαι· καὶ τοῖς μὲν συμπαίζειν αὐτὸς, λέγων, ἀσκὸς, πέλεκυς· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐᾶν καθεύδειν, ἅμα θλιβόμενος. καὶ πλειστάκις δὲ ἀποκείρασθαι, καὶ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς ἔχειν. καὶ τὰ ἱμάτια δὲ χρηστὰ μεταβάλλεσθαι, καὶ χρίσματι ἀλείφεσθαι· καὶ τῆς μὲν ἀγορᾶς πρὸς τὰς τραπέζας προσφοιτᾶν· τῶν δὲ γυμνασίων ἐν τούτοις διατρίβειν οὗ ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται. τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι, ὅταν ἦ θέα, πλησίον τῶν στρατηγῶν· καὶ ἀγοράζειν αὑτῷ μὲν μηδὲν, ξένοις δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα· καὶ Λακωνικὰς κύνας εἰς Κύζικον. καὶ μέλι Ὑμήττιον, εἰς Ῥόδον. καὶ ταῦτα

παιῶν, τοῖς ἐν τῇ πόλει διηγεῖται. ἀμέλει δὲ καὶ πίθηκον θρέψασθαι δεινός, καὶ τίτυρον κτήσασθαι, καὶ Σικελικὰς περιστεράς, καὶ δορκαδείοις ἀστραγάλοις, καὶ * θουριακὰς τῶν στρογγύλων ληκύθους, καὶ βακτηρίας τῶν σκολιῶν ἐκ Λακεδαίμονος, καὶ αὐλαίαν ἔχουσαν Πέρσας ἐνυφασμένους, καὶ αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον, καὶ σφαιριστήριον· καὶ τοῦτο περιϊὼν χρᾶν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς σοφισταῖς, τοῖς ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι. καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν ὕστερον εἰσπεῖν, ἐπὶ τῶν θεωμένων, πρὸς ἕτερον, ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἡ παλαίστρα.

* γρ. θηριακὰς.

hæc se facere suis ciuib' narrat. Præterea solet idem, simiã domi alere, satyrũ emere, & colũbas Siculas, necnon dorcadios talos, & Thyriacas ampullas ex iis quę forma sunt rotũda: itẽ baculos ex obliquis Lacedæmone aduectos, necnõ aulæũ vbi sint Persæ intexti. Habet etiam idẽ paruulũ atrium puluere palæstrico respersum, & sphæristerium: atq; has ædium suarũ partes solet ille obuio cuique vel è philosophorũ grege, vel sophistarum, vel eorũ qui se armis, aut musico cantu exercent, cõmodare, vt ibi artis suæ periculum faciant: quod quidem dum illi faciũt, ipse de aliquo è spectatoribus alij dicit, Eccũ tibi cuius est hæc palæstra.

DE DESPERATIONE.

DEsperatio est per quã aliquis & facere quiduis & loqui cõtra honestatem sustinet. Homo autẽ desperatus & ad omnem audaciam proiectus, is est qui iusiurandũ facilè suscipiat: qui malè audire ac conuitiis proscindi, súsque, déque habeat. Moribus est veteratoris calidi imimprobíque, & hominis spurci, ac quiduis audẽtis. Atque adeo non pudebit eũ, saltare cordacem etiam sobrium, & in comico choro personatum: & quum præstigiæ spectãtur, ad quémque spectãtium adire & stipem æream exigere: ac si quis tesseram afferens, gratis spectare postulet, cum eo rixabitur. Cauponã quoq; exer-

ΠΕΡΙ ΑΠΟΝΟΙΑΣ.

ΗΔΕ ἀπόνοια, ἔστιν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. ὁ δὲ ἀπονενοημένος, τοιοῦτός τις οἷος ὀμόσαι ταχὺ, κακῶς ἀκοῦσαι, καὶ λοιδορηθῆναι δυνάμενος. τῷ ἤθει ἀγοραῖός τις, καὶ ἀνασεσυρμένος, καὶ παντοποιός. ἀμέλει δυνατὸς καὶ ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα, καὶ προσωπεῖον ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ, καὶ ἐν θαύμασι δὲ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν, καθ' ἕκαστον παριών. καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ σύμβολον φέρουσι, καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι. δεινὸς δὲ καὶ πανδοχεῦσαι, καὶ πορνο-

βοσκῆσαι, καὶ τελωνῆσαι, καὶ μηδεμίαν αἰσχρὰν ἐργασίαν ἀποδοκιμάσαι, ἀλλὰ κηρύττειν, μαγειρεύειν, κυβεύειν, τὴν μητέρα μὴ τρέφειν, ἀπάγεσθαι κλοπῆς, τὸ δεσμωτήριον πλείω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὑτοῦ οἰκίαν. καὶ τοῦτο δ' ἂν εἶναι δόξειε τῶν περιϊσταμένων τοὺς ὄχλους, καὶ προσκαλούντων, μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ παρεῤῥωγυίᾳ διαλεγομένων πρὸς αὐτοὺς καὶ * λοιδορουμένων· καὶ μεταξὺ οἱ μὲν προσίασιν, οἱ δὲ ἀπίασι πρὶν ἀκοῦσαι αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρχὴν, τοῖς δὲ συλλαβὴν, τοῖς δὲ μέρος τοῦ πράγματος λέγει· οὐκ ἄλλως θεωρεῖσθαι

* γρ. λοιδορούντων.

cere, leno ac portitor coactórque esse solet: ac qui à nullo turpi artificio se abstineat, præco erit: coquus erit: aleator erit: matri suæ alimenta denegabit: furti etiam conuictus obtorto collo rapietur, atque in carcere diutius quàm in suis ædibus habitabit. Est etiam iste ex iis qui turbam circa se sistunt, & obuios ad se vocant quibuscum voce magna & præfracta loquuntur, iisque maledicta ingerunt: atque interea partim accedunt, partim discedunt, priusquam quid sibi ille velit audierint: dum ille aliis principium, aliis vix syllabam, aliis partem aliquam de re tota refert: non aliter quàm in celebri ho

bri hominum conuentu profligatum ac perditũ ingenium ſuum ſpectari poſtulãs. Litibus etiam partim quæ ipſi intẽdũtur, partim quas ipſe aliis intendit, ſolet eſſe implicitus: atq; in aliis abſentiam ſuam iureiurando interpoſito excuſare: ad alias iudicio ſe ſiſtere, in ſinu quidem ſcriniũ, præ manibus verò forẽſium libellorum faſciculũ habens. Quin etiam, quæ eius eſt inſignita impudentia, ducem ſe rabulis forenſibus præbet: ac mox illis pecunia fenori data, pro vſura drachmæ cuiuſque ternos ſemiobolos in dies exigit: ſæpe etiam popinas & macella vbi piſces ac ſalſamẽta væneunt, perrat: necnon quos è nundinatione ſua nummos conficit, ſolet eos in buccam condere.

ἀξιῶν τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ, ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις. ἱκανὸς δὲ καὶ δίκας τὰς μὲν φεύγειν, τὰς δὲ διώκειν, τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι, ταῖς δὲ παρεῖναι· ἔχων ἐχῖνον ἐν τῷ προκολπίῳ, καὶ ὁρμαθοὺς γραμματιδίων ἐν ταῖς χερσίν. οὐκ ἀποδοκιμάζων δὲ οὐδ᾽ ἅμα πολλῶν ἀγοραίων στρατηγεῖν, καὶ εὐθὺς τούτοις δανείζειν, καὶ τῆς δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράττεσθαι, καὶ ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἰχθυοπωλεῖα, τὰ ταριχοπωλεῖα. καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν.

ἐργώδεις δὲ εἰσὶ τὸ στόμα εὔλυτον ἔχοντες πρὸς λοιδορίαν, καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ὥς συνηχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἐργαστήρια.

Sūt ſanè iſtiuſmodi homines admodum difficiles: quorum quidem os ad conuitiandum facilè ſoluitur : atque id voce ita contenta, vt eorum clamoribus & forum, & omnes tabernæ perſonent.

ΠΕΡΙ ΛΑΛΙΑΣ.

Ἡ ΔΕ λαλιὰ, εἴ τις αὐτὴν ὁρίζεσθαι βούλοιτο, εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου. ὁ δὲ λάλος, τοιοῦτός τις οἷος τῷ ἐντυγχάνοντι εἰπεῖν ἂν ὁτιοῦν πρὸς αὐτὸν φθέγξηται, ὅτι οὐδὲν λέγει. καὶ ὅτι αὐτὸς πάντα οἶδε, καὶ ἂν ἀκούῃ αὐτοῦ, μαθήσεται. καὶ μεταξὺ δὲ * ὑποκρινο-

* γρ. ἀποκρινομένῳ.

DE LOQVACITATE.

Loquacitas autem, ſi quis eam definire velit, ſermonis intemperantia eſſe videatur. Loquax verò is eſt, qui ſoleat ei qui cum verba facit, dicere, quicquid ille narrare inceperit, Nihil dicis: ſe rem omnem probè tenere: illum, ſi operam ſibi dare velit, intellecturum. Deinde reſ-

Tu

pondétem interpellans, Tu, ait, ne obliuiſcaris eorum quæ dicturus eras: &, Factum bene quod in memoriam reuocaſti: &, Quàm iuuat interdum ſermones mutuos ſerere!&, Quod præterij: &, Celeriter tu quidem rem percepiſti: &, Pridem expectabam an eôdem mecũ recideres: aliaſq; huiuſmodi occaſiones loquendi captãs, ne reſpirare quidem eos ſinit, quibuſcum loquitur. Ac poſtquã ſinguli ſunt ab eo ita enecti, tum ad eos accedere non veretur, qui plures vna coierunt, eóſque de rebus ſeriis agentes, in fugam vertere. Sed & ludos ac palæſtras ingreſſus, vt ne tantum pueri addiſcãt ſolet efficere,

μένου, ὑποβάλλειν, εἴπας σὺ, μὴ * ἐπιλάθῃ ὃ μέλλεις λέγειν. καὶ, εὖγε ὅτι με ὑπεμνησας· καὶ, τὸ λαλεῖν ὡς χρήσιμόν που· καὶ, ὃ παρέλιπον· καὶ, ταχύγε συνῆκας τὸ πρᾶγμα. καὶ, πάλαι σε παρετήρουν εἰ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐμοὶ κατενεχθήσῃ. καὶ ἑτέρας ἀφορμὰς τοιαύτας πορίσασθαι, ὥστε μηδὲ ἀναπνεῦσαι τὸν ἐντυγχάνοντα. καὶ ὅταν γε τοὺς καθ᾽ ἕνα ἀποκναίσῃ, δεινὸς καὶ ἐπὶ τοὺς ἀθρόους καὶ συνεστηκότας πορευθῆναι, καὶ φυγεῖν ποιῆσαι μεταξὺ χρηματίζοντας. καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα ἢ καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν, κωλύειν τοὺς παῖδας προμανθάνειν τοσαῦτα, καὶ

*γρ. ἐπιλάθης.

προσλαλεῖν τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις· καὶ τοὺς ἀπιέναι φάσκοντας δεινὸς προπέμψαι, καὶ ἀποκαταστῆσαι εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ πυθόμενος τὰς ἐκκλησίας ἀπαγγέλλειν· προσδιηγήσασθαι δὲ καὶ τὴν ἐπ' Αριστοφῶντός ποτε γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην, καὶ τὴν τῶν *Λακεδαιμονίων ἐπὶ Λυσάνδρου· καὶ οὕς *ποτε λόγους αὐτὸς εἶπεν εὐδοκιμήσας ἐν τῷ *δήμῳ. καὶ κατὰ τῶν πληθῶν γε ἅμα διηγούμενος κατηγορίαν παρεμβαλεῖν. ὥστε τοὺς ἀκούοντας, ἤ τοι ἐπιλαθέσθαι, ἢ νυστάξαι, ἢ μεταξὺ καταλιπόντας ἀπαλλάττεσθαι.

*γρ. Λακεδαιμονίων
*γρ. τότε
*γρ. μέσῳ

verba interea cũ corporum exercitatoribus ſeu pædotribis,& ludimagiſtris funditãs. Si quis diſcedere ſe velle dicat,comitari ille,& domũ vſq; deducere ac perſequi. Si forte quid ſit in cõcione actum reſcierit, id aliis poſtea narrabit:tũ de eo prelio quod prætore Ariſtophonte nobili illo oratore commiſſum eſt, longã narrationẽ contexet:itẽ, de ea pugna quæ à Lacedæmoniis duce Lyſandro eſt pugnata: & ſi quid ipſe vnquã pro cõcione cum aliqua ſua laude dixerit. Atque hæc narrans, ſimul in vulgus inuehetur:idq; tãto cum audiẽtium tædio, vt corũ alius quæ ab ipſo dicuntur obliuioni ſtatim mandet, alius dormitet, alius loquentem adhuc deſerat, diſcedátque.

Denique

Denique ſiue ad iudicandum cum alio ſedeat, iudicare: ſiue ad ſpectandũ, ſpectare:ſiue ad cibum ſumẽdum, cibum ſumere cõſeſſorem impediet. Quippe, inquit, loquaci durum eſt tacere:linguam enim tãquam in vdo habet:atq; adeo præ quauis hirundine garrulus videri malit,quàm tacere: adeo ſe irrideri fert patiẽter:idq; vel à puerulis ſuis, qui ſomnũ petituri iubeant ipſum aliquid ſibi narrantem, verba facere:vt ita nobis,inquiunt,ſomnus obrepat.

καὶ συνδικάζων, δὲ κωλῦσαι κρῖναι. καὶ συνθεωρῶν, θεάσασθαι· καὶ συνδειπνῶν, φαγεῖν· λέγων ὅτι χαλεπὸν τῷ λάλῳ ἐστὶ σιωπᾶν, καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἡ γλῶττα· καὶ ὡς οὐκ ἂν σιωπήσειεν, οὐδ᾽ εἰ τῶν χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος. καὶ σκωπτόμενος ὑπομεῖναι καὶ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ παιδίων, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενον κελεύῃ λέγοντα ταῦτα, λαλεῖν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ.

DE FAMIGERAtione, *ſiue* rumorum confictione.

FAmigeratio eſt factorum dictorumq; ad arbitrium ipſius fin-

ΠΕΡΙ ΛΟγοποιΐας.

ΗΔΕ λογοποιΐα, ἐστι σύνθεσις ψευδῶν λόγων καὶ πράξεων, ὧν βούλε-

ται ὁ λογοποιῶν. ὁ δὲ λογοποιὸς, τοιοῦτός τις οἷος ὑπαντήσας τῷ φίλῳ, εὐθὺς καταβαλὼν τὸ ἦθος καὶ μειδιάσας, ἐρωτῆσαι, πόθεν σὺ, καὶ τί λέγεις; καὶ ἔχεις περὶ τοῦδε εἰπεῖν καινόν; καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾶν, μὴ λέγεταί τι καινότερον; καὶ μὴν ἀγαθά γέ ἐστι τὰ λεγόμενα. καὶ οὐκ ἐάσας ἀποκρίνασθαι, εἰπεῖν, τί λέγεις; οὐδὲν ἀκήκοας; δοκῶ μοι σε εὐωχήσειν καινῶν λόγων. καὶ ἔστιν αὐτῷ ἢ στρατιώτης, ἢ παῖς Ἀστείου τοῦ αὐλητοῦ, ἢ Λύκων ὁ ἐργολάβος παραγεγονὼς ἐξ αὐτῆς τῆς μάχης, οὗ φησὶν ἀκηκοέναι. αἱ μὲν οὖν ἀναφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσιν

gentis confictio. Famigerator autem is eſt qui obuius amico factus, ſtatim mutato vultu ac renidens, interroget, Vnde tu, & quid ais? &, Habéſne ſuper hoc noui quicquã? & pergens interrogare, Nihílne, inquit, noui dicitur? atqui fauſta ſanè ſunt & læta, quæ vulgò narrantur: tum autem prius quàm ille reſpondeat, Quid ais, inquit, nihil audiuiſti? Ergo ego te, ſicut video, rerũ nouarum epulis lautè excipiam. Ac ſtatim eſt illi aut miles aliquis, aut Aſtei tibicinis puer, aut manceps Lyco qui ex ipſo prælio ſit reuerſus, à quo ſe dicat audiiſſe: auctores ſiquidẽ ille tales eorum quę dictitat profert,

fert, quos nemo queat arguere. Refert autē accepisse se ab illis, Polysperchontem cum rege hostes prælio fudisse, & superasse: Cassandrúmque viuum in hostium potestatē venisse. Quod si quis ei dicat, Tu autē hęc credis? Imò, inquiet: rē enim clarissima omniū voce tota vrbe ferri: rumorem crescere: omnes congruere: eadem enim de prælio ab omnibus narrari: magnum nimirum ea pugna fartū esse factum. Idque se ex eorum etiam vultu, qui rem gerunt publicā, colligere: quem viderit ipsis penitus immutatū. Addit deinde se inaudisse quendam qui ex Macedonia aduenerit, quíque omnibus quæ gesta sunt interfuerit, quintū iam diem ab illis domi oc-

αὐτοῦ, ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαβέσθαι. διηγεῖται δὲ τούτους φάσκων λέγειν, ὡς Πολυσπέρχων καὶ ὁ βασιλεὺς * μάχῃ νενίκηκε, καὶ Κάσανδρος ἐζώγρηται. κἂν εἴπῃ τὶς αὐτῷ, σὺ δὲ ταῦτα πιστεύεις; φησί· τὸ πρᾶγμα βοᾶσθαι γὰρ ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν λόγον ἐπεντείνειν, καὶ πάντα γὰρ συμφωνεῖν. ταὐτὰ λέγειν περὶ τῆς μάχης, καὶ πολὺν τὸν * ζωμὸν γεγονέναι. εἶναι δὲ αὐτῷ καὶ σημεῖον τὰ πρόσωπα τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν· ὁρᾶν γὰρ αὐτῶν πάντων μεταβεβληκότα. λέγει δ᾽ ὡς καὶ παρακήκοε παρὰ τούτοις κρυπτόμενόν τινα ἐν οἰκίᾳ, ἤδη πέμπτην ἡμέραν ἥκοντα ἐκ Μακεδονίας, ὃς πάντα

ταῦτα

* γρ. μάχην.

* γρ. φόνον

ταῦτα εἶδε. καὶ πάντα
διεξιὼν, πῶς οἴεσθε;
πιθανῶς σχετλιάζει.
λέγων, δυστυχὴς Κάσ-
σανδρος! ὦ ταλαίπω-
ρος! ἐνθυμῇ τὸ τῆς
τύχης· ἀλλ' οὖν ἰσχυ-
ρὸς γενόμενος. καὶ,
*γρ. αὐτὸν δεῖ δὲ * αὐτό σε μό-
νον εἰδέναι. πᾶσι δὲ
τοῖς ἐν τῇ πόλει περι-
δεδράμηκε λέγων.
τῶν τοιούτων ἀνθρώ-
πων τεθαύμακα τί
ποτε βούλονται λο-
γοποιοῦντες. οὐ γὰρ μό-
νον ψεύδονται, ἀλ-
λὰ καὶ ἀλυσιτελῶς ἀ-
παλλάττουσι. πολλάκις
γὰρ αὐτῶν οἱ μὲν ἐν
τοῖς βαλανείοις περι-
στάσεις ποιούμενοι, τὰ
ἱμάτια ἀποβεβλήκα-
σιν. οἱ δ' ἐν τῇ στοᾷ
πεζομαχίᾳ καὶ ναυ-
μαχίᾳ νικῶντες,

cultari. Atque vbi hæc commemorauit, miserationes adiicit: at scin quomodo? sanè quã persuasibiliter. O infelicem, inquiens, Cassandrũ! O virum ærumnosum! En Fortuna quid posit. at fuit certè Cassãder præpotens. Tu verò, ait, tacitus hoc tecũ habeto: ipse autem ad ciuium vnumquemque accurrit, vt ei omnia narret. Equidem mirari soleo quid sibi homines hoc genus falsis rumoribus fingendis spargendísq; velint: quæ res, vt taceam mẽdacij turpitudinem, non rarò ipsis incommoda euenit. Factum enim sæpe, vt dum isti in balneis cõcursus facerent, vestes interea suas furto amitterẽt: alij dum in porticu aut pedestri aut nauali præ

li prælio vincunt, quòd vadimonium non ſtitiſſent, grauiter multati ſunt. Quibuſdam etiam, dum vrbes verbis ſuis fortiter caperent, cœna interea loci periit. Enim uero miſera eſt iſtorum vita & conditio: nã quæ porticus eſt, quæ officina, quæ fori pars, in qua dies non traducant integros, magno cum audientium quos falſis ſuis narrationibus obtundunt, tædio?

ἐρήμους δίκας ὠφλήκασιν· εἰσὶ δ' οἳ καὶ πλεῖστοι λόγῳ κατὰ κράτος αἱροῦντες παρεδειπνήθησαν. πάνυ δὲ ταλαίπωρον αὐτῶν ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα. ποία γὰρ οὐ στοᾷ, ποίῳ δὲ ἐργαστηρίῳ, ποίῳ δὲ μέρει τῆς ἀγορᾶς οὐ διημερεύουσιν, ἀπαυδᾶν ποιοῦντες τοὺς ἀκούοντας, οὕτως, καὶ καταπονοῦντες ταῖς ψευδολογίαις;

DE IMPVDENTIA.

IMpudentiam definire licet, famæ neglectũ turpis quæſtus gratia. Impudens autem is eſt, qui ſolet pecuniam mutuò rogaturus ad eum accedere, cuius

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙΣΧΥΝΤΙΑΣ.

ΗΔΕ ἀναισχυντία ἐστὶ μὲν, ὡς ὅρῳ λαβεῖν, καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους. ὁ δὲ ἀναίσχυντος, τοιοῦτος οἷος πρῶτον μὲν ὃν ἀποστερεῖ, πρὸς τοῦτον

τοῦτον ἀπελθὼν δανείζεσθαι. εἶτα θύσας τοῖς θεοῖς, αὐτὸς μὲν δειπνεῖν παρ᾽ ἑτέρῳ, τὰ δὲ κρέα ἀποτιθέναι ἁλσὶ πάσας· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ἀκόλουθον δοῦναι ἀπὸ τῆς τραπέζης ἄρας κρέας καὶ ἄρτον, καὶ εἰπεῖν ἀκουόντων πάντων, εὐωχοῦ τίμιε· καὶ ὀψωνῶν δὲ, ὑπομιμνήσκειν τὸν κρεωπώλην, εἴ τι χρήσιμον αὐτῷ γέγονε. καὶ ἑστηκὼς πρὸς τῷ σταθμῷ, μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ, ὀστοῦν εἰς τὸν ζυγὸν ἐμβάλλειν· καὶ ἐὰν μὲν λάβῃ, εὖ ἔχει. εἰ δὲ μὴ, ἁρπάσας ἀπὸ τῆς τραπέζης χολίκιον, ἅμα γελῶν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ ξένοις δὲ αὐτοῦ * θέαν ἀγοράσας, μὴ δοὺς

*γρ. κρέα.

aliquid per fraudem detineat: deinde quũ sacra diis facit, carnes victimę suæ sale aspersas, condit, ipse apud alium cœnãs: atq; ibi pedisequum suũ compellans, sublatis de mẽsa carnium frusto, & pane, in omniũ auribus, Tu, vir honeste, inquit, epulare hilariter. Quando obsonatur, laniũ meminisse iubet, si vlla vnquam in re fuerit de eo bene meritus: deinde autẽ trutinę asſistens, principio quidem carnes: sed si id nõ posſit, os saltem aliquod in lancem iniiciet: quod si auferre queat, id optimè: si non, tum ille è mensa vel aliquod intestinorum frustum rapiet, & cum risu discedet. Iam si peregrinis apud se diuertẽtibus locũ in theatro ad spectandum

ctandũ emerit, ipſe quoque nullo pro capite ſuo dato ære ſpectatum veniet. quinetiam liberos ſuos cũ pædagogo eôdem ſecum poſtero die ducere non dubitabit. Quæcũque autem paruo empta ferentem aliquem viderit, ſibi quoq; cõmunicari iubebit. Et vbi ad ædes alienas venerit, vel ordeum, vel ſi vſus ita tulerit paleam mutuaturus, eos coget à quibus acceperit, id quod dederint domum ſibi apportare. Sepe etiã in balneis ad aëna accedens poſtquam arytænã merſam repleuit, ſeſe ipſe, nõ ſine magno balneatoris clamore, perfundit: dein diſcedens, Laui, inquit: & ad balneatorem conuerſus, Ego verò, ait, gratiam tibi nullam.

τὸ μέρος, θεωρεῖν. ἄγειν δὲ καὶ τοὺς εἰς τὴν ὑστεραίαν, καὶ τὸν παιδαγωγόν. καὶ ὅσα ἐωνημένος ἄξιά τις φέρει, μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ· καὶ ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐλθὼν, δανείζεσθαι κριθάς, ποτὲ δὲ ἄχυρον. καὶ ταῦτα χρήσαντας, ἀναγκάσαι ἀποφέρειν πρὸς αὐτόν. δεινὸς δὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τῷ βαλανείῳ προσελθὼν, καὶ βάψας ἀρύταιναν, βοῶντος τοῦ βαλανέως, *γρ. αὐτὸν αὐτὸς * αὐτοῦ καταχέασθαι, καὶ εἰπεῖν, ὅτι λέλουται ἀπιών· κἀκεῖ, οὐδεμία σοι χάρις.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟΛΟΓΙΑΣ.

ἩΔΕ μικρολογία ἐστὶ φειδωλία τοῦ διαφόρου ὑπὲρ τὸμ καιρόμ. ὁ δὲ μικρολόγος, τοιοῦτός τις οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖμ ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ συσσιτῶμ ἀριθμεῖμ πόσας κύλικας ἕκαστος * πέπωκε. καὶ ἀπαρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτέμιδι τῶμ συνδειπνούντωμ. καὶ ὅσα μικροῦ τις πριάμενος λογίζεται, πάντα φάσκειν εἶναι ἄγαν. καὶ οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατάξαντος, εἰσπρᾶξαι ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. καὶ τῆς γυναικὸς ἀποβαλούσης τρίχαλκομ, οἷος μεταφέρειμ τὰ σκεύη

* γρ. ἐκπέπωκε.

DE SORDIDA parsimonia.

SOrdida parsimonia est studium parcēdi sumptibus vltra modū. Sordidè parcus is est, qui *à sodalibus apud se cōuiuia agitare solitis* tāquam pro menstrua domus pensione semiobolum exigat: & in conuiuio quot quisque calices educat,numeret:qui etiā ex omnibus conuiuis Dianæ minima libamēta offerat. Iam quæcunque ei quispiam fert impensa,etsi paruo empta, nimio tamen constare dicet. Si famulus ollam aut patinam fregerit, de eius demenso tantū detrahet,quanti erat quod fractum est. Quòd si vxor trichalcum amiserit, ille verò omnem suppelle

ſupellectilem, lectos etiam, atque capſas loco mouebit, & omnia ſtragula ſcrutabitur. Quicquid vendit tanti vendit, vt ea res emptori cedere bono non queat. Ficum de ſuo horto neminẽ guſtare ſiuerit: neminẽ per fundum ſuum trãſire: aut vllam caduam oliuam, palmulãve auferre. quotidie terminos inſpectat ſuos, ecquid immoti eodem loco iidem maneãt. Porrò autem debitum ſi quis die præſtituta non ſoluerit, pœnã pro mora, atque adeo vſuræ vſuram ſolet exigere. Populares conuiuio accipiens, minutas apponet carnes: quumq́ue ad obſonandum exierit, ſæpe vacuus domũ reuertetur. Vxori ſolet edicere ne cuiquam ſalem aut ellychnium,

καὶ τὰς κλίνας καὶ τὰς κιβωτοὺς, καὶ διφᾶν τὰ καλύμματα. καὶ ἐάν τι πωλῇ, τοσούτου ἀποδόσθαι ὥστε μὴ λυσιτελεῖν τῷ πριαμένῳ. καὶ οὐκ ἂν ἐάσαι οὔτε συκοτραγῆσαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κήπου, οὔτε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ πορευθῆναι, οὔτε ἐλάαν ἢ φοίνικα τῶν χαμαὶ πεπτωκότων ἀνελέσθαι. καὶ τοὺς ὅρους δὲ ἐπισκοπεῖσθαι ὁσημέραι, εἰ διαμένουσιν οἱ αὐτοί. δεινὸς δὲ καὶ ὑπερημερίαν πρᾶξαι, καὶ τόκον τόκου. καὶ ἑστιῶν δημότας, μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι. καὶ ὀψωνῶν, μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν. καὶ ἀπαγορεῦσαι τῇ γυναικὶ μήτε ἅλας χρῶν, μήτε ἐλλύχνιον,

μήτε κύμινον, μήτε ὀρίγανον, μήτε ὀλάς, μήτε στέμματα, μήτε θυηλήματα, ἀλλὰ λέγειν ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ τὸ ὅλον δὲ, τῶν μικρολόγων καὶ τὰς ἀργυροθήκας ἐστὶν ἰδεῖν εὐρωτιώσας καὶ κλεῖς ἰωμένας· καὶ αὐτοὺς δὲ φοροῦντας ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐκ ληκυθίων μικρῶν πάνυ ἀλειφομένους, καὶ ἐν χρῷ κειρομένους, καὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένους, καὶ πρὸς τοὺς γναφεῖς διατεινομένους, ὅπως τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν, ἵνα μὴ ῥυπαίνηται ταχύ.

aut cyminum, aut origanum, vel etiam farris quicquam, vel corollam vllam, vel libum vllum commodet: Magnam enim, inquit, parua hæc tandem in anno summam efficiunt. In summa, sordidorum istorum hominum loculos videas situ obsitos, claues ferrugine illitas. Ipsos quinetiam videre licet vestes gestare intra quã modicas: guttulos ex quibus vngantur paruulos habere: capite esse, ad cutem vsque attonso: calceos medio die exuere: & cum fullonibus obnixè agere, vt ad poliendam suam vestem, cretæ multum adhibeant, ne sordes facilè contrahat.

DE

DE IMPVRITATE, *ſiue* moribus impuris.

IMpuritatem verò definire non eſt difficile: Eſt ſiquidem iocus ludúſve euidens nimis ac flagitioſus. Impurus verò is eſt qui ſi in liberas mulieres incidat, veſte ſubducta pudenda illis oſtendat. In theatro reliquis tacentibus, ipſe plaudit: & quos alij libenter ſpectant, ipſe ſibilis conſectatur: & toto theatro ad ſpectandum intento, ipſe reſupinato corpore ructat, vt qui ſedent oculos auertere neceſſe habeant. Ac quando maximè frequens eſt forum, ad nuces, mala, & reliquos omnis generis fructus accedens, ibíque ſtans, de iis come-

ΠΕΡΙ ΒΔΕλυρίας.

ΟΥ' χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι. ἔστι γὰρ παιδιὰ ἐπιφανὴς καὶ ἐπονείδιστος. ὁ δὲ βδελυρός, τοιοῦτος οἷος ὑπαντήσας γυναιξὶν ἐλευθέραις, ἀνασυράμενος δεῖξαι τὸ αἰδοῖον. καὶ ἐν θεάτρῳ κροτεῖν, ὅταν οἱ ἄλλοι παύωνται, καὶ συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί. καὶ ὅταν σιωπήσῃ τὸ θέατρον, ἀνακύψας ἐρυγεῖν, ἵνα τοὺς καθημένους ποιήσῃ μεταστραφῆναι. καὶ πληθούσης τῆς ἀγορᾶς προσελθὼν πρὸς τὰ κάρυα, ἢ τὰ μῆλα, ἢ τὰ ἀκρόδρυα, ἑστηκὼς τραγηματίζεσθαι ἅμα

τῷ πωλοῦντι προσλαλῶν. καὶ καλέσαι δὲ τῶν παριόντων ὀνομαστί τινα, ᾧ μὴ συνήθης ἐστί. καὶ ἀποδιδόντα δέ τινα ὁρῶν, περιμεῖναι κελεῦσαι. καὶ ἡττημένῳ δὲ μεγάλην δίκην ἀπιόντι ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου προσελθεῖν, καὶ συνησθῆναι, καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτὸν, καὶ αὐλητρίδας μισθοῦσθαι. καὶ δεικνύειν δὲ τοῖς ἀπαντῶσι τὰ ὠψωνημένα, καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ ταῦτα. καὶ διηγεῖσθαι προσστὰς πρὸς κουρεῖον, ἢ μυροπώλιον, ὅτι μεθύσκεσθαι μέλλει. καὶ οἰνοπωλῶν, κεκραμένον τὸν οἶνον τῷ φίλῳ ἀποδόσθαι. καὶ ἐπὶ θέαν ἡνίκα ἂν δέῃ πορεύεσθαι, ἀπιὼν τοὺς υἱεῖς,

dit, ſermones interea cū eorum venditore ſerens. Non etiam dubitat prætereuntium aliquem, nulla ſibi familiaritate iunctum, nominatim cōpellare: & ſi quē aliquo properantem videat, iubebit expectare. Solet etiam ad eum qui in grādis pecuniæ iudicio cauſa ceciderit, redeuntem è iudicio accedere, & ei gratulari: quūq; ſibi opſonia emerit, & tibicinas cōduxerit, vt cuiq; obuius fuerit factus, obſonia illi oſtēdere, & ad ea inuitare. idemq; ad tonſtrinam aut tabernam vnguentariā aſtans, narrat velle ſe mox ad ebrietatem vſq; bibere. Vinum vendens, etiam amico dilutum dabit. Ad ludos, quādo maxime ſpectandum eſt, liberos ſuos ire non ſinit: tunc ſinit, quando gratis per theatro

theatrorum redemptores licet spectare. Cũ legatus peregrè proficiscitur, relicto domi viatico quod publicè accepit, à legationis sociis mutuò rogabit. Moris etiam habet famulum itineris comitẽ, onerare quidem sarcinis supra modum, victũ verò ei suppeditare angustè nimis & infra modũ. Lautia si cum aliis acceperit, suam portionem petet, vt eam statim vẽdat. In balneis lauans, puerulo appellato, Nam hercule tu, inquit, oleum nimis rancidum mercatus es: & simul alieno se inũgit. Quòd si quos pueri nummos æreos, vt fit, in via repererint, partẽ inde sibi poscet, illud vsurpãs, Mercurium esse communẽ. Eiusdẽ hominis sunt hæc quoque. Phidonia

ἡνίκα προῖκα ἀφιᾶσιν οἱ θεατρῶναι. καὶ ἀποδημῶν δημοσίᾳ, τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον οἴκοι καταλιπεῖν, παρὰ δὲ τῶν συμπρεσβευτῶν δανείζεσθαι. καὶ τῷ ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μεῖζον φορτίον ἢ δύναται φέρειν, καὶ ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν. καὶ ἀπὸ τῶν ξενίων τὸ μέρος τὸ αὐτοῦ ἀπαιτήσας ἀποδόσθαι. καὶ ἀλειφόμενος ἐν τῷ βαλανείῳ, καὶ εἰπὼν, σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω, τῷ παιδαρίῳ· τῷ ἀλλοτρίῳ ἀλείφεσθαι. καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τὸν Ἑρμῆν. τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα· Φειδωνίῳ

μέτρῳ τὸν πυῦδακα ἐκκεκρουσμένῳ μετρεῖν αὐτὸς τοῖς ἔνδον τὰ ἐπιτήδεια, σφόδρα ἀποψῶν, ὑποτορίαζ. ἀμέλει δὲ καὶ χρέος ἀποδιδοὺς τριάκοντα μνῶν, ἔλαττον τέτρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι. καὶ φράτορας ἑστιῶν, αἰτεῖν τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐκ τοῦ *κοινοῦ ὄψον· τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμίση τῶν ῥαφανίδων ἀπογράφεσθαι, ἵνα οἱ διακονοῦντες παῖδες μὴ λάβωσιν.

* γρ. κ. ὄψου.

mensura si quid metiatur, eam adhibet, cuius sit fundum collisum & introrsus adactum: domesticis suis demensum ipse per quàm studiosè radẽs metitur . . . . . & si triginta minas soluere habeat, vt quatuor tamen drachmæ de solido desiderentur, operam dabit. quando etiam tribuleis conuiuio accipit, solet pueris suis obsonia è cõmuni postulare: dimidiatos verò raphanos, si qui forte de mensa tollantur, annotat, ne eos pueri ministrantes capiant.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΙρίας.

Η ΜΕΝ οὖν ἀκαιρία, ἐστὶν ἐπίτευξις λυποῦσα τοὺς ἐντυγχάνοντας·

DE INTEMPEstiuitate, *siue* inscitia temporis.

INtempestiuitas est cõgressio molesta iis quibuscum congrediaris. Homo

Homo autem intempestiuus is est, qui ad amicū occupatum accedēs, velit re cōmunicata cum illo deliberare: quíq; ad amicam suam febri laborantem veniat comessatum. Solet etiam cum qui iam antè fuerit ex sponsu cōdemnatus adire, rogās vt pro se quoque intercedere velit. & ad dicendum testimonium tunc venit quum res est iudicata: ad nuptias vocatus, in mulierum genus inuehitur. Eos qui è longinquo itinere modò aduenerint, ad deambulādum secum inuitat: re iam vēdita emptorem adducit qui pluris sit empturus. Sępe etiam è medio hominum sibi assidentium surgit, vt rē illis orsus à capite exponat, quā omnes iā audiuerint ac pernorint: &

ὁ δὲ ἄκαιρος, τοιοῦτός τις, οἷος ἀσχολουμένῳ προσελθὼν ἀνακοινοῦσθαι, καὶ πρὸς τὴν αὑτοῦ ἐρωμένην κωμάζειν πυρέττουσαν. καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης προσελθὼν κελεῦσαι αὐτὸν ἀναδέξασθαι. καὶ μαρτυρήσων παρεῖναι, τοῦ πράγματος ἤδη κεκριμένου. καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν. καὶ ἐκ μακρᾶς ὁδοῦ ἥκοντας ἄρτι, παρακαλεῖν εἰς περίπατον. δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητὴν πλείω διδόντα ἤδη πεπρακότι. καὶ ἀκηκοότας καὶ μεμαθηκότας ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάσκων. καὶ

πρόθυμος δὲ ἐπιμεληθῆναι ἃ μὴ βούλεταί τις γενέσθαι, αἰσχύνεται δὲ ἀπείπασθαι. καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας, ἥκων τόμον ἀπαιτήσων. καὶ μαστιγουμένου οἰκέτου παρεστὼς, διηγεῖσθαι ὅτι καὶ αὐτός ποτε παῖς ὢν οὕτω πληγὰς λαβὼν ἀπήγξατο. καὶ παρὼν διαίτῃ, συγκρούειν, ἀμφοτέρων βουλομένων διαλύεσθαι. καὶ ὀρχησάμενος ἅψασθαι ἑταίρου μηδέπω μεθύοντος.

quæ nollet quidem aliquis, ſed denegare tamen erubeſcit, ad illa curanda, promptus eſt. Ad eos qui ſacra faciunt & epulas concelebrant, accedit, vt aliquam inde partem auferat. Quòd ſi præſente eo famulus cædatur: ſibi quoque puerum aliquando fuiſſe narrabit, qui ſimiliter virgis cęſus ſe ſuſpēderit. Idē captus arbiter, duos litigantes quorū vterque rem tranſigi optat, inter ſe cōmittet. Denique ſaltaturus ſocium manu prehendit, qui nōdum ſit vino madidus.

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΕΡΓΙΑΣ.

DE SEDVLITATE inepta.

Ἀμέλει περιεργία δόξει εἶναι προσποίησίς τις λόγων καὶ πράξεων,

Περιεργία, (quā liceat ſedulitatem ineptā dicere) eſt dictorū factorumq; ſimulatio cū ſignificatione

ficatione beneuolentiæ. Mores eiuſmodi hominis ita ſunt. Facilè ſurgẽs è medio, in ſe recipit, quibus præſtandis par nõ ſit: rem quæ omnium cõfeſſione iuſta eſt, pluribus verbis, in aliquo inhærẽs, docere inſtituit, nullo modo poſſe argui. Puerum vini amplius miſcere cogit, quàm quãtum omnes qui adſunt cõuiuæ queãt ebibere. Contendẽtes pugnanteſq; inuicem inſtigat. Solet etiam viã præire, quam ignoret ipſe: cuius quidem exitum mox inuenire nequeat: & ad ductorem exercitus accedens, rogare, ecquãdo ſit aciem ad dimicãdum inſtructurus: necnõ quid in perendinum diem imperet: & ad patrem veniens, En, inquit, mater in cubiculo iam dormit. Ac

μετ' εὐνοίας. ὁ δὲ περίεργος, τοιοῦτός τις, οἷος ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται. καὶ ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος δικαίου εἶναι ἔν τινι στὰς ἐλεγχθῆναι. καὶ πλείω δὲ ἐπαναγκάσαι τὸν παῖδα κεράσαι ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν. καὶ διεγείρειν τοὺς μαχομένους, καὶ ἧς οὐ γινώσκει ἀτραποῦ ἡγήσασθαι, εἶτα μὴ δύνασθαι * εὑρεῖν οὗ πορεύεται. καὶ τὸν στρατηγὸν δὲ προσελθὼν ἐρωτῆσαι, πότε μέλλει παρατάττεσθαι, καὶ τί μετὰ τὴν αὔριον παραγγέλλει. καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ εἰπεῖν, ὅτι ἡ μήτηρ ἤδη καθεύδει ἐν τῷ δωματίῳ. καὶ

* γρ. αὐδᾶν ἔαπιν.

ἀπαγορεύοντος τοῦ ἰατροῦ, ὅπως μὴ δώσῃ οἶνον τῷ καλλωπιζομένῳ, φήσας βούλεσθαι διάπειραν λαμβάνειν, εὐτρεπίσαι τὸν κακῶς ἔχοντα. καὶ γυναικὸς δὲ τελευτησάσης, ἐπιγράψαι ἐπὶ τὸ μνῆμα, τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς τοὔνομα, καὶ ποταπή ἐστι. καὶ προσεπιγράψαι ὅτι οὗτοι πάντες χρηστοὶ ἦσαν. καὶ ὀμνύναι μέλλων, εἰπεῖν πρὸς τοὺς περιεστηκότας, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκα.

quum vini vſum ægroto medicus interdixerit, ſolet hic illum quaſi periculi faciendi cauſa ad bibēdum cōponere. Quòd ſi vxor obierit, monumēto eius & mariti & patris & matris, nomina inſcribet, itémque cuias ipſa ſit: tum hoc elogium inſuper adiiciet, SINGVLARI OMNES ISTI PROBITATE ERANT. Idem ſi iuſiurandum adigatur, conuerſus ad circunſtantem turbam, Ego verò, inquit, iam antè ſæpius iuraui.

DE

DE STVPIditate.

STupiditatem quoque definire, poſſis vt ſit animi tarditas, ſeu dicendum, ſeu faciendum ſit aliquid. Stupidus verò is eſt, qui ſedens ad calculos poſtquam rationes putauit, & ſummã ſubduxit, roget cũ qui ſibi aſſidet, Summa quãta eſt? Ac quũ ei litem aliquis intenderit, vbi ad diem illum vẽtum eſt, quo diſceptari cauſa debet, eius oblitus, in agrum proficiſcitur. Sæpe etiam ſedens in theatro ad ſpectandum, diſcedẽtibus aliis ſomno obrutus ibi relinquitur: quippe qui ſe ad multã noctem cibis ingurgitarit: ac tandem ſede ſua exſurgẽs, in vicini canẽ incidit, à quo mordetur. Idem quod ac-

ΠΕΡΙ ΑΝΑΙσθησίας.

ΕΣΤΙ δὲ καὶ ἡ ἀναισθησία, ὡς ὅρῳ εἰπεῖν, βραδυτὴς ψυχῆς ἐν λόγοις καὶ πράξεσιν. ὁ δὲ ἀναίσθητος, τοιοῦτός τις οἷος λογισάμενος ταῖς ψήφοις καὶ κεφάλαιον ποιήσας, ἐρωτᾶν τὸν παρακαθήμενον, τί γίνεται; καὶ δίκην φεύγων, καὶ ταύτην εἰσιέναι μέλλων, ἐπιλαθόμενος εἰς ἀγρὸν πορεύεσθαι. καὶ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ, μόνος καταλείπεσθαι καθεύδων. καὶ πολλὰ φαγὼν τῆς νυκτὸς, καὶ ἐπὶ θάκου ἀνιστάμενος, ὑπὸ κυνὸς τῆς τοῦ γείτονος δηχθῆναι. καὶ λαβὼν καὶ ἀποθεὶς αὐτὸς,

τοῦτο ζητεῖν, καὶ μὴ δύνασθαι εὑρεῖν. καὶ ἀπαγγέλλοντός τινος αὐτῷ ὅτι τετελεύτηκέ τις αὐτοῦ τῶν φίλων, ἵνα παραγένηται, σκυθρωπάσας καὶ δακρύσας, εἰπεῖν, ἀγαθῇ τύχῃ. δεινὸς δὲ καὶ, ἀπολαμβάνων ἀργύριον ὀφειλόμενον, μάρτυρας παραλαβεῖν· καὶ χειμῶνος ὄντος μάχεσθαι τῷ παιδὶ, ὅτι σικύους οὐκ ἠγόρασε· καὶ τὰ παιδία ἑαυτοῦ παλαίειν ἀναγκάζων, καὶ τροχάζειν, καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν. καὶ ἐν ἀγρῷ αὐτοῖς φακῆν ἕψων, δὶς ἅλας εἰς τὴν χύτραν ἐμβάλλων, ἄβρωτον ποιῆσαι. καὶ ὕοντος τοῦ Διὸς, εἰπεῖν, ἡδύγε τῶν ἄστρων νομίζειν, ὅτι δὴ

ceperit ipſe ac recondiderit, id ipſum quærere ſolet, reperire autem non poteſt. Quúmque nunciatur illi obiiſſe aliquem ex familiaribus ipſius, vt veniat . exequias, tum ille vultu ad mœſtitiam compoſito, lacrymas etiam fundens, Bene, inquit, eueniat. Debitas autem pecunias recipiens, teſtes ſibi aſciſcit: & vigente hyeme, cum famulo quod cucumeres non emerit, iurgatur. Puerulos quinetiam ſuos, vt lucta ſe exerceant, curſu contendant, vſque ad fatigationem cogere ſolet. In agro lentem ipſe coquens, ſale bis in ollam iniecto, vt mãdi nequeat efficit. cumque à Ioue pluit, Sane quàm, inquit, ſiderum aqua ſuauis mihi videtur. . . . . . .

Roga

: : . . . . . Rogatus ab aliquo, Ecquot putet Sacra porta elatos mortuos: Quot vtinam, respondens ait, ego & tu haberemus.

καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι *πίασης, καὶ λέγοντός τινος, πόσους οἴει κατὰ τὰς ἱερὰς πύλας ἐξενηνέχθαι νεκρούς; πρὸς τοῦτον εἰπεῖν, ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γένοιντο.

* κ. πίτσης.

DE FEROCITATE, *siue* arrogantia.

ARrogantia est verborum sæuitia in congressionibus & vitæ quotidianæ vsu. Homo arrogans ita est comparatus, vt si quis ex ipso sciscitetur, Vbi est ille? respondeat, Ne sis mihi molestus. salutatus, salutare inuicem negligit. cúmque aliquid vendit, indicare quidem merces suas, interrogatus Quanti? non dignatur: verùm ipse potius emptorem interrogat, Ecquid in-

ΠΕΡΙ ΑΥΘΑΔΕΙΑΣ.

Η ΔΕ αὐθάδεια, ἐστὶν ἀπήνεια ὁμιλίας ἐν λόγοις. ὁ δὲ αὐθάδης, τοιοῦτός τις οἷος ἐρωτηθεὶς, ὁ δεῖνα ποῦ ἐστιν, εἰπεῖν, πράγματά μοι μὴ πάρεχε. καὶ προσαγορευθεὶς, μὴ ἀντιπροσειπεῖν. καὶ πωλῶν τι, μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις, πόσου ἂν ἀποδοῖτο, ἀλλ' ἐρωτᾶν τί εὑρίσκει. καὶ τοῖς τιμῶσι,

μῶσι, καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτὰς, εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἂν γένοιτο διδόμενα. καὶ οὐκ ἔχων συγγνώμην οὔτε τῷ ἀπώσαντι αὐτὸν ἀκουσίως, οὔτε τῷ ὤσαντι, οὔτε τῷ ἐμβάντι. καὶ φίλῳ δὲ ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν, εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν δοίη, ὕστερον ἥκειν φέρων, καὶ λέγειν ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον. καὶ προσπταίσας ἐν τῇ ὁδῷ, δεινὸς καταράσασθαι τῷ λίθῳ. καὶ ἂν ὑπομεῖναι, οὐκ ἂν προμεῖναι πολὺν χρόνον οὐδένα. καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι. δεινὸς δὲ καὶ τοῖς θεοῖς μὴ ἐπεύχεσθαι.

ueniat damnandum. Religiosis quoque hominibus, & qui ad festa solennia diis dona mittunt, dicere solet minimè gratis datum ipsis iri, *si quid diuino acceperint munere.* Si quis illum vel inuitus, aut expulerit, aut pepulerit aut pede presserit, nō est exorabilis. Et cum amico dixerit collectā ab ipso petenti, nihil se largiturum, postea ipse vltro afferet, dicetque, Velle se hanc quoque pecuniam perdere. In via si ad lapidem offenderit, maledicet illi. Et vt aliquando subsistat alicuius expectādi causa: nūquam tamen diutius cuiquam præstolabitur. Idem vt cantet in cōuiuiis, aut vice sua recitet, aut saltet, adduci non potest. Postremò diis ipsis vota facere non curat.

DE

DE SVPERſtitione.

SVperſtitionẽ ſanè definire poſſumus, metiuloſum erga numen affectũ. Superſtitioſus verò s eſt qui elotis manibus, c aqua luſtrali aſperſus templo, foliũ lauri ore rehenſum tenens, interum diem ita ambulet. i viã muſtela ingrediẽte tranſcurrerit, non ante rogredietur quàm alius rior trãſierit, aut ipſe tres pides trans viã miſerit. erpentes ſi viderit in æbus, ſacellum eo loco ſtruet. Lapides vnctos ui ſunt in triuiis ſolet o- o ex ampulla perfunre: nec prius diſcedere àm poſito genu eos erit veneratus. Quòd ſi

ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙδαιμονίας.

ΑΜΕΛΕΙ ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν ἂν εἶναι δειλία πρὸς τὸ δαιμόνιον. ὁ δὲ δεισιδαίμων, τοιοῦτός τις οἷος ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιῤῥανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβὼν, οὕτω τὴν ἡμέραν περιπατεῖν, καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν περιδράμῃ γαλῆ, μὴ πρότερον πορευθῆναι, ἕως διεξέλθῃ τις, ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὄφιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι. καὶ τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς τριόδοις, ριῶν ἐκ τῆς ληκύθου ἔλαιον καταχεῖν. καὶ ἐπὶ γόνατα πεσὼν καὶ προσκυνήσας, ἀπαλλάττεσθαι. καὶ ἐὰν

μῦς

μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ, πρὸς τὸν ἐξηγητὴν ἐλθὼν, ἐρωτᾷν τί χρὴ ποιεῖν. καὶ ἐὰν ἀποκρίνηται αὐτῷ ἐκδοῦναι τῷ σκυτοδέψῃ, ἀπορράψαι μὴ προσέχων τούτοις, ἀλλ' ἀποτραπεὶς ἐκδύσασθαι. καὶ πυκνὰ δὲ τὴν οἰκίαν καθαρίειν. ¶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτε ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν, οὔτε ἐπὶ λέχει. ¶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ, πορεύεσθαι πρὸς τοὺς ὀνειροκρίτας, πρὸς τοὺς μάντεις, πρὸς τοὺς ὀρνιθοσκόπους, ἐρωτήσων τίνι θεῷ ἢ θεᾷ προσεύχεσθαι δεῖ. καὶ τελεσθησόμενος, πρὸς τοὺς ὀρφεοτελεστὰς κατὰ μῆνα πορεύεσθαι μετὰ τῆς γυναικός. ἐὰν δὲ μὴ σχολάζῃ ἡ γυνὴ, μετὰ

mus fortè farinæ follē arroſerit, adit ad interpretē, & quid facto ſit opus eū percontatur: qui ſi reſpōdeat, cerdoni nimirū tradendum eſſe illum follem, vt ſarciatur: ſuperſtitioſus iſte neglecto arioli reſponſo, religioni rem habens, exinanitum ſaccum à ſe amolietur. Solet etiam domum crebrò purificare: ſepulcrum nullū inſiſtere: ad defunctorum iuſta nullus accedere: neq; item ad vllam vnquam puerperam. Inſomnium porrò ſi viderit, pergere ille ad ſomniorū interpretes, ad diuinos, ad augures, ſciſcitaturus, cui deo, cui deæ vota ſint facienda. Et vt ſacris initietur, ad Orpheoteleſtas quot menſibus cum vxore: aut ſi vxori non vacet, cum nutrice

nutrice & filiolis suis, itat. Preterea in compitis antè quàm inde discedat, aqua in caput aspersa se lustrat. Piatricibus quinetiã ascitis, iubet se squillę aut catuli circumlatione purgari. Quòd si quem mẽte captum aut comitialem viderit, solet inhorrescẽs in sinum sibi despuere.

τῆς τίτθης καὶ τῶν παιδίων. καὶ ἐπὶ τοῖς τριόδοις ἀπελθὼν κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι. καὶ ἱερείας καλέσας, σκύλλη ἢ σκύλακι κελεῦσαι αὐτὸν περικαθᾶραι. μαινόμενόν τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι.

DE QVERELA, *siue* iniqua querulitate.

QVerela iniqua est expostulatio nullo iure facta. Hominis autẽ queruli mores istiusmodi sunt, vt si ad eum amicus portionem aliquam è cõuiuio miserit, dicat ei qui afferat, Hoc illud est quòd ego ad cœnam non sum vocatus: inuidisti nimirum mihi iusculum & villum tuum. & cum illũ

ΠΕΡΙ ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΙΑΣ.

ΕΣΤΙ δὲ ἡ μεμψιμοιρία, ἐπιτίμησις παρὰ τὸ προσῆκον δεδομένων. ὁ δὲ μεμψίμοιρος, τοιόσδε τις οἷος, ἀποστείλαντος μερίδα τοῦ φίλου, εἰπεῖν πρὸς τὸν φέροντα, ἐφθόνησάς μοι τοῦ ζωμοῦ, καὶ τοῦ οἰναρίου, οὐκ ἐπὶ δεῖπνον καλέσας. καὶ ὑπὸ τῆς

ἑταίρας καταφιλούμενος, εἰπεῖν, θαυμάζω εἰ σὺ καὶ ἀπὸ ψυχῆς με φιλεῖς. καὶ τῷ Διὶ ἀγανακτεῖν οὐ διότι ὕει, ἀλλὰ διότι ὕστερον. καὶ εὑρών τι καὶ ἐν τῇ ὁδῷ βαλάντιον, εἰπεῖν, ἀλλ' οὐ θησαυρὸν εὕρηκα οὐδέποτε. καὶ πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον, καὶ πολλὰ δεηθεὶς τοῦ πωλοῦντος, θαυμάζω; εἰπεῖν, ὅτι ὑγιὲς οὕτω ἄξιον ἐώνημαι. καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον ὅτι υἱός σοι γέγονεν, εἰπεῖν, ὅτι ἂν προσθῇς, καὶ τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ ἄπεστιν, ἀληθῆ ἐρεῖς. καὶ νίκην νικήσας καὶ λαβὼν πάσας τὰς ψήφους, * ἐγκαλεῖν τῷ γράψαντι τὸν λόγον, ὡς πολλὰ παραλε-

* γρ. ἐγκαλεῖ.

amica etiam & etiam suauiatur, Miror, inquit, si tu ex animo ista mihi des basia. Ioui succenset, non modò si nō pluat: sed etiam si serius. cúmque in via crumenam inuenit, Ego verò, ait, thesaurum nullus vnquam reperi. Similiter quum paruo mācipium emerit, vtpote exorato multis precibus venditore, Mirum sanè, inquit, si tantulo quicquā emerim quod sit alicuius pretii. Iam si quis lætum illum nuntium ipsi afferat, Filiolo, inquiens, auctus es: Adiice, ait ille, Et dimidia bonorū pars tibi periit, tum quod res est dixeris. Idem postquam in iudicio omnium calculis vicit, nihilominus tamen de eo conqueritur, qui orationē scripsit quā pro se habuit, vt qui multa ipsius

ipſius iuſta omiſerit. m ſi ad ſubleuandam ſius egeſtatẽ amici pecunias contulerint: & dit deinde aliquis, Nunc o hilaris: Quo pacto e poſſum? inquiet: cùm ſingulis ſua ſit pecunia ldenda: & hoc amplius atiæ cuique tanquam o accepto beneficio ha ndæ?

λοιπόν τι τῶν δικαίων. καὶ ἐράνου εἰσενεχθέντος παρὰ τῶν φίλων, καὶ φήσαντός τινος, ἱλαρός ἐστι, καὶ πῶς; εἰπεῖν, ὅτι δεῖ τὸ ἀργύριον ἀποδοῦναι ἑκάστῳ, καὶ χωρὶς τούτων, χάριν ὀφείλειν ὡς εὐηργετημένον;

DE DIFFIdentia.

Diffidentia eſt per quam omnes frauſuſpectos habemus. ffidens autem is eſt, ſi ad emenda obſopuerum miſerit, aliũ x mittat, qui percõtequanti emerit. Si ferat : pecunias, ſolet eas ;ulis ſtadiis numerare.

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

ΕΣΤΙΝ ἀμέλει ἀπιστία, ὑπόληψίς τις ἀδικίας κατὰ πάντων. ὁ δὲ ἄπιστος, τοιοῦτός τις οἷος, ἀποστείλας τὸν παῖδα ὀψωνήσοντα, ἕτερον παῖδα πέμπειν πευσόμενον πόσου ἐπρίατο· καὶ φέρων αὐτὸ τὸ ἀργύριον, καὶ κατὰ στάδιον ἀριθμεῖν πόσον ἐστί.

καὶ τὴν γυναῖκα τὴν αὑτοῦ ἐρωτᾷν κατακείμενος, εἰ κέκλεικε τὴν κιβωτὸν, καὶ εἰ σεσήμανται τὸ κοιλιέχιον, καὶ εἰ ὁ μοχλὸς εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλαίαν ἐμβέβληται. καὶ ἐὰν ἐκείνη φῇ, μηδὲν ἧττον αὐτὸς ἀνασὰς γυμνὸς ἐκ τῶν σρωμάτων, καὶ ἀνυπόδητος, τὸν λύχνον ἅψας, ταῦτα πάντα περιδραμὼν ἐπισκέψασθαι, καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγχάνειν. καὶ τοὺς ὀφείλοντας αὐτῷ ἀργύριον, μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν τοὺς τόκους, ὅπως μὴ δύναιντο ἔξαρνοι γενέσθαι. καὶ τὸ ἱμάτιον δὲ ἐκδοῦναι δεινὸς, οὐχ ὡς βέλτισα ἐργάσεται, ἀλλ᾽ ὅταν ᾖ ἄξιος ἐγγυητὴς τοῦ κναφέως. καὶ ὅταν ἥκῃ τὶς αἰτησόμενος ἐκπώματα, μάλισα μὲν μὴ δοῦναι.

Cubans in lecto, vxorem interrogat an capſam bene clauſerit: an probè ſit arca obſignata: an veſtibuli foribus peſſulus ſit obditus: ac licet affirmet illa, nihilo tamen ſecius, nudus ac diſcalceatus è lecto ſurgens, accenſa lucerna, obire ſingula & inſpicere pergit, ac vix ita tandem ſomno ſe dedere. Ad debitores ſuos fœnus ſortis exacturus, cum teſtibus accedit: ne inficias videlicet ire poſſint. Veſtem poliendam dealbandámque, non ei dare ſolet qui fullo ſit optimus: ſed ei qui fideiuſſorem det idoneum. Quòd ſi quis pocula ab ipſo commodatò roget, ſolet ille ma-

...imè quidem, non dare: *...ut si quando det, continuò ...epetere.* Puerum à pedi...us iubet non à tergo se...qui, sed ante se ambulare: ...e posit ille inter eundũ ...ugam capessere, hac ra...ione cauens. Postremò ...is qui cum aliquid ab ip...o sumserint, dicunt illi, ...efer in rationes: Imò, ...it, depone: non enim va...at mittere flagitatum.

δοῦναι. καὶ τὸν παῖδα δὲ ἀκολουθοῦντα κελεύειν αὐτοῦ ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ᾽ ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται αὐτὸ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ. καὶ τοῖς εἰληφόσι τι παρ᾽ αὐτοῦ καὶ λέγουσι, πόσου, καταθοῦ. οὐ γὰρ σχολάζω πέμπειν.

DE FOEDI-tate.

FOEditas est corporis incuria & illuuies hominibus molesta. Homo ...dus is est, qui lepra & ...itiligine laborans, vnguésque habens prælon...os, inter homines ver...tur: ac dicat gentileis si...i esse hos morbos: nam

ΠΕΡΙ ΔΥΣχερείας.

ΕΣΤΙ δὲ ἡ δυσχέρεια, ἀθεραπευσία σώματος, λύπης παρασκευαστική. ὁ δὲ δυσχερὴς, τοιοῦτός τις οἷος λέπραν ἔχων καὶ ἀλφὸν καὶ τοὺς ὄνυχας μεγάλους, περιπατεῖν. καὶ

φῆσαι ταῦτα εἶναι αὐτῷ συγγενῆ ἀρρωστήματα, καὶ

τὸν πατέρα ἔχειν καὶ τὸν πάππον. ἀμέλει δὲ δεινὸς καὶ ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις, καὶ προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις, καὶ ταῦτα μὴ θεραπεῦσαι, ἀλλ' ἐᾶσαι θηριωθῆναι. καὶ τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρις ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν. καὶ τοὺς ὀδόντας μέλανας καὶ ἐσθιομένους. ὥστε δυσέντευκτος εἶναι καὶ ἀηδὴς, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐσθίων ἀπομύττεσθαι. θύειν ἀρξάμενος, προσλαλεῖν, καὶ ἀπορρίπτειν ἀπὸ τοῦ στόματος. ἅμα πιεῖν, προσερυγγάνειν. ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι. ἱμάτιον κηλίδων μεστὸν ἀναβαλόμενος, εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν. καὶ εἰς ὀρνιθοσκόπου

& patrem & auum fuisse eis obnoxios. Solet etiam vlcera in tibiis, & in manibus tubercula habens, nullam iis medicinam facere: sed sinere donec incurabilia reddantur. Axillas ferarum more hirsutas, pilis magnam laterum partem occupantibus, habet. Dentes verò nigros atque exesos, vt molestus sit & insuauis cum eo congressus. Eidẽ hæc quoque conueniunt: nares inter comedendum mungere: & quum edere inceperit colloqui: & ex ore quædam emittere: inter bibendum eructare: oleo in balneis vti rancido: idémq; in forum veste amictus quæ sit maculis inquinata, prodibit: quúmque ad aruspi-

em mater exierit, lingua interea non fauere, neque à malis verbis se bstinere moris habet. æpe etiam dum vota libationésque fiunt, pateam sibi è manibus elabi init,& simul risum tollit, uasi aliquid fecerit portentosum. Tibicines si audiat, vnus inter omnes nanibus plaudere, atque orum etiam modulos nepta imitatione effingere: dein tibicinē quod itò finem non fecerit increpare:& dum vltra mēm vult exspuere, eum ui pocula in conuiuio ministrat, conspuit.

σκότου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, βλασφημῆσαι. καὶ εὐχομένων καὶ σπενδόντων ἐμβαλεῖν τὸ ποτήριον, καὶ γελάσαι ὡς τεράστιόν τι πεποιηκώς. καὶ αὐλούμενος δὲ κροτῆσαι ταῖς χερσὶ μόνος τῶν ἄλλων. καὶ συντερετίζειν καὶ ἐπιτιμᾷν τῇ αὐλητρίδι μὴ ταχὺ παυσαμένῃ. καὶ ἀποπτύσαι δὲ βουλόμενος ὑπὲρ τῆς τραπέζης, προσπτύσαι τῷ οἰνοχόῳ.

DE TÆDIO.

TÆdium, si definire velis, est molestus bsque damno congressus. Homo tædiosus est

ΠΕΡΙ ΑΗδίας.

ΕΣΤΙ δὲ ἀηδία, ὡς ὅρῳ περιλαβεῖν, ἔντευξις λύπης ποιητικὴ ἄνευ βλάβης. ὁ δὲ ἀηδής,

τοιοῦτός τις οἷος ἐγείρειν ἄρτι καθεύδοντα εἰσελθὼν, ἵνα αὐτῷ λαλῇ. καὶ ἀνάγεσθαι δὴ μέλλοντας κωλύειν. καὶ προσελθὼν, δεῖσθαι ἐπισχεῖν, ἕως ἂν περιπατήσῃ. καὶ τὸ παιδίον τῆς τίτθης ἀφελόμενος μασσώμενον, σιτίζειν αὐτὸς, καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων. καὶ ἐσθίων δὲ ἅμα διηγεῖσθαι ὡς ἐλλέβορον πιὼν, ἄνω καὶ κάτω καθαρθείη. καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν αὐτῷ μελαντέρα ἡ χολή. καὶ ἐρωτῆσαι δὲ δεινὸς ἐναντίον τῶν οἰκείων, ὡς ποία ἡμέρα με ἔτικτες; καὶ ὅτι ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον. καὶ ὡς κῆπος λάχα-

qui vix incipientem dormire, excitet, ingressus vt cum eo colloquatur: & qui ad eum accedens qui inibi est, vt nauim soluat, moram ei afferat, & expectare iubeat, donec aliquot secum spatia confecerit. Infantem etiã puerum nutrici suæ adimens, ipse mansum ei cibum in os inferet, & blandiculè compellans, poppysmis permulcebit. Inter edendum narrat se helleboro accepto, quæ in visceribus hærerent, eiecisse deiecisseque: tum addit, in effusis bilem fuisse iure apposito magis atram. A matre præsentibus amicis & familiarib. quærere amat, Ecqua me die, mater, peperisti? A quam ait sibi esse in cisterna frigidam: olera in horto

multa

nulta & tenera: domum ſuam hoſpitibus ita pate- e, quaſi eſſet publicum liuerſorium: & quũ pere- grinos hoſpitio excipit, paraſitum ſuũ producit, vt videant illi qualis ſit: itq; in cõuiuio ad ipſum cõuerſus, Heus tu, paraſi- e, inquit, vt iis qui hîc adſunt, ſis oblectamento.

να πολλὰ ἔχων καὶ ἁπαλὰ, καὶ ὅτι ἡ οἰκία αὐτοῦ, πανδοχεῖόν ἐστι. καὶ ξενίζων δὲ δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ ποῖός τις. καὶ παρακαλῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου ὅτι τέρψον τοὺς παρόντας.

DE SORDIDA & inepta laudis cupidine.

MIκροφιλοτιμία, quã poſsis Latinè dice- e ineptam ac circa res paruas verſantem ambi- ionem: ea eſt honorum c gloriæ cupido illibe- alis. Homo verò inepte mbitioſus is eſt, qui ad cœnam vocatus, conui- iatori ipſi ſtudeat aſside- e: qui filium Delphos bducat, vbi comam po-

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΟφιλοτιμίας.

ΗΔΕ μικροφιλοτιμία δόξειεν εἶναι ὄρεξις τιμῆς ἀνελεύθερος. ὁ δὲ μικροφιλότιμος, τοιοῦτός τις οἷος σπουδάσαι, ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς, παρ᾽ αὐτὸν τὸν καλέσαντα κατακείμενος δειπνῆσαι. καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς. καὶ ἐπιμεληθῆναι

δὲ ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται. καὶ ἀποδοὺς μνᾶν ἀργυρίου, καινὸν ποιῆσαι ἀποδοῦναι. καὶ βοῦν θύσας, τὸ προμετωπίδιον ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλῶσαι, στέμμασι μεγάλοις περιδήσας, ὅπως οἱ εἰσιόντες ἴδωσιν ὅτι βοῦν ἔθυσε· καὶ πομπεύσας δὲ μετὰ τῶν ἱππέων, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἀποδοῦναι τῷ παιδὶ ἀπενεγκεῖν οἴκαδε, ἀναβαλόμενος δὲ θοιμάτιον εἰς τὴν ἀγορὰν περιπατεῖν. καὶ κυναρίου δὲ τελευτήσαντος, αὐτῷ μνῆμα ποιῆσαι. καὶ στηλίδιον ποιήσας, ἐπιγράψαι, ΚΛΑΔΟΣ ΜΕΛΙΤΑΙΟΣ. καὶ ἀναθεὶς δακτύλιον

nat: qui operam det vt pedissequum habeat genere Æthiopem: qui etiam, si minam argenti velit soluere, laboret vt reddat in aspero. Et si bouem sacrificarit, solet anteriorem capitis eius partem magnis redimitã sertis pro foribus in ipso introitu figere: vt intelligant quicunque ingrediẽtur, esse ab ipso bouem mactatum. Atque vbi põpam cum aliis equitibus duxit, reliquis omnibus puero traditis, qui ea domum referat, ipse trabeatus in forum pergit, & ibi deambulat. quúmq; illi paruulus aliquis canis fuerit mortuus, monumentum ei faciet, ascriptis etiam in columella his verbis, SOBOLES MELITENSIS. Iam cum æreũ annulũ Æsculapio

la pio consecrarit, appensis subinde nouis coronis totum atteret: atq; adeo ipse quotidie vnguentis oblinitur. Sanè etiam, quę pertinent ad curam magistratus quos prytaneos vocant, ipse diligēter curare solet: quò posit, vbi litatū fuerit, rem populo renuntiare. Itaque candidatus & coronatus in cōcionem prodit, & infit, Nos prytanei, ô Atheniēses, Matri Deûm sacra rite fecimus, & litauimus: vos igitur omnia fausta exspectate. His ita renuntiatis, domum reuertitur: deinde vxori narrat sibi prosperè supra modum res succedere.

χαλκοῦν ἐν τῷ Ἀσκληπιῷ, τοῦτον ἐκ τρίβειν στεφανοῦντα. ἀλείφεσθαι ὁσημέραι. ἀμέλει δὲ καὶ συνδιοικήσασθαι παρὰ τῶν πρυτάνεων ὅπως ἀπαγγείλῃ τῷ δήμῳ τὰ ἱερά. καὶ παρασκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον, καὶ ἐστεφανωμένος, παρελθὼν εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐθύομεν οἱ πρυτάνεις τὰ ἱερὰ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἄξια καὶ καλά, καὶ ὑμεῖς δέχεσθε τὰ ἀγαθά. καὶ ταῦτα ἀπαγγείλας, ἀπιὼν διηγήσασθαι οἴκαδε τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ ὡς καθ' ὑπερβολὴν διημερεῖ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΑΝΕλευθερίας.

Ἡ δὲ ἀνελευθερία, ἐστὶ περιουσία τις ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα. ὁ δὲ ἀνελεύθερος, τοιοῦτός τις οἷος νικήσας τραγῳδοῖς, ταινίαν ἀναθεῖναι ξυλίνην τῷ Διονύσῳ, ἐπιγράψας αὐτοῦ τὸ ὄνομα. καὶ ἐπιδόσεων γινομένων, ἐκ τοῦ δήμου ἀναστὰς, σιωπᾶν, ἢ ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθών. καὶ ἐκδιδοὺς αὐτοῦ θυγατέρα, τοῦ μὲν ἱερείου, πλὴν τῶν ἱερείων, τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι· τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους μισθώσασθαι.

DE ILLIBERalitate.

ILliberalitas eſt nimius quidã præ ſtudio parcendi ſumtibus, gloriæ contemtus. Illiberalis autem is eſt, qui ſi è tragico certamine victoriam reportarit, tæniam Libero patri ligneam conſecret, in qua nomen ipſius ſit inſcriptum: qui etiam cũ neceſſario Reip. tempore pecuniæ à ciuibus extra ordinem conferuntur, in concione ſurgens, ſilentio vtatur, aut è medio ſe proripiat. Filiam ſuam nuptum collocans, mactatę victimę carnes omnes, iis exceptis quæ ad ſacrificulos pertinent, vẽdit: & ad miniſtrandum in nuptiis, mercede conductos adhibet, qui ſuo quiſque cibo veſcantur.

Triremi præfectus quam instruxit, gubernatoris stragulis tabulata sternet, suis interea vti parcens. E foro postquã opsonatus est, rediens, carnes ipse gestat, atque olera etiam in sinu. Vestem quando à sordibus purgandam locauit, domi tantisper se continet. Quòd si quis amicorum eius fortuna vsus aduersa, eranum à suis familiaribus exigat, ídq; ipse sciat, deflectens ex itinere, domum tendit. Vxori ancillas emit ille quidem nullas: sed quę in publicum prodeuntẽ comitentur, conducit. Mane vbi surrexit, domum ipse mundare, lectósque purgare solet: & sedens, obsoletum & tritũ quod gestat pallium inuertere.

καὶ τριηραρχῶν, τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ὑπὸ τοῦ καταστρώματος ὑποστορέννυσθαι, τὰ δὲ αὐτοῦ ἀποτιθέναι. καὶ ἐξ ἀγορᾶς δὲ ὀψωνήσας, τὰ κρέα αὐτὸς φέρειν καὶ τὰ λάχανα ἐν τῷ προκολπίῳ· καὶ ἔνδον μένειν ὅταν ἐκδῷ θοιμάτιον ἐκπλῦναι. καὶ φίλου ἔρανον συλλέγοντος, προειδόμενος, ἀποκάμψας ἐκ τῆς ὁδοῦ, οἴκαδε πορεύεσθαι· καὶ μὴ πρίασθαι θεραπαίνας, ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους. καὶ ἀναστὰς, τὴν οἰκίαν καλλῦναι, καὶ τὰς κλίνας ἐκκορῆσαι. καὶ καθεζόμενος παραστρέψαι τὸν τρίβωνα ὃν αὐτὸς φορεῖ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑΣ.

Ἀμέλει δὲ ἡ ἀλαζονεία δόξειεν ἂν εἶναι προσδοκία τινῶν ἀγαθῶν οὐκ ὄντων. ὁ δὲ ἀλαζὼν, τοιοῦτός τις οἷος ἐν τῷ διαζεύγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις ὡς πολλὰ χρήματα, αὐτοῖς ἐστὶν ἐν τῇ θαλάττῃ. καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε. καὶ συνοδοιπόρου ἀπολαύσας ἐν τῇ ὁδῷ, λέγειν ὡς μετ' Εὐάνδρου ἐστρατεύσατο· καὶ ὅσα λιθοκόλλητα ποτήρια ἐκόμισε, καὶ περὶ τῶν τεχνιτῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι βελτίους εἰσὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀμφισβητῆσαι.

καὶ

DE OSTENTATIONE.

OStẽtatio dici queat, inanis bonorũ quorundam quæ non adſint prædicatio. Oſtẽtator autem eiuſmodi eſt, qui in Digmate Piræei ſtans, peregrinis narret multam ſe pecuniam traiectitiã habere: & de toto fœnebri quæſtu longos ſermones habeat, quantus ille ſit, explicans, & quæ lucra inde fecerit. Inter eundũ viæ comitem nactus, ſe ſub Alexandro in illa nobili expeditione meruiſſe narrabit: & quàm multa inde gemmata potoria reportarit: Aſiaticos etiã artifices Europeis eſſe præſtantiores, diſſentientibus aliis contendet.

einde literas ab Anti-
tro esse allatas memo-
bit, quæ ipsum vix duo-
s comitatum in Mace-
niam venisse dicant.
, cùm esset sibi mate-
cõcessa immunis ex-
rtatio, oblato benefi-
vti noluisse, vt omnes
nium calumnias effu-
et. Eundem se, in ca-
ite annonæ amplius
inque talenta pauperi-
s ciuibus largientem
umsisse. Quod si igno-
asśideat, eos iubebit
nere calculos, & illo-
n quibus aliquid ero-
it numerum inire: qui
sexcenti reperiantur,
cúlis sigillatim multi-
catis, probabilibus et-
n cuique eorum no-
ibus additis, efficiet:
o vt decem talento-
n summa tandem col-
itur: quam omnem

καὶ γράμματα εἰ-
πεῖν ὡς πάρεστι παρ᾽
Ἀντιπάτρου, τρίτον
δὴ λέγοντα παραγε-
νέσθαι αὐτὸν εἰς Μα-
κεδονίαν· καὶ διδομέ-
νης αὐτῷ ἐξαγωγῆς
ξύλων ἀτελοῦς, εἰ-
πεῖν ὅτι ἀπείρηται ὅ-
πως μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς
συκοφαντηθῇ. καὶ ἐν
τῇ ἀποδίᾳ ὡς πλείω
ἢ πέντε τάλαντα
γένοιτο αὐτῷ τὰ ἀ-
ναλώματα διδόν-
τι τοῖς ἀπόροις τῶν
πολιτῶν. καὶ ἀγνώ-
στων δὲ παρακαθη-
μένων, κελεῦσαι θεῖ-
ναι τὰς ψήφους, καὶ
ποσσοῦν αὐτὰς καθ᾽
ἑξακοσίους, κατὰ
μίαν. καὶ προστι-
θεὶς πιθανὰ ἑκάστοις
τούτων ὀνόματα, καὶ
ποιῆσαι δέκα τά-
λαντα. καὶ τοῦτο φήσας
εἰσενεγκεῖν

εἰσενηνοχέναι εἰς ἐράνους αὐτόν. καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησιν, οὐδὲ τὰς λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε. καὶ προσελθὼν δ' εἰς τοὺς ἵππους τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι, προσποιήσασθαι ὠνητιᾷν. καὶ ἐπὶ τὰς κλίνας ἐλθὼν, ἱματισμὸν ζητῆσαι εἰς δύο τάλαντα. καὶ τῷ παιδὶ μάχεσθαι οὐκ ἔχων χρυσὸν νῦν τῷ ἀκολουθεῖν. καὶ μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν, φῆσαι ταύτην εἶναι τὴν πατρῴαν, πρὸς τὸν μὴ εἰδότα· διότι μέλλει πωλεῖν αὐτὴν διὰ τὸ ἐλάττω εἶναι πρὸς τὰς ξενοδοχίας.

summā, se inopibus subleuādis impēdisse affirmabit:& tamē, inquit, in hac ratione non duco, instructas à me triremes, quibus pręfui:& alia quib⁹ Reip. causa sum functus, munia sumtuosa. Idē ad eos accedens, qui generosos equos vēdūt, velle se emere simulat: & in nundinis ad tentoria eorū qui merces vænum exponūt, appropinquans, vestem sibi ostendi iubet duûm talētorum. Puerū quòd se sine auro sequatur, grauiter obiurgat. Denique in cōducto habitans, si cum aliquo sermonem habeat, qui id ignoret, paternas esse has ædes dicet: quas ipse, quòd sint ad hospites excipiendos angustiores, vendere cogitet.

Μέχρι τοῦδε αἱ πρὶν ἐκδόσεις· τὰ δὲ ἑξῆς νῦν τὰ πρῶτα ἐξεδόθη.

Hactenus priores editiones quæ sequuntur, nunc primum in lucem prodeunt.

DE SVPERBIA.

Superbia est, aliorum omnium præter quàm sui, contemtus. Homo superbus talis est. Si quis eum properè *conuentum velit*, à cœna se illum cõuenturum dicet inter ambulandum. Si fuerit de quoquam bene meritus, meminisse *beneficij* etiam in viis iubebit, atq; adeo roget. Prior ad quemquã accedere nolet. Eos qui emũt aliquid ab ipso, vel aliquid rerum illius conduxerunt, iubere non veretur, vt prima luce ad se veniant. Dum per vias ingreditur, caput semper demittens, obuiorum neminem alloquitur. Si viuum aliquando ei fuerit, amicos conuiuio excipere, ipse cũ illis non cænat.

ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ.

ΕΣΤΙ δὲ ὑπερηφανία καταφρόνησίς τις πλὴν αὑτοῦ τῶν ἄλλων. Ὁ δὲ ὑπερήφανος τοιόσδε τις, οἷος τῷ σπεύδοντι ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι * φάγειν ἐν τῷ περιπατεῖν. * καὶ εὖ ποιήσας, μεμνῆσθαι φάσκειν ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ βιάζειν. καὶ προσελθεῖν πρότερος οὐδενὶ θελήσας. καὶ τοὺς πωλοῦντάς τι ἢ μεμισθωμένους δεινὸς κελεῦσαι ἥκειν πρὸς αὐτὸν ἅμ' ἡμέρᾳ. καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς πορευόμενος μὴ λαλεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι, κάτω κεκυφώς. ὅταν δὲ αὐτῷ δόξῃ ἑστιᾶν τοὺς φίλους, αὐτὸς μὴ συνδειπνεῖν,

ἀλλὰ τῶν ὑφ' αὑτόν τινι συντάξαι αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι. καὶ προαποστέλλειν δὲ ἐπὰν πορεύηται τὸν ἐροῦντα ὅτι ἔρχεται. καὶ οὔτε ἐπ' ἀλειφόμενον αὐτὸν, οὔτε ἐσθίοντα ἐάσαι ἂν εἰσελθεῖν. Ἀμέλει δὲ καὶ λογιζόμενος πρός τινα, τῷ παιδὶ συντάξαι τὰς ψήφους διωθεῖν· καὶ κεφάλαιον ποιήσαντι, γράψαι αὐτῷ εἰς λόγον. Καὶ μὴν ἐπιστέλλων μὴ γράψαι, ὅτι χαρίζοιο ἄν μοι, ἀλλ', ὅτι βούλομαι γενέσθαι. καὶ, ἀπέστειλα πρός σε ληψόμενος· καὶ, ὅπως ἄλλως μὴ ἔσαι, καὶ, τὴν ταχίστην.

Sed corũ alicui quos habet in poteſtate, vt conuiuarum curã habeat, præcipit. Cum ad aliquẽ viſit, præmittit qui dicat, Ille venit. Quando vel aliptæ dat operam, vel cibũ ſumit, neminem ad ſe ſinit introire. Quinetiam, ſi cum aliquo rationes purget, puero imperat, vt calculos traiiciat: & vbi ſummam fecerit, vt alteri ferat expenſum. In epiſtolis nunquam ſic ſcripſerit, *Feceris mihi rẽ gratam*: Sed, *hoc fieri volo.* &, *Miſi ad te qui ſumeret.* item, *Ne aliter fiat vide*; &, *quàmprimum.*

DE

DE TIMIDITATE.

Enimuero timiditas videri queat, deiectio animi meticulosa. Homo timidus eiusmodi est: nauigans, dicet promontoria esse hemiolias naucis. Ad minimam fluctuum agitationem, quæret, sintne qui nauigant omneis initiati. Gubernatorē nauim inhibentem interrogat, an medium cursum teneat nauis: &, quid à Deo speret aut metuat. Se ex insomnio terreri, narrat asidenti: indusium *deinde* exuit, & puero tradit. *nautas* vt se ad terram admoueant, orat. Militiæ verò solet idē omnes ad se *cōmilitones* vocare: & vbi

ΠΕΡΙ ΔΕΙΛΙΑΣ.

Ἀμέλει ἡ δειλία δόξειεν ἂν εἶναι ὕπειξις τῆς ψυχῆς ἔμφοβος. ὁ δὲ δειλὸς τοιοῦτός τις, οἷος πλέων τὰς ἄκρας φάσκειν ἡμιολίας εἶναι· καὶ κλυδωνίου γενομένου ἐρωτᾶν εἴ τις μὴ μεμύηται τῶν πλεόντων· καὶ τοῦ κυβερνήτου ἀνακύπτοντος αἰσθάνεσθαι εἰ μεσοπορεῖ. καὶ τί δοκεῖ αὐτῷ τὰ τοῦ Θεοῦ; καὶ πρὸς τὸν παρακαθήμενον λέγειν, ὅτι φοβεῖται ἀπὸ ἐνυπνίου τινός. καὶ ἐκδὺς διδόναι τῷ παιδὶ τὸν χιτωνίσκον. καὶ δεῖσθαι πρὸς τὴν γῆν προσάγειν αὐτόν. καὶ στρατευόμενος δὲ προσκαλεῖν πάντας πρὸς αὐτὸν, καὶ πάντας πρῶτον περιϊδεῖν, καὶ *

λέγειν ὡς ἔργον διαγνῶναι ἐστὶ πότερόν εἰσιν οἱ πολέμιοι. καὶ ἀκούων κραυγῆς, ὁρῶν πίπτοντας, εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρεστηκότας, ὅτι τὴν σπάθην λαβεῖν ὑπὸ τῆς σπουδῆς ἐπελάθετο. καὶ τρέχειν ὑπὸ τὴν σκηνὴν, τὸν παῖδα ἐκπέμψας, κελεύειν προσκοπεῖσθαι ποῦ εἰσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀποκρύψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, εἶτα διατρίβειν πολὺν χρόνον. καὶ ἐν τῇ σκηνῇ ὁρῶν τραυματίαν * προσφερόμενον τῶν φίλων, προσδραμεῖν, καὶ θαρρεῖν κελεύειν· καὶ τοῦτον θεραπεύειν καὶ περισπογγίζειν, καὶ μυίας σοβεῖν, καὶ πᾶν μᾶλλον ἢ μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις. καὶ τοῦ σαλπιστοῦ τὸ πολεμικὸν σημήναντος καθήμενος

ſtantes diligẽter reſpexit, difficile, inquit, eſt cognitu, ſint hoſtes, an non. Clamore audito, & viſis qui caderent, aſtantibus dicit ſe præ feſtinatione, oblitum eſſe ſpatham ſumere. & poſtquã in tentorium curriculo ſe recepit, puerum inde mittit, iuſſum vbi ſint hoſtes diligenter ſpeculari. Interea *ſpatham* ſub puluino abſcondit: deinde ea quærẽda longum tempus terit. Tum ſi vulneratum aliquem in caſtra ab amicis deferri videat, accurrit, & habere bonum animum iubet: hunc curat, & ſaniem ſpõgia effingit, necnon muſcas abigit: quiduis denique potius facit, quàm vt cum hoſtibus pugnet. Aeneatore claſſicum canẽte, ſedens ipſe

in tentorio. Abi, inquit, in malam rem, hunc hominem ſomnum capere non ſinis: qui adeo frequenter ſignum des. Amat etiam ſanguinis de alieno vulnere plenus, ad reuerſos è pugna accedere, narrãs, ſe cum ſuo periculo vnũ ex amicis ſeruaſſe. ad iacentem etiam tribules & populares introducit, qui eum viſant: ſimul horum ſingulis narrat, ſe illum ſuis ipſius manibus in tẽtorium portaſſe.

DE OLIGARchia, *ſiue* moribus optimatium.

Videri poſſit oligarchia, vehemens eſſe honorũ cupiditas abſq; vllo lucri ſtudio. Oligarchi ſiue optimatis hi ſunt

θήμενος ἐν σκηνῇ. Ἄπαγ' ἐς κόρακας, οὐκ ἐάσεις τὸμ ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν πυκνὰ σημαίνων. καὶ αἵματος δὲ ἀνάπλεως ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου τραύματος, ἐντυγχάνειν τοῖς ἐκ τῆς μάχης ἐπανιοῦσι, καὶ διηγεῖσθαι ὡς κινδυνεύσας ὡς *
σέσωκε τῶν φίλων. καὶ εἰσάγειν πρὸς τὸν κατακείμενον σκεψό- *
μενος τοὺς φολέτας, τὸν δῆμον· καὶ τούτων ἅμα ἑκάστῳ διηγεῖσθαι ὡς αὐτὸς αὐτὸν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ἐπὶ σκηνὴν ἐκόμισεν.

ΠΕΡΙ ΟΛΙγαρχίας.

Δόξειεν ἂν εἶναι ἡ ὀλιγαρχία φιλαρχία τις ἰσχυροῦ κέρ- *
δους γλιχομένους. ὁ δὲ ὀλίγαρχος τοιοῦτος,

οἷος τοῦ δήμου βουλο-
* μένου τινὰς τῷ ἄρ-
* χοντι ἐπιμελησομέ-
νος πομπῆς παρελ-
θὼν ἀποφήνας ἔχει. καὶ
τῶν Ὁμήρου ἐπῶν τοῦ-
το ἓν μόνον κατέχειν,
ὅτι Οὐκ ἀγαθὸν πο-
λυκοιρανίη· εἷς κοί-
ρανος ἔσω. τῶν δὲ
ἄλλων μηδὲν ἐπίστα-
σθαι. Ἀμέλει δὲ δεινὸς
τοῖς τοιούτοις τῶν
* χρ. ὀλί- γων. *λόγων χρήσασθαι, ὅ-
τι δεῖ ἡμᾶς συνελ-
θόντας βουλεύσασθαι.
καὶ ἐκ τοῦ ὄχλου καὶ τῆς
ἀγορᾶς ἀπαλλαγῆ-
ναι. καὶ παύσασθαι ἀρ-
χαῖς πλησιάζειν, καὶ
ὅτι ὑπό τινων ὑβρι-
* ζόμενος εἰπεῖν Δεῖ
αὐτοὺς καμὲ τὴν πόλιν
οἰκεῖν· καὶ μέσον δὲ τῆς
ἡμέρας ἐξιὼν, καὶ μέ-
σην κουρὰν κεκαρμέ-
* νος, καὶ ἀκριβῶς ἀπωνυχισμένος σοβεῖν τοὺς τοιούτους
λόγους

mores. Deliberante populo ecquis magiſtratui in curatione pompæ ſit comes adiiciẽdus, prodit ipſe & eo ſe honore dignum pronũtiat. Homeri verſuum tenet ſolum hũc vnum, *Non multos regnare bonum eſt: rex vnicus eſto.* aliorum omniũ nihil ſcit. Solet quoque hoc genus ſermonibus vti: Oportet in vnum coacti deliberemus, & turba hac forenſi nos liberemus, aditumq; illi ad magiſtratus pręcludamus. Si qui illũ iniuria affecerint, Nõ poſſumus, inquit, ego & illi hanc vrbẽ incolere. Meridie prodit in publicum tonſuræ medio genere detonſus, vnguibuſque cum cura præciſis, iactans ſe *per forum*, aitque, Nõ eſt habi-

andum in hac vrbe: &, ibi in iudiciis plurimum a litigantibus negotij fa- cefsi: item, pudore sibi frõtem suffundi, quotief- cumque ipsi in concione aliquis afsideat male ha- bitus, & squallidus: &, v- niuersum oratorum ge- nus qui in Rep. versantur odio dignum esse. ipsum Theseum omnium pri- mum auctorem horum malorum ciuitati extitis- se: necnõ alios similes his sermones apud hospites habet, ciuiumq; illos qui eamdem sectã sequuntur.

λόγοις. οὐκ οἰκητέον εἶναι τὴν πόλιν, καὶ ὡς ἐν τοῖς δικαστηρίοις δεινὰ πάσχειν ὑπὸ τῶν δικαζομένων· καὶ ὡς αἰσχύνεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὅταν τις παρακάθηται αὐτῷ λεπτὸς καὶ αὐχμῶν. καὶ ὡς μισητὸν τὸ τῶν δημαγωγῶν γένος. τὸν Θησέα πρῶτον φήσας τῶν κακῶν τῇ πόλει γεγονέναι. καὶ τοιαῦτα ἕτερα πρὸς τοὺς ξένους, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ὁμοτρόπους. *

DE INSOLENTIA, *siue*, sera institutione.

INsolentia est desideriu capiendi cultus melio- ris vergente iam ætate. Eiusmodi homini hæc

ΠΕΡΙ ὈΨΙΜΑΘΙΑΣ.

Ἡ δὲ ὀψιμαθία φιλοπονία δόξειεν ἂν εἶναι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν. ὁ δὲ ὀψιμα-

θὴς, τοιοῦτός τις, οἷος ῥήσεις μανθάνειν ἑξήκοντα ἔτη γεγονώς. * Ταῦτα ἄγων παρὰ πότον ἐπιλανθάνεσθαι. καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ μανθάνειν ἐπὶ τὸ δόρυ καὶ ἐπὶ ἀσπίδα. καὶ εἰς ἀγρὸν, ἐφ' ἵππου ἀλλοτρίου ὀχούμενος, ἅμα μελετᾶν ἀσπάζεσθαι. καὶ πεσὼν τὴν * κεφαλὴν κατεαγέναι. καὶ μακρὸν ἀνδριάντα παίζειν· καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀκόλουθον δια- * τοξεύεσθαι, καὶ διακοντίζεσθαι· καὶ ἅμα μανθάνειν παρ' αὐτοῦ, ὡς ἂν καὶ ἐκείνου μὴ ἐπισταμένου. καὶ παλαίων ἐν τῷ βαλανείῳ πυκνὰ τὴν ἕδραν στρέφειν.

conueniunt. Annos natus ſexaginta poëtarum verſus memoriç mandat: hos ad pocula canere incipiēs obliuiſcitur. Diſcit à filio quomodo fiat *in acie* conuerſio ad dextra, quomodo itē ad ſiniſtra. Dum rus pergit, alieno equo vehens ſimul *obuios* ſalutare meditatur: cadēs verò caput deturpat. Solet etiā ad ſtatuam ludens *ſe exercere*:& cum pediſequo arcu & iaculis certare : ac ſimul diſcere ab alio, & eundem docere velle,ac ſi eſſet is quoque *artis* imperitus. Idem luctans *&* in balneo *lauans* nateis ſubinde agitat indecenter.

DE

DE MALEDI-centia.

MAledicētia eſt animi in deteriorem
artē inclinatio inter lo-
uēdũ. Maledicus ita eſt
ıoratus. Si interrogetur,
le quis eſt? non ſecus at-
ue ij qui ſtēma aliquod
narrant, ab auctore ge-
eris primo ordietur: Pa-
er huius, inquiens, pri-
ıum vocabatur Soſias:
n numeros relatus, dici
epit Soſiſtratus: deinde
nus è populo inter aſcri-
titios eſt factus. Mater
uidem, nobilis Threſſa
ſt: nam id genus mulie-
es aiunt domi eſſe nobi-
eis. Iſte autem, vt talibus
arētibus natus, nequam
ſt verbero. Pergit dein-
le, & inquit, Hę ſunt mu-
ieres quæ prætereuntes
le via rapiũt. Aliis etiam

ΠΕΡῚ ΚΑ-κολογίας.

ἜΣΤΙ δὲ κακολογία ἀγὼν τῆς * ψυχῆς εἰς τὸ χεῖρον ἐν λόγοις. ὁ δὲ κακολόγος τοιόσδέ τις ἐστὶν, οἷος ἐρωτηθεὶς, ὁ δεῖνα τί ἐστι; καθάπερ οἱ γενεαλογοῦντες πρῶτον ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἄρξασθαι. Ὁ μὲν πατὴρ Σωσίας ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο· ἐγένετο δ' ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος· ἐπειδὴ δ' ἐς τοὺς δημότας ἐνεγράφη. ἡ μέντοι μήτηρ εὐγενὴς Θρᾶττα ἐστι. τὰς δὲ τοιαύτας ἐν τῇ πατρίδι εὐγενεῖς εἶναι φασίν. αὐτὸς δὲ οὗτος ὡς ἐκ τούτων γεγονὼς κακὸς μαστιγίας. καὶ

E 5 τούτοις

* τούτοις διεξιὼν, αὗται αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἁρπάζουσι· καὶ κακῶς λεγόντων ἑτέρων συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ αὐ-
* τὸς, λέγων, καὶ ἐγὼ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον πάντων μεμίσηκα, καὶ γὰρ εἰδεχθής τις ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐστίν· ἡ δὲ πονηρία οὐδὲν ὅμοιον. σημεῖον δὲ, τῇ γὰρ ἑαυτοῦ γυναικὶ τρεῖς χαλκοῦς εἰς ὄψον δίδωσι. καὶ τῷ ψυχρῷ λούεσθαι ἀναγκάζει τοῦ Ποσειδῶνος
* ἡμέρᾳ. καὶ συγκαθήμενος δεινὸς περὶ
* τοῦ ἀναστάντος εἰπεῖν. καὶ ἄλλα πλεῖστα περὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων κακὰ εἰπεῖν, καὶ περὶ τῶν τετελευτηκότων κακῶς λέγειν.

de *abſente* detrahentibus, idem facit ipſe quoque, & ait, Ego etiam hunc hominem omnium odi maximè. Etenim ſi faciem ſpectes, turpis eſt & quem meritò oderis: ſi improbitatem, nihil ei ſimile. Scias ita eſſe, cum vxori tres æris nummulos in opſonium dare ſoleat: & vt Poſideone mēſe frigida lauet, cogere. Moris etiam habet, ſedens inter plures, ſurgere vt aliquē accuſet: plurimaque alia de amicis & familiaribus ſuis male loqui: & de ipſis etiam mortuis detrahere.

Τέλος σὺν Θεῷ ἁγίῳ.

X LIBRO QVARTO RHETORICORVM AD HERENNIVM.

Ostentatoris pecuniosi character.

NOTATIO *est, cùm alicuius natura certis describitur signis, quæ sicuti notæ quædam naturæ sunt attributa. Vt si velis non diuitem, sed ostentatorem pecuniosum describere: Iste, inquies, iudices, qui se dici diuitem putat esse præclarum, primùm nunc videte, quo vultu vos intueatur. nónne vobis videtur dicere, darem si mihi molesti non essetis? cùm vero sinistra mentum subleuat, existimat se gemmæ nitore, & auri splendore aspectus omnium perstringere. Cùm puerum respicit hunc vnum, quē ego noui (vos non arbitror nouisse) alio nomine appellat, deinde alio atque alio: Heus tu, inquit, veni Sannio, ne quid isti barbari perturbent: vt ignoti qui audiunt, vnum putent eligi de multis: ei dicit in aurem, aut vt domi lectuli sternantur, aut ab auunculo rogetur Æthiops, qui ad balneas veniat, aut asturconi locus ante ostium suum detur, aut aliquod fragile falsæ choragium gloriæ comparetur. Deinde exclamat, vt omnes audiant, Videto, vt diligenter enumeretur, si potest ante noctem. Puer qui iam bene hominis naturam nouit, Tu illo plures mittas oportet, inquit, si hodie vis transnumerari. Age, inquit, duc tecum Libanum, & Sosiam. Sanè. Deinde casu veniunt hospites homini, qui istum splendidè, dum peregrinaretur, receperunt: ex ea re homo herclè sanè conturbatur: sed tamen à vitio naturæ non recedit. Bene, inquit, facitis cùm venitis: sed rectiùs fecissetis, si ad me domum rectà abijssetis. Id fecissemus, inquiunt illi, si do-*

mum nouissemus. At istud quidem, inquit, facile fuit vndelibet inuenire. Verum ite mecum : sequuntur illi : sermo interea huius consumitur omnis in ostentatione. Quærit in agris cuiusmodi frumenta sint : negat se, quia villæ incensæ sint, accedere posse, nec ædificare etiam nunc audere : tametsi in Tusculano quidem cœpi insanire, & in iisdem fundamentis ædificare. Dum hæc loquitur, venit in ædeis quasdam, in quibus sodalitium erat eodem die futurum: quò iste pro notitia domini ædium ingreditur cum hospitibus. Hic, inquit, habito. perspicit argentum quod erat expositum, visit triclinium stratum, probat : accedit seruulus, dicit homini clare dominum iam venturum, si velit exire. Itáne, inquit? Eamus hospites, frater venit ex Salerno, ego illi obuiam pergam : huc vos decima venitote. hospites discedunt. Iste se raptim domum suam coniicit : illi decima, quò iusserat, veniunt. quærunt hunc. reperiunt domus cuia sit : in diuersorium derisi conferunt sese. Vident hominem postera die : narrant, expostulant, accusant. ait iste eos similitudine loci deceptos, angiporto toto deerrasse: contra valetudinem suam se ad multam noctem expectasse. Sannioni puero negocium dederat, vt vasa, vestimenta, pueros corrogaret. seruulus non inurbanus, satis strenuè & concinnè comparat. iste hospites domum deducit. Ait se ædes maximas cuidam amico ad nuptias commodasse. Nunciat interea puer argentum repeti : (pertimuerat enim, qui commodarat) Apage te, inquit : ædes commodaui, familiam dedi, argentum quoque vult? tametsi hospites habeo, tamen vtatur licet, nos Samiis delectabimur. Quid ego quæ deinde efficiat, narrem? eiusmodi est hominis natura, vt quæ singulis diebus efficiat gloria atque ostentatione, ea vix annuo sermone enarrare possim. Huiusmodi notationes, quæ describunt quid consentaneum sit

iuſcuiuſque naturæ, vehementer habent magnam de-
ſtationem: totam enim naturam cuiuſpiam ponunt an-
oculos: aut glorioſi, vt nos exempli cauſa cœperamus,
t inuidi, aut timidi, aut auari, ambitioſi, amatoris, lu-
rioſi, furis, quadruplatoris: denique cuiuſuis ſtudium
otrahi poteſt in medium tali notatione.

VTILIVS LVPVS DE FIGVRIS SENTENTIARVM LIBRO II.

Ebrioſi hominis character.

HARACTERISMOS. Quemadmodum pictor coloribus figuras deſcribit: ſic orator hoc ſchemate, aut vitas, aut virtutes eorum de quibus loquitur, deformat. LYONIS. *Quid in hoc arbitrer bonæ ſpei reliquum re-
lere, qui omne vitæ tempus vna, ac deſperatiſſima con-
etudine produxit? Nam ſimul atque ex primis horis
ei, nimia cibi ac vini ſatietate, vix meridiano tempore,
enus crapula eſt experrectus: primum oculis mero ma-
dis, humore obcæcatis, viſu grauidis, lucem conſtanter
tueri non poteſt: deinde confectis viribus, vtpote cuius
næ non ſanguine, ſed vino ſunt repletæ, ſe ipſe erigere
n valet: tandem duobus innixus languidus, qui cuban-
i ſit defatigatus tunicatus ſine pallio, ſoleatus præ lectu-
, palliolo frigus à capite defendens, flexa ceruice, ſum-
iſſis genibus, colore exangui, protinus ex cubiculari le-
ulo excitatus, in triclinium trahitur: ibi preſto ſunt coti-
iani pauci eodem ſtudio excitati conuiuæ. hic vero prin-
ps paulum illud reliquum quod habet mentis ac ſenſus,
poculis*

poculis extrudere festinat, & eos bibendo prouocat, & lacessit perinde ac si in hostium prælio quàm plurimos superarit, atque adflixerit, amplissimam sibi victoriam paratam existimans. Interea procedit simul & illud tempus, & potatio: oculi vinum lacrymantes caligant; ebriosum ipsi vix ebrij cognoscunt: alius sine caussa iurgio proximum lacessit: alius somno deditus, vi cogitur vigilare: alius rixari parat: alium turbas vitantem, ac domum reuerti cupientem retinet ianitor, pulsat, exire prohibet domum, interdictum demonstrans. Interim alium contumeliose extra ianuam eiectum, vacillantem puer sustentat, ac ducit pallium per lutum trahentem. Nouissimè solus in triclinio relictus, non prius poculum ex manibus emittit, quàm somnus oppressit bibentem, ac dissolutis artubus, ipsum poculum suapte natura dormienti excidit.

Characterismus. In vulgatis editionibus legitur *Chresterismus.* absque dubio mendosè.

Aut vitas, lege *aut vitia.* probant sequentia.

Visu gravidis. Prior vox mendum continet. Scrib. *vino gr.* οἰνοβαρέσι.

Soleatus præ lectulo. Fortean, *vt è lectulo.* κρηπῖδας ἔχων ὡς ἀπὸ τοῦ κλινιδίου. Sed videtur qui Lyconis locũ è Græco vertit, reperisse in suo codice, ὑπὸ pro ἀπὸ: neque de menda esse suspicatus.

Palliolo frigus à capite defendens. Rectè *palliolo* sic alibi: quia tamẽ Græcè scripserat Lyco, fortasse *pileolo* scribendum. πιλίδιον ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχων πρὸς τὸ ψῦχος.

Iurgio proximum lacessit. τὸν πλησίον ἐρεθίζει.

Ex Q.

Ex Q. Horatij Flacci Satyr. lib. I. Sat. IX.

Garruli hominis character.

Ibam forte via Sacra, sicut meus est mos,
Nescio quid meditans nugarum, totus in illis.
Occurrit quidam notus mihi nomine tantùm,
Arreptaq́; manu, Quid agis dulcissime rerum?
Suauiter, vt nunc est, inquam: & cupio omnia, quæ vis.
Cum assectaretur, Nunquid vis? occupo: at ille
Noris nos, inquit: docti sumus. hîc ego, Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. miserè discedere quærens
Ire modo ocyus, interdum consistere, in aurem
Dicere nescio quid puero. cum sudor ad imos
Manaret talos: ô te Bollane cerebri
Felicem, aiebam tacitus: cum quidlibet ille
Garriret, vicos, vrbem laudaret, vt illi
Nil respondebam: Miserè cupis, inquit, abire,
Iamdudum video: sed nil agis: vsque tenebo:
Persequar. Hinc quò nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi: quendam volo visere, non tibi notum:
Trans Tiberim longè cubat is prope Cæsaris hortos.
Nil habeo quod agam. & non sum piger: vsque sequar te.
Demitto auriculas, vt iniquæ mentis asellus,
Cum grauius dorso subijt onus. Incipit ille:
Si bene me noui, non Viscum pluris amicum,
Non Varium facies. nam quis me scribere plureis,
Aut citius possit versus? quis membra mouere
Mollius? inuideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat. Est tibi mater,

Cognati: quis te ſaluo eſt opus? Haud mihi quiſquam:
Omnes compoſui. Felices: nunc ego reſto:
Confice: namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit, diuina mota anus vrna.
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis.
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra.
Garrulus hunc quando conſumet cunque: loquaceis,
Si ſapiat, vitet, ſimulátque adoleuerit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ quarta iam parte diei
Præterita, & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat: quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paullum hîc ades. Inteream ſi
Aut valeo ſtare, aut noui ciuilia iura:
Et propero quò ſcis. Dubius ſum quid faciam, inquit:
Tene relinquam, an rem. Me ſodes. Non faciam, ille:
Et præcedere cœpit. ego, vt contendere durum eſt,
Cum victore ſequor.

FINIS.

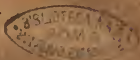
ISAACI CASAVBONI

Ad THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICOS

Liber Commentarius.

ISAACI CASAVBONI IN THEOPHRASTI CHAracteres Ethicos Prolegomena.

INSCRIPTIO huius libelli, quæ in omnibus codicibus hæc est, Θεοφράστε Ἠθικοὶ χαρακτῆρες, tribus verbis tria declarat: auctoré scripti istius: materiam eius, siue subiectum: formam siue tractandi modum: de quibus omnibus aliquid est nobis hoc loco dicendum. Auctorem esse verè aureoli libelli istius Theophrastum Eresium, magnum illum maximi Aristotelis discipulum, verum censeo. Nam & Diogenes Laertius inter Theophrasti librorum indices, Ἠθικὺς χαρακτῆρας recenset: & Suidas qui paucissimos eius philosophi libros commemorat, huius tamen meminit: quod etiam indicio esse possit, in precio olim apud doctos Theophrasti hoc opus fuisse. Deinde quum certum omnino sit, prodiisse hæc ex eruditissimi & elegantissimi alicuius viri officina, qui Athenis eo ipso tempore quo clauit Theophrastus, & vixerit (id quod non vno loco annotatum à nobis demonstratúmque est) & scripserit, non video quid caussæ esse queat, cur aut

veterum codicum, qui omnes in Theophrasti nomine consentiunt, fidem in dubium vocemus: aut si de illorum fide non dubitetur, quid opus sit Theophrastum alium ab Eresio illo quærere, omnibus seculis inauditum, omnibus priscis scriptoribus illaudatum, cui hæc tribuantur. Accedit hûc Eustathii testimonium, qui in rhapsodiam Iliadis ν, non hoc solum docet, scriptos esse à Theophrasto (Eresium absque dubio intelligit,) Characteres: sed illud etiam manifestò indicat, ita planè illos fuisse scriptos, vt factum videmus in his reliquiis. Quare non assentior doctis quibusdam viris, qui ab Aristotelis discipulo hunc librum abiudicarunt: qui præter illud vnicum argumentum de quo mox dicemus, nihil penitus habent quo suam sententiam tueri possint. An enim illud dicent? parum tanto scriptore dignum hoc esse scriptum. Ita video doctissimum Victorium existimasse. Mihi verò contrarium prorsus videtur: nam & opus hoc, esset modò integrum, & quale auctor ediderat, dignissimum iudico quod tanto viro tribuatur: & vicissim, eo fuisse comperior Theophrastum ingenio, vt nemo aptior huic argumento isto modo tractando inueniri potuerit. Fuisse enim illum politissimi, elegantissimi & amœnissimi ingenii virum (talem omnino hæc opera desiderabat) cùm alia arguunt quæ de eo, & ex eo apud veteres scriptores leguntur: tum illud in primis quod de illo Hermippus ipsius æqualis apud Athenæum testatur: singularem quandam fuisse hominis venustatem & industriam in exprimendis effingendísque hominum moribus: quod quàm bellè auctori huic

huic conueniat, nemo non intelligit. Ideo videtur M. Tullius Theophraſti ſcriptis vnicè capi delectaríque ſolitus, & vt auctor eſt Plutarchus, delicias ſuas eum appellitare: amicum etiam ſuum, ad Atticum ſcribens, vocat, ſæpéque dilaudat. quin Ariſtoteles quoque apud A. Gellium lib. XIII, ſuauitatem huius ſui diſcipuli linguæ pariter ac vitæ commendat. Nihil dicam de ſtylo: nam quæ magna adeo ſimilitudo aut diſſimilitudo in his tam paucis chartis, cum reliquis Theophraſti ſcriptis, in tanta præſertim argumentorum diſſimilitudine, notari poſſit? & tamen qui illa legerit aliquando, non dubito quin etiam in his Theophraſtei characteris notas ſaltem aliquas mecum ſit agniturus. Atque illud quidem in primis: quòd & hæc & illa cùm legas, ſcias facile ab Ariſtotelis diſcipulo vtraq; eſſe profecta. Sed nimirum doctos homines qui aliter exiſtimarunt, mouit locus ille in epiſtola προσφωνητικῇ, vbi ait auctor, ſe hæc ſcripſiſſe, cum annum ætatis iam abſoluiſſet vndecenteſimum: id enim Ereſio Theophraſto conuenire non poſſe: quippe cuius vitæ terminum ſtatuat diligentiſſimus auctor, Diogenes Laertius, annum octuageſimum quintum. Nos quoque olim impulit hæc ratio, vt de menda ſuſpectum Theophraſti locum haberemus: nam vt propter hoc vnum argumentum negemus Ariſtotelei Theophraſti librum hũc eſſe, adduci nunquam potuimus. Putabamus igitur ſcribendum eſſe in libelli huius initio, non ἐννενήκοντα ἐννέα, vt omnes libri habent: ſed vt ait Laertius, ἑβδομήκοντα ἐννέα. Neque enim veriſimile nobis videbatur, aut Laertij codices hîc falſos eſſe, aut

ipſum. Nam ſi ita eſſet, aiebamus,& ad cẽteſimum vſque annum Theophraſtus vitam produxiſſet, nõ videtur M. Tullius quo loco querelam Theophraſti morientis de breuitate vitæ humanæ refert, taciturus fuiſſe, quàm longam nactus ille vitam, de natura tamen quereretur. videtur etiã Cenſorinus vir vndecunque doctiſſimus, cum pleroſque veteres philoſophos longæuos in libro De die natali, cap. x v. nominaret, Theophraſtum non fuiſſe omiſſurus. Multo verò minùs Lucianus qui ex profeſſo omnes pene μακροβίους philoſophos libro ſingulari collegit, hunc tanti præſertim nominis virum, omiſiſſet. Hæc igitur nos olim, vt arbitramur etiam nunc,non ſine aliqua ratione. etſi de emendatione verborum Theophraſti, propter eas cauſſas, quæ ibi exponentur, ſententiam mutauimus. Atque ex iis quæ eo loco ſcripſimus ſatis patet illorum error, qui aut Theophraſtum aliquem aliũ à diſcipulo Ariſtotelis comminiſcuntur, aut omnino Theophraſtum fuiſſe huius libri patrem negãt. Verum de auctore quidem ſatis ſuperque.

Argumentum autem & ſubiectum ſcripti iſtius philoſophicum planè eſt: de moribus enim hominum hîc agitur, & ad bene honeſtéque vitam degendam nobis hoc ſcripto præire Theophraſtus voluit: quo nihil eſt φιλοσοφικώτερον, nihil philoſopho dignius. Enimuero morum conformandorum quod ethicus philoſophus prærogatiuæ iure quodam, quaſi proprium ſibi aſſumit, non vna eſt à veteribus ſapientibus inuenta & exculta ratio. Nã idem hic, ſi propius attendimus, & ethici philoſophi, & hiſtorici, & poetæ finis eſt: verùm illius

quidem

quidem ἁπλῶς: horum non ἁπλῶς: habent enim hoc amplius & historicus & poëta suos peculiares fines: ille, vt rerum gestarum memoriam conseruet: & vt lectorem suum iis maximè præceptis quæ ad Remp. bene gerendam necessaria sunt, instruat: hic vt τὸν ἀκροατὴν iuuando simul etiam delectet. Quare tendunt quidem eôdem omnes quodammodo: sed diuersis tamen itineribus. Philosophi ratio simplex est, & vt sic dicam, recta directáque via: de virtute enim & vitio disputans, illam sequendam, hoc fugiendum nos docet: & ad eam rem præcepta nobis suggerit. Historicus & poëta, non virtutes nec vitia in abstracto (vt loquuntur) nec eorum caussas naturámve, quod philosophorum est: sed his præditos homines considerant: factáque nobis & mores vtrorúmque explicantes, imitandorum atque fugiendorum exempla suppeditant: & tacitè quodammodo nos inspicere in vitas hominum iubent, atque ex aliis sumere exemplum nobis. Rursus autem magna est latáque inter historicum & poëtam differentia: ille res gestas, vti gestæ sunt, simpliciter narrat: hic & gestas, (non enim omnia fingunt, sed multa affingunt tantùm poëtæ, ait verissimè scriptor eruditissimus Strabo) & quæ geri potuerunt, cum decenti imitatione exequitur: vnde illi ποιητὴς, vt Plato docet, nomen inditum: quia rerum quas refert, non narrator solùm vt historicus: sed quasi fabricator est & auctor: quod ille imitandi artificio præstat. Omnis enim poëta μιμητὴς, ait idem Plato. Ipsorum quinetiam poëtarum, multiplex est inter ipsos discrimen: differunt enim, vt docet Aristoteles, τῷ

ἑτέρους, τῷ ἑτέρως, τῷ ἑτέροις μιμεῖσθαι. Quorſum hæc? vt appareret libellum hunc, medii cuiuſdam eſſe inter philoſophorum & poëtarum ſcripta generis. Subiectum quidem eſt de moribus: quos emendare, vnicus eſt auctori in hoc opere finis propoſitus: atque hoc ſaltem illi cum ethico philoſopho commune eſt, & ambobus proprium. Cæterùm tractatur hoc ſubiectum, non more philoſophorum: ſed nouo quodam docendi genere, quod deſcriptione conſtat eorum quæ homines aut hac aut illa virtute vitióve præditi, facere ᾗ τοιοῦτοί εἰσι conſueuerunt: διαφέρει δ' οὐδὲν (inquit philoſophus, quarto Nicomacheorum) τὴν ἕξιν ἢ τὰ κατὰ τὴν ἕξιν σκοπεῖν. Fit autem hoc à Theophraſto magna ex parte μιμητικῶς: quod poëtarum eſſe, ſuprà poſuimus. Itaque plurima inuenias in his breuibus reliquiis, quæ veluti tabulæ è naufragio ſuperſtites vtcunque remanſerunt, ex quibus huius operis cum poëtis, ſcenicis maximè & comicis, quos eſſe optimos exprimendorum morum artifices ſcimus, affinitas percipi queat: vt ſuis locis cum cura eſt à nobis indicatum. Mores igitur hominum ita hîc olim erant deſcripti, vt liceret tanquam in ſpeculo hinc virtutis ſplendorem & pulcherrimam intueri faciem: illinc verò vitiorum turpitudinem & dedecus animaduertere. Nunc, melior eius pars, proh dolor! intercidit: nam & ea pars quæ erat de virtutibus tota hodie deſideratur: & illius quæ de vitiis, haud, ſcio an portio ſaltem ἀξιόλογος fuerit, quantumcunque eſt quod ad nos peruenit. Quota enim eſt obſecro vitiorum pars quæ hîc continetur?

Nomen porrò χαρακτῆρες quo ſuum hoc opus Theophra-

Theophrastus appellauit, à re impositum est, itaque argumento libri conuenit vt nihil supra. Erat namque hoc tanquam exemplar & speculum quoddam morum, vbi virtutis & vitij cuiusque expressæ notæ cernebantur. Itaque titulus hic Ἠθικοὶ χαρακτῆρες tantundem ferme valet, ac si dixisset Εἰκόνες ἠθῶν (siue εἰκονισμοὶ, vt appellat Seneca) hoc est, *Imagines morum:* sicut Cicero comicos appellat *imaginem vitæ quotidianæ:* & magnus Basilius vitas sanctorum virorum, εἰκόνας ἐμψύχους τῆς κατὰ θεὸν πολιτείας. Εἰκὼν & χαρακτὴρ atque ἔσοπτρον sæpe eandem vim habent: Quare etiam, quod D. Paulus ad Coloss. dixit, Christum esse εἰκόνα τοῦ ἀοράτου θεοῦ, in ea ad Hebræos voce χαρακτὴρ est expressum. In libro autem Sapientiæ in eadem sententia vtitur auctor vocibus ἔσοπτρον & εἰκών. Porrò is verus est cuiusque rei χαρακτὴρ, ea vera imago, quæ illius naturam optimè exprimit. Ideo Hebræi sapientes naturam vocant טבע, quasi dicas χαρακτῆρα, aut σφραγῖδα. nam illis טבעת sigillum significat. Veteres verò quidam qui post Theophrastum idem argumentum tractarunt, μικρὸν παρεγκλίνοντες, vt diceret Aristoteles, χαρακτηρισμοὺς vocarunt, quos ille χαρακτῆρας: quidam longiùs abierunt, & similium scriptorum titulos dissimiles (vti fere fieri videas) sunt commenti. Seneca ad Lucilium, epistola XCVI. *Ait vtilem futuram esse descriptionem cuiusque virtutis. Hãc Posidonius Aetiologiam* (malim *Ethologiam.* vide Quintilianum. *)vocat: quidam* χαρακτηρισμὸν *appellant, signa cuiusque virtutis & vitij ac notas reddentem, quibus inter se similia discriminentur. Hæc res eandem vim habet quam præcipere. Nam qui præcipit di-*

F 4

cit, Illa facies, si voles temperans esse. Qui describit, ait Temperans est, qui facit illa, qui illis abstinet. Quaris quid intersit? Alter pracepta virtutis dat: alter exemplar. Descriptiones has, & vt publicanorum vtar verbo εἰκονισμὸς, ex vsu esse confiteor. Pulcherrimè ista Senecæ explicāt nostri huiusce libri ἐπιγραφὴν: quam possis cum Seneca vertere *De signis ac notis morum.* Simpliciùs tamen nos, &, vt in inscriptione, breuiùs, *Morum descriptiones* au ctore Cicerone: qui in Topicis descriptiones Latinè dicit, quos Græci, inquit, χαρακτῆρας: alij rhetores χαρακτηρισμὸς dixerūt, vt Rutilius Lupus. nam pessimè hodie in eius libris *chresterismus* editum est, pro *characterismus.* eius locum infra describemus. Poteramus & *Notationes morum*: idque fortasse rectiùs: nisi M. Tullium sequi libitum fuisset. Auctor ad Herennium, *Notatio est, cum alicuius natura certis describitur signis, qua sicuti nota quadam, natura sunt attributa.* quo loco extat sanè quàm elegans & graphica ostētatoris pecuniosi descriptio. Atque hæc quidem ita: nunc illud vice corollarij adiiciemus. Et apud Græcos Satyrus antiquissimus Peripateticus, & apud Romanos doctissimus Varro, libros non dissimilis, vt videtur, argumenti ediderunt: quos tamen non χαρακτῆρας, sed περὶ χαρακτήρων inscripserant. Varronis librum laudatum aliquoties apud Latinos grammaticos reperimus: verùm ita, vt de eius argumento pro certo quicquam pronuntiare non possimus. ac fieri potest, vt sit is ipse quem Nonius De proprietate scriptorum vocat. quod si est, nihil hûc scilicet facit. Satyri verò librum affinē huic Theophrasteo fuisse argumenti similitudine, fermè mihi per-

hi persuasit aliquando hic ex illo locus, ab Athenæo prolatus, quem apponam: dignum profectò vbique, non ibi tantum legi. Est autem character hominis asoti. Οἱ πολέμιοι τῆς οὐσίας ὑπάρχοντες, κατατρέχοντες τὸν ἀγρὸν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα, σκοποῦντες, οὐ τί δεδαπάνηται, ἀλλὰ τί δαπανηθήσεται. οὐδὲ τί περιέσται, ἀλλὰ τί οὐ περιέσται· ἐν τῇ νεότητι τὰ τοῦ γήρως ἐφόδια προκαταναλίσκοντες. χαίροντες τῇ ἑταίρᾳ, οὐ τοῖς ἑταίροις· καὶ τῷ οἴνῳ, οὐ τοῖς συμπόταις.

Postremò ne illud quidem prætermittam quod est à veteribus criticis probè, vt mea sententia fert, obseruatum. Aiunt illi, Homerum fontem illum ingeniorum, huiusmodi descriptionum primum auctorem esse: eundemque suo exemplo cùm aliis præiuisse, tum etiam nostro huic auctori, quādo isti operi manum admoueret. Nam similem esse fortis & ignaui charactere hūc apud poëtā Iliad. lib. XIII.

Ἔνθ᾽ ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ᾽ ἄλκιμος ἐξεφαάνθη.
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ᾽ ἐν φρεσὶ θυμός.
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη, μεγάλα στέρνοισι πατάσσει
Κῆρας οἰομένῳ· πάταγος δέ τε γίνετ᾽ ὀδόντων.
Τοῦ δ᾽ ἀγαθοῦ, οὔτ᾽ ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτέ τι λίην
Ταρβεῖ, ἐπειδὰν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν·
Ἀρᾶται δὲ τάχιστα μιγήμεναι ἐν δαῒ λυγρῇ.

Hæc veterū est obseruatio. Sūt & apud alios vtriusque linguæ optimos scriptores similem in modum accuratæ descriptiones: quas diligenter obseruasse, non ad eloquētię solùm studia, sed (quod antiquius esse debet) ad naturam virtutum & vitiorum penitius cognoscendam, vtile fuerit & conducibile.

ISAACI

ISAACI CASAVBONI AD THEOPHRASTI CHARACTERES ETHICOS

Liber Commentarius.

ἭΔΗ μὲν καὶ πρότερον πολλάκις.] Ostendit Theophrastus, non imparatum se ad huius operis scriptionem accedere: sed re sæpius secum considerata, expensaque. Ideo ait ἐπιστήσας τὴν διάνοιαν: familiari Aristoteli, & aliis philosophis loquendi genere. simplicius Xenophon initio Παιδείας, Ἔννοιά ποτέ ἡμῖν ἐγένετο. & initio Commentariorum, Πολλάκις ἐθαύμασα. At noster mox quoque verbis significantissimis vtitur, συνθεωρήσας, & παρατεθεαμένος: quæ dictiones, θεᾶσθαι inquam, & θεωρεῖν, à rebus diuinis originem habentes, de quibus dum attentiùs meditamur, fimus ipsi quodammodo diuini, & vt philosophus ait in decimo Nicomacheorum, nos ipsos ἀπαθανατίζομεν: postea ad eas res sunt translatæ, quas cum magna voluptate, vel magna cum attentione contemplamur. Eôdem spectat & quod ait, se ὡμιληκέναι παντοδαπαῖς ἀνθρώπων φύσεσιν: fuit enim necesse vt qui describere hominum

minum mores cogitaret, cum diuersæ naturæ & ingenij hominibus versaretur. Sic Plato III. De Republica dicebat, eum qui futurus sit bonus iudex, debere παντοδαπαῖς φύσεσιν ὡμιληκέναι. Horatius ad Pisones,

Respicere exemplar vitæ morumq; iubebo
Doctum imitatorem, & viuas hinc ducere voces.

Ita, locum habet hîc quoque familiaris ille naturæ rerum circulus: Nam ex diligenti vitæ hominum obseruatione, confecta est hæc morum depictio: ex huius veluti tabulæ contemplatione non otiosa, vitæ & morum nascetur emendatio.

Τί γὰρ δή ποτε τῆς Ἑλλάδος.] Legi malim, τί δή ποτε πάσης τῆς Ἑλλάδος: sicut mox, πάντων τῶν Ἑλλήνων. Duas hîc notat causas varietatis illius quæ in hominum moribus atque institutis cernitur: locorũ positionem, & institutionem à pueris. Illud quàm magnum ad eam momentum sit, & experientia arguit, & philosophi, geographi, astronomique, vel docent, vel docere conantur: tangit etiam Hippocrates in libro de aëre, aquis, & locis: & Galenus multis locis. mitto quæ Polybius, Seneca, Cicero, aliique multi super hoc non vno loco. *Ingenia hominũ*, ait Curtius lib. VIII. *vbique locorum situs format*. In institutione autem puerili, nõ dicam multum momenti: sed pene dixerim, τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν esse positum. Quod ait, Græciam totam eidem subiectam esse cæli regioni, Græcosque omnes eadem disciplina solitos imbui, accipiendum est vt dictum παχυμερέστερον, ac minus ἀκριβῶς. Nam vt demus in eadem inclinatione cæli Græciam totam (non enim hîc loquimur de magna Græcia, aut

Græcis Aſiaticis, ſed de ea tantum Græcia quæ velut matrix omnium Græcarum coloniarum erat) fuiſſe: tamen ſi eiuſdem partes inter ſe compares, reperies differẽtiam fuiſſe & in aëribus regionum & in habitantium ingeniis mirùm quantam. Ne longè abierim, quis neſcit in Boeotia alium longè cæli hauſtum fuiſſe, alium in continenti Attica? longeq́ue craſsiore aëre vſos quàm ipſorum vicinos Athenienſes? Notum illud, *Bœotûm in craſſo iurares aëre natum*. Itaque etiam ingenia longè diuerſa, vt ex Græca hiſtoria cuiuis notum. Idem de reliquis terræ Græciæ regionibus dici poteſt. Quid autem de inſtitutione? An putamus ſimiliter ſuos liberos inſtituiſſe Athenienſes & Lacedæmonios? Imò verò ita diuerſa erat educatio, vt difficilius ſit reperire in quo conuenirent, quàm in quo differrent. Quare vt modò diximus commoda interpretatione iuuandum hoc Theophraſti dictum: deq́ue iis tantùm accipiendum quæ Græcis ſolis propria, iiſq́ue omnibus communia erant: barbaris autem, aut eorum pleriſque non item. Putauimus aliquãdo locum totum ſic eſſe legendum: τί δή ποτε τῆς πόλεως ἁπάσης, ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀέρα κειμένης καὶ πάντων τῶν πολιτῶν ὁμοίως παιδευομένων. Mouebat hoc etiam, quod Theophraſtus toto hoc libello de Athenienſibus tantùm videtur agere: omnia enim ad mores Athenienſium & ea quæ fieri in ea vrbe ſolebant, referuntur. Veruntamen nunc placet magis vt nihil mutemus: ſed locum ita vt ſupra expoſui accipiamus. Nam quod de Athenis ita quaſi de tota Græcia loquitur, hæc quoque cauſſa eſſe poteſt: quòd illa vrbs dum floruit, ocellus Græciæ, & Ἑλλάδος

Ἑλλάς fuit: vt non ſine ratione, ſicuti Roma ἐπιτομὴ τῆς οἰκουμένης, & pop. Rom. δῆμος τῆς οἰκουμένης à Polemone oratore, vt referunt Galenus & Athenæus, vocatus eſt: ita Athenæ Ἑλλάδος ἐπιτομὴ, & populus Athenienſis δῆμος τῶν Ἑλλήνων dici potuerit. Propterea ait Menãder apud Alciphronem in epiſtola ad Glycerã, videre ſe ἐν ταῖς Ἀθήναις τὴν Ἑλλάδα ὅλην, τὴν Ἰωνίαν, τὰς Κυκλάδας πάσας. Rectéque meo iudicio & verè Philo Iudæus, ὅπερ ἐν ὀφθαλμῷ κόρη ἢ ἐν ψυχῇ λογισμὸς, τοῦτ' ἐν Ἑλλάδι Ἀθῆναι. Cæterum περὶ τῆς τῶν τρόπων φύσεως egregius eſt Theophraſti noſtri locus, quem deſcripſit & nobis cõſeruauit Porphyrius in libro III. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων. Diligens lector ibi requirat: nobis enim is liber nunc ad manum non eſt: qui iſta recenſemus non per otium in muſeo, ſed ὁδοῦ πάρεργον ἐν ἀποδημίᾳ, omnibus ſtudiorum præſidiis deſtituti.

Pag. 2. καὶ βεβιωκώς.] Malim, ἅτε βεβ. vel ἅτε καί. Locum ſubobſcurum dedimus operam vt planum verſio redderet,

Ἔτη ἐννενήκοντα ἐννέα.] Ita legitur etiam in antiquis quatuor codicibus Palatinæ bibliothecæ. memini etiam in Ioannis Tzetzæ Chiliadibus hunc locum ita deſcriptum reperire, & ſimiliter annos centum vno dempto attribui Theophraſto hunc librum ſcribenti. Quod etſi mirum eſt, propter tot auctorum ſilentium, qui longæuos philoſophos recenſuerunt: poteſt tamen vnius ſaltem teſtis, eiuſque admodum ἀξιοπίστου, auctoritate defendi. Ait enim Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, *Vnde & ſapiens vir Græciæ Theophraſtus,* (ita omnino ſcribendum, non *Themiſtocles*) *cum expletis centum & ſeptem*

quadragesimum ait fuisse : vt necesse sit annum ei proximum qui habuit árchonta Praxibulum, esse annum V. C. quadringentesimum trigesimum nonum. Sic autem Plinius libro tertio, *Theophrastus qui primus externorum aliqua de Romanis diligentius scripsit, Circeiorum insulæ & mensuram posuit, stadia* L X X X. *in eo volumine quod scripsit Nicodoro Atheniensiũ magistratu: qui fuit vrbis nostræ* CCCCXL. *annus.* Ita scribi debuit hic locus, fœdè in omnibus quas hactenus vidi editionibus corruptus. *magistratu*, inquam, legendum non *magistratui*. non enim ἄρχοντι Νικοδώρῳ, sed ἄρχοντος Νικοδώρου, Plinius dicere voluit. Iam diximus Plinium sæpe illud ἄρχοντος Græcorũ in historia Attica, vertere *magistratu*. Sic & Seneca epistola XVIII. *Hoc certè in his epistolis ait, quas scripsit Charino magistratu ad Polyænum.* At in vulgatis Senecæ editionibus scriptum inuenias *Charino de magistratu.* falsò : nam Χαρίνου ἄρχοντος dicere auctor voluit: & in meo scripto codice non extat illud *de*. Fuit Charinus hic archon anno primo olympiadis CXVIII. auctor Diodorus libro XX. Agebat Epicurus tunc temporis annum XXXV. siquidem natus est ille tertio anno olympiadis centesimæ nonæ: denatus autem anno altero olympiadis CXXVII. quod noto, vt obiter Laertij vulgatas editiones emendem, in quibus malè scribitur obiisse Epicurum κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἑβδόμης καὶ ἑκατοστῆς ὀλυμπιάδος. vera lectio est, τῆς εἰκοστῆς ἑβδόμης καὶ ἑκατοστῆς ὀλ. Sed vt ad Plinium redeam, falsissimè sanè legunt vulgô CCCCLX. in superiore loco: legendum enim vt nos emendauimus, & quidam etiam veteres codd. habent, CCCCXL. Mitto ratio-

nes chronologicas, quas de facili poſsim afferre. Plinium ipſum malo: cuius hæc ſunt libro x i i i. cap. xvi. *Theophraſtus qui primus à Magni Alexandri ætate ſcribit quæ circa vrbis Romæ quadringenteſimum quadrageſimum geſta ſunt annum.* Non alia iam confirmatione opus habent ſuperiores emendationes: & alioqui res eiuſmodi eſt quæ inſpectione magis faſtorum Græcorum, Latinorumque indigeat, quàm longiore probatione.

Κατὰ γένος ὅσα τυγχάνει γένη.] Ita accipe: exponam tibi: quid? ὅσα γένη. quomodo autem; κατὰ γένος. Illis declaratur ſubiectum: his modus & ratio eius tractandi. Legimus verò προσκείμενα nō προκείμενα, vt vulgò: nam mores ſunt accidentia quædam, quæ nobis πρόσκειται & inhærent, atque habitus per quos dicimur ποιοί. M. Tullius mores comparat vnguentis quibus corpus extrinſecus oblinitur, cũ ait in Bruto, *Ita peregrinata eloquentia tota Aſia eſt, vt ſe externis oblineret moribus.*

ὃν τρόπον τῇ οἰκονομίᾳ χρῶνται.] Verba ſonant, *quomodo rem adminiſtrent familiarem.* Maluimus tamen aliter vertere: quia in pleriſque capitibus de familiæ adminiſtratione nihil legas. Cæterũ quod generaliter his verbis dicitur, cautè accipiendum, cum hac reſtrictione, quod ad illa attinet quæ faciunt, ᾗ τοιοῦτοί εἰσιν, ᾗ τοιοῦτοι.

Τοὺς υἱεῖς ἡμῶν.] Videtur Theophraſtus cùm hæc ſcribebat, vel natura vel adoptione liberos habuiſſe: quorum tamen neque Laertius meminit: neque vlla eorum in teſtamento Theophraſti mentio. Mouerit hoc fortaſſe aliquem: ſed enim multi caſus interuenire potuerunt poſt ſcriptum hunc

librum,

librum, qui liberis illum orbum facerent. Quid si verò συλληπτικὸν σχῆμα esse dicamus, & in scribendo & in loquẽdo valde vsitatam figuram? Adde quod olim senes à iuuentute patres salutari solebant.

Πρῶτον μὲν οὖν π.] Pertinet hoc ad ordinem quem toto libro erat secutus: primum, inquit, de εἰρωνεία verba faciam: deinde reliqua animi παθήματα sigillatim describam. Quod sequitur, καὶ ἄρξομαι πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρωνείας, non eôdem referendum, sed ad methodum quam in singulis capitibus est seruaturus: quæ ea est, vt vitium ipsum rudi descriptione initio statim adumbret: deinde vitiosum hominem suis coloribus depingat, iis commemorandis quæ facere solet, quatenus talis est: puta, ὁ εἴρων, quà est εἴρων. Nonnunquam etiam breuem monitionem, velut ἐπιμύθιον quoddam, & epicitharisma post fabulam adiicit. Pag. 3.

ὥσπερ ὑπερεθέμην.] Quidam ὑπεθέμην. quod est vsitatius, sed nihil mutandum. Sic in Rhetorica ad Alexandrum συλλήβδην ἢ τὰς πάσας πίστεις καθάπερ ὑπερεθέμεθα διεξεληλύθαμεν. Scripta lectio ἐπεθέμην. vitiosè, pro ὑπεθέμην.

Ad caput περὶ εἰρωνείας.

Ἡ μὲν οὖν εἰρωνεία.] Ante omnia sciendum est in vocibus εἴρων & εἰρωνεία latere homonymiam. Aliâs enim εἴρωνα eum vocant Græci, qui ita sit factus, vt de se semper intra modum loquens, potius sibi ea bona demat quibus est præditus, quàm alieni quicquam tribuat. Talis olim Socrates fuit, & Pag. 4.

postea Africanus teste Fannio apud M. Tullium: quos nemo propterea vituperauit, inquit ille. etsi, vt ex eodem Tullio discimus, reperti sunt etiam philosophi quibus Socratis εἰρωνεία adeo non probaretur, vt non dubitarint, eum scurram Atticum nominare, vt est in primo De natura deorum. Hæc εἰρωνεία & iocandi ratio admodum olim familiaris Atheniensibus fuit: ideo ait Anacharsis apud Lucianum, τοῦτο ἐκεῖνο ἦν ἄρα, ὃ ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἤκουον τῶν Ἀθηναίων, ὡς εἴητε εἴρωνες ἐν τοῖς λόγοις. & alibi idem εἰρωνείαν καὶ μυκτῆρα Ἀττικὸν commemorat: Seneca nasum Atticum. eandem ob causam Epicurus homo non aptissimus ad iocandum, Ciceroni dicitur *minimè resipiens patriam*, secundo De natura deorũ. sic enim omnino legendum non *respiciens*. Aliâs verò non cum laude hæc vox dicitur; sed summo potius cum probro: de eo enim vsurpatur, qui simulare & dissimulare quiduis didicit non per iocum nec modestiâ vlla, sed sui commodi causa, & vt alteri incommodet. Sic apud comicos εἴρων inter grauissima conuitia ponitur, vt apud Aristophanem. In sacris autem literis εἴρων hic, & εἰρωνεία nominari solent, ὑπόκρισις & ὑποκριτὴς, vocibus significantissimis: quas Themistius sua ætate ea notione solitas vsurpari in oratione quadam notat. Atque hæc est ea εἰρωνεία, ísque εἴρων de quo Theophrastus hoc toto capite. Aristoteles contra in Nicomacheis priorem illam intelligit, non hanc posteriorem: quod moneo, quia video doctos viros aliter hæc accepisse: in quo sanè eos ratio fugit, vt ex sequentibus apparebit. Porrò εἰρωνείαν de qua hîc, non placuit *dissimulationem* dicere: nimis enim

augusta est ea vox, vt etiam Quintiliano visum: cùm hîc non de dissimulatione agatur, qualis fuit illa Socratica: sed longè vt diximus alia, cum dissimulatione, tum etiam simulatione: eorum nimirum qui ob turpem aliquam causam, tam simulant se habere aut agere quod non habent, aut non agunt: quàm de iis qui quod habent agúntve dissimulant. Cicero de hac ironia loquens, vtramque vocem solet coniungere. Officiorum libro tertio, *Quòd si Aquiliana definitio est vera, ex omni vita simulatio dissimulatióque tollenda est.* Et mox, *Ita nec vt emat melius, nec vt vendat, quicquam simulabit dissimulabítve vir bonus.* Salustius Catilin. *cuiuslibet rei simulator ac dissimulator.* Idem auctor *falsum* vocat hominem εἴρωνα. & re vera, εἰρωνεία hic descripta, *fallacia* est. Nos malumus tamen vel *ironiam* (quādo eam vocem ciuitate Romana Tullius ipse donauit) vel *cauillationem*, vitiū hoc Latinè dicere. vix enim aliam dictionem Latinam reperias quæ Græcæ sit magis ἀντίστροφος· similis enim in ea latet homonymia. Glossarium *Cauillatio*, κακοήθεια, εἰρωνεία. Sic accipitur verbum *Cauillari* apud Liuium, aliosque. Plutarchus hominem εἴρωνα, qualis hic describitur, vocat πανοῦργον καὶ ἀναληθῆ in comparatione Alcibiadis cum Coriolano.

προσποίησις ἐπὶ χεῖρον πράξεων καὶ λόγων.] Hæc Theophrasti definitio, siue descriptio. Aristoteles verò sic, προσποίησις ἐπὶ τὸ ἔλαττον ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ ἐν πράξεσιν. Hanc definitionem hausimus partim ex libro quarto, partim ex secundo Nicomacheorum. Differentia in vnica voce posita est. Aristoteles ait, ἐπὶ τὸ ἔλαττον *in minus*: de eo enim irone intel-

ligebat, qui omnia minora fingeret: Theophrastus ἐπὶ τὸ χεῖρον *in peiorem partem*: quia de eo loquebatur qui non deteriora tantùm sua fingeret: sed omnia etiam ad malum aliquem finem referret: quod perpetuò obseruabis in omnibus notis quibus suum εἴρωνα insignit. Tantum igitur commune est inter vtrunque, quod simulatione vterque vtitur, & à vero vterque discedit: finis verò longè diuersus. Si quis dicat, etiam eum de quo Aristoteles sentit & loquitur, qualis nempe fuit Socrates, posse quiduis ἐπὶ τὸ χεῖρον fingere. Respondemus ex Aristotele, οὐκ ἐν τῇ δυνάμει ἐστιν ὁ εἴρων: sed ἐν τῇ προαιρέσει. Non enim si quis ea facultate præditus sit, vt quiduis simulare, dissimulareque sui commodi causa queat, statim εἴρων & hypocrita fuerit dicendus: sed si ad facultatem eam voluntas accesserit. Solitus olim gloriari imperator Titus, se vel maximum falsarium esse potuisse: imitari enim norat omnium manus & chirographa. nemo tamen propterea falsarium eum meritò dixerit. Sic sophistam non iure dixeris eum qui omnia sophistarum τερετίσματα, omnes περιεργείας & præstigias norit: sed qui nouit simul & vtitur. Sic solo fine separantur ἀρέσκεια & κολακεία. Sunt alia sexcenta de genere hoc. Solet autem Theophrastus suas descriptiones cum excusatione quadam proferre, ne quis hic exquisitas requirat definitiones. Ait igitur ὡς τύπῳ λαβεῖν: quod loquendi genus ex Aristotele aliisq; Theophrasti libris, & Platone ipso notum est. Apud eundem in III. De republica opponũtur ἐν τύπῳ & δι' ἀκριβείας. quin ipsæ descriptiones huiuscemodi minus accuratæ, τύποι vocantur,

cantur, & ὑπογραφαὶ in philoſophorum ſcholis.

οἷς ἐπίϑετο λάϑρα.] Non eſt ἐπιϑέσϑαι, *inuehi in aliquem* : ſed tanquam ex inſidiis & ſuperiore loco adoriri. Significat & ἐπιχειρεῖν, accingere ſe ad aliquid faciendum. Vnde eſt νωϑρεπιϑέτης apud philoſophum in Phyſiognomonicis, pro cunctatore. Hos homines de quibus hic Theophraſtus, Græci λαϑάργυς & λαϑροδήκτας ſiue κρυφοδήκτας vocant: quibus conuenit prouerbium Plautinum,

Palam inquit *blandiuntur: clam ſi occaſio vſquam eſt*
Aquam frigidam ſubdolè ſuffundunt. item illud Sophocleum,

Σαίνεις δάκνεις, καὶ κύων λαίϑαργος εἶ.

Συλλυπεῖσϑαι ἡττωμένοις.] Puta, in iudicio, ſi litem perdiderint: aut ex aliquo certamine (qualia erant apud veteres multa) inferiores receſſerint: aut denique clade belli ſint affecti. Latè patet Græcorum vox ἧττα, cui parem Latini non habent. Talis εἰρωνεία Polymeſtoris apud Euripidem. cum enim per ſummum nefas impurus ille filium Hecubæ Polydorum occidiſſet, & domus Priamicæ caſu totus exultaret, ita tamen ibi Hecubam alloquitur,

Ὦ φίλτατ' ἀνδρῶν Πρίαμε, φιλτάτη δὲ σύ,
Ἑκάβη, δακρύω σ' εἰσορῶν.

καὶ ἐπὶ τοῖς καϑ' ἑαυτοῦ λεγομένοις.] Eſt ἐπιμονὴ quædam: bis enim idem dicit. Nam cum ſuperioribus iſta malo coniungere & repetere συγγνώμην ἔχειν, quàm cum ſequentibus, vt vulgò interpretes.

Pag. 5. πρὸς τοὺς δανειζομένους & ἐρανίζοντας.] hoc eſt, ſiue quis δάνειον ab ipſo petat, ſiue ἔρανον. quid ſit δάνειον, nemo ignorat: ἔρανος verò quid eſſet in toto iſto libello, neſciuerunt priores interpretes. vide ad

caput de arrogantia. Huc pertinent illa Horatii,

Sed metui mea ne finxiſſe minora putarer,
Diſſimulator opus propriæ, mihi commodus vni.

καὶ μὴ πωλῶν φήσει πωλεῖν.] Quorſum hoc? nempe vt eo pacto manum illi adeat apud quem iſta loquitur: itáque pecunia illum emungat, aut aliam fraudem faciat. Noui ego non paucos qui has artes probè callerent: quos cum videas holoſericis indutos ambulare, aut cum audias magnificè ſe & ſuos quæſtus prædicare, meros Craſſos Crœſóſve eſſe cenſeas. hac ratione homines ſimplices & parum cati inducuntur vt putent ſi quid habeant nũmorum, non id melius vſquam collocari, quàm apud iſtos poſſe, quos tantis opibus eſſe præditos audiunt. *Vt enim fama eſt homini, exinde pecuniam ſolet inuenire.* Sic miſellis os ſublinitur.

καὶ ἀκούσας τι δόξῃ μὴ προσποιεῖσθαι.] Planè miror cur hac lectione quiſquam offendatur. δόξει, hoc eſt, *videri volet.* eſt autem pro, μὴ δόξει προσπ. vt apud Plutarchum in re fere eadem, οὐ δοκῶν ἀκούειν. Euripides Medea, Ἤκουσά του λέγοντος οὐ δοκῶν κλύειν. Ariſtophanes Pluto, οὐκ ἐδόκουν μ᾽ ὁρᾷν ἔτι, hoc eſt, diſſimulabant ſe videre me. Scribitur & δείξει. fortaſſe pro λέξῃ. ſed nihil mutandum.

καὶ ὁμολογήσας, μὴ μεμνῆσθαι.] Ecce ait ſe εἴρωνα eum intelligere, qui pactus aliquid (ſic, non *faſſus* vertimus) dicat ſe non meminiſſe: hoc eſt, pactis non ſtet. Hoc planè alienum eſt ab eo quem Ariſtoteles εἴρωνα vocat: diſertè enim philoſophus admonet, ſe non tractare eo loco de ea veritate aut falſitate quę ſpectatur in contractibus & commerciis: ſed de ea quæ in colloquiis ac familiari conſuetudine

ſuetudine. οὐ γὰρ, περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁμολογίαις ἀληθεύοντος λέγομεν, οὐδ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει· ἄλλης γὰρ ἂν εἴη ταύτ' ἀρετῆς. Sunt autem hoc hominũ genere omnia referta quibuſcum niſi è ſyngrapha ſemper agas, nihil agas. Talis ille leno Cappadox in Curculione Plautina.

Mil. *Quando vir bonus es, reſponde quod rogo.*

Ca. *roga quod lubet.*

Mil. *Promiſiſtin' ſi liberali hanc quiſquam aſſereret manu,*

Te omne argentum redditurum? Ca. *non commemini.*

καὶ τὰ μὲν σκέψασθαι.] Lego σκέψεσθαι. Hoc noſtri εἴρωνες dicere ſolent, *I'y penſeray*. Menander lepidis verſibus eos exagitat, qui rogati aliquid ab amico egeno, dicunt Σκέψομαι: quod hodie nimis multi faciunt, amici nomine tenus, & vt ille ait, *Factioſi lingua, inertes opera, ſubleſta fide*. Sic Menander,

Οἱ τὰς ὀφρῦς αἴροντες ὡς ἀδέλφεροι
Καὶ Σκέψομαι λέγοντες! ἄνθρωπος γὰρ ὢν
Σκέψῃ σὺ περί τε δυστυχὴς ὅσαν τύχῃς;

Poteſt & ἐσκέφθαι, quod quidam codices habent, ferri: optimeque cum ſequentibus conueniet: vertes, *ſe iam cogitaſſe*.

Καὶ λέγει ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι.] Senſus eſt, cùm ipſemet fuerit qui id quo de quæritur dixerit fecerítve, non ſe tamen, ſed alium fuiſſe dicet, à quo id ſit dictum factúmve. Noſtri homines hoc dixerint, *Vous me prenez pour vn autre*. Poſſis hoc & ad verbum ἐκπλήττομαι referre. nam qui ἐκπλήττονται (eſt autem ἔκπληξις ſiue ſtupor, aut horror, vehemens quædam admiratio, id eſt, θαυμασιότης ὑπερβάλλουσα

ait philoſophus Topicorum quarto) ij quodammodo de ſtatu mentis deiiciuntur , eáque ecſtaſi alij à ſe ipſis fiunt. Sæpe etiam accidit, vt quis opinioni ſuæ & expectationi contrarium quid audiés, in ſtuporem ſimul detur,& ſententiam mutare cogatur:& ita quoque alius à ſe ipſo fiat:ſicut Megaronides ille Plautinus in Trinummo qui cum Calliclem eo conſilio adiiſſet vt eum concaſtigaret pro commerita noxia, vbi tamen eum loquẽtem audit, repente mutat animum, & exclamans, ait :

Proh di immortales verbis paucis quàm citò

Alium feciſti me , alius ad te veneram. Sic apud Demoſthenem in ea πρὸς Φορμίωνα , de eo qui ſententiam mutauerat,ἕτερος ἤδη ἐστὶ καὶ οὐχ ὁ αὐτός. Prima interpretatio magis mihi probatur , eſtque ſimplicior.

Pag. 6. ἀλλ' ὅρα μὴ σὺ θᾶττον.] θᾶττον , hoc eſt, citiùs & nimis εὐήθως atque ἀβασανίστως, ſimplicium hominum more, qui fere ſubitò credunt. vel θᾶττον accipe pro ἀθρόως & repente : quod de iis vſurpatur qui impetu quodam animi magis quàm conſilio aliquid faciunt. Sic apud philoſophum opponuntur θᾶττον & ἐκ προσαγωγῆς. Seneca eleganter *impetu placere* pro θᾶττον καὶ ἀβασανίστως, epiſtola c I. Notabis illud πιστεύειν φωνάς : erat vſitatius φωναῖς, vt πιστεύειν λόγοις : ſed φωνὰς omnes etiam ſcripti Palatini.

καὶ πλοκὰς καὶ παλιλλογίας.] Vocat πλοκὰς quæ Cicero *inuolucra & integumenta diſſimulationis* : ſiue ſubdolos & ad fallendum compoſitos ſermones, tanquam retia aut laqueos. Has poëta vetus apud M. Tullium *verſutiloquas malitias* dicit. Poſſis vertere

tere *orationem intortam* cum Plauto in Ciſtellaria: vbi feſtiuiſſimus poëta iſtiuſmodi homines (*alterplices* veteribus Latinis dictos, Græcis στρεψιμάλλους) inuoluolo ſimiles ait beſtiæ damnificæ, quæ in pampini folio implicat ſe. Sic πλέκειν μηχανὰς ſæpe apud Græcos poëtas. Παλιλλογίας vertimus *dicta recantata*. Cantare enim eſt, idem ſæpius dicere, vt & ὑμνεῖν apud Græcos. Videtur autem Theophraſtus iſta voce ſermones ancipites, & qui diuerſo aut etiam cōtrario modo accipi queant, intelligere. πάλιν vtrunque ſignificat, & *iterum*, & *contra*. Hic igitur ſignificat non iterum, ſed contra: ſic apud poëtam πάλιν ἐρεῖν, non eſt *iterum dicere*, ſed *contrarium*. & παλινῳδία eſt, non tam *iteratā cantio*, quàm *priori contraria*: & ſic apud Horatium, *recantata opprobria*. apud Pindarum παλίγλωσσος πόλις καὶ βάρβαρος, *Vrbs quæ diuerſa lingua vtitur ab aliarum gentium linguis*. Idem poëta Nemeonicarum, oda prima, παλίγλωσσον δέ οἱ ἀθάνατοι ἀγγέλων ῥῆσιν θέσαν. hoc eſt, *contrariam*. Ita alia multa dicuntur.

οὐ χεῖρόν ἐστιν εὑρεῖν οὐδέν.] Præclarè maximus poëtarum.

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ βάζει.
Haud minus ille mihi exoſus quàm ianua Ditis,
Mens aliud cui tecta tegit, quàm lingua loquatur.

Ad caput περὶ κολακείας.

THN δὲ κολακείαν.] Inter virtutes quæ ad ὁμιλίας & vitæ quotidianæ consuetudinem propriè pertinent, ideóque ἕξεις ὁμιλητικαὶ à Platone vocantur, Aristoteles quarto Nicomacheorum primam numerat illam, qua qui fuerit præditus, is & facta & dicta omnia sua ita temperabit, vt eius conuictus omnibus sit futurus gratus, suauis atque etiam iucundus: omni enim asperitate morum, & morositate, quæ est ἐρημίας ξυνοικος, carebit: imò è contrario in eo elaborabit vt, quantum honestas & virtutis amor permittent, voluptati sit iis quibuscum versatur. Hanc virtutem quia proprio nomine carebat, Aristoteles in Nicomacheis φιλίαν nuncupauit, explicatione adiecta, quomodo eam vocem vellet hic intelligi: at in Eudemiis σεμνότητα vocauerat. & vt in nominibus virtutis variauit, ita etiam in vitiorum ei oppositorum, vt capite περὶ αὐθαδείας dicemus. Habet enim hæc quoque virtus sibi opposita vitia hinc κατ' ἔλλειψιν, illinc κατ' ὑπερβολήν. ac de iis quidem qui defectu humanitatis peccant hac in parte, est caput illud περὶ αὐθαδείας. De iis verò qui modum excedunt, & nimis suaues ac dulces esse volunt, sunt hæc duo capita: περὶ κολακείας alterum, alterum περὶ ἀρεσκείας. nulla enim re admodum hæc duo vitia differunt, nisi fine qui diuersus est. quo quidem ita discriminantur, vt cum vitium sit vtrumque, tamen comparata blanditia ad adulationem pene virtus videatur, non vitium: verùm de blanditia infrà suo loco. Adulationis autem

tem finis eſt, priuatum commodum. Eam definit Theophraſtus ὁμιλίαν αἰσχρὰν, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι. In Theæteto Platonis κολακεία definitur breuiter, τέχνη ἡδυντικὴ *ars ſuauitatis conciliatrix*. In eiuſdem Definitionibus (non enim iis aſſentiri debemus, qui temerè & contra auctoritatem vetuſtiſſimorum ſcriptorum illum librum à Platone abiudicant) ita definitur. Κολακεία ὁμιλία ἡ πρὸς ἡδονὴν ἄνευ τοῦ βελτίστου, quam definitionem tribuit Theophraſtus blanditiæ: meliori ſanè conſilio, & conuenientiùs iis quæ antè ex Ariſtotele diximus: addit verò Plato etiam aliam, ἕξις ὁμιλητικὴ πρὸς ἡδονὴν ὑπερβάλλουσαν τὸ μέτριον. quæ etiam blanditiæ melius conueniat. quare prudenter Theophraſtus ex Ariſtotele illa adiecit, συμφέρουσαν δὲ τῷ κολακεύοντι, vt à blanditia ſepararet. Quod autem ait αἰσχρὰν, mallem ἐπονείδιστον dixiſſet; aut potius ſimul vtrumque poſuiſſet. Nam & *indecora adulatio* eſt, vt vocatur Suetonio, recteque Tacitus *adulationi fœdum crimen ſeruitutis ineſſe* pronunciat: & proprium hoc eſt adulatoris, abiectè & demiſsè loqui & in omnibus regi ſuo ſupparaſitari ac ſecundas agere: ideo dicebat philoſophus Politicorum libro quinto, ἔργον κολακείας eſſe, ταπεινῶς ὁμιλεῖν. & verè Clearchus Solenſis Ariſtotelis diſcipulus proprium hoc adulatoribus eſſe dixit, vt ſuos ſibi ipſi animos frãgerent, & ſpiritum generoſum qui ingenuos decet, demerent, ταπεινὰ ποιοῦντες τὰ ἤθη αὐτῶν: eos verò quibus ſeruirent, tumore inflarent, & redderẽt vanos & χαύνους καὶ κενοὺς, atq; vt loquitur Seneca, infatuarent. Vertimus autẽ αἰσχρὰν *turpem*, nõ *indecoram*: nã αἰσχρὸν opponitur τῷ καλῷ, id eſt honeſto: aliud

verò

verò est τὸ πρέπον, aliud τὸ καλὸν, si propriè loqui volumus. Porrò vocis κόλαξ notationē variè explicant Græci grāmatici, ad quos te reiicio. Veteres Romani *grassari*, ἀντὶ τοῦ κολακεύειν vsurpant, vt Festus docet: & ita dixit Horatius, *Obsequio grassare*. inde *grassator*, ὁ κόλαξ: quem etiam *stlatarium* à *stlata* quod fuit nauigij genus, vt puto ὑπηρετικοῦ, dixerūt. Glossarium, *Stlatarius*, ἐργόμωκος. quid autem sit ἐργόμωκος, in altero Glossario declaratur: ἐργόμωκος, *adulator, ambitiosus*. Ἐργομωκία, *adulatio*. Ἐργομωκεύειν, *ancillor, adsecto, adulor*. vbi etiam vides *ancillor*, idem esse cum adulor. quod probatur altero Glossario, vbi hæc scribuntur, *Ancillor*, κολακεύω. *Ancillula* ἐργόμωκος, παιδίσκη. Adiiciam & hæc ex eodem libro, *Adsentio*, ἐργομωκῶ. συγκατατίθεμαι. & alibi, *Fuco*, ἐργόμωκος. Puto autem ex eo dici ἐργόμωκον adulatorem, quia ferè solent adsentatores eos quibus palam adulantur à tergo pinsare, vt verissimè Persius ait. Hesychius sanè aliter, ἐργομωκῶν, ἐμπαίζων.

ὑπὸ λάβοι ἄν τις ὁμιλίαν.] Latè patet vox ὁμιλία, & ea omnia fermè complectitur quæ in vitæ quotidianæ vsu solent accidere. Latini ferè pluribus verbis huius Græci vim exprimunt: sicut & Græci quoque interdum coniungunt ἡ ὁμιλία & τὸ συζῆν, vt in quarto Nicomacheorum. Eruditissimus Apuleius τὸ ὁμιλεῖν voce *fabulari* expressit in apophthegmate quodam Aristippi. iterum dico, parum commodè. Scio, erunt etiam hîc qui exclament: sed nos istos exclamatores alibi σὺν θεῷ καὶ μούσαις compescemus. Latissimè sanè patet vt diximus vox Græca: quare etiam Aristoteles ὁμιλίας

ἀνθρώ

ἀνθρώπων & πραγμάτων dixit in ſeptimo Nicomacheorum, & ante eum Iſocrates in priore ad Nicoclem, & Hippocrates τῇ ψυχῇ καὶ τῷ θάλπει ὁμιλεῖν, in Prorrhetico maiore. & in lib. Περὶ ἰητροῦ, de inſtrumentis medicorum loquens, εἰ μέλλει ὁμιλέειν τῷ νοσοῦντι μέρει. Vide Erotianum. Apud Plutarchum leges ὁμιλεῖν ἡδοναῖς: apud hiſtoricos ſæpe ὁμιλεῖν καιροῖς: quod Plutarchus in Mario dixit ὁμιλεῖν τύχαις. quem locum deprauat Muretus in Variis ſuis: nam prorſus eſt ὕθλος καὶ φλύαρος, quod ille ſomniat ὁμιλῆσαι. per inquam hoc eſt ineptum. cum & in Sylla iterum ſic loquatur idem auctor: & quod Muretus non eſt οὐδ᾽ ὄναρ ſuſpicatus, Bœotus à Bœoto fœnerarit loquendi id genus. Ita enim Pindarus Nemeonicarum ode prima, — ὁ δέ οἱ φράζε καὶ παντὶ στρατῷ Ποίαις ὁμιλήσει τύχαις. Sic vſurpatur vox προσομιλεῖν in Platonis Lachete. Sic etiam dixit Athenæus καθομιλεῖν καιροὺς, libro XII. Porro eſt hæc dictio militaris propriè, & in caſtris nata. vide Euſtathium. Apud Latinos Cicerone inferiores, non minus latè patet verbum *conuerſari.* maximè apud Senecam: vt, *conuerſari triſtitiæ.* ὁμιλεῖν λύπῃ epiſtola C.

τὸν δὲ κόλακα πιστ.] Habes perpulchram adulatoris deſcriptionem apud Plutarchum, De diſcrimine amici & adulatoris, ibi, Τοιοῦτος ὁ κόλαξ, οἷος ῥήτωρ φαῦλος. &c. Galenus in libro de dignoſcendis curandiſque animi affectibus adulatorem tribus notis inſignit, τῷ προσαγορεύειν, τῷ περιπέμπειν, τῷ συνδειπνεῖν τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι.

Pag. 7. ἐνθυμῇ ὡς ἀποβλέπουσιν εἰς σε οἱ ἄνθρ.] Similia hic Artotrogus regi ſuo apud Plautum initio Militis

Militis gloriosi.

ηὐδοκίμεις χθὲς ἐν τῇ στοᾷ.] Non assentior interpretibus quibus videntur hæc Latinè efferenda, *dignitatis tuæ splendorem magno omnium assensu obtibus.* Aliud enim est εὐδοκιμεῖν isto loco, aliud apud M. Tullium dignitatis splendorem obtinere: quod potius conuenit τοῖς ἐν τέλει. at εὐδοκιμεῖν id est, *bene audire*, siue *bona fama*, etiam mediocris fortunæ & pauperi, quorum est magna passim indignitas, conuenire potest: ex sequentibus enim apparet ad laudem probitatis & integræ vitæ esse hoc referendum, non ad dignitatis splendoré. Quare existimo εὐδοκιμεῖν hîc esse quod dixit Cicero, *fructum virtutis suæ capere*, in Miloniana. & alibi idé τὸ εὐδοκιμεῖν vocat *fructum bonæ existimationis*. Est autem mirè emphatica translatio verbi καταχθῆναι, quod mox sequitur. Nam voluit indicare, sicuti sua spôte grauia deorsum feruntur, ita omnes qui aderant, non quod eius qui laudabatur gratiam captarent, sed tanquam ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἐκβιασθέντας, vt loquitur philosophus, in eius nomen incidisse: quasi videlicet ita sit omnibus perspecta eius probitas, vt iam illius nomen non hominis, sed virtutis ipsius proprium videatur. Parem elegãtiam obseruabamus apud Plinum Secundum in sententia nõ dissimili: vbi *reddi nomina* tanquam debitum dicuntur, eo sensu quo hic καταφέρεσθαι εἰς τὸ ὄνομα epistola XXIII. libri IX. Vtitur hanc vocem Theophrastus iterum περὶ λαλιᾶς.

ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀφελεῖν κροκίδα.] Hippocrates dixit ἀπὸ τῶν ἱματίων κροκίδας ἀποτίλλειν. magis propriè: sed & idem alibi ἀφελεῖν κροκίδα. dicitur & λέγειν κροκίδα,

vt

vt apud Celſum *in veſte floccos legere.* Vocarunt autem Græci κροκύλεγμον genus hoc adulationis. Heſychius, Κροκύλεγμος, τὸ κολακευτικῶς τὰς κροκίδας ἀπολέγειν τῶν ἱματίων. Adeo autem frequens fuit hæc adulatio, vt inde natum ſit prouerbium, quod ita explicant Græci. Suidas Ἀφαιρεῖν κροκίδας. ἐπὶ τῶν πάντα ποιούντων ἕνεκεν κολακείας. ἄλλοι τε χρῶνται καὶ Ἀριστοφάνης· εἴ τις κολακεύει παρὼν καὶ τὰς κροκίδας ἀφαιρῶν. In Plutarchi Sylla, Valeria ſoror Hortenſij de veſte Syllę floccum vellens, lepidiſſimè illi adulatur. Non ſolùm autem floccos vel fratillos tollere olim adulatores ſolebant: ſed & alias omne genus ſordes abſtergere: neque omiſit hoc pręceptũ nequitiarum magiſter in Arte. & in Amoribus ait idem poëta, *Dum loquor, alba nigro ſparſa eſt tibi puluere veſtis: Sordida de niueo corpore puluis, abi.* In Veſpis Ariſtophanis Euphemius κόλαξ dicitur ſpõgia calceos mundare. τὸν σπόγγον ἔχων, ait, ἐκ τῆς λεκάνης τὰ 'μβάδι' ἡμῶν περικωνεῖ. Videntur & caudas leporum ſoliti ſecum geſtare, vt præſto eſſet quo oculos ſenum lippientium κολακευτικῶς abſtergerent. Ariſtophanes in Equitibus.

Ἰδοὺ δέχου κέρκον λαγῶ τὼ 'φθαλμὼ περιψῆν.

Similiter in Lyſiſtrata mulier nequam marito ſuo adulatur. Turpiſſimum verò illud apud eundem poëtam adulationis genus, Ἀπομυξάμενος ὦ δῆμ', ἐμοῦ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀποψῶ. Spurcum hoc & fœdum: ſed longè turpiora his apud Athenæum legas, & Suetonium in Vitellio, capite ſecundo.

Προσενεχθῇ ἄχυρον.] Secuti ſumus Palatina exemplaria. In quibuſdam editis olim eſt, προσαχθῇ.

Ἔχεις πρὸς τὰ ἔτη μέλαιναν τὴν τρίχα.] Serò cane-

ſcere, vegetæ ſenectutis & viridis argumentum: qualis eſt eorum quos Græci ὠμογέροντας vocant: qualis etiam ille Plautinus Periplectomenes, qui negat ſe propter ætatem exaruiſſe ex amœnis rebus. Ideo olim ſoliti homines molles, quos ne longa quidem ætas ad frugem bonam reuocarat, canitiem occultare, non ſecus ac mulieres. Teſtimonia de vtriſque paſſim ſunt obuia in Græcorum epigrammatis, Martiale, aliiſque poëtis. ſed & pharmaco vſos conſtat viros molles & effœminatos, ad celandam capitis niuem: eius fuci compoſitionẽ docet elegãs poëta Serenus Sammonicus, & meminere Tertulliani, Ioſephus, alij. Clemens Alex. χρίσματα πολιῶν vocat lib. I I I. Pædag. Ariſtophanes Concionantibus,

εὖ δ᾽ ἂν εἰ τὸ φάρμακον
Ἐψυσ᾽ ἔτυχες ᾧ Λυσικράτης μελαίνεται.

Adulatores quoque moris habuiſſe ſuo regi canos vellere, teſtatur idem poëta Equitibus, vbi ſic loquitur adulator,

Ἐγὼ δὲ τὰς πολιάς γέ σου 'κλέγων, νέον ποιήσω.

Καὶ λέγοντος αὐτοῦ τι.] Puta in declamationibus, aut recitationibus, quibus olim docti homines impenſè delectabantur. In iis igitur, aut ſimilibus συγγινήσεσιν, adulator ei quem obſeruat audientiam facit, ac reliquis ad laudandum recitatorem quamuis ineptum, & præit exemplo, & celeuſmaſin hortatur. Variis autem modis ſolebant veteres in iſtiuſmodi cœtibus (Græci ἐπιδείξεις & ἀκροάσεις vocant: Cicero quoque acroaſes) approbationis ſignum dare; maximè verò his tribus: ſilentio attento, geſtu corporis aliquo (vel manibus plaudentes

dentes, vel aſſurgentes, exultanteſque, vel certo quodam modo vultum componentes) & ſecunda acclamatione. Plinius Secundus lib. quinto de recitationibus loquens: *Multa enim à multis admonetur: & ſi non admoneatur, quid quiſque ſentiat, perſpicit ex vultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, ſilentio: quæ ſatis apertis notis iudicium ab humanitate diſcernunt.* Idem libro ſexto, *Non labra diduxerunt, non mouerunt manum, non denique aſſurrexerunt ſaltem laſſitudine ſedendi.* Libanius in epiſtola ad magnum Baſilium, οὕτω καλὴν καὶ ταύτην ἣν λέγεις κακῶς εἰργάσω τὴν ἐπιστολήν, ὥσθ᾽ οἱ παρόντες ἡμῖν οὐκ εἶχον μὴ πηδᾶν ἀναγιγνωσκομένης. De ſilentio attento locus eſt egregius apud Platonem tertio, de Legibus, peſſime vulgò, vt alia ſexcenta, acceptus, quem veluti in tranſcurſu proferam atque interpretabor. Ibi igitur cum hoſpitis Athenienſis ſermonem exciperet Clinias Cretenſis, velletque illi ſignificare ſibi & ſodali ſuo Megillo vehementer probari quę modo dixiſſet, ſic ait: Λόγῳ μὲν τοίνυν σε, ὦ ξένε, ἐπαινεῖν ἐπαχθέστερον· ἔργῳ δὲ σφόδρα ἐπαινεσόμεθα. προθύμως γὰρ τοῖς λεγομένοις ἐπακολουθήσομεν. ἐν οἷς ὅγε ἐλεύθερος ἐπαινῶν καὶ μή, μάλιστ᾽ ἂν εἴη καταφανής. hoc eſt, *Verbis quidem te, hoſpes, laudare, graue & odioſum ſit: at nos re ipſa te vehementer laudabimus. Ad ſingula enim tua verba ſummo ſtudio animos mentéſque noſtras admouebimus: quo maximè pacto homo liber laudétne an non declarare ſolet.* Plinius ſecundo epiſtolarum, *Imaginor qui concurſus, quæ admiratio te, qui clamor, quod etiam ſilentium maneat. quo ego cum dico vel recito non minus quàm clamore delector, ſit modo ſilentium acre & intentum & cupidum vlteriora audiendi.* De

acclamationibus dicemus mox: quæ quàm crebræ fieri solerent, apparet ex his Senecæ, Controuersiarum libro IX. loquitur de declamatoribus: *Quid, ait, quod laudationibus crebris sustinentur, & memoria illorum assueuit certis interuallis quiescere?*

Καὶ ἐπαινέσαι δὲ ἀκούοντα.) Ambigo scripseritne Theophrastus ἀκούοντα, vel ἀκούοντα, vt sit is sensus quem expressimus, assentatori haud malè conueniens: an potius ἀκούοντας, vt iubeat auditores aures suas commodare recitatori, & tacitè eum laudare: quod quomodo fieri soleret, modò diximus: Sententia quàm probauimus sic expressa est ab Eupolide in Adulatoribus, ἐπειδὰν καλίδω τιν' ἄνδρα ἠλίθιον πλουτοῦντα δὲ, εὐθὺς πρὸς τοῦτον εἰμί· κἂν τι τύχῃ λέγων, ὁ πλούταξ, πάνυ τοῦτ' ἐπαινῶ, καὶ καταπλήττομαι, δοκῶν τοῖσι λόγοισι χαίρειν.

Καὶ ἐπισημήνασθαι δὲ, εἰ παύσεται Ὀρθῶς.) Legimus, καὶ εἰ παύσεται. Interpretes non erant hæc assecuti. notum quid sit apud Græcos oratores ἐπισημασία, & ἐπισημαίνεσθαι ἀκούοντα. Illud autem Ὀρθῶς, est vsitata in recitationibus acclamatio, sicut & Εὖ, vel Ὑπέρευ, Horatius in arte.

—clamabit enim pulchrè, benè, rectè.

Cicero tertio de Oratore, *Quare Bene & Præclarè, quamuis nobis sæpe dicatur: Bellè & Festiuè nimium sæpe nolo. quanquam illa ipsa exclamatio, Non potest melius, sit velim crebra Persius.*

Euge tuum & Bellè: nam bellè hoc excute totum.

item, *—quin lepidum hoc optes audire Decenter.*

Talis quoque illa in Actis exclamatio adulatorum, *Vox Dei, non hominis.* Sic Plutarchus, De se ipso sine inuidia laudando, οἱ δὲ ῥητορικοὶ σοφισταὶ, τὸ Θείως καὶ

τὸ

τὸ Δαιμονίως, καὶ τὸ Μεγάλως, ἐν ταῖς ἐπιδείξεσι προσδεχόμενοι, καὶ τὸ Μετρίως καὶ τὸ Ἀνθρωπίνως προσαπολλύουσι. Frequentiſſima verò etiam Romæ illa fuit acclamatio Σοφῶς. vnde eſt toties apud Martialem *grande ſophos.* Sidonius Apollinaris libro primo, *Ad ſophos meum non modo laticlaui,ſed tribulium quoque fragor concitaretur.* Idem libro primo, *Ob hoc illi maximum ſophos non eloquentia prius quam verecundia dedit.* Ætas Quintiliani *humanitatem* vocauit hunc morem. ipſe appellat verè *indecoram & theatralem licentiam, ſtudiorum pernicioſiſſimam hoſtem.* libro 11. cap. 11. Nos alibi demonſtramus irrepſiſſe poſtea hanc conſuetudinem è ſcholis in veteris Eccleſiæ ritus.

καὶ σκώψαντι πικρῶς, ἐπιγελάσαι.] Mutata diſtinctione ſenſum longè acutiorem reddidimus. Nam adulator vt indicet quàm probet ſcomma amici magni ſui, quaſi parum ſit, ſi ridenti arrideat, in effuſiorem riſum & cachinnationem ſoluitur: ac quo magis rem videri ſibi ridiculam oſtendat, veſtem in os inſerit, & ſe riſu penè enectum dicit. Tale illud omnino apud Plutarchum, in elegantiſſimo libro de diſcrimine adulatoris & amici, Σὺ μὲν inquit adulator, ἐγέλας· ἐγὼ δὲ ἐξέθνησκον γέλωτι. *Tu quidem ridebas: ego verò riſu penitus moriebar.* Iuuenalis de adulationibus Græculorum,

Natio comœda eſt: rides? maiore cachinno
Concutitur. Sed eſt & alia lectio, καὶ σκώψαντι ψυχρῶς, ἐπιγελάσαι. pulchrè ſanè. Plutarchus περὶ δυσωπίας Periclis dictum illud, *Amicum eſſe ſe ad aras vſque*, reprehendens quòd hoc eſſet nimis propè ad grauiſſima peccata accedere, ſubiicit,

ὁ δὲ τ' ἔμπροσθεν ἑαυτὸν ἐθίζας μήτε λέγοντος ἐπαινεῖν τὴν γνώμην, μήτε ᾄδοντος κροτεῖν, μήτε σκώπτοντος ἀφυῶς ἐπιγελᾷν οὐκ ἐάσει μέχρι τούτου προσελθεῖν: qui locus hanc lectionem vehementer astruit atque exponit.

ἕως ἂν αὐτὸς περιέλθῃ.] Αὐτὸς, hoc est, Ille, & vt hodie loquuntur homines κολακευτικοὶ, Dominus sine adiectione. Ita semper in hoc capite designatur ὁ κολακευόμενος, qui est adulatori instar domini. Sunt enim αὐτὸς & ἐκεῖνος, voces seruorum, quas honoris caussa propriorum nominum loco vsurpabant. Aristophanes Ranis,

Ἴθι νῦν φράζον πρώτιστα ταῖς αὐλητρίσι
Ταῖς ἔνδον οὔσαις, αὐτὸς ὡς εἰσέρχομαι.

scholiastes, αὐτὸς ἀντὶ τοῦ ὁ δεσπότης. Sic apud Latinos. Plautus Casina, ybi Stalino & ancilla colloquuntur.

St. *Quid tu hic agis?* An. *Ego eo quò me Ipsa misit.* Ipsa. hoc est, Hera mea. Terentius Hecyra,

Sed Pamphilum ipsum video stare ante ædes.

Donatus, Ipsum, *à quo missus sum: vel dominum, vt Græci αὐτόν.* Idem notat Asconius in quendam Verrinarum locum. Erat & discipulorum vox, cum de præceptore loquerentur: vnde illud Αὐτὸς ἔφα. Aristophanes Nebulis,

Στ. Φέρε, τίς γὰρ οὗτος οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Μα. Αὐτός. Στ. τίς αὐτός; Μ. Σωκράτης.

Scholiastes ibi, *Honoris caussa,* inquit, *non statim Socratis nomen profert.* Idem notatur ab eodẽ etiam alibi, & à Donato non vno loco. Apud Platonem in Protagora pulsantibus fores Calliæ sophistæ, respondet ianitor, Ου σχολὴ αὐτῷ, id est, *Doctori non vacat.*

vacat. Cum igitur vox κόλαξ ad aliud referatur, & sit τῶν πρός τι, vt herus & seruus, patronus & libertus, itémque patronus & cliens, Theophrastus τὸν κολακευόμενον, id est, *eum qui se sinit adulari*, vt Cicero loquitur, αὐτὸν appellat, pulchrè loquendi genus ipsum quo adulatores vtuntur, retinens. Nos aliquando αὐτὸν *regem* diximus: Nam apud Latinos ὁ κολακευόμενος, *Rex* dicitur: & vt docet Donatus rex & parasitus ita sunt τῶν πρός τι, vt patronus & libertus. Dicitur & dominus: vnde illud Iuuenalis,

-dominus tamen & domini rex
Si vis tu fieri, nullus tibi paruulus aula
Luserit AEneas.

Apud Græcos ὁ τρυφῶν & ὁ κόλαξ similem sæpe relationem habent: quare ὁ τρυφῶν est *rex.* vt cum scribit scholiastes Aristoph. ταῦτα εἰώθασι τοῖς τρυφῶσιν οἱ κόλακες λέγειν. & apud Demosthenem sæpe τρυφᾶν & κολακεύεσθαι pro eodem ponuntur. Interdum verò ad deos refertur κόλακος appellatio: & ita dicti sunt οἱ διονυσιακοὶ τεχνῖται, qui vitam tolerarent artes Baccho sacras exercentes, vt comœdi & tragœdi, & natio illa tota, histriones, præstigiatores siue θαυματοποιοὶ, rhapsodi, citharœdi φιλοκιθαρισταὶ, tibicines, αὐλοπαῖκται: hi inquam omnes dicti sunt διονυσοκόλακες: itémque μουσοκόλακες: nam ita eos vocat Dionysius Halicarn. libro septimo.

χρηστοῦ πατρὸς νεόττια.] Etiam hîc seruat idioma adulatorum. Νεόττια autem maluimus pullitiem, quam pullos vertere, aut pullastros: quia ferè in his vocibus latet obscœnitas, vt Festus docet. Iuuenalis de adulatoribus,

—simul ipse loquaci
Gaudebit nido.

καὶ πορευομένου πρός τινα τῶν φίλων.] Mos fuit Gręcis Romaníſque cum ad aliquem amicorum viſerent, nuncio miſſo ſuum aduentum ſignificare. Plinius Secundus epiſtolarum libro primo, *Euigilaueram. Nuntius à Spurina : venio ad te : Imo ego ad te : Coimus in porticum Liuiæ, cum alter ad alterum tenderemus.* Apud Romanos verò etiam maritus rure domum reuertens, mittebat qui aduentum ſignificaret vxori, vt auctor eſt Plutarchus in Quæſtionibus Romanis : ac videtur fuiſſe hoc munus eorum ſeruorum, quos *anteambulones* vocat Martialis. Epiphanius προκαταγγέλτρας. Mox legendum προήγγελκα, non προσήγγελκα. Sic Terentius, *Abi Geta prænuntia.*

τὰ ἐκ τῆς γυναικείας ἀγορᾶς διακονῆσαι δυνατός.] De muliebri foro tantùm docent nos veteres : fuiſſe apud Athenienſes locum in foro, qui Γυναικεία ἀγορὰ vocaretur : vbi minuta vaſa, atque vt puto τὰ ἐπιτράπεζα & eſcaria in primis, vænirent. Auctor Pollux libro decimo, capite ſecundo. Atque hoc etſi à doctis viris recte eſt iſto loco adnotatum: iidem tamen ſenſum horum verborum neſcio an peruiderint : certè non aperuerunt. Voluit enim Theophraſtus hiſce verbis declarare, quod Plutarchus ait eſſe adulatoris proprium : circa minuta quædam & ſordida officia, quæ verus & ingenuus amicus, vt ſe indigna ſpernit, verſari, ea obire atque exequi : at ſcin quomodo? tanta diligentia, vt eum cum cernas illis rebus occupatum, putes in eo quod agat, opes Græcię poſitas. Ideo ait ἀπνευστὶ,

hoc

hoc eſt, ſedulò, properè, & quaſi vno ſpiritu. ſic Latini vim vocis Græcæ exprimunt. Seneca *Cliuum iſtum vno ſi potes ſpiritu exupera*, hoc eſt, ἀπνευστί. Plin. dixit pro eo, *raptim & ſine interſpiratione*. D. Hieronymus, in epiſtola quadam, *una ſalua* non diſſimili ſenſu. Plato in Theæteto, γοργῶς καὶ ὀξέως διακονεῖν in ſimili ſententia dixit. Plutarchus verò ſignificantiſſimis verbis τὸ ἀπνευστὶ expreſſit, συνεχὴς, καὶ ἐνδελεχὴς, καὶ ἄτρυτος. Eius locum apponam, qui iſti erit pro amplo commentario. Ἐν ταῖς πράξεσι πολλὰ παραλείπουσιν οἱ φίλοι τῶν μικρῶν, οὐκ ἐξακριβοῦντες, οὐδὲ πολυπραγμονοῦντες, οὐδ᾽ ἑαυτοὺς εἰς πᾶσαν ὑπουργίαν ἐμβάλλοντες· ἀλλ᾽ ἐκεῖνος (ὁ κόλαξ) ἐνταῦθα συνεχὴς, καὶ ἐνδελεχὴς, καὶ ἄτρυτος, οὐ διδοὺς ἑτέρῳ τόπον οὐδὲ χώραν διακονίας, ἀλλὰ βουλόμενος κελεύεσθαι, κἂν μὴ κελευσθῇ δακνόμενος, μᾶλλον ἢ ὅλως ἐξαθυμῶν καὶ ποτνιώμενος. id eſt, *Si quid faciendum ſit, multa minuta prætermittunt veri amici, haudquaquam ſollicitè inquirentes, neque ſatagentes, neque ſe ad omnia miniſteria vltrò ingerentes. Adulator contra aſſiduum in his, ſedulum, atque indefeſſum ſe præbet: nullum alij locum, nullas partes obeundas relinquens: ſed ſibi optans imperari: ægrè etiam, ni id fiat, ferens: aut animum potius deſpondens, & miſerè quiritans.* alludit huc Horatius illis verbis ſecundo Satyrarum,

—nec non vernaliter ipſis
Fungitur officijs.

Nam vernaliter eſt, adulatorum in morem. Non eſt autem arbitrandum ad vaſa tantum neſcio quæ hæc pertinere, quia Pollux dicat in foro muliebri vaſa væniſſe: quin potius generaliter ad ea omnia referendum, quæ ad epulas & inſtruendam menſam pertineāt. Erat au-

tem obſonari officium olim, aliâs ſeruorum ἀγοραςῶν ſiue obſonatorum, quorum Athenæus libro IIII. & Seneca epiſtola quadrageſima ſeptima meminerunt: & in Θεοφιλεῖ ſuo Theodoretus, in vita Petri Galli eremitæ: aliâs adulatorum ac paraſitorum: quod illa Ergaſili paraſiti Plautini querela de ſui temporis iuuentute declarat.

Ipſi obſonant, quæ paraſitorum antè erat prouincia.
Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt.
In tribu quàm aperto capite ſontes condemnant reos.

& in Milite ſic de ſe Periplectomenes,

Vel hilariſſimum conuiuam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium paraſitum, atque obſonatorem optimum.

Gnatho quoque Terentianus ideo ſe charum ait eſſe cupedinariis, coquis, laniis, cetariis, fartoribus piſcatoribus & aucupibus, quia & olim ſibi re ſua ſalua, & nunc perdita, ſuo regi obſonans ſæpe illis profuiſſet. In Adelphis autem indicat Demea obſonare itidem ac ſcortum ducere, hominis nihili eſſe officium. Hinc nomen habüit apud Apollodorum ex quo Phormionem ſuam Terentius tranſtulit, paraſitus Phormio: id enim nomen poëta paraſito tribuit, alludens ad φορμίδα: erat autem φορμὶς vas vimineum vt ſportula, quod ad macellũ & forum cum irent, ſecum ferebant: quale eſt quod Galli vocant *cabas*. vnde eſt φορμὶς καρύων: & φορμὶς σύκων apud Athenæum: quod Cicero pro Flacco *fiſcinam ficorum* dixit: Plutarchus περὶ φιλοπλουτίας ἄρριχον ἰσχάδων. Xiphilinus ex Dione ἄρριχον (nam & ita ſcribitur) ὀπώρας ἔχουσαν. Ariſtoteles III. Rhet. τάλαρον συκαμίνων. Fuiſſe autem in Γυναικείᾳ ἀγορᾷ non

non tantùm vasa, sed omne fermè genus obsoniorum vendi solita, vel ipso Polluce teste probare possumus: qui Κύκλον, & γυναικείαν ἀγορὰν, pro eodē accipere videtur. In Cyclo autem omnia id genus exceptis carnibus prostabant. Scholiastes Aristoph. Ὁ κύκλος Ἀθήνησιν ἐστὶ καθάπερ μάκελλος, ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσηγορίαν λαβών· ἔνθα δὴ πιπράσκεται χωρὶς κρεῶν τὰ ἄλλα ὤνια· ἐξαιρέτως δὲ οἱ ἰχθύες. Quod ait à forma hoc forum Circuli nomen esse nactum, quippe quod esset rotundum, verum est: constat enim pleraque antiquorum fora fuisse eius formæ. propterea Homerus, vt notant veteres, τὴν ἀγορὰν vocat ἱερὸν κύκλον. & Sophocles, κυκλόεντα τὸν θρόνον (in editis libris hodie, θρόνοι) ἀγορᾶς dixit. Euripides quoque ἀγορᾶς χραίνων κύκλον. Sic apud Dionem Prusensem, τὸν τῆς Εὐβοϊκῆς ἀγορᾶς κύκλον legas.

ὡς μαλακῶς ἐσθίεις!) Simillimę voces adulatorum Dionysij tyranni, quas refert Diogenes Cynicus in epistola ad ipsum. Σὺ δὲ, inquit, ὥσπερ τὰ παιδία πάππους τινὰς καὶ τίτθας εἰσηγάγου· καί σοι φασί, Δέξαι τέκνον. Ἔγχεαι εἴ τι με φιλεῖς μικρὸν ἔτι· μόνον τοῦτο πρόσφαγε. id est, *Tu vero instar puerorum asciuisti tibi nescio quos paterculos & nutrices, qui tibi aiunt, Accipe* hoc, *fili: Infunde si quid me amas adhuc parum: Tantum hoc amplius ede.*

καὶ ἐρωτῆσαι.) Adulator apud Iuuenalem,

Da Trebio: pone ad Trebium; vis, frater, ab illis Ilibus?

τὰ προσκεφάλαια.) Solebant enim potentiores & delicatiores spectare sedentes in puluinis: cuius moris etiam in Æschinis & Demosthenis orationibus est mentio.

καὶ τὴν εἰκόνα ὁμοίαν εἶ.) Intelligendum hoc est de imagine quam artifex pulchriorem multo fecerit eo quem refert. Nam hoc quoque adulationis genus olim vsitatum fuit: Lucianus ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Sunt, ait, qui non ἐν ἐπαίνοις tantùm, sed etiam ἐν γραφαῖς ὅ ὅμοια κολακεύεσθαί τε καὶ ἐξαπατᾶσθαι θέλουσι. vide reliqua. Seneca loquens de philosopho rebus non artificiis, epistola CXII. *Non exurgit in plantas, nec in summis ambulat digitis, eorum more qui mendacio statuam* (scrib. *staturam*) *adiuuant, longioresque quàm sunt, videri volunt.*

Atque hæc de adulatione Theophrastus in isto libello. Nam alibi plura de fœditate eius vitij fuisse ab illo scripta, edito etiam Περὶ κολακείας libro integro, testantur veteres: & laudat eum librũ Athenæus in sexto Deipnosophistarum. Docuerat & Eupolis eodem argumento fabulam Κόλακες inscriptam: cuius meminit Pollux lib. VII. cap. vltimo. & Menander item Κόλακα, teste Athenæo.

Ad caput περὶ ἀδολεσχίας.

H Δὲ ἀδολεσχία.) Et hoc caput & duo item alia, quorum alterum inscribitur περὶ λαλιᾶς, alterum περὶ λογοποιίας, ad vitæ quotidianæ consuetudine, m& eas quas superiore capite ὁμιλητικὰς ἕξεις, vocari à Platone dicebamus, pertinent. Nam cum vt docet Aristoteles vita humana duabus quasi partibus contineatur, otio & negotio, siue vt loquitur Theophrastus hoc capite σπουδῇ καὶ σχολῇ, (Cicero & Salustius *ioca & seria* vocant) virtus & vitium etiam in remissione hac & ἀναπαύσει vt philosophus

losophus appellat, locum habent:ipséque in quarto Nicomacheorum quasdam virtutes & vitia recenset huius generis. Non est autem inter ὁμιλητικὰς virtutes postrema censenda illa quæ opponitur tribus suprà nominatis vitiis: quæ virtus nomine proprio cum apud Græcos tum apud Latinos caret. Ambrosius quidem in Officiis loquendi modum appellat, & primum officium esse statuit: sed nos latius patentem virtutem quandam quærimus: quæ nihil aliud est quàm mediocritas quædam circa congressiones & colloquia familiarium, & quando, & quandiu, & quomodo iis debeamus indulgere præscribens. Hanc ἀνώνυμον virtutem notam facient quæ ei sicut reliquis virtutibus opponuntur vitia, & κατὰ τὸ ἔλλειπον, & κατὰ τὸ ὑπερβάλλον. Nam & austeritate ea sunt quidam, vt ab istiusmodi congressionibus abhorreant, aut in iis tanquam lapides conticescant: quos meritò reprehendas: & contrà alij sunt qui istis συνουσίαις nimis delectentur, aut modum in iis tenere nesciant. Hi posteriores modum excedunt & ὑπερβολῇ peccant: illi priores ἐλλείψει: de quibus nihil amplius dicemus hoc loco, nisi quòd Theophrastus ἀηδίας nomine hoc quoque vitium est complexus, de quo infrà. At eorum qui ὑπερβολῇ hac in re peccant, multiplex est differentia: latissimè enim id vitium patet, quodque in multas quasi species diuidi queat. Ex iis sunt illæ tres quas totidem capitibus Theophrastus describit, ἀδολεσχία, λαλιά, λογοποιΐα· quæ vitia etsi affinia sunt (quippe quasi species eiusdem generis) differunt tamen inter se non parum. Nam vt de ἀδολεσχίᾳ primùm dicamus: qui con-

congreſſionibus id genus ita delectantur, vt voluptati illi quam ex colloquiis mutuis & confabulationibus perſæpe nugatoriis quibus ſolent homines otio dediti & garruli ſenes ſe oblectare, omnia poſtponant, faciléque vel dies integros de lana caprina aut gerris Siculis cum ſui ſimilibus colloquentes traducant: hos Græci ἀδολέσχους quaſi auidos confabulandi παρὰ τὸ ἄδειν τῇ λέσχῃ nuncuparunt. Eſt autem λέσχη (ea vox pura puta eſt Hebræa vel Syriaca) tum iſtiuſmodi confabulatio: tum locus ipſe vbi ea fine otioſi homines coire ſolẽt, apud Homerum & Heſiodum. fuitque ea d ctio diu in vſu apud Iones & Dores in ea notione. Ἀδολεσχίαν hanc definit Theophraſtus διήγησιν λόγων μακρῶν καὶ ἀπροβουλεύτων: ſic eius præceptor τοὺς ἀδολέσχους definiebat tertio Nicomacheorum, τοὺς φιλομύθους καὶ διηγηματικοὺς, καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας. Similiter etiam Dion Chryſoſtomus in oratione quadam τοῖς ἀδολέσχοις tribuit λόγους ἀναισθήτους καὶ μακροὺς, *ſermones ſine mente & longos*. & in optimo Gloſſario ἀδολέσχης vertitur *fabuloſus*, hoc eſt, φιλόμυθος, vt dixit Ariſtoteles. Themiſtius oratione ſeptima, φιλόμυθον γένος ἐστὶ τὸ ἡμέτερον, ἀδολεσχεῖν τε τὰ πολλὰ δοκοῦμεν. Veteres Latini fatuum dixerunt: eſt enim *fatuus* à fando, & inepta loquentem notat: quanquam poteſt origo vocis eſſe Hebraïca, à dictione פתי, quæ ſignificat hominem εὐήθη & fatuum. Sed & fabulatorem & nugatorem Latini τὸν ἀδόλεσχον vocant: & ἀδολεσχίαν nugas: vt apud Terẽtium *nugas dicere*, pro ἀδολεσχεῖν. Nos autem ἀδολέσχην *garrulum* diximus, & ἀδολεσχεῖν *garrire*. Cicero Attico libro x I I. *Noui nihil.*

quid

quid ergo opus erat epiſtola? quid cum coram ſumus & garrimus quicquid in buccam? Eſt profecto quiddam λέχη, quæ habet etiam, ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem. Λαλιὰ verò vitium eſt quo tenentur ij qui non ſolum confabulationibus iſtis nimis ſunt dediti, quæ erat ἀδολέσχων nota: ſed hoc amplius, modum in congreſſibus tenere neſcientes, perpetuò loqui, tacere nunquam, neque vllas aliis loquendi vices tradere ſolent: ſed γλωσσαλγίᾳ & loquendi morbo, vt Cato vocabat, laborant: quam αἴχιστην νόσον veriſſimè Euripides appellauit. Hæc eſt quam Theophraſtus λαλιὰν vocat. Reperiuntur verò quidam minimi pretij & male feriati homines, quibus mos eſt falſa quædam confingere quæ aliis narrent: iis maximè qui nouorum nunciorum audiendorum deſiderio ducuntur: qua prurigine teneri multos videas. Græci fictores iſtos nouorum rumorum λογοποιοὺς dixerũt, & vitiũ ipſum λογοποιΐαν: de quibus infrà pluribus. Ex his quæ diximus intelligi poteſt, & quid commune habeant hæc tria, ἀδολεσχία, λαλιά, & λογοποιΐα, & quid differant: ſubtiliter enim & ingenioſè ea Theophraſtus diſtinxit. At à ſcriptoribus vulgò iſtæ diſtinctiones non obſeruantur: quare etiam Plutarchus in eo commentario quem ſcripſit Περὶ ἀδολεσχίας, tres has ſpecies vnica illa voce complectitur.

καὶ ἀπροβουλεύτων.) Sapientis eſt, è corde intimo, non è labris tantùm ſummis vocem mittere: quod faciunt homines vani, qui quodcunque in ſolum venit, vt dicitur, temerè effutiunt. Plutarchus pereleganter, ἔστιν ἀτεχνῶς, inquit, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδόλεσχος. Imitatur autem Platonem illo

illo loco (vt obiter hoc dicam) non insolens Plutarchus. Ait de se Socrates in Charmide, Ἀτεχνῶς λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλούς. Prouerbium est λευκὴ στάθμη, de eo qui omnia indiscriminatim probat. Tale est apud A.Gellium ex Lucillio *alba linea.* Ferè enim minio aut rubrica vtuntur fabri, non creta. Platonis interpretes quid inter στάθμη & στάθμος interesset nesciuerunt: & vt cum Platone dicam, πρὸς τὸν νοῦν τοῦ φιλοσόφου ἀπανταχοῦ λευκὴ στάθμη ἐσχόντο. In cōtrarium sensum vsurpatur vox στάθμη, vt cum ait Iulius Pollux, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐν Θεοπόμπῳ στάθμη τῶν εἰς ἑρμηνείας κεῖσιν· Sic legendum apud Pollucem lib. IIII. cap. XII.

Οἶος ὃν μὴ γινώσκει, τούτῳ.) Ita orditur descriptionem garruli & Horatius:

Accurrit quidam, notus mihi nomine tantùm,
Arreptaq; manu, Quid agis dulcissime rerum?

Pag. II. καὶ ὡς ἄξιοι οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ.) Intellige hîc πυρῶν ἀγορὰν, qualis Romæ erat Minutia frumentaria. Similis Daui ἀδολεσχία apud Terentium in contraria sententia.

—di vestram fidem,
Quid turbæ est apud forum! quid illic hominū litigāt!
Tum annona cara est: quid dicam aliud nescio.

καὶ τὴν θάλασσαν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶ).) Notum est plura fuisse celebrata ab hominibus Atticis Dionysia siue Liberalia: nam & in vrbe sub initium veris quæ vocabant τὰ κατ᾽ ἄστυ Διονύσια: & in agris autumni tempore, quæ & Λήναια, & τὰ κατ᾽ ἀγροὺς Διονύσια, itemque minora: erat enim ea tanquam præparatio ad altera Bacchanalia maiora & antiquiora. quare etiam Διονύσια solùm quoties dicunt

dicunt, Attici ſcriptores verna Dionyſia intelligunt: vt hîc Theophraſtus. Nam hyeme maria olim fuiſſe clauſa, & ineunte vere ſolitā aperiri, parúmque in vſu hybernam nauigationem fuiſſe nemo ignorat, ex Horatio, Vegetio, aliis ſexcentis. Ariſtoteles libro primo De generatione animaliū docens varie τὴν ἐκ accipi, cum dicitur aliquid ἐκ τοῦδε γίνεσθαι, vel εἶναι), ita ſcribit, οὐ γὰρ δὴ ὡς τόδε μετὰ τόδε, οὕτως ἐκ τῶν Παναθηναίων ὁ πλοῦς. qui locus non erat prætermittendus.

καὶ εἰ ποιήσειεν ὁ Ζεὺς ὕδωρ.] In Ariſtophanis Veſpis chorus ſenum inter eundum ad Pnycem curiam ita blaterat.

κοὐκ ἔσθ᾽ ὅπως οὐχ ἡμερῶν τεττάρων τὸ πλεῖστον.
ὕδωρ ἀναγκαίως ἔχει τὸν θεὸν ποιῆσαι.

Et ſtatim poſt,

δεῖται γὰρ καὶ τῶν καρπίμων ἄττα μὴ ᾽στὶ πρώϊμα
ὕδωρ γενέσθαι.

Vbi etiam vides locutionem Atticæ plebis ποιεῖ Ζεὺς ὕδωρ, pro pluit: quod loquendi genus eleganter hic Theophr. retinuit. Sanè ὕδωρ, pro cæleſti aqua apud ſcriptores Atticos tranſlatitium eſt.

καὶ ὁ ἀγρὸς εἰς νέωτα γεωργήσει.) Legimus καὶ ὅτι τὸν ἀγρὸν εἰς νέωτα γεωργήσει. Græcum eſt prouerbium, Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος.

ὡς χαλεπόν ἐστι τὸ ζῆν.) Dauus Terentianus, *Tum annona cara eſt.* eadem planè ſententia. ſic autem vt Theophraſtus loquitur ſcholiaſtes vetus Ariſtophanis in Ranas. Poſſumus etiam τὸ ζῆν exponere ἀφορμὴ εἰς τὸ ζῆν. ſic vocabant Attici quod Gallicè dicimus *moyen de viure.* vulgò προσβολή. Scholiaſtes Euripidis Medea, Ἣν ἡμεῖς προσβολὴν καλοῦμεν εἰς τὸ

ζῆν Ἀττικοὶ ἀφορμὴν καλοῦσι. Artemidorus lib. v. cap. LXXXIX. ἀφορμὴν βιωτικήν: Tertullianus *exhibitionem*, nota voce Iuriſcõſultorum. Caſſiodorus, *Quale fuit rogo tunc miſeris viuere?* hoc eſt, οἷον ἦν τοῖς ταλαιπώροις τότε τὸ ζῆν.

μυστηρίοις μεγίστην δᾷδα ἔστησε.) Myſteria noctu peragebantur: videtur ergo æmulatio quædam fuiſſe, quis maximam facem accẽderet: quod Græci dicunt δᾷδα ἱστάναι. quaſi ſtatuere & defigere ad lucendum. Plutarchus in Cicerone τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τοὺς στενωποὺς, λαμπάδια καὶ δᾷδας ἱστάντων ἐπὶ τῶν θύραις. inde apud ſcriptores ſæpe δᾳδουχεῖν τὰ μυστήρια. & placet veteribus Grammaticis δᾳδουχεῖν propriè dici de eo qui ſit daduchus in Eleuſiniis initiis. Fuerunt & alia λαμπαδουχίας certamina varia Athenis, vt præter Platonem, Pauſaniam in Atticis, & Suidam, ſcholiaſtes Ariſtophanis docet: ſed id aliud, vt puto, erat. Quanquam quod ait μεγίστην, putauimus aliquando eò pertinere, quod videtur in eiuſmodi agonibus fuiſſe aliquod virium corporis ſpecimen. Ait enim Comicus in Ranis, λαμπάδα δ᾽ οὐδεὶς οἷός τε φέρειν ὑπ᾽ ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. & Andocides in oratione quadam inter κατορθώματα ſua numerat, quòd λαμπάδι ἐνίκησε. Sed de myſteriorum facibus paſſim veteres.

Pag. 12. πόσοι εἰσὶ κίονες τοῦ Ὠιδείου.) Eius generis illi ſermones apud Horatium,

—cum quidlibet ille
Garriret, vicos, vrbem, laudaret.

Fuit autem Odeum, vt auctor eſt Plutarchus in Pericle, τῇ ἐντὸς διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον. Vide Vitruuium. Eo in loco muſici aliique id genus in arte ſua ſe exercebant,

cebant, & ſpectatores oblectabant, maximè ante extructum theatrum, vt annotat Heſychius. Sed & frumenta ibi ſolita vendi, & tempore caritatis pauperioribus diuidi, ex Demoſthenis oratione contra Phormionem didicimus: quare etiam controuerſiæ omnes ad rem frumentariam, itémque ad debita quacunque ex cauſſa alimenta pertinentes, ibidem diſceptabantur. Pollux, *libro* VIII. τὰς δὲ ἐπὶ τοῦ σίτου δίκας ἐν τῷ Ὠιδείῳ ἐδίκαζον. σῖτος δέ ἐστιν, αἱ ὀφειλόμεναι τροφαί. Inde eſt apud Demoſthenem, δίκην σίτου εἰς ᾠδεῖον δικάσασθαι. in ea contra Neæram.

Βοηδρομιῶνος μὲν τὰ μυστήρια.) Intellige de maioribus initiis: nam minora myſteria Pyanepſione celebrabantur. Teſtis Demoſthenes, Plutarchus & alij.

Πυανεψιῶνος δὲ ἀπατούρια.) Teſtantur ſcholia Ariſtophanis in Acharnenſes, aliíq; grammatici.

Ποσειδεῶνος δὲ τὰ κατ' ἀγροὺς Διονύσια.) Hæc ſunt quæ minora Dionyſia dicebantur: nam maiora menſe Antheſterione peragebantur. Sed de his conſulat lector vnicum illud ſeculi decus, Ioſephum Scaligerum, in operis magni libro primo.

παραστείλαντα δὲ χρὴ τοὺς στίκτους τῶν ἀνθρώπων, καὶ παραμύθιον ἀπαλλάττεσθαι.) Meritò ſemper nobis de mendo fuit hic locus ſuſpectus. Nam quis eorum qui puriùs locuti ſunt ἀπαλλάττεσθαί τινα vnquam dixit, pro fugere procul ab aliquo? poſtulabat ſanè loquendi conſuetudo τινός: vel abſolutè ἀπαλλάττεσθαι. vtrumque paſsim vſurpant ſcriptores antiqui: vt & ἀπαλλάττειν τινὰ, pro, *à ſe remouere aliquem*. illud autem primum, quod ſciam, nunquã. Quare non dubito quin iſti loco culpæ nota ſit ap-

ponenda: culpæ autem, librarij: qui vocem omisit ex perpetuo vsu scriptorum Atticorum nobis restituendam. Ita ergo legimus, παρασείσαντα δὲ καὶ τοὺς τιάρας τῶν ἀνθρώπων φεύγειν, καὶ διαρράμενον ἀπαλλάττεσθαι. Qui Aristotelicæ dictioni assuefactas aures habent, agnoscunt hîc illud philosopho familiare φεύγειν παρασείσαντα: vel παρασείσαντα τὰς χεῖρας: quod Plautus dixerit *fugere demissis manibus*. Origo inde, quod contentiùs currimus manus demissas habentes, & circum latera iactantes. Nicomacheorum lib. IIII. οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι τῷ μεγαλοψύχῳ φεύγειν παρασείσαντι. De incessu animalium, capite III. καὶ οἱ θέοντες θᾶττον θέουσι παρασείοντες. deinde causam explicat: necnon Problematum, sect. quinta. Διαράμενον autem dixit Theophrastus pro eo quod Plautus non vno loco *grandi gradu*. Nam qui cursu contendunt, vt gradum grandiant, crura vehementer aperiunt, quod est διαίρεσθαι: sicut διαίρειν στόμα, os aperire est. At qui cruribus apertis stant, vt qui parant se ad hostilem impetum excipiendum, διαβαίνειν propriè dicuntur: vnde est apud Platonem ex Tyrtæo εὖ διαβάντα μάχεσθαι. Artemidorus libro I. τοῖς ἀθληταῖς συμβέβηκε, διαβαίνειν μὲν ὡς βαδίζουσιν, ἀεὶ δὲ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Aliud est quod Latini dicunt *suris apertis ambulare*: id enim vel naturæ vitium est, vel stultæ ambitionis. Varro Meleagro, *Non modò suris apertis, sed pæne natibus apertis ambulans*. Turpilius Demiurgo, *Apertæ suræ, brachia autem procera, horrorem mihi ex corde exsuscitabant*. Fallitur verò Nonius insigniter qui apertum in hoc Turpilij loco pro nudato positum putat. Atque hinc possunt intelligi Cassiodori verba

male

male accepta doctiſſimis viris, lib. IIII. *Superbus quinetiam varicatis greſſibus patet.* Affine eſt apud Ouidium *varicitus ambulare*, Ματτυολεχνίας, vel potius Κακολεχνίας lib. III.

Illa velut coniunx Vmbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.

verùm quæſiuerim ego hîc libenter, quomodo varica mulier ingentes gradus facere poſſit. id enim planè contra rerum naturam eſt: niſi ſi ingentes gradus impropriè dixit, gradus paruos quidem & lentos, ſed quos efficiant multùm hiantia crura: id enim eſt varicus. ſed hæc in tranſcurſu.

ὅστις ἀπυρέτος βούλεται εἶναι.] Facetè & ſuauiter. Eſt autem hoc è vulgi ſermone petitum: &, vt Donatus diceret, eſt ἰδιωτισμὸς hominis ab aliqua re abhorrentis. cum enim moleſtam ſibi fuiſſe alicuius garrulitatem volebant indicare, dicebant ſe ab eo fuiſſe enectos. Sic Horatius metuit ne à garrulo illo ſuo enecetur. Eadem mens illius quæ in Milite Plautina hoc pronuntiat.

Iam iam ſat amabo eſt: ſinite abeam ſi poſſum viua à vobis.

item illius qui ſic loquitur in quinto Theocriti idyllio,

—τὸν ξένον ἐς πόλιν αὖθις ζῶντ' ἄφες. Simili ratione θάνατον ſiue mortem aut morbum ſibi eſſe dicebant rem auditu moleſtam. Sophocles, ὤμοι, θάνατος μὲν τάδ' ἀκούειν. Tale illud Epicharmi αἴκ' ἔσθοντ' ἴδοις νιν, ἀποθάνοις. Cicero ſæpe, *mortis inſtar putare.* Cæterùm videtur Theophraſtus cum hæc ſcriberet præceptoris ſui meminiſſe: Ariſtotelem enim aiunt, cùm fortè in locutulcium quendam & μαψιλάκαν

incidiſſet, qui longos illi ſermones quoſdam & ineptos narrans, ſubinde diceret, Nunquid hoc mirum ô Ariſtoteles? reſpondiſſe: Minimè id quidem: verùm illud mirum, ſi quis pedibus præditus te & garrulitatẽ tuam ferat. auctor Plutarchus.

Ad caput περὶ ἀγροικίας.

Η δὲ ἀγροικία δόξειεν ἂν εἶναι ἀμαθία ἀσχήμων.) Cõtraria eſt ruſticitas hæc elegantiæ illi quæ ſpectatur in geſtu, habitu, ac ſermonibus familiaribus: quam Græci κοσμιότητα dixerunt, atque ita definierunt, Κοσμιότης, ἐπιστήμη περὶ τὸ πρέπον ἐν κινήσει καὶ σχήματι σώματος. ἢ εὐταξία περὶ σχῆμα καὶ κίνησιν σώματος. extant hæ definitiones in libello qui eſt penes nos Περὶ παθῶν ψυχῆς Andronici philoſophi: quem de affectionibus animi ſcripſiſſe accuratè ex Galeni aliquot locis ſatis conſtat. Plato in Ὅροις, ſic, κοσμιότης, εὐταξία περὶ κίνησιν σώματος. Opponitur igitur ruſticitas ei quod vocant philoſophi τὸ πρέπον & decorum in cultu & motu corporis: de quo egregiè multa M. Tullius Officiorum libro primo. Stoici ruſticitatem definiebant ignorationẽ & morum & legum ſiue inſtitutorum vrbanorum. Η ἀγροικία, inquit Stobæus in Excerptis ethicis ex libris Stoicorum, ἐστιν ἀπειρία τῶν κατὰ πόλιν ἐθῶν καὶ νόμων: aut potius νομίμων. Grammatici ita diſtinguunt: Αγροῖκος (aiunt illi) προπερισπωμένως, is eſt qui rure habitat. qui etiam ἀγρεῖος dicitur. ἄγροικος verò, ὁ σκαιὸς τοὺς τρόπους, homo ſcæuis moribus & moleſtis: ἄγριος verò crudelis. Ariſtoteles tamen quo

quo nemo caſtius vnquam locutus, quem ἄγροικον vocauit in ſecundo Nicomacheorum, in quarto extremo ἄγριον appellat. & ita alios quoque optimos auctores loqui obſeruatum nobis. Longè autem anguſtius accipit ille ibi ἀγροικίας nomen, quàm hîc accipiatur. eum vide.

Pag. 13. κυκεῶνα πιών.) Notum quid ſoleat iis accidere qui pharmacum ſumpſerint. Κυκεῶνα vertimus pharmacum: nam potum medicamẽtorum ſignificari putamus hoc loco. Veteres Latini κυκεῶνα *cocetum* dixêre. hinc eſt apud Tertullianum in libro Aduerſus Valentinianos *Neſtoris cocetum*. fruſtra enim ſunt docti viri qui torquent ſe tantopere in expoſitione illius loci. Atqui Tertullianus ſine dubio ad Νέστορος κυκεῶνα reſpicit: de quo Homerus Illiadis lib. λ.

καὶ μείζω τοῦ ποδὸς τὰ ὑποδήματα φορεῖν.) Horatius.

—acutis
Naribus horum hominum rideri poſſit, eò quòd
Ruſticius tonſo toga defluit, & malè laxus
In pede calceus hæret. Similis ruſticitas apud eundem epiſtola prima, *Si toga diſſidet impar.* Ouidius, *Sit bene conueniens & ſine labe toga.* Fuiſſe autem vehementer irrideri ſolitos qui nimis laxos calceos geſtarent, oſtendit locus hic Ariſtophanis in Equitibus,

Καὶ νὴ Δία, κἄμε τοῦτ' ἔδρασε ταὐτόν· ὥστε καταγελων
Πάμπολυν τοῖς δημόταισι καὶ τοῖς φίλοις παραγέθειν·
Πρὶν γὰρ εἶναι Περγασῆσιν, ἔνεον ἐν ταῖς ἐμβάσιν.

vbi notabis obiter, eos quibus male laxus calceus hæreret in pede, dici solitos νεῖν ἐν ταῖς ἐμβάσι, hoc est, *natare in soccis*: quod hodie quoque vulgo vsurpatur. Similiter Ouidius inter munditiarum præcepta,

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet. & post hunc Sidonius Apollinaris, *Laxo pes natet altus in cothurno.* D. Hieronymus non dissimilem sententiam in dissimili more verbo *follere* vsus extulit. *si pes*, ait, *laxa pelle non folleat*. Porrò ab hac rusticitate natum apud Græcos prouerbium, de re quauis parum conueniente: id enim dicebant esse ὑπὲρ τὸν πόδα: vt contra περὶ πόδα dicebant παροιμιακῶς de omnibus quæ apta erant & conueniebant. Plato comicus Ὡς ἔστι μοι τὸ χρῆμα τοῦτο περὶ πόδα. Lucianus de conscribenda historia ridens scriptorem historiæ ineptum, ὁρᾷς ὡς ἐμμελὴς ἡ ἀρχὴ καὶ περὶ πόδα ἡ ἱστορία, ἐν τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων πρέπουσα; sic legendum est, non παρὰ πόδα: in quo mirè cæcutierũt doctissimi homines: sed & τῇ ἱστορίᾳ malim. Hesychius, περὶ πόδα, οὕτως ἐκάλουν τὸ ἁρμόζον, μεταφέροντες ἀπὸ τῶν συμμέτρων τοῖς ποσὶν ὑποδημάτων· ἢ ἀκριβῶς. Idem Lucianus in apologia περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συν. Περὶ πόδα τοίνυν καὶ σὲ τὸν Σάλαιθον ἐκεῖνον φαίη τις ἄν. *meritò te aliquis & conuenienter factis tuis Salathum appellarit.* Vtitur & alibi, itemque scriprores alij, vt dicemus, faciente Deo breui, in editione Prouerbiorum. Dixerunt & περίπους pro eodem: nam idem Hesychins ita annotat, Περίποδος ἀντὶ τοῦ ἁρμόζοντος. καὶ περὶ πόδα. Pollux quoque libro septimo περίποδα τὰ ὑποδήματα, ἁρμόζοντα. Apud Plautum in Truculento,

non

non rusticitatis tantùm, sed etiam impudentię nota est, calceis inconcinnis vti.

Nihili me! perdidi omne quod fuit: fio impudens:
Nec mihi adest ad illũ pensi iã quos capiam calceos.

Ita legitur hic locus non in editione solùm doctissimi Camerarii: sed etiam in Lambiniana, & nouissima quoque Plantiniana, quam eruditissimi viri curarunt, mendosissimè sanè. Lego ex vestigiis ipsis deprauatæ lectionis:

Nec mihi adest tantillum pensi iam, quos capiam calceos.

Sensus est quem dixi: vide huc A. Gellium libro XIII. cap. XX.

μεγάλῃ τῇ φωνῇ λαλεῖν.) Vt Stratyllax in Truculento Plautina, & initio Mostellariæ Grumio: cuius sermonem ita excipit Tranio,

Quid tibi malùm hîc ante ædes clamatio est?
An rure censes te esse? abscede ab ædibus,
Abi rus, abi directe.

Basilius in epistola ad Gregorium, vbi pleraque ethica præcepta continentur, τόνος, ait, φωνῆς ὁ μέσος προτιμητέος, ὡς μήτε διαφθέγγειν τὴν ἀκοὴν ὑπὸ σμικρότητος, μήτε φορτικὸν εἶναι τῷ μεγέθει τῆς διατάσεως· appellat vir sanctissimus φορτικότητα, quam Theophrastus ἀγροικίαν.

Καὶ ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθιζάνειν.) Meminit huius rusticitatis & ineptitudinis vetus poëta Philetærus, siue Amphis Ἀμφίβαλλε στέρνοις φᾶρος· οὐ καθήσεις (vel καθίσεις) τάλαν; μηδ᾽ ἀγροίκως ἄνω γόνατος ἀμφέξῃ; Ita legi debet hic locus apud Athenæum libro primo ex veteribus mẽbranis. Sappho quoque similem rusticitatem in æmula & ἀντιτέχνῳ Andromeda ridebat, vt est apud eũdem Athenæũ.

Τίς δ' ἀγροιῶτις θέλγει νόον,
οὐκ ἐπισταμένη τὰ βράκεα
ἕλκειν ἐπὶ τῶν σφυρῶν;

Negat Sappho poſſe cuiquam placere Andromedam, quæ ruſticarum more veſtem ſubductam geſtet. Quod prorſus hodie mulieribus ruſticanis noſtratibus conuenit: quas ſæpe videas, non rure tantum ſubducta indecorè veſte opus facere: ſed etiam vrbem ita ingredi cum ad nundinas ventitant. Notum eſt autem veteres ſubligaculis, quibus nos hodie vtimur, extra ſtadium aut ſcenam non eſſe vſos: itaque & Romani veteres togam ad calceos demittebant, & Græci pallium. quòd ſi quid illis diligentiùs eſſet faciendum, vel pallium ponebant: vel in humeros retrorſum reiiciebant: quod Athenis factitabant quando in publicum aut in concionem prodibant, homines qui naui & actuoſi haberi volebant, vt indicat Ariſtophanes Concionantibus. Atque hic eſt ferè ſeruorum habitus in comœdiis Græcis & Latinis palliatis. Apud Plautum Capteiueis ait ille

Nunc certa res eſt: eſt: eodem pacto vt comici ſerui ſolent,
Coniiciam in collum pallium, primo ex me hanc rem vt audiat.

In Epidico,

Age nunc iam orna te Epidice, & palliolum in collum conijce,
Atque diſſimulato, quaſi per vrbem totam hominem quaſiueris.

Dicitur & colligere pallium pro eodē. Capteiueis.

Collecto quidem eſt pallio: quidnam acturus eſt?

ſic

Sic Geta apud Terentium vt Antiphonem properet inuenire, humerum ſibi onerat pallio. Propterea Oppianus poëta ſummus, in venatoris inſtitutione eum admonet, vt venatum iturus pallium ſibi in humeros coniiciat. Nam hic eſt ſenſus horum verſuum quos interpretes non intellexerunt, ne Græci quidem,

> Αὐχένος αὖθ' ἑκάτερθε παρήορον ἐκ παλαμάων
> Εἷμα περιστέλλοιτ' ὀπίσω, στεναρῶν ὑπὲρ ὤμων,
> Ῥήϊον ἐς κάματον.

ſubiicit deinde Μήδ' ἄρα λῶπος ἔχειν μάλα λώϊον. quæ verba de pallio non minus quàm ſuperiora ſunt accipienda. Nam eſt perinde ac ſi diceret: Imò ſi me audias, non ſolum in humeros pallium coniicies: ſed etiam omnino depones. id enim eſſe non tantùm expeditius, ſed etiam tutius propter eam quam affert cauſſam. λῶπος ſiue λώπιον idem eſt atque ἱμάτιον, & vt ait Ariſtoteles primo Topico ταὐτὸν ἀριθμῷ. Pallium ſanè Græci hanc ipſam ob cauſſam belli tempore deponebant, vt Romani togam. erántque milites Græcorum magnam partem μονοχίτωνες, vt eos vocat Plutarchus. apud quem ὁ ἐν ἱματίῳ βίος, eſt vita togata, & opponitur bellicæ: vt in vita Pompeii. & in eiuſdem Camillo bis, τὸ εἶναι ἐν ἱματίῳ eſt altæ pacis indicium. Xylander *tunicatos* vertit. non rectè. nam vel de toga Romanorum, vel de pallio Græcorum omnino intelligendum. Porrò autem, maxima ſemper fuit hominibus liberis nec ineptis cura, quoties in publicum eſſet prodeundum, vt decenti eſſent habitu, quod Græci vocant εὐσχημονεῖν, Plautus *euſcheme adſtare* in Trinummo & Milite. In hoc qui eſſent

ſent negligentiores, ruſtici habebantur, vt hîc. Horatius,

Ruſticiùs tonſo toga deſluit. Defluere enim dicitur veſtis cum negligentius habetur: dicitur & trahi, vt in Ciſtellaria Plauti, & apud Græcos σύρεσθαι. quanquam alio ſenſu interdum & σύρεσθαι & ἕλκεσθαι & trahi, de ſyrmate ſiue delicata veſte dicuntur, quæ propendente lacinia trahitur potius quàm geſtatur. Athenæus de hoc κοσμιότητος ſtudio antiquorum loquens libro primo, Εμελεν, inquit, αὐτοῖς καὶ τοῦ κοσμίως ἀναλαμβάνειν τὴν ἐσθῆτα· καὶ τοὺς μὴ ποιοῦντας τοῦτο ἔσκωπτον. Plato verò in Theæteto inter hominis non ingenui nec liberaliter educati notas hanc quoque ponit, quòd neſciat ἀναβάλλεσθαι ἐπιδέξια ἐλευθέρως. hoc eſt, *veſtem dextrè decentérque hominum liberorum more componere.* hic enim eſt ſenſus illorum verborum Platonis: vt pluribus aliâs Deo dante ſumus demonſtraturi.

ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι.] Video doctos viros ita hunc locum vertiſſe quaſi legeretur ὥστε καὶ γυμνὰ τὰ αἰδοῖα αὐτοῦ φαίνεσθαι. & profectò id videtur voluiſſe dicere Theophraſtus: neque aliter accidere poteſt, ſi quis vel ſi qua adducta ſupra genu veſte ſedeat. Sic apud comicum dicitur mulier ἀναβαλλομένη δεικνύειν τὸ φορμίσιον. hoc eſt, τὸ αἰδοῖον: in Concionantibus. Veruntamen cum hanc lectionem habeant omnes codd. generalius accipiatur hic locus de aliis quoque corporis partibus. Ita enim eſt: præter caput & manus nulla alia pars eſt quam denudatam habere honeſtum ſit. Quare etiam auctor libri Περὶ εὐσχημοσύνης ſiue is eſt Hippocrates ſiue alius, hoc præceptum non prætermiſit.

sit. Τηρεῖν δὲ χρὴ, inquit, ἑαυτὸν ὅτι μάλιστα, μὴ πολλὰ φαίνοντα τῶν τοῦ σώματος μερῶν. Apud Hebræos vox ערוה quæ nuditatem significat, interdum etiam partes eas corporis notat quæ neque ostendi neque nominari honestè possunt. An igitur & plebs Attica sic locuta? Nam hæc quidem lectio in qua omnes mss. consentiunt manifestò ἑβραΐζει.

Pag. 14. καὶ προαιρῶν δέ τι.] Signatum verbum προαιρεῖν, è penu aliquid promere. Aristophanes Thesmophoriazusis

—ἦν ἡμῖν πρὸ τοῦ
αὐταῖς ταμιεύεσθαι προαιρούσαις λαβεῖν
ἄλφιτον, ἔλαιον, οἶνον.

est & apud Thucydidem in octaua προαιρεῖν pro ex horreo promere, siue *deripere horreo*, vt loquitur Horatius. Clemens Alex. προκομίζειν ἐκ τοῦ ταμιείου. Malè autem vulgò scribitur προαίρων: quod manifestissimè declarant illa Diogenis Laertii in Lacyde, ἐπειδὰν γάρ τι προέλοι τοῦ ταμιείου. Sæpe in hac voce peccatum offendes à librariis: sæpe ab interpretibus. Sic in Lyside Platonis ἀστραγάλους ἐκ τῶν φορμίσκων προαιρεῖσθαι, est, *promere & educere*, non autem *seligere*: vt vertunt.

δεινῶς φαγεῖν.] Fortasse δειὸς scribendum.

καὶ ζωρότερον πιεῖν.] Vertimus *meracius*. neque tamen nos fugit quàm variæ fuerint veterum criticorum sententiæ super illo Homeri Ζωρότερον δὲ κέραιε. vide grammaticos & Plutarchi Symposiaca. Aristotelem verò si sequimur auctorem in libro De poëtica, vertemus *auidius*. Sanè apud Græcos olim & meraca potio, & grandia pocula hominis parum politi notæ erant: Barbarorum enim id esse existimabant, non Græcorum: quod declarant an-

tiqua

tiqua prouerbia, Θρηκυθίζειν, & θρηΐκίη ἄμυσις apud Callimachum: apud Horatium *Threicia amystis*. Sic & gulositatem vitium barbarorum appellarunt, & prouerbio notarunt quod apud Seruium obseruauimus, Η πλησμονη τῶν βαρβάρων.

κἆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς.] Lego ἀλέσαι. vel desit aliquid necesse est. ac fortasse ita legi debet: κἆτ' ἀλέσας μετ' αὐτῆς, μετρεῖν τοῖς ἔνδον πᾶσι καὶ αὐτῷ, τὰ ἐπ. hoc est, *& postquam cum ancilla sua moluit, tum alys omnibus domesticis, tum sibi etiam ipsi victum metitur.* Mera enim rusticitas est, patremfamilias tanquam vnum è seruis è demenso viuere.

τοῖς ὑποζυγίοις ἐμβαλεῖν τὸν χόρτον.] Hæc vera lectio: sic dixit Plutarchus in Eumene τοῖς ἵπποις χιλὸν ἐμβαλεῖν. Iuuenalis, *infundere iumentis ordea.* alij scriptores χόρτον παραβάλλειν.

ἐπακοῦσαι αὐτός.] Scribendum ὑπακοῦσαι. sic semper Græci κόπτειν τὴν θύραν & ὑπακούειν iungunt, non ἐπακούειν. Plautus in Trinummo *auscultare*, in Mostellaria, *responsare*. Refero autem hoc quoque ad ἀγροίκων: in eo enim rusticitas præcipua.

οὗτος φυλάσσει τὸ χω.] Præclarè ista homini rustico conueniunt: nam vulgò rustici canes appellabant custodes mutos. Columella libro septimo capite XII. *Nunc vt exordio priore sum pollicitus, de mutis custodibus loquar: quanquam canis falsò dicitur mutus custos.* Neque solùm rustici eorum custodia vtebantur: sed & vrbani homines: quos constat ad fores vel seruum ostiarium, vel canem cathenarium habere solitos, aut vtrunque. De Romanis pridem notarunt docti viri: de Græcis verò non sinunt nos dubitare infiniti auctorum loci. Eustathius Iliadis

libro

libro χ. Ἔθος ἦν τοῖς αὐλείους θύρας τηρεῖσθαι ὑπὸ κυνῶν. Aristophanes Lysistrata,

—πρός γε μὴν τὶ τὴν θύραν
Προαγορεύω μὴ βαδίζειν τὴν ἐμήν.

Antipater poëta epigrammatarius.

Ἢν μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρῃς φίλος, οὔτε θυρωρὸς
Ἐν ποσὶν, οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται.

Idem Antiphanes poeta alius eiusdem generis, canes vocat φρουροδόμους. Sed testium ἅλις, tanquam δρυός. Plutarchus in libro De curiositate, notat seruos ianitores successisse in locum ῥοπτρων siue martulorum quibus antiquiores vtebantur.

λίαν μὲν λυπρὸν εἶναι.) Scribe, λέγων λυπρὸν εἶναι: vel λίαν λέγων λυπρον εἶ. pro λέγων εἶναι λίαν λυ. Est autem ambigua vox λυπρος, quæ & asperum nummum, vtpote recens percussum significare potest: & veterem atque vsu tritum, aut aliâs minus probatum: quale est quod vocatur à Iuuenale *tenue argentum, venaq; secundæ*. Deinde lego, καὶ πρὸς ἕτερον ἅμα ἀλλάττεσθαι. aut αἰτεῖν ἀλλάττεσθαι. Nemo autem nescit quàm sit plerunque difficile rusticis hominibus hac in parte satisfacére: qui quòd sint τῆς ἀργυρογνωμονικῆς imperiti, fraudem vndique suspectant, omnia tuta timentes. Ex hac re natum apud Græcos prouerbium, de iis qui iudicio & pensiculatè singula examinant, ἐξετάζειν ἀργυραμοιβικῶς. extat apud Lucianum, & Maximum Tyrium.

καὶ ὁ ἄροτρον ἔχρησεν.) Scribendum est, ἔχρησεν absque litera subscripta: non enim est è χρήζω, sed à χρᾶν: in quo grauiter sunt lapsi interpretes, cùm hic, tum capite De impudentia, vbi vox χρήσας cum subscripto vitiosè posita in fœdum errorem

eos

eos impulit. Neque verò diuinare possum quid iisdem in mentem fuerit, cum θύλακον verterent *reticulum panis*. Atqui ne tum quidem cum θύλακον ἀλφίτων dicunt Græci, id significare volunt: nedum cum θύλακον tantùm. vide ad caput De superstitione.

Pag. 15. ταῦτα τῆς νυκτὸς καὶ ἀγρυπνίαν ἀναμιμνησκόμενος.) Deesse aliquid, nemo tam cæcus quin videre queat: lego ἀπαιτεῖν ταῦτα τ. ν. in quo sanè magna est rusticitas & diffidentia, quæ sæpe coniuncta videas.

πότε ἦσαν αἱ διφθέραι.) Διφθέραι sunt, non pelles, sed vestes è pellibus, hoc est, rhenones: sicut & pelles Latinis pro vestibus è pelle: vnde apud rei rusticę scriptores inter familiæ vestes sunt pelles manicatæ, & passim. Pellibus autem Attici rustici, (imò vt arbitror omnes operæ viliores) vestiti esse solebant, vt notum est ex Aristophanis multis locis & eius Scholiaste: qui in Nebulas διφθέραν ait fuisse ποιμενικὸν περιβόλαιον, sicut Ouidius in Metamorphosi *pastoritiam* pellem vocat. Theophylactus in epistolis, ὁ δὲ τὴν διφθέραν ἄρας καὶ τὴν δίκελλαν πρὸς ἄστυ χωρεῖ. hinc dicti sunt in fabulis Græcorum διφθερίαι vt præter Græcos auctor est Varro. & hic est quem *pastoralem habitum* vocat Liuius, Florus in eadem historia *pastorium*. Posterior ætas, vt comici Scholiastes annotat, ἰσάλην appellabat: quæ est vox deprauata ab antiquā ἴξαλῆ, quæ etiam apud Hippocratem legitur, & proprie capræ pellem significat. nam ἴξαι olim pro ἀίξαι quod est impetuosè ferri, & salire. vnde ἴξαλος proprium eius animalis epithetum. Caprarū autem

pellibus in hanc rem vſos veteres etiam Varro ait libro ſecundo extremo rei ruſticæ. Simylus in Moreto, *cinctus villoſæ tergore capræ.*

καὶ τὸ τάριχος.] Cur ruſticus de ſalſamentorum pretio potiſſimum quærit? Quia ſalſamenta erant tenuiorum & ruſticorum cibus. Teſtes infiniti: vel lege Lucianum De conſcribenda hiſtoria. Ideo etiam de re vili & abiecta dicebãt ταρίχους ἀξιώτερον, Vilius eſt ſalſamento. eo prouerbio vſus Ariſtophanes in Veſpis.

καὶ εἰ σήμερον ὁ ἀγὼν νουμηνίαν ἄγει.] Sanè ruſticiſſimè hoc quidem: ſaltem enim dicere debuerat iſte, ἡ νουμηνία ἄγει τὸν ἀγῶνα: quo ferè modo loquitur homo & ipſe ἀγροῦ πλέως Strepſiades apud Ariſtophanem.

—ἐγὼ δ᾽ ἀπόλλυμαι
Ορῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην τὰς εἰκάδας.

Non multum abeſt ab hac ruſticitate mulier illa in comici Concionantibus, quæ ſic loquitur.

Λέγοιθ᾽ ὅπως καὶ τ᾽ ἀπὶ τούτοις δράσομεν
Ἕως ἔτ᾽ ἐστὶν ἄστρα κατὰ τὸν οὐρανόν. *Dicite nobis*, inquit, *quid facto ſit opus dum adhuc in cælo ſunt ſtellæ.* nam qui ita loquitur, nónne exiſtimare is videtur noctu tantùm eſſe in cælo aſtra, non autem interdiu, quia tum nulla cernantur? qua opinione ne ipſum quidem rus magis ruſticum: etſi ſcio ſimilia fuiſſe Epicuri & aliorum quorundam moroſophorum deliramenta. Romani quoque ruſtici ſoliti dicere *Cælum eſſe ſine Luna*, in eius ſyderis coitu. vt refert Plinius libro XIV. cap. XXI.

καὶ εἰπεῖν δ᾽ εὐθὺς ὅτι βούλεται καταβὰς ἀποκείρασθαι.) Traiectio notanda. rectum erat, ἢ εἰπεῖν ὅτι βούλεται

λθὼν καταβάς. familiaris hæc figura loquendi Aristoteli & nostro huic auctori, vt infrà quodam loco annotauimus. Intelligendum est autem rusticũ ista dicere qui habeat barbam & comam incultam atque horridam. Ferè enim fit vt rustici homines huic elegantiæ alia negotia magis πρὸς τὰ ἄλφιτα facientia anteuertant, & diu intonsi maneãt. Quare Suidas rusticitatis notam facit, μέγαν τὸν πώγωνα τρέφειν, barbam promittere. Καταβὰς autem vel εἰς ἄστυ, vt mox, καταβαίνων εἰς ἄστυ. vel καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὀχήματος ἢ ὑποζυγίου.

ἐν βαλανείῳ ᾄσαι.) Seneca ad Lucillium epistola LVII. de balnei tumultu & clamoribus loquens, *Adijce nunc Scordalum, & furem deprehensum, & eum cui vox sua in balneo placet.* hoc est, τὸν ἐν βαλανείῳ ᾄδοντα. Lege Artemidorum Ὀνειροκριτικῶν libro primo, capite LXXVIII. Similis rusticitas & ἀπειροκαλία eorum qui lauantes recitabant, quos notat Horatius libro primo Sermonum. Græci eos qui indecenter se gererent in balneis, Triballos vocabant ab immani & inhumana gente Illyrica. Etymologici auctor, Τρίβαλλοι, οἱ ἐν τοῖς βαλανείοις ἀναγώγως διατριβόμενοι. alij paulo aliter apud Demosthenem & Isocratem interpretantur. vide Hesychium.

καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα δὲ ἥλους ἐγκροῦσαι.) Etiam hodie rustici nostrates clauis vel ferreis vel ligneis calceos suos suffigunt: quod Græci ἐγκρούειν ἥλους εἰς τὰ ὑποδήματα dicunt, vel ἐγκόπτειν: vnde iocus facetissimi poëtæ comici Machonis aut Diphili potius, apud Athenæum, in Chærephontem: quem cum non tæderet cœnæ gratia quanuis longum iter suscipere

ſuſcipere, monet eum poëta, non vt calceos clauis muniat, quod faciendum iis qui peregre cogitant, ſed vt maxillas: vrbanè iocans in eius ingluuiem & voracitatem. Sic ille,

Εἰς τὰς ἑαυτοῦ Χαιρεφῶν σιαγόνας
Ἐγκόψον ἥλους, ἑκατέρᾳ γε τέτταρας·
Ἵνα μὴ προσκρούσειν, καὶ μακρὰν ἑκάστοτε
Ὁδὸν βαδίζων, τὰς γνάθους διαστρέφῃς.

Hinc dicti ἡλοκόποι, qui clauis calceamenta configebant, quæ clauata Romanis dicebantur, vt ait Feſtus. Gloſſarium vetus, *Clauarius*, ἡλοκόπος. Nam etiam Romanis fuiſſe in vſu clauata ſatis conſtat: nemo enim neſcit caligas militates clauis fuiſſe ſuffixas: ex quo & inſtitutum eſt & appellatum clauarium: quod fuit donatiuum in clauos militariũ caligarum. Pertinet ad hunc morem Plauti locus in Trinummo,

—quid ego nunc agam?
Niſi vti ſarcinam conſtringam, & clypeum ad dorſum accommodem.
Fulmentas iubeam ſuppingi ſoccis.

Fulmentæ ſunt καττύματα: quod etiam *ſolum*. Latinis dicitur. Gloſſarium Κάσσυμα, *ſolum*. Idem optimus auctor alibi, *Solum caligarium*, κάσυμα. Item, *Suppacta*, κεκασσυμένα. & ita legendum etiam alio loco eiuſdem libri vbi *Supalta* eſt editum. nam ſuppingere eſt ἥλους ἐμπηγνύειν in calceos, vt in ſuperiore loco Plauti. Etſi enim ibi claui non nominantur, manifeſtum tamen id eſt ex alio loco in Bacchidibus, vbi notat poëta luxum veterum diuitum qui clauis argenteis vel aureis in hanc rem vſi. Planè enim errant eruditi viri qui locum illum emendandum

censent. Sic Plautus,

Sed diuésne est istic Theotimus? CH. etiam rogas?
Qui soccis habeat aurum suppactum solum.

Nam etsi magnum hoc, fidem tamen veri non egreditur. cui enim mirum hoc adeo videatur, qui meminerit eorum quæ de Antiochi exercitu narrant historici? qui quidem *magna ex parte* (verba sunt Valerii Maximi) *aureos clauos crepidis subiectos habuit.* Simile est quod de Agnone Teio Alexandri Magni purpurato Plutarchus narrat: *qui aureis clauis suffigere crepidas solebat*, ait Plinius libro XXXIII. capite III. Clemens Alexandrinus Pædagogi libro II. Αἰσχρὰ γοῦν ἀληθῶς τὰ σανδάλια ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς ἔστι τὰ χρυσᾶ ἀναθέματα· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἥλους ἑλικοειδῶς τοῖς κατύμμασιν ἐγκαταπείρειν ἀξιοῦσι. Reperio & clauis æneis in hanc rem vsos veteres Romanos. Lucilius,

Fulmentas clauis æneis subcudere.

Sic legẽdum censeo hunc Lucillij locum, qui apud Nonium corruptus extat. Legitur enim vulgò *subducere.* ineptè. cum subcudere planè sit ἐγκρούειν, vel ἐγκόπτειν. Extat apud eundem Nonium etiam alter Lucillij locus eódem pertinens, *Sufficit huic dum fulmentas quatuor addit*, versus est hexameter, sed corruptus. Lego autem,

Suffi it huic: clauis fulmentas quattuor addit.

hoc est, quatuor clauis fulmentas addit. Imperitus librarius ex *cl.* fecerat *d.* quod mendi genus sæpe occurrit. hæc prima mendi indoles. Sed redeamus ad Theophrastum & doctas migremus Athenas. Non est enim prætermittendus nobis insignis locus veteris scriptoris Teletis vbi & moris huius & auctoris

auctoris nostri mentio habetur. Refert Teles Metroclis cuiusdam sermonem qui diceret Theophrasti & Xenocratis hanc olim rationem fuisse, vt si quis ipsis operam nauare vellet, illi necessariò habendi essent calcei: atque ij sine fulmentis, sine clauis: habendam etiam pretiosam ac delicatam vestem: pueros multos: domum amplam ad conuiuia agitanda. Fuisse præterea dandam operam vt panis adesset non plebeius sed siligineus: opsonium non qualecunque: vinum dulce: vt denique quando conuiuia essent celebranda, lautè id fieret. His siquidem illos ingenui ac liberalis hominis vitam esse meritos. Teletis verba sunt, Παρὰ τούτοις γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἔδει ὑπόδημα ἔχειν· καὶ τοῦτο ἀκάττυτον, ἥλους οὐκ ἔχον· εἶτα χλανίδα, παίδων ἀκολουθίαν, οἰκίαν μεγάλην εἰς τὸ συνδεῖπνον· ὅπως ἄρτοι καθαροὶ, ὄψον μὴ τὸ τυχὸν· οἶνον ἡδὺν, ὑποδοχὰς τὰς ὑποβαλλούσας (lego ἐπιβαλλούσας) ἵνα πολυτελῶσι. ἐλευθέριος γὰρ παρ' αὐτοῖς ἡ τοιαύτη ἀναστροφὴ ἐκείνου.

καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παριών.). Rusticitas quæ hic à Theophrasto notatur in eo est, quòd malit iste cùm casu, vel ex negotio ante Archiæ salsamentarij officinam transiret, salsamenta emere, ac secum auferre, quod parum erat honestum: quàm aliquem postea famulum domo mittere qui emat & afferat. Eadem mens illius fuisse videtur, qui pronuntiabat hæc apud Platonem comicum,

—καὶ παριὼν ἅμα

Τίλτει τρίχας, ἐπριάμην τοῖς οἰκέταις. vbi etiam legi malim παριὼν vt hîc: quanquam ex Theophrasti verbis potest sine damno sententiæ abesse vox παριών: ac pene illam inducendam censuerim.

Nam ita loqui solent scriptores Attici: τῆς αὐτῆς ὁδοῦ inquam, non παριὼν τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Aristophanes in Pace.

—χ' ἅμα τῆς αὐτῆς ὁδοῦ χαραδριὸν τὶς βωσάτω.

Nicostratus Pandroso,

Ἔπειτα τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πρὸς Ἀγρόπλην

Ἐλθοῦσα, πέμψαι στρῶματ' αὐτὴν νῦν, ἔφη,

Κέλευε. Antiphon orator elegantissimus, Κάλλιστον ἔδοξε τοῦ Φιλόνεω τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἅμα μὲν προπέμψαι τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν φίλον ὄντα ἑαυτοῦ, ἅμα δὲ θύοντα τὰ ἱερὰ ἑστιάσαι ἐκεῖνον. Latini etiam breuiùs, *eâdem* dicunt pro τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Charisius. *Veteres eâdem soliti sunt dicere, non addentes viâ, vt sit* κατ' ἔλλειψιν: *vt Plautus inquit, Eâdem bibes, eâdem tibi dedero suauium.* sic apud Ciceronem & alios auctores sæpe. quare hûc locum sic potes vertere, *& simul, eâdem sumere ab Archia salsam.* Idem significat & vox obiter apud Latinos: & inde etiam illud Græcorum natum ὁδοῦ πάρεργον.

κομίζεσθαι παρ' Ἀρχίου τοῦ ταρίχους.) Plutarchus, θαυμάζοντος γάρ τινος εἰ δι' ἀγορᾶς αὐτὸς φέρει τάριχος. Sic Diogenes Cynicus vt nouo discipulo tenerioris adhuc frontis verecundiam excuteret, gestare eum iubet saperdam per vrbem. referunt Diogenes Laertius, Plutarchus, alij. Archias cuius hîc fit mentio, nobilis aliquis fuit Athenis ætate Theophrasti salsamentarius quales fuêre in eadem vrbe Chærephilus, Euthymus, Phidippus, aliique veterum poëtarum comœdiis nobilitati. Erant autem Athenis cetariorum officinæ, siue τὰ ταριχοπωλεῖον procul à foro rerum reliquarum, ad portam vrbis nescio quam: vbi & alia parui pretij nonnulla

nulla vænibant. Ariſtophanes Equitibus,

—ἐν ἀγορᾷ

Ηλλαντοπώλεις, ἐτεὸν, ἢ 'πὶ ταῖς πύλαις;

Αλ. Επὶ ταῖς πύλαισιν, οὗ τὸ ταρίχος ὤνιον.

Scholiaſtes ὤνιον, ὤνιον· ὅπου τὸ ταριχοπωλεῖον, ἀντὶ τοῦ ὅπου τὰ εὐτελῆ πωλεῖται. Reperitur etiam ita ſcriptus hic locus: κομίζεσθαι ἀπὸ τοῦ βραχίονος τοὺς ταρίχους. quæ lectio fortaſſe vera eſt: nam etiam ſacculos atque alia id genus geſtabant è brachiis pendentia. Nonius, *Bulga eſt folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens.* Callimachus de quodã qui ampullam oleo plenám ad brachium pendentẽ geſtabat,

Καί ῥα παρὰ σκαιοῖο βραχίονος ἔμπλεον ὄλπιν.

Similiter crumenàm è collo pendentem gerebãt. Plautus Truculento.

—*homo crumenam ſibi de collo detrahit:*

Minas viginti mihi dat: accipio libens.

& alibi tribus quatuórue locis. Inde eſt *decollare* quod propriè de marſupio dicitur quod collo abeſt & periit. inde ſumitur pro οἴχεσθαι, vt cum *ſpem decollare* ait Varro.

Ad caput περὶ ἀρεσκείας.

Ἡ δὲ ἀρέσκεια.] De hoc vitio (vitium enim eſt) diximus ſuprà capite De adulatione. Differt blanditia ab adulatione ſolo fine: nam hæc ſuum ſibi commodum pro fine proponit: blanditia verò ſolum τὸ ἡδύνειν ſpectat, & vt placeat in congreſſibus & conuictu. Etſi autem parum honeſta eſt

blanditia hæc, (nullum enim vitium honeſtum) quia tamen ſub virtutis ſpecie ſolet id vitium latere, libenter faciunt adulatores quò nominis ſibi conuenientis inuidiam fugiant, vt ſe blandos potius appellent. Athenæus libro ſexto, Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινες ἐκτρεπόμενοι τοὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσι, ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν Σαμίᾳ, Τὸ γὰρ κολακεύειν νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει. Neque omittendum quod Ariſtoteles in octauo Nicomacheorum ſcribit, ἀρέσκους vulgò appellari quos ipſe φίλους πολιτικῶς ſolet nominare: eos nimirum qui benignè & comiter cum omnibus verſantur, veram amicitiam cum nemine colunt. Non eſt autem vera illorum ſententia qui τὴν ἀρέσκειαν qua de hîc, negant Latinè dici blanditiam: ſed numero multitndinis blanditias. Q. Cicero De petitione conſulatus: *Sed opus eſt magnopere blanditia: quæ etiam ſi vitioſa eſt & turpis in cætera vita: tamen in petitione eſt neceſſaria. etenim cum deteriorem aliquem aſſentando facit, improba eſt, cum amiciorem non tam vituperanda.* M. Cicero De Rep. libro IIII. *In ciue excelſo atque homine nobili, blanditiam, oſtentationem, ambitionem, notam eſſe leuitatis.* Idem ad Atticum libro XII. *Vnum te puto minus blandum eſſe quàm me: & ſi vterque noſtrum eſt aliquando aduerſus aliquem, inter nos certè nunquam ſumus.* Idem, eodem libro, *Cum Romæ eſſem, & te iam iámque viſurum me putarem, quotidie tamen horæ quibus expectabam longæ videbantur: ſcis me minimè eſſe blandum: itaque minus aliquanto dico quàm ſentio.* Nos Galli ἄρεσκον & blandum vocamus *courtiſan*, hoc eſt aulicum: qui minimo diſcrimine ab adulatore diſtinguitur. Veteres Latini

ἀρέσκειαν

ἀρέσκειαν non solùm *placentiam* dixerunt: sed & *placorem*. Glossarium vetus, Ἀρέσκεια, *hic Placor.*

ἐπὶ τῷ βελτίστῳ.) Sic Plato, ἀντὶ τοῦ βελτίστου. Terentius Adelphis,,

—quod te isti facilem & festiuum putant,
Id non fit ex vera vita, neque adeo ex æquo & bono:
Sed ex assentando. D. Paulus in ea ad Romanos, ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθόν.

Pag. 16. θαυμάζεις ἱκανῶς.) Proprium blandorum atque adulatorum mirari alios: Cicero in Paradoxis, *Loquitur ad voluntatem: quicquid denuntiatum sit facit: assentatur, assidet, miratur.* Sic est legẽdum dubio procul, non *munerat*, vt visum Lambino. Idem Cicero libro secundo De diuinatione. *Neque porrò aut adulatus aut miratus sum fortunam alterius, vt me mea pœniteret.* Sic apud Horatium, alióśque τὸ *mirari*, accipitur. Etiam apud Græcos τὸ θαυμάζειν, verbum est abiecti animi, & planè seruile, vt in Euripidis Medea,

Δέσποινα δ' ἣν νῦν ἀντὶ σοῦ θαυμάζομεν.

Diogenes Cynicus in epistola ad Dionysium Syracusanum, σκύτους οὖν δεῖ σοι καὶ δεσπότου, οὐχ ὅς σε θαυμάσει καὶ κολακεύσει. Isocrates solet iungere duo verba θαυμάζειν & θεραπεύειν. In huiusmodi locis significant hæc verba, non simplicem admirationẽ, sed aliquem effectum ex illo affectu manantem. nec multo aliter L X X. interpretes Leuitici capite X X I. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει· οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ· οὐ δὲ μὴ θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστου. & in Apocalypsi S. Ioannis, cap. X I I I. ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ Κυρίου.

καὶ τοὺς ξένους ἢ εἰπεῖν.] Lego, καὶ πρὸς τοὺς ξένους

δὲ εἰπεῖν. vt intelligamus tam honorificè loqui istũ de peregrinis, quando ipsos alloquitur.

ἵνα κοινὸς εἶναι δοκῇ.] Hoc est, vt videatur vtriusque partis beneuolus, non eius solùm vnde dicit. Atqui hoc sine præuaricationis suspicione fieri nõ potest. Iudici istud potius cõueniat, cuius officium est, vt præclarè summus ait vates,

Εἰς μέσον ἀμφοτέροισι δικάζειν, μηδ᾽ ἐπ᾽ ἀρωγῇ.

φῆσαι σύκῳ ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρί.] Animaduertenda est hoc loco singularis quædam βραχυλογία. Nam hoc dicere voluit, ὁμοιότερα εἶναι τῷ πατρὶ, ἢ σῦκον σύκῳ. Ita enim parœmia efferri solita, quæ extat plena in veteris poëtę loco qui est apud M. Tullium ad Atticum lib. IIII. epistola VIII.

Σύκῳ μὰ τὴν Δήμητρα σῦκον οὐδὲ ἓν
Οὕτω ὅμοιον γέγονε.

sed quia vulgò notissimum erat hoc prouerbium, neque poterat hîc quisquam aut hærere aut errare, fecit noster senex, in quo senilis garrulitatis nihil est, verborum compendium. Quid mirum? ita fuerat à præceptore optimo institutus: in cuius libris studiosus lector istiusmodi breuiloquentiam sæpe poterit obseruare: nos vnum aut alterum exemplum animi caussa proferemus: simul vt iuniorum diligentiam ad similes elegantias obseruandas excitemus. Ait Aristoteles De partibus lib. secundo, capite XIII. βλεφαρίδας δὲ ἐπὶ τῶν βλεφάρων ἔχει, ὅσα τρίχας ἔχει· ὄρνιθες δὲ καὶ τῶν φολιδωτῶν οὐδέν. voluit dicere, & scripsisset alius, ὄρνιθες δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ τῶν φολιδωτῶν οὐδέν. Idem in libello De miraculis auditis, τὸ δ᾽ ἐν τῇ Λιπάρᾳ ποτὲ καὶ ἐκλείπειν φησὶ Ξενοφάνης, ἔτη ἑκκαίδεκα. τῷ δ᾽ ἑβδόμῳ ἐπανελθεῖν.

νελθεῖν. dicendum erat, τῇ δ' ἑβδόμῃ καὶ δεκάτῃ. ſic & alibi loquitur.

Pag. 17. καὶ τοῖς μὲν συμπαίζειν αὐτός.] Iuuenalis de falſis fictiſque amicis loquens, iſtud non omiſit, Nam idem planè ſibi hæc volunt,

Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros tres
In gremium patris fundat; ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido: viridem thoraca iubebit
Afferri, minimáſque nuces, aſſemque rogatum
Ad menſam quoties paraſitus venerit infans.

λέγων, ἀσκὸς, πέλεκυς.] Exiſtimant docti viri blandum hunc hominem cum infantibus iſtis balbutientem ea nominare. quæ erant fortè ante oculos poſita: id que nos aliquando probauimus. Sed cum cogito dici hoc inter pocula, hoc eſt, in triclinio qui non eſt locus ſecurium, vtrium autem multò minùs, venio in eam ſententiam vt putem aliter hunc locum eſſe exponendum. Exiſtimo igitur ἀσκὸν & πέλεκυν hîc eſſe, non id quod vulgò ſignificant: ſed crepundia ex infantium iſtorum collis, vt fit, dependentia: quæ quod eſſent ad ſimilitudinem veri vtris & veræ ſecuris efficta, ideo ita nominantur. Crepundia enim & παίγνια infantium, ad hanc etiam formam fieri ſolita, vel teſte Plauto probare poſſumus: qui in Rudente inter alia crepundia quæ ad Palæſtræ agnitionem commemorãtur, etiam enſiculum & ſecuriculam numerat. Non eſt autem dubium iſta crepundia quæ in fabulis adhiberi ſolent ad agnitionem puerorum expoſitorum, fuiſſe infantium παίγνια è collo, vti dixi, pendere ſolita. Quare etiam δέραια Græci ſigna iſta vocant, vel περιδέραια vt Ariſtoteles in Poëtica.

Euripides

Euripides in Ione δέραια χρυσώματα παιδὶ νεογόνῳ φέρειν. Dion Chryſoſtomus καὶ πολλὰ διαδήματα, καὶ σκῆπτρα, καὶ τιάρας προσάψωσιν αὐτῷ καθάπερ τὰ δέραια τοῖς ἐκτιθεμένοις παιδίοις ἵνα μὴ ἀγνοῆται. Et veteres quoque grammatici crepundia explicant puerilia ornamenta. In Gloſſario verò ſic, *Crepundia* γνωρίσματα, optimè. Alibi in eodem nunquam ſatis laudatio libro, ita ſcriptum eſt, Γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων, *Crepundia Monimenta.* perperam: debuit enim ſic, Γνωρίσματα, *Crepundia monimenta* γνωρίσματα τὰ ἐπὶ τάφων *Monimenta.* de quibus monimentis multa dicemus, ſi Deus dabit aliquando. Græci puerorum expoſitorum crepundia γνωρίσματα nominant, vt Heliodorus auctor amœniſſimus, & alij. Non parum hæc declarant pulcherrimum illum Ciceronis locum in Bruto, *Quoniam totum me non næuo aliquo aut crepundijs ſed corpore omni videris velle cognoſcere.* In fabulis agnitiones fere fieri videas vel per næuum, vel per crepundia: eò alluſit Cicero. De hoc igitur loco ſic ſentio, ſic cenſeo: ſed non ita, vt qui aliter ſentiat, nihil ſenſurus videatur: difficile enim eſt de eo quicquam affirmare quod per iocum & ludum dictum eſt: quorum multiplex ſemper materia atque occaſio. Quid ſi enim non ἀσκὸς legendum dicamus, ſed ἀκκός? nam ita moris fuit puerulos compellare. Heſychius, Ἀκκὸς παράμωρος· λέγεται ἢ παιδίοις, ὡς μωροῖς. quanquam ibi fortaſſe ἀκκὼ legendum. vide Græcos parœmiographos. Hoc ſi cui probabitur, de altera voce erit cogitandum. Quid ſi verò non vtrem, non ſecurim vllam hîc intelligi dicamus: ſed infantes potius ipſos ridiculi cauſſa ita appellari; Nã qui

qui erat cute ventréque valde distento, eum appellat ἀσκὸν quasi γάστρωνα & ventriosum dicas. sic apud Aristophanem quidam appellantur ἀμφορῆς νενασμένοι. & apud eundem ἀσκὸς pro corpore ponitur, vt in illo, ἀσκὸν δέρειν in Nebulis. & in oraculo quod Ægeo datum est, ἀσκοῦ τὸν προὔχοντα μὴ λῦσαι πόδα: nam per vtris amicinum siue pediculum, aliud innuitur allegoricè. vide Scholiasten Euripidis ad Medeam. Sic & Anaxarchus θύλακον vocabat corpus suum, cum diceret nequissimo tyranno à quo cruciabatur, Πτίσσε τὸν Αναξάρχου θύλακον. vide Eustathium Ιλιαδ. ψ. Præterea prouerbium est apud Græcos de homine saturo & qui moris habet se cibo vinóque ingurgitate: est merus ἀσκὸς, & merus θύλακος. Alexis in Hesione de Hercule ἀδδηφάγῳ loquens,

Ηἴησε κύλικα. καὶ λαβὼν, ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, κατάντλεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν
Αἰεί ποτ' ἀσκὸς μὲν ἀσκὸς, δ' ὁ θύλακος
Ἄνθρωπός ἐστι· Antiphanes vetus comicus,
—τοῦτον σοῦ
Δι' οἰνοφλυγίαν καὶ πάχος τοῦ σώματος,
Ασκὸν καλοῦσι πάντες οἱ 'πιχώριοι. Isocrates quoque, & ex eo Theophylactus in epistolis suis θύλακον δερμάτινον, & ἀσκὸν πήλινον hominem vocãt. Epicharmus poëta philosophus, Αὕτα φύσις ἀνθρώπων, ἀσκοὶ πεφυσημένοι; Propterea etiam solent Latini scriptores corpus humanum *vtrem* & *follem* appellare, vt Arnobius libro secundo: vel *folliculum*, vt Lucillius apud Nonium. alij *corticem*. Varrò, *Sic inuitata anima corporeum corticem facile relinquit.* vel *saccum*, vt Seneca epistola LXXIII. Tale etiam illud

illud Plauti de muliere multibiba & merobiba, *Quasi tu lagenam dicas, vbi vinum ſolet Chium eſſe.* ſimili ratione Varius quidam Antonij conuictor & συμπότης, Cotylo eſt nominatus, vt eſt apud Plutarchum in Antonio. & apud Tarentinos alius quidam Cotyla parem ob cauſſam dictus, vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus. Quare arbitror etiam hic ita poſſe hanc vocem accipi: nam & altera dictio πέλεκυς ſimiliter explicari poteſt: vel quod acuto eſſet capite, vt quos Græci φοξὺς vocant: vel quod argutulus & ſcitulus puer. Sic ſolebat Athenis vir acris ingenij & dicendi peritus, κόπις appellari, vt eſt apud Plutarchum in Phocione: & ita vtitur illa voce Euripides Hecuba. appellabant & ξίφος eundem vt videtur: ſicut de Cleodemo quodam refert Lucianus in Lapithis. Quid quod etiam turpiuſcula & obſcœna huius appellationis ratio eſſe potuit? Moris enim fuit olim, atque etiam nunc eſt, & nutricum & aliorum, ita cum id ætatis puerulis ὑποκορίζεσθαι ac iocari: vnde illæ apud Græcos voces ποσθίον, ποσθωνὸς, itemque σμορδονὸς. Quid autem videatur hac voce obſcæniuſculè ſignificari poſſe, non dicam: ſed tibi, lector, coniiciendum relinquam: qui mihi, ſpero, condonabis, quod longior fui iſto loco. libuit enim, imò & licuit, credō, iocoſum locum iocoſè interpretari, & cum garriente garrire.

καὶ πλεισάκις ἢ ἀποκείρασθαι.] Quæ ſequuntur ab hoc loco ad finem capitis prorſus alius generis ſunt quàm quæ hactenus præceſſere: nam in iis omnibus eluceſcit inepta quædam virtutum imitatio, cum non minus inepta opum oſtentatione. Sunt

Sunt enim ad quos iſta pertinent, valde affines iis quos veteres Romani elegantes vocabant, nec probabant: & iis quos Græci περὶ μέλος λαμπρυνόμενους & μικροφιλοτίμους dixerunt: de quibus caput eſt infrà perelegans: non ergo ad hoc caput quod de blanditia eſt, & hominibus blandis, commodè referri poſſunt. Quare exiſtimo tam eius capitis quod eſt περὶ ἀρεσκείας finem hodie deſiderari, quàm ſequentis initium. cuius capitis hæc pars eſt: quam malè feriati librarij præcedenti capiti agglutinauère, prorſúſque humano capiti ceruicem iunxerunt equinam. Simili modo peccatum animaduertimus aliquando in Plutarchi Conuiualium libro quarto: falsò enim omnes interpretes ſibi perſuaſerunt, deſiderari in editis codicibus caput eius libri ſextũ, cuius hoc extat lemma in fronte libri, Τίς ὁ παρὰ Ἰουδαίοις θεός. ſed eo decepti ſunt docti viri, quòd duo capita, quintum & ſextum, in vnum coaluiſſe non viderunt. Id autem ita eſſe ſpero lectorem acutum qui illa attentè legerit mihi aſſenſurum. Initium capitis ſexti fuère illa verba haud dubiè Θαυμάζεις ἢ τὸ ἐπὶ πᾶν ἐκεῖθεν ὁ Σύμμαχος. Similem etiam errorem admiſſum meminimus in orationibus Græcorum oratorum: de quo pluribus aliâs. Ita ergo hîc quoque. Quòd ſi quis me roget qualem huius capitis ἐπιγραφὴν fuiſſe putem: reſpondebo, poſſe nos fortaſſe ex Ariſtotele Περὶ βαναυσίας vel ἀπειροκαλίας titulum facere. Conferat lector ſtudioſus, quæ deinceps ſequuntur, cum iis quæ περὶ βαναύσου docet philoſophus libro quarto Nicomacheorum. Atque hoc etſi rectum eſſe verúmque penè pro comperto habeo: ſi quis tamen

mordicus

mordicus tueatur, posse ista quoque ad ἄρεσκον referri: age morem illi geramus: ac dicamus cadere ista in hominem blandum, non quà blandus est: sed quà φιλότιμος, & elegantiæ studiosus: ferè autem conueniunt, & in vna sede morantur hæc duo: quare etiam Theophrastus illa coniunxit, & de vna, quod aiunt, fidelia duos parietes dealbauit.

πρὸς τὰς τραπέζας.] Vbi versari solent ciues honestiores & ditiores. vult enim iste censeri inter meliores. Aliis autem in locis vrbis aliorum morum homines reperiri solent. quod lepidissimis versibus declarat Latinus comicus in Curculione, vbi inter cæteros iste legitur.

In foro infimo boni homines atque dites ambulant.

οὗ ἂν ἔφηβοι γυμνάζωνται.] An vt se ipse exerceat cum illis, quod erat hominis elegantis & liberalis, quam famam captat iste? Potest quidem ita accipi: cæterum alius omnino est, isque reconditior huius loci sensus: ex veteri more eorum hominum qui Theophrasti ætate vixerunt petendus. Sciendum igitur, moris fuisse Athenis hominibus iis quos inanis gloriolæ γαργαλισμὸς titillaret, in illis locis vt plurimum versari vbi se adolescentes exercebant: quò nimirum possent ab illis conspici, atque hunc ipsi sui honoris fructum perciperent, dum in se iuniorum ora conuerterent. Atque hoc nomine multi olim irrisi à veteribus poëtis comicis: in his Eupolis poëta: cui obiicit Aristophanes quòd parta victoria palæstras obambularet, vt ab adolescẽtibus spectaretur, ob recens partam victoriam insignis & δακτυλόδεικτος. Περιῄει ait Aristophanes, τὰς παλαίστρας σεμνυνόμενος, Καὶ τοῖς παισὶν ἑαυτὸν δῆλον

δῆλον ποιῶν τῆς νίκης ἕνεκα. Quare idem Ariſtophanes in Veſpis laudi ſibi tribuit, quod tale nihil vnquam fecerit: ſe enim nunquam ſolitum παλαίστρας περικωμάζειν περιϊόντα. Similiter etiam Æſchines Demoſthenem, facit σεμνυνόμενον ἐν τῇ τῶν μειρακίων διατριβῇ. Profectò vel ex vno hoc loco de antiquitate huius ſcripti, & ſcriptoris ipſius licet exiſtimare. Sic Plautus in Curculione inter alia celebria Romæ loca vnum nominat, in quo ſolerent verſari oſtentatores meri.

τοῦ δὲ θεάτρου καθῆσθαι ἐγγὺς ἢ θέα πλησίον τῶν στρατηγῶν.] Hoc quis neget eſſe hominis vehementer ambitioſi? Non enim leuis eſt honos, quo iſte ſe dignatur, aſsidere in theatro στρατηγοῖς, hoc eſt, prætoribus vel exercituum ductoribus: quibus pro ſummo beneficio Reſpublica ſolebat poſt exanclatos labores bellicos ius προεδρείας concedere. Id ius erat eiuſmodi, vt qui eo donati fuiſſent, poſſent in ſenatu, concione, & theatro ſedem capere quamcunque eſſet libitum: aliis etiam excitatis, ſi quis prior occupaſſet. Ariſtophanes Equitibus de ſui temporis στρατηγοῖς:

Νῦν δ᾽ ἐὰν μὴ προεδρείαν φέρωσι, καὶ τὰ σιτία,
Οὐ μαχεῖσθαί φασιν.

Scholiaſtes: Τιμῆς καὶ οὗτος τρόπος· ἔξεστι δὲ τοῖς τιμῆς ταύτης τυχοῦσι καὶ ἐν βουλευτηρίῳ, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν θεάτρῳ, καὶ ἐν ἄλλῳ παντὶ συλλόγῳ τοὺς προλαμβάνοντας οἵ τινες ἦσαν ἐξεγείραντας, αὐτοὺς εἰς τὸν ἐκείνων τόπον καθίσαι. Verùm age addamus de hoc iure προεδρείας apud Athenienſes quæ in veterum ſcriptis obſeruata ſunt nobis. Fuiſſe ius hoc etiam hereditarium, & ferè ad maximum natu è liberis ſo-

litum transferri, non vno loco apud Plutarchum notauimus, idque adeo verum est, vt interdum quò possent defunctorum liberi eo vti, mortuis peteretur & impetraretur. quod in Demosthene accidit, teste Plutarcho: apud quem etiam extat hodieq; psephisma Democharis ea fini scriptum. Cæterùm non solis στρατηγοῖς sedes secreta ab aliis in theatro fuit: sed & aliis ordinibus certæ sedes assignatæ. Quare etiam βουλευτικὸν appellarunt, locum senatoribus dicatum: ἐφηβικὸν locum ἐφήβων. Aristophanes Auibus,

κ' ἆθ' ὁρᾷ ἄνδρα τῆς γυναικὸς ἐν βουλευτικῷ.

Scholiastes: Ἐν βουλευτικῷ. οὗτος τόπος. τοῦ θεάτρου ὁ ἀνειμένος τοῖς βουλευταῖς. ὡς καὶ τοῖς ἐφήβοις, ἐφηβικός. Putem & equites equestria habuisse sicut & Romæ. Fuit præterea & iudicibus suus locus in theatro: quem locum πρῶτον ξύλον dixerunt. Pollux libro quarto: Πρῶτον ξύλον, ἡ προεδρεία, μάλιστα δικαστῶν. Iam cùm etiam mulieribus liberum esset spectare Athenis, erant virorum & mulierum diuisæ sedes: idq, lege etiam sancitũ, cuius auctor Sphyromachus: quanquam alij Sphyromachi legem ad scorta scenam ingredi solita referunt: vt impudicæ seorsim ab ingenuis & pudicis mulieribus spectarent. auctor idem Scholiastes Aristophanis in Concionãtes. An verò & peregrinis erat certus locus in cauea assignatus? Videtur ita esse: nã de mulieribus certè peregrinis id Pollux tradit, & confirmat auctoritate Alexidis, qui in Γυναικοκρατία dramate dixerit, —ἐνταῦθα δεῖ περὶ τὴν κερκίδα

Ὑμᾶς καθιζούσας θεωρεῖν ὡς ξένας.

Ex quibus verbis liquet mulieres ξένας sedisse ad Kercidem

Kercidem. Κερκὶς autem in theatro Attico fuit, nisi fallor, ille ipse locus qui alio nomine Ἡ παρ' αἴγειρου θέα dicebatur: de quo vide Hesychium. nam κερκὶς in historia plantarum, vel est αἴγειρος, vel alia populo simillima arbor. Quare errant, vt puto, qui κερκίδα putant esse, quod Latinis cuneus theatri. qua in sententia est & Glossarij auctor: sed & ille sæpe fallitur, & qui eum ἀβασανίστως sequuntur.

καὶ ἀγοράζειν αὐτῷ μηδὲ μηδέν.] Simiam facilè agnoscas viri magnifici & μεγαλοπρεποῦς: quem negat Aristoteles in quarto Nicomacheorum esse εἰς ἑαυτὸν δαπανηρόν. Iam quod sequitur ξένοις ἢ εἰς Βυζάντιον ἐπιστάλματα, Aristoteles quoque ibidem τῷ μεγαλοπρεπεῖ tribuit: quem ait σπουδάζειν περὶ ξένων ὑποδοχὰς, καὶ ἀποστολὰς, καὶ δωρεὰς, καὶ ἀντιδωρεάς. quo loco ἀποστολὰς accipere debes ea notione qua hîc ἐπιστάλματα: hoc est, pro donis quæ ad amicos in alia vrbe degentes mittuntur. cuius rei multa in epistolis Symmachi & Synesij, aliorumque Græcorum sunt exempla. Vlpianus apud Demosthenem, & ex eo Suidas, ἀποστολὰς explicant δῶρα: melius Iosephus πομπὰς δωρεῶν. & ita etiam accipit auctor Maccabæorum libro primo capite secundo & alij. Sed & hîc quoque persuasum habeo, ἀποστάλματα scribi debere, non ἐπιστάλματα.

Pag. 18. καὶ τίτυρον κλήβαθον.] Pertinet hoc quoque ad liberalitatis laudem. Nam vt ait auctor libelli De virtutibus & vitiis, ὁ ἐλευθέριος θρεπτικὸς τῶν ζώων, τῶν ἴδιον ἐχόντων τι, ἢ θαυμαστόν. Porrò τίτυρον esse genus quoddam simiarum, ait Theocriti scholiastes, habentium paruam caudam: imò,

vt ego existimo, grandiusculam: nam Aristoteles in secundo Historiarum videtur in omnibus simiis caudæ aliquid agnoscere, ὅσον, inquit, σημεῖε χάριν: sed quod minimum est, id pro nullo censetur. Itaque κερκόλιπας Græci, Latini clunas dixerunt, quod essent sine cauda: & contra cercopithecos, quasi caudatas simias quibus esset cauda prolixior, & μᾶλλον ἐπίσημο. τίτυρον tamen aliam à cercopitheco putamus esse: quare non cercopithecum vertimus, sed satyrum: quas namque Plinius vocat Satyros in genere simiarum, & à natura mitissima commendat, τιτύρους vulgò non minus quàm σατύρους videntur appellasse. De iis Solinus, *Sunt & quas vocant satyros, facie admodum grata, gesticulatu motibus inquieta.* quo ex loco apparet cur satyros potissimum ex omni simiarum genere isti homines alerent. Quemadmodum autem Satyri illi à quibus hæ simiæ sunt ita dictæ, vocantur iidem Tityri, vt præter alios annotat Ælianus Variarum libro quarto: ita & simias satyros, cum simiis tityris easdem esse statuimus. Non me fugiunt quæ sunt à viris doctis de voce τίτυρος annotata: verum ea nihil ad hunc locum facere iudico: sicut neque illud hûc pertinet, quod scribit Hesychius, esse id auis cuiusdam nomen.

καὶ Σικελικὰς περιστεράς.] Solebant veteres Athenienses columbas Siculas domi alere. Athenæus libro nono, de columbis loquens, Ἐν δὲ Ποδίῳ ἢ Ποππυζούσῃ, θηλυκῶς εἴρηκεν (Alexis poëta) καὶ ὅτι αἱ Σικελικαὶ διάφοροί εἰσι. Περιστερὰς ἔνδον τρέφων τῶν Σικελικῶν τούτων πάνυ κομψάς.

καὶ δορκαδείους ἀστραγάλους.] In deliciis olim tali dorcadij

dorcadij fuerunt. Habent enim damę & dorcadei, vt cætera τῶν διχήλων ζώων in posterioribus pedibus talos. Hos Callimachus alicubi ζορκὸς ἀστραγάλους vocauit. Eustathius in Ἰλιαδ. ψ. Καὶ τὸ οὕτω παίζειν, ἀστρίζειν ἔλεγεν, καὶ τοὺς τοιούτους ἀστραγάλους ἀστρίας ἢ ἄστριας. Καλλίμαχος οὖν ζορκός που λέγει δωρηθῆναί τινι πέντε νεοσμήκτους ἄστριας. Athenæus libro quinto de Antiocho Epiphane, vel veriùs Epimane, ἐδίδου τοῖς μὲν ἀστραγάλους δορκαδείους, τοῖς δὲ φοινικοβαλάνους, ἄλλοις δὲ χρυσίον. meminit & Lucianus alicubi. Fieri etiam solitos ex ebore talos, indicant Propertius libro II. & Martialis in Apophoretis. facit eorum mentionem & Iuuenalis satyra vndecima. Atque hi quidem tali à materia nomen inuenerunt: fuerunt verò & διάσειστοι dicti tali quidam: non vt Lãbinus alicubi vertit *sonori*, sed quasi dicas agitati & concussi. ex eo enim nomen habuerunt, quòd mota prius agitataque manu iacerentur in alueum lusorium: quod ad vitandam fraudem fieri solebat. Docet hoc Suidas, cuius hæc verba ad διασείστους ἀστραγάλους referri debere certum mihi. Εοίκασιν, inquit, ὠνομάσθαι οἱ διάσειστοι, παρὰ τὸ κινεῖσθαι καὶ διασείεσθαι πρότερον. εἶτα βάλλεσθαι· ἵνα ἀκατάεργητοι μᾶλλον ὦσι. Romani fritillo vtebantur ad hanc talorum agitationem. Iuuenalis —*paruóque eodem mouet arma fritillo.* Vetus interpres ibi. *Fritillus pyxis cornea, qui ϰημὸς Græce dicitur. Apud antiquos in cornu mittebant tesseras, mouenteśque fundebant. aut fritillum, pyrgum dixit.* Vide veterem Horatij interpretem ad satyram septimam libri secundi: Seneca Apocolyntosi, *Qui concusso Magna parastis Lucra fritillo.* Mentionem διασείστων reperio apud Æschinem in ea

contra Timarchum, πρῶτον μὲν συνέτριβον τὰ σκάφεια, καὶ διέῤῥιπτουν εἰς τὴν ὁδὸν, ἀστραγάλους τέ τινας διατείστους καὶ φιμοὺς, καὶ κυβευτικὰ ἕτερα ὄργανα. Hunc Æſchinis locum ob oculos habebat Pollux, cum hæc ſcriberet lib. decimo, Κυβευτοῦ σκεύη, ἄβαξ, ἀβάκιον, κόσκινον, κύβοι, διάστοι ἀστράγαλοι, φιμὸι, κημοί. At docti viri cum locum Pollucis non rectè acceperunt. Erant & Siphnij ἀστράγαλοι, tali viles & minimi pretij: ſic dicti διὰ τὴν εὐτέλειαν, à Siphno inſula, vt ait Strabo. his vulgus vtebatur: homines diuites & eleganteis dorcadiis.

καὶ Θυειακὰς τῶν στρογγύλων λυκύθους.] Similis affectus indicium eſt apud Iuuenalem, —*cum rhinocerote lauari.* De ampullis vero iſtis nihil legere memini. Thyrium Acarnaniæ oppidum fuit auctore Stephano: eius frequens apud Polybium mentio. In quibuſdam libris legitur Θηειακὰς: fortaſſe pro Θυειακὰς. Sanè Theophraſtus libro De lapidibus gypſum τὸν ἐν Θυρείοις (quæ fuit olim Sybaris) commendat: ac fieri poteſt vt etiam argilla ibi reperiretur ex qua opera figlina facta in pretio haberentur. fuit & aliud Θούριον in Bœotia à Syriaca voce *Thor* ſic nominatum, vt auctor eſt Plutarchus in Sylla. Cæterùm proprium hoc ampullæ iſtæ cum quibuſdam aliis videntur habuiſſe, vt forma eſſent rotunda: ideo enim ait τῶν στρογγύλων. Nam vulgò ampullæ, non rotundæ penitus erant: ſed preſſula rotunditate, & forma lenticulari, vt ex Apulej Floridis diſcimus. Conſtat autem ampullas & guttos ex varia materia fieri ſolitos. Martialis guttum corneum epigrammate quodam commemorat. & Horatius cum ait, —*cornu ipſe bilibri*

Caulibus

Caulibus instillat. Plinius phaginorum meminit. & gutti lignei mentio est in vita M. Curij Dentali, apud eum scriptorem veterem, cuius extat De viris illustribus liber. Fiebant & è corio: nam ampullarum σκυτίνων; id est, scortearum meminere Hippocrates, Plautus, Festus, alij. Has Græci ὄλπας propriè vocabant. Scholiastes Theocriti, idyllio secundo, Ὄλπη κυρίως ἡ δερματίνη λήκυθος, δι᾽ ἧς ἐστιν ὀπτῆσθαι τὸ ἔλαιον. De his coriaceis ampullis intelligendum quod ait Plutarchus in Sylla, Athenienses obsessos ὑποδήματα & ληκύθους ἑφθὰς comedisse. Plerique æreis vtebantur & quidem Corinthiacis, vt notat idem scholiastes. Sed & argenteas ληκύθους ditiores habuerunt. Theocritus,

—ἀργυρέας ἐξ ὄλπιδος ὑγρὸν ἄλειφαρ

λαζόμενοι. Frequentissimo verò vt opinor in vsu erant lecythi operis figlini: vt Campani gutti apud Horatium: & Samij, quorum multi meminerunt. Nam ferè Samia vasa testacea erant: etsi scio fuisse apud Samios etiam ligneorum vasorum nobiles artifices, vel teste Cicerone epistola quadam ad Q. fratrem.

καὶ βακτηρίας.] Mirificè hæc cōueniunt ei quem hîc describit Theophrastus: ei inquam, qui omnibus in rebus κομψεύεσθαι, & eximium quid supra vulgus habere vult videri: cuiusmodi hominum obseruauimus morem illis temporibus fuisse vt baculum gererent. Demosthenes aduersus Pantænetum: Νικόβουλος δ᾽ ἐπίφθονός ἐστι, καὶ ταχέως βαδίζει, καὶ μέγα φθέγγεται, καὶ βακτηρίαν φορεῖ. tria notat summus orator, quæ vulgò inuidiam conflare solerent: citatum ingressum: vocem altam: baculi

geſtationem. ſic in oratione κατὰ Στεφάνου ψευδομ. etſi ibi poſtrema nota omiſſa eſt. Ἐγὼ δ᾽ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῆς μὲν ὄψεως τῇ φύσει, καὶ τοῦ ταχέως βαδίζειν, καὶ λαλεῖν μεγα, οὐ τῶν εὐτυχῶς πεφυκότων ἐμαυτὸν κρίνω· ἐφ᾽ οἷς γὰρ οὐδὲν ὠφελούμενος λυπῶ τινας, ἔλαττον ἔχω πολλαχοῦ. Deprecatur inuidiam qui illa loquitur, & de genio ſuo atque ingenio conqueritur: ita enim ſe natum, factumque eſſe, vt faſtus & ſuperbiæ notas cum in vultu habeat impreſſas: tum etiam in inceſſu & ſermone. Antiphani in Antæo inter hominis venuſti notas ponitur, πιλίδιον ἁπαλὸν, εὔρυθμος βακτηρία. Magis verò adhuc hominis vanitatem arguit, quod adiicit Theophraſtus, ἐκ Λακεδαίμονος: nam baculis Laconicis, itemque calceis indidem aduectis ferè vtebantur Athenis homines id genus. Ariſtophanes Concionantibus,

Λακωνικὰς γὰρ ἔχετε καὶ βακτηρίας.

Idem poëta, in Auibus,

Ἐλακωνομάνουν πάντες ἄνθρωποι τότε,
Ἐκόμων, ἐπείνων, ἐῤῥύπων, ἐσωκράτουν.
Σκυτάλι᾽ ἐφόρουν.

vel, coniunctim σκυταλιεφόρουν vt citant veteres grammatici. Σκυτάλη, & σκύταλον ſiue σκυτάλιον, illiuſmodi baculi dicebantur: & de iis interpretandus hic locus Theophraſti libro quarto Hiſtoriæ plantarum capite quinto. Ἐν ἑτέροις δὲ τόποις ἐστὶν ἄκανθα λευκὴ τρίοζος, ἐξ ἧς καὶ σκυτάλια καὶ βακτηρίας ποιοῦσι. Vbi & errat Gaza, qui σκυτάλια *lineas* interpretatur: & ſummus Scaliger non ſatis mentem auctoris videtur aſſecutus. Erant autem baculi Lacedæmoniorum admodum graues vt annotat Scholia-

Scholiastes Aristophanis: de iis legendus Plutarchus in Nicia: meminit & in Lycurgo. Quod addit Theophrastus vocem σκολιῶν, indicat alios rectos fuisse, alios obliquos: id enim est σκολιός: vel incuruos, hoc est καμπύλας. Id ita est: Recta βακτηρία vtebantur primores populi & iudices: incurua, rustici. Auctor Etymologici magni: βακτηρία τὴν ἐκάλουν ὀρθήν· ἐχρῶντο δ' αὐτῇ οἱ ἐν πρεσβείᾳ, καὶ οἱ δικάζοντες· τῇ δὲ καμπύλῃ οἱ ἄγροικοι. Quare etiam pastorale pedum Græcis ἁπλῶς dicitur interdum καμπύλη. Recti baculi etiam Persici videntur fuisse appellati: nam Græci grammatici Περσικὴν βακτηρίαν, interpretantur ὀρθήν. Incurui autem lituis Romanorum non erant valde absimiles: itaque lituum Græci magistri καμπύλην βακτηρίαν interpretantur: & Cicero incuruum & leniter à summo inflexum bacillum nominat. At iudicum Atheniensium βακτηρία peculiarem & operosiorem formam habuit: quam non vno loco descriptam habes apud commentatores Aristophanis, & alios veteres grammaticos. Rusticorum vero baculi vulgò in Italia è virga sanguinea. Plinius lib. XXIIII. de eo frutice loquens, *Serpentes & homines fruticem refugiunt: baculóque rustici ob id ex eo gerunt.* Sed hæc hactenus: nam de baculis, & eorum forma, multiplicíque apud veteres vsu plurima quæ obseruauimus ad lucem multorum scriptorum veterum, alibi ἐὰν ὁ θεὸς ἐθέλῃ commodiùs proferemus.

αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον.] Periphrasis est κονιστηρίου. De conisterio autem & puluere siue pulnisculo palæstrico, res nota: non enim quiuis puluis ad palæstram, neque ad ceroma aut haphen a-

ptus erat. Ideo refert Athenæus in duodecimo, Alexandrum in expeditione Indica, multa iumenta habuisse inter impedimenta, puluere palæstrico onusta. Verùm de hoc puluere & varia eius vtilitate præter Plinium, lege apud Lucianum, Περὶ γυμνασίων. Plutarchus de primo frigido, breuiter, ψύχει, inquit, τὰ τῶν ἀθλητῶν ἡ κόνις σώματα, καὶ καταϲβέννυσι τοὺς ἱδρῶτας.

αὐλαίαν ἔχουσαν.] Græci ζωωτὰ aulæa appellant. talia illa apud Virgilium *Purpurea intexti tollunt aulæa Britanni.*

καὶ τοῦτο προϊὼν χρᾶν ἀεὶ τοῖς φ.] Ita restituimus hunc locum, ex interdicto Vnde vi. nam vox χρᾶν. quæ ab eruditis hominibus nullo suo merito misella solum vertere coacta fuerat, afferenda omnino nobis ex antiquis editionibus fuit. Enimuerò qui illam omittunt miserè totam sententiam labefactant ac destruunt: quam nos haud dubiè expressam tibi lector exhibemus. An ignorat quisquam solitos olim diuites suas domos poëtis, atq; aliis ad recitationes & ἐπιδείξεις commodare? hoc igitur est χρᾶν. sic apud Iuuenalem,

—at si dulcedine famæ
Succensus recites, Maculonus commodat ædes.

Tacitus in dialogo de oratoribus, de recitationibus poëtarum loquens, *vt sint qui dignentur audire, & ne id quidem gratis: nam & domum mutuatur & auditorium exstruit, & subsellia conducit, & libellos dispergit.* Plinius epistolarum libro v i i i. *Domum suam recitantibus præbet.* Mox etiam legimus, ἐπὶ τῷ τῶν θεωμένων. intelligit autem fortunatum aliquem è spectatoribus cuius esse locum illum in quo

quo fit ὁ ἐπίδειξις, fingit apud veritatis ignarum verus possessor. Cui bono? dicet aliquis: ac memini quærere id à me virum doctum. Duplicem possum afferre caussam huius facti. Altera ἀρεσκῳ, imò κόλακι pulchre conuenit. Intelligendum est enim ita hos sermones de aliquo vt diximus diuite & beato viro haberi, vt ipse eos possit exaudire: eum autem ostentatorem aliquem merum esse, & gloriosum, cuius ingenio iste se accommodat, eíque supparasitatur: qualis describitur à facetissimo poëtarum Artotrogus initio Militis. Altera ratio est, quæ homini λιμοδοξοῦντι, qui laudis siti miserè cruciatur, prorsus quadrat. Est enim insolens quoddam ostentationis genus, quę sua sint manifestissimè, ea dicere alîus esse. éstque à summo philosopho hæc ἀλαζονείας species in Nicomacheis haud prætermissa. Ait ille, indecenter ironia vti, & τὰ λίαν φανερὰ sibi derogare, ineptæ & putidæ cuiusdam esse ostentationis. Nam, inquit, καὶ ἡ ὑπερβολὴ, καὶ ἡ λίαν ἔλλειψις ἀλαζονικόν. qua sententia nihil verius, nihil certius. Clarum huius rei documentum in multis: qui eximiam quandam præ cæteris probitatis famam aucupantes, pauperes humilésque simulant: cum interea, si velo reducto propius eos intuearis, pleni sint immanis cuiusdã ambitionis & φιλαυτίας. hoc tantum à cæteris ambitiosis differentes, quòd ambitionem non recta sed peruersa, vt Seneca ait, via sequuntur. Atque hæc planè est illa figura, qua ait idem secundo De beneficiis, quosdam reiicere quæ magis ad se volunt attrahere. Quintilianus libro XI. cap. I. *Apertè gloriari nescio an sit magis tolerabile, vel ipsa*

vitij

vitij huius simplicitate, quàm illa iactatione peruersa. si abundans opibus pauperem se neget, nobilis obscurum, & potens infirmum, aut si se disertus imperitum planè infantem vocet. Παλαίστραι certum est de loco hîc esse accipiendum, vt *Pars in gramineis exercet membra palæstris*. Est autem commune poëtis, philosophis, sophistis, hoplomachis, harmonicis, atque aliis item, vt τὸ μελετᾶν, sic etiam τὸ ἐπιδείκνυσθαι. habent enim quique eorum suas ἐπιδείξεις & exercitationes: quod notum est ex Græcis scriptoribus. Ὁπλομάχοι sunt, qui sub campidoctore veris armis certare discunt, aut ipsi qui docent: puto enim vtrunque hac voce significari. vide Platonem in Lachete. At vulgò iuuentus non veris armis se exercebat: sed rudibus, aut pilis præpilatis, quæ dicuntur Græcis ἐσφαιρωμένα ἀκόντια. Xenophon libro secundo Ἀναβάσεως de Phalino quodam ita scribens, προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν περὶ τὰς τάξεις καὶ ὁπλομαχίαν, videtur innuere hoplomachos ea ætate fuisse appellatos, etiam eos qui tactici Græcis propriè dicuntur. vide Vegetium.

Ad caput περὶ ἀπονοίας.

Pap. 19.

Ἡ δὲ ἀπόνοιά ἐστιν ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων.] Definitio ista ἀπονοίας parum plena est: nam cum discrimen latum sit inter ἀναισχυντίαν, de qua infrà est integrum caput, & ἀπόνοιαν, nihil video in hac definitione, quod non conueniat etiam τῇ ἀναισχυντίᾳ. quid enim pudor aliud est quàm vitiosæ

tiosæ naturæ retinaculum, & vt aurigarum verbo vtar, sufflamen? Erit igitur pudor ὑπὸ ὑπομονὴ αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων: impudentia verò ὑπομονὴ eorundem. Est autem ἀπόνοια vt rem paulò pluribus explicemus, & quod ille ait, ἀμαθέστερον πως καὶ θρασύτερον: est inquam ἀπόνοια, prauus quidam animi habitus, quo qui præditus est, omnis ab eo famæ pudor abest: omnique honestatis ac bonæ existimationis cura penitus deposita ad quoduis facinus ac dedecus suscipiendum pronus est, propensusque. Proprium hoc homini ἀπονενοημένῳ est, primum vt non huic aut illi vitio sit deditus, sed omnibus: deinde vt non instinctu tantùm naturæ improbè aut nequiter agat: sed quia turpitudine ipsa delectatur, & vitia sua, malaque, quod malorum vltimum est, amat. Quod enim, ait Seneca quarto De beneficiis, *neminem adeò à naturali lege desciuisse, & hominem exuisse, vt animi caussa malus sit*: dictum hoc, inquam, in homine ἀπονενοημένῳ claudere videtur; nam hic, etiam gratis malus est. Ideo dicebat auctor orationum cõtra Aristogitonem, ἀπόνοιαν esse morbum immedicabilem. Notum quid sit ἀπόνοια in re militari. Propriè sic vocatur non desperatio, sed is animi habitus qui ex desperatione induitur. Quamobrem inter ἀπόγνωσιν, & ἀπόνοιαν discrimen statuit. D. Chrysostomus non vno loco orationũ suarum. inde est hoc vitiorum extremum appellatum: vel dicta est ἀπόνοια, quia penitus τοῦ νοῦ ἐξέπεσε, vt placet quibusdã è veteribus. Ὑπομονὴ quod loco generis positum est in Theophrasti descriptione, non est genus, sed ἴδιον τι τῶν ἀπονενοημένων. semper enim ἀπόνοιαν comitatur audacia: ideo au-

ctores

ctores τόλμαν & ἀπόνοιαν solent cõiungere. vt apud Iosephum libro 11. cõtra Appionem. Plutarchum in Agesilao, & in Catone Vticensi, & in edicto Iuliani, quo Athanasium Alexandria pellit. & apud Demosthenem in ea πρὸς Μακάρτατον, τολμηρὸς καὶ ἀπονενοημένος. In Actis synodi Ephesinæ extat epistola, cuius initium est Οὐδὲν ἀπονοίας ἐν πλημμελήμασι χαλεπώτερον· αὕτη γὰρ ἐπὶ πάντας ἐστὶ τῶν ἀτόπων ἡγεμών. Sed non est prætermittendus locus insignis eius auctoris, qui orationes contra Aristogitonem (quæ falsò, vt alibi disputamus, inter Demosthenicas circumferuntur) scripsit, vbi graphice admodum quid ἀπόνοια sit, & quis homo ἀπονενοημένος, orator describit. Sic ille, οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς πολιτείας, οὐ λογισμὸς, οὐδ' αἰδὼς οὐδεμία, ἀλλ' ἀπόνοια ἡγεῖται, μᾶλλον δ' ὅλον ἐστὶν ἀπόνοια, ἡ τούτου πολιτεία· ἢ μέγιστον μέν ἐστιν αὐτῷ τῷ ἔχοντι κακὸν, δεινὸν δὲ καὶ χαλεπὸν πᾶσι, τῇ πόλει δ' οὐδ' ἀνεκτόν. ὁ γὰρ ἀπονενομένος ἅπας, αὐτὸν μὲν προεῖται, καὶ τὴν ἐκ λογισμοῦ σωτηρίαν. ἐκ δὲ τοῦ παραδόξου καὶ τοῦ παραλόγου, ἐὰν ἄρα σωθῇ, σώζεται. Apud comicos præclara extant hominum huiusmodi, hoc est, singulari quadam improbitate & audacia præditorum, qui patrimoniis suis naufragi, vt rem facere possint, per fas nefasque audacter ruunt, exempla. Talis apud Aristophanem in Nebulis Strepsiades, in Equitibus fartor ille impurus Agoracritus: tales etiam in Plauti & Terentij comœdiis lenones omnes. Porrò ἀπόνοια Latinis est *audacia*, vel *audacia perdita*, vt in illo Satyrici poëtæ,

Ingenium velox, audacia perdita, sermo Promptus.

Budæus *vacordiam* Latinè dici posse putabat: mihi visa

visa ea vox Græcæ vim non satis explere. Nam ἄνοια omnis, *vecordia* est: quippe homo ἄνους caret corde, id est sapientia: vnde sunt *excors* & *vecors*. at ἀπόνοια aliud longè est. neque profectò sicut dixit Cicero in Pisonem, *ô vecors & amens*: ita dixeris Græcè satis propriè ὦ ἀπονενοημένε καὶ ἀνόητε. Homo ἀπονενοημένος, quem desperatè malum possis Latinè dicere, Ciceroni est homo perditus, vel perditus & profligatus: aut etiam desperatus: vt cum *desperatorum hominum flagitiosos greges* dixit in Catilina: & alibi sæpe. Nam etsi propriè vox desperatus aliud sonat, tamen de eodem vsurpatur.

Οἷος ὀμόσαι ταχύ.] Rectissimè prima nota hominis perditi profligatíque hæc ponitur: hic siquidem è numero eorum est, qui vt dixit olim Pacuuius iusiurandum aliud nihil esse censent quàm mantile, quæ noxæ quotidianæ extergeantur. Talis apud Græcum comicum Strepsiades, quem ita alloquitur suus creditor in Nebulis,

Δα. Καὶ ταῦτ' ἐθελήσεις ἀπομόσαι μοι τοὺς θεούς,
Ἵν' ἂν κελεύσω σε; Στρ. τοὺς ποίους θεούς;
Δα. Τὸν Δία, τὸν Ἑρμῆν, τὸν Ποσειδῶ. Στρ. Νὴ Δία
Καὶ προσκαταθείην γ' ὥστ' ὀμόσαι τριώβολον.

Talis apud Latinum comicum Ballio.

Ca. *Iurastin' te illam nulli venditurum nisi mihi?*
Ba. *Fateor.* Ca. *nempe conceptis verbis.* Ba. *etiam consultis quoque.*
Ca. *Periurasti sceleste.* Ba. *at argentũ intra condidi.*

Athenis qui facile iusiurandũ suscipiebant, *Ardetti* vulgò à loco vbi iurare moris erat, appellabantur, Hesychius. Τοὺς ῥαδίως ἐπὶ τοὺς ὅρκους ἰόντας ἀρδήττους ἐκάλουν. τόπος δ' ἦν περὶ τὸν Ἰλισσὸν, ἐγγὺς τοῦ Παναθηναϊκοῦ

θλιαικοῦ σαδίου, ἐν ᾧ βοῦς ὅρκους ἐποιοῦντο.

τῷ ἤθει ἀγοραῖος τις.] Criticorum sanctio postulat vt scribamus ἀγέραιός τις. Ammonius, Ἀγόραιος ἐὰν προπαροξυτόνως, σημαίνει τὸν ποιηρὸν, τὸν ἐν ἀγορᾷ τεθραμμένον· ἐὰν ᾖ προπερισπωμένως σημαίνει τὸν ἐν ἀγορᾷ τιμώμενον. rectè. est enim ἀγοραῖος cognomen Iouis, Mercurij, Mineruæ & Dianæ qui in foro colebantur. Rectè etiam notat Suidas ἀγοραῖον dici diem quo lites disceptantur. ita omnino scribendum in Actis, cap. XIX. ἀγόραιοι ἄγονται, non ἀγοραῖοι. & subaudiendum ἡμέραι. Glossarium vetus, *Cum res agitatur*, ὅτε ἡ ἀγόραιός ἐστιν. Nam vt *prolatæ res* dicuntur quando iustitium est, sic *agi res*, quando, vt loquitur Demosthenes, αἱ δίκαι εἰσι. Plinius Secundus in Epistolis, *Eia tu cum proxime res agentur quoquo modo ad iudicandum veni.* hinc apud Suetonium *rerum actus*, pro diebus iuridicis. Strabo libro XIII. de Romanis loquens, ἔτεροι, inquit, τρόπον διέταξαν τὰς διοικήσεις ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται καὶ τὰς δικαιοδοσίας. hoc est, vbi conuentus agunt & ius reddunt. Sed vt ad Theophrastum redeamus, homo ἀγόραιος est qui dies totos forum conterit: quemque oratores & comici appellant ἀγορᾶς περίτριμμα: Latini veteres *hominem ordinarium* teste Festo: vel *subrostranum*, vt in octauo epistolarum ad familiares: vel *subbasilicanum*, vt in Capteiueis,

Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forum.

Glossarij auctor paullo aliter: *Basiliciarius*, Μαλακὸς ἀγόραιος. Notum est in Basilicis iudicia Romæ presertim centumuiralia celebrata fuisse. Idem auctor alibi, *Tabellio*, ἀγόραιος, νομικός. Alio autem loco

lixa

lixa vertit ἀγόραιος. ne id quidem abſurdè: eſt enim is qui quæſtus cauſſa caſtra ſequitur. tot enim modis vox ἀγορὰ accipitur.

καὶ ἀνασεσυρμένος.] Non rectè docti viri qui ſic vertunt, *Veſtibus impudenter ſubductis*. Nam aliud eſt ἀνασεσυρμένος, aliud ἀνασυράμενος: de qua voce dicemus infrà. At homo ἀνασεσυρμένος, id eſt, qui ἀσυρὴς etiam dicebatur, teſte Heſychio. extat ea vox apud Polybium libro quarto: & in extremo fragmento libri XVII. τυχὼν δὲ διὰ ταῦτα μεγάλης ἀποδοχῆς καὶ προκοπῆς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, μετὰ ταῦτα προβαινούσης τῆς ἡλικίας ὀλιγωρῶς εἰς ἀσέλγειαν ἐξώκειλε καὶ βίον ἀσυρῆ. Idem ſignificat apud M. Tullium, vox, *ſpurcus*: qua notione accipi vox *ſpurcities* debet illo Lucretij loco libri quinti,

Quidue ſuperbia, ſpurcities, petulantia, quantas
Efficiant clades? quid luxus deſidiéſque.

vide Nonium.

ὀρχεῖσθαι νήφων τὸν κόρδακα.] Quantum ſit ponderis in voce νήφων, licet intelligere ex eo quod Demoſthenes in ſecunda Olynthiaca pro argumento vitæ penitus diſſolutæ ſociorum Philippi, ait eos vbi largiùs poti fuerint, ſolitos cordacem ſaltare. Multo enim turpius ſi quis ſiccus cordacem ſaltet, quàm ſi madidus. Eſt autem cordax laſciuæ & comicæ ſaltationis genus: ideo ait ἐν κωμικῷ χορῷ. Ariſtophanes verò in Nebulis gloriatur in ſuis comœdiis huic ſaltationi nullum eſſe locum. Puto autem ad reſtim ſolitum cordacem ſaltari: nam Ariſtophanes pro κορδακίζειν dixit κόρδακα ἑλκύειν. Iulianus & alij ἕλκειν κόρδακα.

καὶ προσωπεῖον ἔχων ἐν κωμικῷ χορῷ.] Falſi ſuſpe-

ctam hanc lectionem habeo: puto enim deesse negationem, & ita legendum, προσωπεῖον οὐκ ἔχων ἐν κ. χ. magis enim hoc modo perditissimi nebulonis describitur ingenium: nam etsi omninò turpe est scenicum histrionem agere: tamen qui personatus in scenam prodit, quodammodo sub persona latet, & pudori suo nonnihil consulit: non item qui sine persona. quare etiam Demosthenes in oratione de ementita legatione, Cerybionem quendam κατάρατον appellat, ὅς, inquit, ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζει. Apud Romanos, histriones si minus placerent, cogebantur in scena ponere personam. vide Festum in Personata fabula. Porrò interpretes ita hunc locum verterant, quasi legeretur ἔχειν. contra omnium codd. auctoritatem.

καὶ ἐν θαύμασι ἢ τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν.) Inter ludicrarum artium artifices, & voluptatum ministros quibus vsi olim veteres, fuêre qui à Græcis dicti sunt θαυματοποιοὶ à Latinis præstigiatores: quos Athenæus inter Διονύσου τεχνίτας recenset lib. duodecimo. Fuerunt autem variæ & planè mirificæ istorum artes quibus imperitorum feriebantur oculi, omnia quorum caussas non nouêre mirantium. Eius generis fuerunt mimi, ἀρχιμιμοι, cybistetæ, petauristæ, petaminarij, funambuli, neurospastæ, item ψηφολόγοι siue ψηφοπαῖκται, & machinatores, de quibus dicemus σὺν θεῷ aliquãdo, quæ sunt nobis cum cura obseruata & annotata. Qui igitur has artes exercerent, Græci eos θαυματοποιοὺς vocabant, artemque eorum θαυματοποιΐαν, & spectacula huiusmodi præstigiarum atque offuciarum θαύματα. Errant enim & qui θεάματα legi hîc non

θαύματα

θαύματα volunt : & qui aliter hanc vocem interpretantur. Hesychius θαύματα, ἃ οἱ θαυματοποιοὶ ἐπιδείκνυνται. sic apud Dionem Chrysostomum, πολλῶν ἢ θαυματοποιῶν θαύματα ἐπιδεικνυμένων : & apud Platonem cùm in septimo De Republica, tum in secundo De legibus, θαύματα ἐπιδεικνύναι. denique sic semper accipienda illa verba ἐν θαύμασι. in quibus passim errare interpretes etiam doctissimos obseruauimus, vt apud Athenæum non vno loco. neque aliter accipiendus locus Aristotelis libro secundo, De generatione animalium, vbi τὰ αὐτόματα τῶν θαυμάτων commemorat : quæ αὐτόματα θαύματα alio loco appellat : intelligit autem pegmata quædam per se surgentia, vel simulacra suapte sponte mobilia, quæ à neurospastis colligendæ pecuniæ gratia circumferebantur. Quod ait Theophrastus χαλκοῦς ἐκλέγειν, pertinet ad mercedem quam prestigiatores isti à spectatoribus pro lucare exigebant : eam mercedem Græci, vt puto θαύμακτρον, nuncupabant. est enim à θαυμάζω : eadem analogia quà δίδακτρον minerual à διδάσκω.. μήνυτρον indicium siue indicinæ præmium, à μηνύω. & pro eodem ἄρεστρον ab ἀρέσκω apud Vlpianum. Sophron. φέρε τὸ θαύμακτρον, κ' ἀπιθυσιῶμες. Hinc dicti sunt vulgò cùm hi tum alij agyrtæ, qui similibus artibus stipem in circulis corrogabant, χαλκολόγοι, Latinè *æruscatores* : pari in vtraque lingua ratione : nam vt χαλκοῖ Græcis nominantur quiuis parui pretij nummi : sic Latinis *æra*. Martialis, *Et centum aureolos sic velut æra rogat.* & Hieronymus illa duo λεπτὰ viduæ mulierculæ cuius fit in Euangelio mentio, *æra* interpretatur. Reperio & *æscula-*

tores fuisse dictos, Glossarium vetus: χαλκολόγος, *nummularius*, *æsculator*: & alibi, *Æsculator* χαλκολόγος. inde verbum *æsculor* pro eo quod Theophrastus τοὺς χαλκοῦς ἐκλέγειν dixit. Glossarium, χαλκολογῶ, *æsculor*. Apuleius τοὺς χαλκοῦς, *stipes æreas* vocat in octauo Metamorphoseon: alibi, *exiguam stipem*. Ouidius 1. De ponte, *stipis æra*. & rectè in Glossario, κέρμα, *æs* nam quid sit κέρμα Græcis notum est. Maximus Tyrius, δύο ὀβολούς. Hanc illi stipem à spectatoribus exigebant, postquam se quisque sessum receperat, ordines sedentium obambulantes. Ideo ait Theophrastus καθ' ἕκαστον παριών. quæ verba malè accepta sunt ab interpretibus. Lucianus in Asino, ἐπειδὰν ᾖ καταχόψαν οὕτως ἑαυτοὺς, ἐκ τῶν περιεστηκότων θεατῶν συνέλεγον ὀβολοὺς καὶ δραχμάς. prorsus istis declarantur superiora Theophrasti. Idem Lucianus verbo ἐκλέγειν vtitur alibi, vt Theophrastus hîc, χαλκοῦν ὀβολὸν παρὰ τῶν καταπλεόντων ἑκάστου ἐκλέγων. Hodie præstigiarum istiusmodi artifices solent ad fores aliquem collocare, cui necesse habet vnusquisque priùs quàm spectatum admittatur, in antecessum aliquid pro lucare porrigere.

καὶ μάχεσθαι τοῖς τὸ σύμβολον φέρουσι.] Tesseram intelligit, quam aliquis acceperat à præstigiatoribus, ea lege, vt qui hoc symbolum quod arrabonis vim habebat, referret, gratis spectaret. De symbolis & contractibus per symbola, quam Aristoteles κοινωνίαν ἀπὸ συμβόλων vocat, dicemus vti spero alias.

καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσι.) In multis optimæ notæ codicibus vox ἀξιοῦσι non extat: quare ita possumus vertere, *Ac si quis tesseram afferat, durus eum sermonibus accipiat, ipse gratis spectans.* Fortasse ita auctor

auctor scripserat. καὶ μα. τοῖς τὸ σύμ. φέρουσι καὶ προῖκα θεωρεῖν ἀξιοῦσιν· αὐτὸς προῖκα θεωρῶν. vel, ἔτω προῖκα αὐτὸς θεωρεῖν. De istiusmodi librariorum peccatis sæpe questi sumus.

ἴδιος ἢ πανδοκεῦσαι.) Olim apud Græcos, sicut etiam hodie, vt audio, in quibusdam Italiæ locis, non multò erat honestior locus πανδοχεῖον siue taberna meritoria, quàm οἴκημα, hoc est, lenonis aut meretricis domus: & apud Hebræos eadem vox *Zonah* & meretricem significat & cauponam. nec multo aliter apud Latinos, qui τὸ πανδοχεῖον *stabulum*, & τὸν πανδοχέα *stabularium* dixerunt: meritricem autem *prostibulum*. Eò factum, vt viri quibus honestas curæ, æquè in cauponis ædibus conspici erubescerent, ac in lenonis: quod vel ex iis patet, quæ de Stratonico citharœdo refert Ælianus Variarum libro XIIII. capite XIIII. Sed & Isocrates, ἐν καπηλείῳ ait, φαγεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς οὐδ᾽ ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε. vide Athenæum libro XIII. hunc ipsum Isocratis locum proferentem. Sed quam parum intersit lenocinium & cauponam, declarat optimè ius Rom. Nam ex Impp. constitutionibus domina cauponæ quæ vilius à marito solita haberi, soluitur lege Iulia, de adulteris.

καὶ πορνοβοσκῆσαι.) In edicto prætoris de iis qui notantur infamia, numeratur inter primos qui lenocinium fecerit. Vide & titulum. Codicis, De spectaculis scenicis & lenonibus.

Pag. 20. τελωνῆσαι.) Quanta flagrarint olim apud Græcos & Iudæos inuidia vectigalium & tributorum conductores, nemo nescit. Ex omnibus Græcis videntur Oropij huic quæstui maxime fuisse

dediti: extat enim de iis veteris poëtæ Xenonis elogium huiusmodi.

Πάντες τελῶναι, πάντες εἰσὶν ἅρπαγες,
Κακὸν τέλος γένοιτο τοῖς Ὠρωπίοις.

Apud Romanos etsi portitorum & coactorum magna semper vilitas vt alibi: Publicanis tamen inter honestos suus erat locus. quippe equites fuere splendidissimi. ideo toties & tam effusè publicanorum ordinem laudat M. Tullius. Quare τελώνην vertimus *portitorem*, non *publicanum*, vsum veterum auctorum secuti. Glossarium, *portitor*, τελώνης. *Portorium*, τελωνεῖον. & sanè τελώνης propriè est qui *vectigaliarius*, & *telonarius* in Cod Thedosiano.

ἀλλὰ κηρύττειν.] Iuuenalis satyra septima.

—nec fœdum alij, nec turpe putarent
Præcones fieri. & satyra tertia lenonum, præconum, & gladiatorum pueri eodem iure censentur. Verum tamen Horatius præconum ordinem & coactorum tuetur alibi propter patrem. Multa Cicero de præconibus in ea pro Quintio.

μαγειρεύειν, κυβεύειν.] M. Tullius, Officiorum libro primo sub finem, *Minimèque artes hæ probandæ, quæ ministræ sunt voluptatum, cetarij, lanij, coqui, fartores, piscatores, vt ait Terentius: adde his si placet vnguentarios, saltatores, totúmque ludum talarium.* Eleganter Cicero tanquam εἰς μίαν, quod aiunt, μύκονον congessit plerasque omnes artes quæ à Romanis improbabantur. par eorundem Athenis vilitas, vt testantur scriptores Attici. *Cetarij* sunt ταριχοπῶλαι, vilissimum hominum genus Athenis: vt & salsamenta apud eos seruorum & pauperum cibus

cibus fuit, quod suprà diximus. Inde apud Lucianum, γειχοτωλεῖν ὑπὸ ἀπορίας, ἢ τὰ γράμματα διδάσκειν. Manauit ab istis prouerbium de homine obscuro & terræ filio: dicebant eum patre esse ortum qui cubito mungeretur: quod erat salsamentariorum proprium, vt ad Strabonem pluribus exposuimus. de *coquis*, & testatur Theophrastus hîc, & habes de iis fusè apud Athenæum. *Fartores* sunt ἀλλαντοπῶλαι infimæ sortis homines: vide Equites Aristophanis. *Piscatores* quo loco ab iisdem haberentur, declarat vetus prouerbium, quod in Hesychij Glossis reperimus: Δοῦναι μὲν εἰς ἐπακτρέων, λαβεῖν ἢ μή. sumtum est ex aliquo comico. monebat viros auctor adagionis, vt vxores ex ordine piscatorum ne caperent: etsi filias vt piscatoribus nuptum demus propter difficultates conditionum reperiendarum, concedit. ἐπακτρεῖς sunt *piscatores*. Piscatoribus adiici debent aucupes & pomarij, *atque omnis Tusci turba impia vici*: ait Horatius Satyra tertia libri I I. De *vnguentariis* & *saltatoribus*, res notissima. Athenis olim lege Solonis cautum fuit, ne quis ciuis Atticus myrepsicam faceret. auctor Athenæus libro X I I I. vt minus mirum sit quod Seneca refert, fuisse aliquando vnguentarios Lacedæmone pulsos. Postremò adiicit Cicero, *ludum talarium*, sicut & Theophrastus τὸ κυβεύειν. vide super istis titulum Codicis De aleatoribus & alearum vsu.

τὴν μητέρα μὴ τρέφειν.] Lege Solonis notabantur infamia qui parentes non alebant, aut tectum ad habitationem non præbebant: vt vel ex Æschine contra Timarchum constat. Non temere autem

matrem potius dixit Theophrastus quàm patrem: latius enim patuit exhibendæ matris necessitas, quàm patris, quando & vulgò quæsitis mater necessariò fuit alenda: in patre non idem obseruatum: vide Plutarchum & Laërtium in Solone.

ἀπάγεσθαι κλοπῆς.] Arcessi, inquit, solet furti: adde, & aliorum criminum. sic apud comicum Agoracritus perfectissimum ἀπονοίας exemplum id sibi nomen ait inditum, ex eo quod perpetuò alicuius criminis reus in iudicio volutaretur. Notabis κυριολογίαν in voce ἀπάγεσθαι: nam ἀπαγωγὴ in furto Athenienſi propriè dicebatur de furto, ſicut ἔνδειξις de aliis criminibus: auctor Vlpianus in Demosthenem Πρὸς Λεπτίνην. quamquam alij veteres quibus potius assentior, ἔνδειξιν & ἀπαγωγὴν ita distinguunt, vt illa ſit abſentis delatio: hæc præſentis in ius abductio: quando aliquis manifeſti criminis conuictus, in carcerem & ad vndecimuiros rapiebatur.

τὸ δεσμωτήριον πλείω χρόνον οἰκεῖν ἢ τὴν αὐτοῦ οἰκίαν.] Dictum venuſtatis Atticæ: ſic apud Ciceronem, *habitare in carcere.* Dinarchus Καὶ γὰρ θανάτου ἄξια πολλὰ ἕτερα διαπεπραγμένος καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ πλείω χρόνον ἢ ἔξω διατετριφώς. loquitur de Ariſtogitone: quem propterea auctor earum orationum contra illum quæ Demoſtheni vulgò tribuuntur, τετειχισμένον in carcere appellat, & alteri opponit recens carcerem ingreſſo, &, vt ipſe loquitur, νεαλῆ καὶ πρόσφατον. Demoſthenes in ea Timocratem Androtioni obiicit, quòd pater eius πολλὰς πεντετηρίδας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διατέτριφε. Appio Claudio apud Liuium obiicitur pro magno crimine, quòd carcerem

rem appellasset *domicilium plebis Romanæ.* Postremò ipsum etiam hominem improbum *carcerem* vocarunt. Lucilius, —*carcer vix carcere dignus.*

καὶ τοῦτο δ' ἂν εἴη δόξειε.] Lego, καὶ τοῦτο δ' ἄν.

τῶν συνισταμένων τοὺς ὄχλους.] Hoc est, eorum qui cœtus & cócursus faciunt: quod capital fuit Athenis. vide infrà ad caput περὶ λογοποιίας.

μεγάλῃ τῇ φωνῇ.] Alta voce loqui suprà signum erat rusticitatis: alibi superbi & elati animi: sed addit hîc Theophrastus, καὶ παρεῤῥωγυῖα. quæ vocis appellatio, vel ex eo manauit, quòd multi nimia vocis intentione ramices fregerunt: vel declaratur ea dictione vastus oris hiatus: sicut Aristoteli in secundo Historiarum, & tertio De partibus, ora canum, leonum, ac reliquorum καρχαροδόντων dicuntur esse ἀνεῤῥωγότα. Aristophanes in Equitibus Cleonem vocat καρχαρόδοντα, & mox ei vocem tribuit χαράδρας, propter asperitatem & inæqualitatem. Vide scholiasten: & ita etiam vocem παρεῤῥωγυῖαν hîc interpretari licet: vel est translatio à sensu tactus ad sensum auditus: nam quæ sunt abscissa & abrupta, eadem aspera sunt Apud Ciceronem inter vocis differentias sunt, fractum & scissum. fere autem *fracta vox* apud Latinos auctores dicitur de voce effœminata, aut eius *liquido qui plasmate guttur Mobile collverit.* Græci σαθρὰ, vt videtur, & παρεῤῥηγυῖαν scissam vocem nominant. Sed de omnibus vocis differentiis acutè vt omnia summus philosophus in libello Περὶ ἀκουστῶν.

Pag. 21. ἢ ὅταν ᾖ πανήγυρις.] Proprium hoc, vt initio diximus, homini ἀπονενοημένῳ: qui assiduis conuitiis ita depudere didicit, vt lætetur etiam in-

famia. Habuit hoc quoque impurus ille ſæpe iam à nobis commemoratus Ariſtogiton: quem quidem ait orator ea fuiſſe oris duritie, vt quæ alij taciti & in tenebris admitterent, quibus tale quid humanitus vſuueniret, ea ipſe tantumnon appenſis ſibi tintinnabulis patraret: quod eſt dicere palam & in omnium oculis. Sic ille, Καὶ ἃ τῶν ἄλλων τῶν ἠτυχηκότων ἕκαστος ἀφανῆ ποιεῖ, ταῦθ' οὗτος μόνος κώδωνας ἐξαψάμενος διαπράττεται.

τὰς δὲ ἐξόμνυσθαι.] Lego, καὶ τὰς μὲν ἐξόμνυσθαι.

ἔχων ἐχῖνον.] Vaſculum fuit in quo aſſeruabantur litium inſtrumenta, quæ in libris Græcorum Iuriſconſultorum ἀσφαλίσματα vocantur. Erat autem echinus, vel teſtaceus, vel æneus, teſte in Veſpas Ariſtophanis ſcholiaſte.

ὁρμαθὸν βιβλίων.] Ariſtoteles apud Dionyſium Halic. δεσμὰς δικανικῶν βιβλίων. Iuuenalis de cauſidicis in forum venientibus:

—— *& magno comites in faſce libellos.*

καὶ τῆς δραχμῆς.) Planè iſtud hominis eſt, non hominis. Nam cùm in genere fœnerari idem ſit quot hominem occidere, vt Cato ſenior aiebat: & παρὰ φύσιν ἐργάζεσθαι, vt Ariſtoteli placet: ac proinde fœneratores furibus peiores ciues à veteribus Romanis fuerint exiſtimati, vt probat idem Cato: quid obſecro te, exiſtimandum eſt de eo qui fœnus id exerceat quod hîc commemoratur? Neque tamen putemus fingi hæc à Theophraſto: dixit enim ipſe initio, ex iis quæ vulgo fierent, & in vſu apud homines eſſent, eſſe hoc à ſe ſcriptum conflatum. Imprimis animaduertenda eſt iſtorum techna, qui vt fœnus hoc horrendum

minore

minore cum inuidia poſſint exercere, non ſolent grandem pecuniæ ſummam ſimul eidem credere, neque in multos dies. Hi ſunt quos Græci τοκογλύφους dixerunt, Latini toculliones: qua voce vtitur M. Tullius ad Atticum. Cùm autem obolus ſit ſexta drachmæ pars, facile cuiuis æſtimare, quale ſit hoc fœnerandi genus quando drachma obolum ſemis quotidie parit. Fuit ſanè maxima Athenis fœnerandi licentia. etſi enim vſitatus in ea ciuitate vſuræ modus erat, vt pro mina quot menſibus drachma penderetur: quæ eſt centeſima Romanorum vſura: tamen & binas centeſimas, & ternas, ac quaternas ſolitas exigi non eſt dubium. quippe cum iſtiuſmodi hominum improbitas, non ſolùm non coërceretur vllis legibus: ſed etiam approbaretur veteri Solonis lege hac: Τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι, ἐφ' ὁπόσον ἂν βούληται ὁ δανείζων. hoc eſt, *Ius eſto fœneratori pecuniam ſuam quantacunque vſura volet collocare.* Sic enim Lyſias hanc legem exponit. Τὸ στάσιμον inquit, τοῦτό ἐστιν, ὦ βέλτιστε, οὐ ζυγῷ ἱστάναι, ἀλλὰ τόκον πράττεσθαι ὁπόσον ἂν βούληται.

τρία ἡμιωβόλια.) Antiquum eſt Græcorum loquendi genus, τρία ἡμιωβόλια, pro, obolus ſemis, vel ſeſquiobolus. Pollux, φίλον δὲ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τὸ ἓν ἥμισυ τάλαντον τρία ἡμιτάλαντα λέγειν. Ita ſæpiſſimè cuiuſuis aut menſuræ aut ponderis numeros antiqui ſcriptores præſertim Attici efferunt. ſic apud Hippocratem legas τρία ἡμίχοα, τρία ἡμιώρια, τρία τεταρτημόρια & τέσσαρα τεταρτημόρια: apud Platonem τρία ἡμιμναῖα, ſexto Legum: apud Xenophontem τρία ἡμίδραχμα: apud Theophraſtum in ſecundo Hiſtoriarum τρία ἡμιπόδια: apud Athenæum

næum libro quarto τρία ἡμιμέδιμνα: & in Dioscoridis aliorumque medicorum libris sæpe. Sic Latini interdum: Martialis, *Et thuris piperisque tres selibræ* quod & nos in vernaculo nostro idiomate retinemus. Attici vero quàm delectarentur hoc loquendi genere, declarat Theophrastus, qui in libro περὶ ὀσμῶν, δύο ἡμίεκτα dicere maluit, quam ἑκτέα. Imp. in Cod. Theod. *sex semisiliqua* quàm tres siliquæ. Augustus in testamento *ex parte dimidia & sextante* quàm ex besse. Hinc illa sunt nomina composita, τριημιχοίνιξ apud eundem Theophrastum: & πενθημιχοίνιξ. item apud Xenophontem τριημιωβέλιον. sic etiam apud grammaticos dictus πενθημιμερὴς versus, qui duos pedes & partem a reliquo carmine quasi scissa & separata habet. Caue vero confundas loquẽdi hoc genus cum alio simili quidem, sed significatione longè diuerso: Τρίτον ἡμιωβόλιον enim quando dicunt Græci, non iam obolum semis, sed duos obolos semis volunt intelligi. Sic dixit Herodotus ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον, pro eo quod est, *pendens sex talenta cum dimidio.* sic apud Dinarchum τρίτον ἡμίδραχμον, pro *duabus drachmis semis.* vide Pollucem. Hoc quoque imitati sunt Latini veteres. *Fuit enim veteris consuetudinis*, ait Varro, *ut retro æra dicerentur, ita ut semis tertius, semis quartus pronuntiarent.* Inde est sestertius, pro duobus assibus semis, & duobus pedibus semis. & apud Plinium libro XVII. capite XI. *quinus semipes* ex Græcis scriptoribus, quod ipsi dixerant πέμπτον ἡμιπόδιον. hoc est, quatuor pedes cum dimidio. Adi Priscianum, & Volusium Mæcianum, qui hoc posterius loquendi genus diligen-

ter

ter explicauerunt. Nos autem ideo hîc notauimus, vt ne similitudo duarum locutionum cuiquam imponeret. quo in errore doctissimos etiam viros versari videmus. Testis sit Demosthenes: in cuius orationibus quoties extat altera harum φράσεων, toties peccat eruditissimus Vuolfius. Nam quod in ea pro Androtione scribitur, ὃς ἀποδρὰς ᾤχετο, ἔχων πέντε ἡμιτάλαντα, duo talenta semis significat: non quatuor cum dimidio vt putauit interpres. sic debet hic etiam locus ex oratione ὑπὲρ Φορμίωνος exponi, οὐκ ἀποδίδωσι πένθ' ἡμιταλάντων καὶ ἑξακοσίων δραχμῶν. item iste ex ea πρὸς Νικόστρατον, sub initium, ἀπεγραψάμην ἂν πένθ' ἡμιμναίων ἄξια ἀνδράποδα. Postremò in oratione contra Theocrinem quæ ἔνδειξις inscribitur, non aliter illa exponi debuère, ἐδόθη τρία ἡμιμναῖα τούτῳ τῷ ἀδωροδοκήτῳ. Tot locis apud summum oratorem, extat loquendi hoc genus: in quibus omnibus lapsus est vir doctus, quum non obseruasset quid inter τρία ἡμιτάλαντα, & τρίτον ἡμιτάλαντον interesset. Enimuero doctissimo viro facilè ignosco, qui ἄλλοις ἐν ἔθλοις τοῦτον ἀπωθεῖται ψόγον: vapulet verò sciolus ille Græculus qui Vuolfium in errorem induxit. Ita enim annotatum reperies ad superiorem locum ex Androtiana, τὸ δὲ πένθ' ἡμιτάλαντα, ἀντὶ τοῦ πέντε παρὰ ἡμιτάλαντον; ὡς εἶναι τέτταρα καὶ τοῦτο συνίσταται ἐκ τοῦ σταθμοῦ παρὰ Ἡροδότῳ. Hæc ille: quæ omnia falsa esse & inepta ex superioribus liquet: quibus libet adiicere velut ἐκ περιουσίας, vt omnis omnino scrupulus eximatur, locum Aristotelis insignem. Sic philosophus nono Historiarum. Βλίττεται δὲ σμῆνος χοᾶ, ἢ τρία ἡμίχοα. τὰ δὲ εὐθηνοῦντα δύο χοᾶς, ἢ πένθ' ἡμίχοα. τρεῖς δὲ χοᾶς ὀλίγα.

ὀλίγα. *Eximunt*, inquit, *ex vno apum alueari choem vnum, aut vnum cum dimidio. vel, bene vt agatur, choas binos, aut binos cum dimidio: raro ternos choas.* Eat nunc iste opicus, & dicat πένθ' ἡμίχοα esse τέτταρα καὶ ἥμισυ. Absit verò à nobis, vt hæc & alia huius farinæ, qualia nonnulla in illis scholiis obseruauimus, Vlpiano tribuamus.

τῆς ἡμέρας πράττεσθαι.) Atticum est, ἀντὶ τοῦ εἰσπράττεσθαι. non aliter ferè Demosthenes cæteríque scriptores de meliore nota. non ergo sunt audiendi qui εἰσπράττεσθαι iubent rescribi. Veteres & Græci & Latini sæpe eleganter simplicibus verbis pro compositis vtuntur: sic ergo πράσσω aliâs pro ἐκπράσσω, exigo: pro συμπράσσω. Pindarus Nemeonicis Πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος· βουλαῖσι δὲ φρήν. hoc est, συμπράσσει, συνεργεῖ. Notabis pactionem de vsura in singulos dies: cuius extat etiam in Epidico Plauti exemplum.

Id adeo argentum ab danista apud Thebas sumsit fœnore:
In dies minasque argenti singulas, nummis.

Qui hanc vsuram exercebant, Græci eos ἡμεροδανειστὰς vocabant, vt Laertius in Menippo.

Res hodie tocullionibus præsertim Iudæis non incognita.

καὶ τοὺς τόκους ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος εἰς τὴν γνάθον ἐκλέγειν.] Iam venimus ad locum longè elegantissimum, & ex iis vnum qui vetustatem libelli huius arguunt: cuius veram interpretationem prioribus interpretibus ne per somnium quidem in mentem venisse affirmare ausim: est enim & obscurior propter ignorationem priscorum morum: & nonnihil etiam

etiam corruptus: ſed de re primùm: de verbis mox viderimus. Sciendum igitur, morem olim fuiſſe Athenis hominum vilium atque abiectorum qui in foro res venales habebant, vt quas pecunias ex venditione mercium ſuarum colligerent, eas in os & buccam conderent: maximè, credo, cum eſſet turba emturientium: tum enim, ne tempus ſibi aperienda claudendáque crumena periret, vt quidque accipiebant numorum id ſtatim in os coniiciebant. Sic erat iſtis os ſuum inſtar crumenæ, quam collo appenſam iſtiuſmodi homines apud Romanos gerere ſolitos fuiſſe, ſupra ex Plauto annotabamus. Propterea ſcribit Artemidorus in re ſomniorum maxillas indicare horrea: τὰς σιαγόνας, inquit πρὸς ἀποθήκας λυσιτελεῖν. Hoc eſt quod Theophraſtus vocat εἰς γνάθον ἐκλέγειν, *in maxillam colligere*. nam ἐκλέγειν pro συλλέγειν poſitum, vt etiam paullo antè. Græci comici ἐγκάπτειν εἰς τὴν γνάθον eodem ſenſu dicunt. Alexis in Lebete deſcribens venditorem ficorum, hominem impudétiſſimum,

Εἶθ' ὁ μὲν ἔδωκεν ὡς ἑαυτ' ἀντιμήνιος,
Τιμῶ. ὁ δ' ἐγκάψας τὸ κέρμ' εἰς τὴν γνάθον,
Ξένε ἀπέδοτο, σῦκα πωλεῖν ὤμνυεν.

Sic apud Ariſtophanem, quem iure veteres critici τῶν Ἀττικῶν ἐθῶν διδάσκαλον appellarunt, Philocleon ait cum tradita tam ſibi quam Lyſiſtrato communis drachma fuiſſet (iudicibus enim binis, drachma merces dabatur) conueniſſetque inter ipſos vt illam Lyſiſtratus permutaret, & eius dimidium, hoc eſt, tres obolos, ipſi daret: ait inquam, ſe à ſodali miſerè deceptum fuiſſe: qui monetæ loco ſquamas mugilis piſcis in manum ſibi tradiderit: quas ipſe impru

imprudens tanquam probam monetam in os subitò immersit. Verba poëtæ sunt,

—δραχμὴν μετ' ἐμοῦ λαβὼν,
Ἐλθὼν, διεκερμάτιζετ' ἐν τοῖς ἰχθύσι.
Κ'ᾆπ' ἐπέθηκε τρεῖς λοπίδας μοι κεστρέων.
Κ'ᾀγὼ 'νέκαψ' ὀβολοὺς γὰρ ᾤμην λαβεῖν.

Scholiastes, πολλοῖς γὰρ ἔθιν ἔθος ἐν τῷ στόματι φυλάττειν τὸ ἀργύριον *Multis*, inquit, *moris est, vt pecunias in ore custodiant*. Idem poëta in Æolosicone, ὅπερ λοιπὸν μόνον ἦν ἐν τῇ γνάθῳ γένηταί μοι. & in Anagyro, ἐν τῷ στόματι τριημιωβόλων ἔχων. Hodie mulieres moris eiusce vestigium retinent: multæ enim consueuerunt, maximè αἱ κομμώτριαι, siue ornatrices in ore aciculas habere: nam inde facilius ad vsum promuntur quàm ex aciario, siue βελονοθήκης, aut e puluillis iis quos ad custodiendas aciculas solent sibi fabricari. Atqui hanc commoditatem magno sæpe constare, exempla tristissima illas debuerant docere. Quid quod etiam nummi in os recepti, nedum aciculæ, periculum aliquando veteribus crearunt? Nam apud Aristophanem in Auibus Euelpis quidam est, qui dum more Atheniensium miluum veris indicem prouolutus ad terram salutare parat, obolum quem forte in ore habebat, imprudens nec sine summo periculo deglutit.

— ἐγὼ γοῦν, ait,
Ἐκυλινδούμην, ἴκτινον ἰδών· κᾆθ' ὕπτιος ὢν, ἀναχάσκων
Ὀβολὸν κατεβρόχθισα.

Ex his luce clarior mens auctoris hoc loco: superest vt de mendo quod hæc sententia continet, videamus. Non enim τόκους rectè legitur: vt ex illis verbis

verbis ἀπὸ τοῦ ἐμπολήματος, quiuis intelligat: ſed vel ὀβολοὺς legendum, vel χαλκοῦς dicere, vel κέρματα, niſi longiùs ab edita lectione abeſſet. vel igitur, ὀβολοὺς ſcribendum, vt in ſuperiore Alexidis loco: vel χαλκοῦς, vt in hoc Ariſtophanis Concionantibus,

—πωλῶν γὰρ βότρυς
Μεστὴν ἀπῆρα τὴν γνάθον χαλκῶν ἔχων.

Scimus Græcũ eſſe ἐκλέγειν τόκους; vt in I I. Stromat. Clementis, τόκους ἐκλέγειν ἐπὶ χρήμασι, ſed hoc nihil ad iſtum locum. Fuit cum hoc referrem ad σπερμολόγους, viliſſimum hominum genus Athenis. Sic enim vocabant Atheniẽſes abiectiſſimos quoſdam homines, imò hominum mendicabula, qui forum & Digma oberrantes, ſi quid è mercium oneribus, vt fit, excideret, id legebant, & vitam hoc quæſtu ſuſtentabant. Auctor Euſtathius. Sed ſuperiore interpretatione nihil verius, ne ea quidem quæ apud Sagram.

Pag. 22. ἐργώδεις δ' εἰσί.) Hoc eſt, δυσχερεῖς καὶ φορτικοί. Malo ſic quàm vt quidam, *His ſemper eſt quod agant.*

καὶ φθεγγόμενοι μεγάλῃ τῇ φωνῇ.} Ecce iterum eandem notam de qua diximus paullo antè. apparet Theophraſtum teneras aureis habuiſſe, & clamoribus importunis valde ſolitum offendi. Auctor Rhetoricorum ad Herennium in deſcriptione hominis impudentis hoc non neglexit, *Tum verò*, inquit, *iſte cœpit clamare voce iſta, quæ facile cuiuis rubores excire poſſet.* Sed de hoc vitio plura Clemens Alex. Pædagog. lib. I I. cap. V I I. Quintilianus lib. V I. cap. V. & alicubi Iuſtinus Martyr.

Ad caput περὶ λαλιᾶς.

Ἡ δὲ λαλιὰ εἶναι ἂν δόξειεν ἀκρασία τοῦ λόγου.] De hac dictum nobis ad caput περὶ ἀδολεσχίας. In Platonis Ὅροις ita definitur, Λαλιὰ, ἀκρασία λόγου ἄλογος. Hominem λάλον, Latini veteres, *linguacem, lingulacam*, & *locutuleium* dixerunt. vocarunt & *linguosum*, vt Hieronymus ſæpe. ſic apud Græcos γλωσσώδης ἄνθρωπος, & πρόγλωσσος, vt cui ſit lingua prominens. Vſus eſt Clemens elegantiſſima ea voce, quæ ei reſpondet quod Francoceltæ dicimus, *auoir la langue longue*. Porrò λαλιὰ in malam partem non ſemper accipitur, ſed interdum pro familiari colloquio inter amicos, aut alios. Quare etiam λαλιᾶς præcepta prodita ſunt à veteribus dicendi magiſtris. Menander rhetor, Τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος χρησιμώτατόν ἐστιν ἀνδρὶ σοφιστῇ· καὶ ἔοικε δύο εἴδεσι τῆς ῥητορικῆς ὑποπίπτειν, τῷ τε συμβουλευτικῷ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ· πληροῖ γὰρ ἑκατέρου τὴν χρείαν, plura ibi lege. Extat & Ariſtidis oratio λαλιὰ inſcripta.

ὅτι οὐδὲν λέγεις.) Hoc ſolebant de iis vſurpare qui falſa aut quæ nihil ad rem eſſent loquerentur. Ariſtophanes Veſpis παῦε παῦ', οὐδὲν λέγεις. & alibi ſæpe, & in Platone paſſim. Alio ſenſu apud comicum poſitum obſeruauimus παροιμιακῶς illud οὐδὲν λέγει, non de verbis ſed de re inutili: ſicut hodie nos quoque loquimur de re quam improbamus. Ait autem Theophraſtus ἂν ὁ, τιοῦν, vt indicet locutuleios iſtos, non poſſe quamuis exigui temporis loquendi moram ferre. Ad hos pertinet non ad ἀδολέσχους locus Ciceronis primo Officiorum. *Nec vero tanquam*

quam in possessionem suam venerit, excludat alios: sed cum reliquis in rebus, tum in sermone communi vicissitudine vtendum putet. Similia Basilius in epistola quadam ad Gregorium.

καὶ ἂν ἀκύῃ αὐτοῦ, μαθήσεται.) Tale illud fere Aristophanis in Auibus,

—ἐμὲ τοῦτό γ' ἐρώτα.

Pag. 23. ὑποβάλλει, εἴπας σὺ, μὴ ἐπιλάθῃ.) Praua distinctio hactenus veram huius loci sententiam infuscauit. Nam distinguendum est ὑποβάλλει, εἴπας, Σὺ μὴ ἐπιλάθῃ. Et εἴπας scribendum, non εἶπας. Est enim non verbum, sed participium, quo sæpe vtitur Aristoteles. Prorsus id est quod vulgo excusationis gratia dicere solemus, quando verba facientem interloquimur, *Sans interrompre vostre propos*: vel, *De vostre propos vous souuienne*. Sic mox, εὖγε ὅτι μὲ ὑπέμνησας, illud est quod dici solet, *A propos de cela*. eadem ratio illorum, καὶ ὃ παρέλιπον. nam qui illa verba loco suo mutant, & locum illum transpositione opus habere arbitrantur, næ illi toto, quod aiunt, cœlo errant. Elegantissimè sanè Theophrastus omnes loquendi ansas recenset, quas homines loquaces captare solent, vt cum aliquo saltem prætextu loquentem possint interpellare, & vt veteres loquebantur obacerare. In Sapientiæ libro cum alia præclarè, tum hoc iunioribus nunquam obliuiscendum, πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ παρέμβαλλε ῥῆμα. *Ne respondeas priusquàm audieris, & in alterius sermonem verbum nullum interijce.*

καὶ εἰς τὰ διδασκαλεῖα.) Ne hoc quidem temerè ponit auctor: nam quod putet aliquis fuisse leue

intrare in ludum literarium, id verò Athenis crimen capitale fuit. Lege enim Solonis pœna capitis fuit constituta, si qui ludum literarium aut palæstram dum ibi erant discipuli ingrederetur. quod cur à castissimo viro fuerit ita constitutum, non est difficile diuinare. Hanc igitur in legem committit iste, & dum garrire cupit, fraudem capitalem admittit. Adi Æschinem contra Timarchum. Sed videtur ei legi postea derogatum, vel contraria lege, vel vsu ipso & contraria consuetudine; quod ex multis dialogorum Platonis locis licet intelligere. Vel Lysidem vide.

προμανθάνειν τοῦτο.] Scribendum προσμανθάνειν Attica consuetudine, pro simplici μανθάνειν. Sic apud Aristophanem Vespis.

τοῖς παιδοτρίβαις καὶ διδασκάλοις.] Chiasmus est: nam παιδοτρίβαι ad παλαίστρας refertur: διδάσκαλος ad διδασκαλεῖα. Æschines in Timarchum, καὶ τοὺς διδασκάλους τὰ διδασκαλεῖα, καὶ τοὺς παιδοτρίβας τὰς παλαίστρας ἀνοίγειν. Porrò παιδοτρίβης vertimus *corporum exercitator*, cum Latinis scriptoribus: nam qui *lanista* vertunt (in his est vir eruditissimus Demosthenis & Æschinis interpres) ij neque Græcam neque Latinam vocem intellexerunt. Possis & *gymnasiarchum* dicere. qua voce vsus & Cicero: γυμνασιάρχης autẽ & παιδοτρίβης sæpe pro eodem ponuntur. vide Æschinem. Item γυμναστὴς & σωμασκητής. Itaque Pythagoras quidam Laertio σωμασκητὴς dicitur, Plinio *exercitator* ἁπλῶς.

Pag. 24. καὶ τοὺς ἀπιέναι φάσκοντας.) Hoc etiam ἀδολέσχῃ conuenit: Horatius,

Nil respondebam: miserè cupis, inquit, abire,

Iamdudum

Iamdudum video; sed nil agis: vsque tenebo,
Persequar.

τὴν ἐπ' Ἀριστοφῶντος ποτὲ γενομένην τοῦ ῥήτορος μάχην.) Notabis verborum traiectionem quæ ambiguitatem parit: nam & cum μάχην verba illa τοῦ ῥήτορος iungi possunt: & cum Ἀριστοφῶντος: quod malo: & ita accipio τοῦ ῥήτορος γενομένην ποτὲ μάχην. Traiectio est vt diximus. quod σχῆμα mirum quàm sit frequens cum apud alios veteres Atticos tum imprimis apud Aristotelem, ex quo pauca animi caussa libet hìc annotare. Historiarum libro tertio, de aorta vena loquens, νεφρώδης, inquit, ἐστὶ φλέψ, τὰ μὲν τελευταῖα καὶ παντελῶς αὐτῆς. hoc est, τὰ μὲν τελευταῖα αὐτῆς, καὶ παντελῶς. In quinto, de genere malacostracorum loquens, ὀχεύεται δὲ ἀρχομένου πρὸς τῇ γῇ ἔαρος. pro ὀχεύεται πρὸς τῇ γῇ ἀρχομένου ἔαρος. Eodem γίνονται δὲ χάδονες οὐκ ἐν τῷ ἔαρι τούτων, ἀλλ' ἐν τῷ μετοπώρῳ. In tertio De partibus τοῦ μὲν ἄνω καὶ κάτω, ἐν τοῖς μᾶλλόν ἐστιν ἄνω. eleganter: sed obscuriusculè pro ἐν τοῖς ἄνω μᾶλλόν ἐστιν. Item illud in eodem, τοῦτο γὰρ μᾶλλόν ἐστι· ἀξιόπιστον ἀκοῦσαι λεγόντων, ἢ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ὡς ἀποκοπεῖσα φθέγγεται τῶν ἀνθρώπων. & alibi locis sexcentis. sed & apud Ciceronem quoque similes traiectiones locis non paucis obseruare lector diligens poterit: quas videas sæpe doctos viros suis παραδιορθώσεσιν immutare. Verùm ad rem. Ἐπ' Ἀριστοφῶντος non est, tempore Aristophontis, vt putarunt interpretes: sed id quod expressimus. Fuisse autem archonta Aristophontem anno tertio olympiadis centesimæ duodecimæ, certum ex Bibliotheca Diodori. Intelligit inclytam illam pugnã ad Arbela pugnatam: quam

etsi constat priore anno contigisse prætore non Aristophonte, sed Aristophane: nihilominus tamē vulgus Atheniensium anno illi, qui Aristophontem prætorem habuit, illam ascripsit: vel quia reuera cædes Darij, in quo erat victoriæ summa, in annum illum incidit: sicut Arrianus ait: vel quia, vt disertè notat Diodorus, cùm eius victoriæ fama in Græciam peruenit, iam archon erat Aristophon: quod etiam Dionysius Halicarnasseus in epistola ad Ammæum docet. Aristophon verò iste qui fuerit, & cur oratorem illum appellet, vel mediocriter in historia Græca versati scire debent: vixit. n. Athenis æqualis Demostheni: ac pene in dicendi facultate par, si quidem ipsiùs Demosthenis testimonio stare volumus. Meminêre locis pene infinitis & Demosthenes & Æschines: itémque Plutarchus, Athenæus, alij, quorum testimonia nihil attinet huc congerere. Hæc vera est, vt quidem censeo, istius loci interpretatio. Potest tamen etiam sine traiectione accipi: vt nimirum intelligatur nobilis illa controuersia quæ fuit inter summos oratores Demosthenem & Æschinem: quod iudicium constat fuisse factum cum esset prætor Aristophon: quamuis multo ante fuisset postulatum: nam decem ipsis annis prius hanc multam Æschines à Ctesiphonte petierat Charonda magistratu. auctor Plutarchus. Hanc interpretationem si veram putarem, dicerem τῶν ῥητόρων rescribi debere: nunc in priore & lectione & interpretatione acquiesco.

ἢ μεταξὺ καταλιπόντας.] Μεταξὺ positum pro μεταξὺ λόγων, vel λέγοντα: aut etiam λεγομένων, vt in Luciani

Luciani Philopseude, *μεταξὺ λεγομένων ἀπιὼν, ᾤχόμην.*

Pag. 25. *καὶ ὡς ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἡ γλῶττα.*] A. Gellius de linguosis istis, libro primo, *Quorum lingua*, ait, *tam prodiga infrenísque sit, vt fluat semper æstuétque colluuione verborum teterrima: quod genus homines à Græcis significantissimo vocabulo λάλους appellatos.* Ibidem ait importunos istos locutores *verbis humidis & lapsantibus diffluere.* quæ vim verborum Theophrasti aptissimè exprimunt. Persius paullo aliter cùm ait,

——summa delumbe saliua
Hoc natat in labris: & in vdo est Mœnas & Attin.

Belle olim comicus qui dixit,

——*τοῖς γὰρ λάλοισιν ἐξ ἄκρου*
ἡ γλῶττα πᾶσίν ἐστι τετρυπημένη.

Genus porrò loquendi quo hîc Theophrastus vtitur, *ἐν ὑγρῷ ἡ γλῶττα*, memini obseruare apud Orum Apollinem: vt apud Cedrenum *ὑγρὸν γλῶτταν.*

τῶν χελιδόνων δόξειεν ἂν εἶναι λαλίστερος.]Prouerbium est, *χελιδόνος λαλίστερος.* Est enim hirundo garrularum & *κωτιλῶν* auicularum: imò verò *λάλος μᾶλλον ἢ ἄλλη ὄρνις*, inquit Arrianus libro primo. Alij tamen aliter prouerbium efferunt: vt *τέττιγος λαλίστερος*: sicut apud Anacreontem. vel *τρυγόνος λαλίστερος*, vt notat Eustathius. vel etiam *ἀηδόνος λαλίστερος*: quò allusit Plautus Bacchidibus, initio. Alexis in Thrasone,

——*σοῦ δ' ἐγὼ λαλιστέραν*
Οὐ πώποτ' εἶδον, οὔτε κερκώπην γυναῖ,
Οὐ κίτταν, οὐκ ἀηδόν', οὐ τρυγόν', οὐ τέττιγα.

extat hic locus apud Athenæum, lib. quarto, sed

mutilus. ita autem legendum vt ſcripſimus, ex membranis & veteribus grammaticis.

ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδοντα.) Deprauatum hunc locum ita (ſed non niſi arbitrario iure) conſtituimus, ὅταν αὐτὸν ἤδη καθεύδειν βουλόμενα κελεύῃ, λέγοντα ἄττα λαλεῖν τι ἡμῖν. Eſt hoc garrulitaris cuiuſdam ſummæ indicium, ſi paterfamilias ferat æquo animo rogari ſe à ſuis pueris, (ſiue de liberis accipias, ſiue de vernulis) vt ſibi ſomnum captantibus aſſideat, & fabellas narret: quo nimirum poſſit ipſis audientibus ſomnus obrepere. Enimuero vix dupondia nutrix alumni ſui paullo adultioris tales d li-cias ferat. Atqui proprium hoc tamen illarum eſt munus: idque cum faciunt βαυκαλίζειν, vel βαυκαλᾷν Græcis dicuntur. Heſychius, βαυκαλᾷν, καταοιμίζει, τιθηνεῖν, παιδία μετ᾽ ᾠδῆς κοιμίζειν. dixerunt & βαυβᾷν pro eodem, vt & Euſtathius & Heſychius docent. cum tamen apud Latinos aliud longè ſit *baubari*, quod canibus propriè tribuitur. Hinc dictæ καταβαυκαλήσεις cantilenæ nutricum, quibus cantandis ſomnum pueris conciliant: apud Athenæum libro XIII. item νυνίον pro eodem. vide H ſychium. *Neniam* Latinè poſſis dicere: veteres enim grammatici ad illud Horatij, *Dicetur merito mox quoque nenia.* næniam interpretantur carmen ſoporiferum & ſomnolentum. Arnobius libro VII. *ſomno occupari vt poſſint, lenes audiendæ ſunt neniæ.* Apud Perſium & ex Perſio Hieronymum, *lallare* pueri dicuntur quos nutrix καταβαυκαλᾷ. Sic apud Græcos quoque, λάλα fuit παιδικὸν ἐπίφθεγμα, vt apud Lucianum in Philopſeude. Exemplum neniæ iſtiuſmodi habetur hoc in Theocriti Heracliſco,

quod

quod propter ſuauitatem ipſius non parcam aſcribere. Ibi igitur mater cunas mouens ita gemellos ſuos καταβαυκαλᾷ.

Εὕδετ' ἐμὰ βρέφεα γλυκερὸν καὶ ἐγέρσιμον ὕπνον,
Εὕδετ' ἐμὰ ψυχὰ, δύ' ἀδελφεὼ, εὔσοα τέκνα,
Ὄλβιοι εὐνάζοισθε, καὶ ὄλβιοι ἀῶ ἵκοισθε.

Meminere amplius harum cantilenarum, quibus vſæ olim nutrices, Quintilianus lib. I. cap x. Ælianus in hiſtoria Animalium, Tertullianus & Nonius III. Dionyſiacorum.

λαλεῖν τι ἡμῖν.) Debuerat dicere αὐτοῖς: ita enim poſtulabant præcedentia: ſed mutauit rationem orationis, ſicut ſæpe fit ab optimis ſcriptoribus. & eſt breuis quaſi προσωποποιΐας, vel μιμήσεως ſpecies. Scholiaſtes Pindari, μετάστασιν τοῦ λόγου ſolet appellare: Longinus λόγου μετάβασιν. eum vide.

Ad caput περὶ λογοποιΐας.

Ἡ δὲ λογοποιΐα.) Vide ad caput περὶ ἀδολεσχίας. Nos *famigeratorem* Latinè dicimus: & hominem λογοποιὸν, *famigeratorem*, vt in Trinummo Plautus. Is planè eſt quem vulgò appellamus *forgeur de nouuelles*. hoc eſt, nouorum rumorum, quos Demoſthenes λόγους μαλαίους vocat, fictores, ſiue, vt cum Plauto dicam, *geruliſigulos*. Sanè Impp. in extremo Codice *gerulum nuntiorum* appellant, qui noui aliquid nuntiat: iſti autem non nuntiant tantùm, ſed etiam fingunt: quare ſi placet geruliſiguli dicantur. Ammianus Marcellinus *rumigerulos* nuncupat. Seneca *ſermones geſtare* dixit pro λογο-

ποιεῖν, epiſtola CXXIII. *Peſſimum*, ait, *genus hominum videbatur qui verba geſtarent. Sunt quidam qui vitia geſtant.* Demoſthenes λόγους πλάττειν in Philippicis. Οἱ δὲ, inquit, λόγους πλάττοντες ἕκαστος περιερχόμεθα. Hoc porrò genus hominum multum fuiſſe olim Athenis certiſſimum eſt: eius enim rei teſtem habemus omni exceptione maiorem D. Lucam in Actis. cui concinit, vt mox indicabimus, multis locis Demoſthenes, teſtis & ipſe locupletiſſimus. Notum eſt quod ſcribit Cæſar de veteribus Gallis ſuper hoc nouorum rumorum aucupio. ſed & Romanis vitium idem ſcriptores ipſorum obiiciunt: quorum princeps Iuuenalis, ſatyra VI. de nobilibus mulieribus loquens:

Inſtantem, ait, *regi Armenio, Parthoq́; cometen*
Prima videt: famam, rumoreſq́; illa recentes
Excipit ad portas: quoſdam facit ipſe Niphaten
In populos, magnóque illic cuncta arua teneri
Diluuio, nutare vrbes, ſubſidere terras,
Quocunque in triuio, cuicunque eſt obuia narrat.

Pap. 25. καταβαλὼν τὸ ἦθος.) Accipe hîc τὸ ἦθος vt ſæpe apud Græcos, maximè apud Ariſtotelem pro eo quod Latinis eſt os vel vultus: quam vocem cenſuit M. Tullius Græcè dici non poſſe. Illi ſanè pro eo dicunt ſæpe ἦθος, aut τὸ ἐπὶ προσώπου ἦθος, vel τὸ ἐπιφαινόμενον ἦθος. Inde illa apud Ariſtotelem in Phyſiognomonicis, κατὰ τὰ ἤθη φυσιογνωμονεῖν, & ἐκ τῶν ἐπιφαινομένων ἠθῶν. Plutarchus in Alexandro magis propriè τὰ περὶ τὴν ὄψιν εἴδη, οἷς ἐμφαίνεται τὸ ἦθος. Suſpicor autem μεταβαλὼν legendum, non καταβαλών. Sic dixit Ariſtoteles in eodem eleganti libello, τὸ ἦθος τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου μεταβαλεῖν:

λεῖν : quòd paullò antè dixerat, κατὰ χρόνους τινὰς τὰ ἤθη οὐ τὰ αὐτὰ ἀλλ' ἑτέρων ἔχειν. Contrarium eſt apud Plutarchum in Agide, καθιστάναι τὸ πρόσωπον : & in eiuſdem Demetrio συνεστῶτι προσώπῳ προσιέναι. Si cui magis arrideat vulgata lectio, καταβαλὼν, aut minima mutatione καταβάλλων τὸ ἦθος, erit *mores ſuos & ingenium expromens*. id enim interdum eſt καταβάλλειν, proferre in medium & prodere. Inde λόγον καταβάλλειν apud Plutarchum in Fabio. Darius in epiſtola ad Heraclitum, Καταβέβληκας λόγον χαλεπὸν περὶ φύσεως. Scholiaſtes Pindari, πολλαὶ περὶ τοῦ Κινύρου καταβέβληνται ἱστορίαι. Sic apud Ariſtotelem, πολλοὶ καταβέβληνται λόγοι.

καὶ ἐπιβαλὼν ἐρωτᾷν.] Variè exponi poteſt hîc locus : eſtque ſimilis illi Lucæ in actis de Petro. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. de quo lege Theophylactum.

μὴ λέγεταί τι καινότερον.] Diuus Lucas Actorum capite XVII. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ηὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. Hanc leuitatem ſuis ciuibus ſæpe exprobrat Demoſthenes. In ea oratione qua reſpondet epiſtolæ Philippi, Ἡμεῖς δὲ, inquit, εἰρήσεται γὰρ τ' ἀληθὲς, οὐδὲν ποιοῦντες ἐνθάδε καθήμεθα, μέλλοντες ἀεὶ, καὶ ψηφιζόμενοι, καὶ πυνθανόμενοι κατὰ τὴν ἀγορὰν, εἴτι λέγεται νεώτερον. Similis querela in ſecunda Olynthiaca: item in tertia. Plutarchus Περὶ πολυπραγμοσύνης, Οἱ δὲ πολυπράγμονες φεύγοντες τὴν ἀγροικίαν, εἰς τὸ βῆμα καὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τοὺς λιμένας ὠθοῦνται, Μή τι καινόν; &c.

διωχῆσθαι καινῶν λόγων.) Vſitatius, καινοῖς λόγοις, vt apud Athenæum in ſexto, & Maximum Tyrium, atque alios : verùm ita magis Atticum. Plato De republica

republica, libro primo, Εὐωχοῦ τοῦ λόγου, ἔφη, θαῤῥῶν. sic ἑστιᾶν καινῶν λόγων καὶ σκέψεων, initio noni eiusdem operis. & cum tertio casu similiter, αἱμοφύρτοις ἑστιώμενος μάχαις, apud Lycophronem. Affinis locutio cui respondet φαγεῖν ῥήματα apud Aristophanem in Gerytade, vt in Aulularia Plauti *comedere sermonem*. & τὰ λεγόμενα καταπίνειν, quod vulgo solitum dici ait Chrysippus apud Galenum, libro tertio De dogmate Hippo. & Plat. & alia id genus multa.

καὶ ἔστιν αὐτοῦ ἡ στρατιώτης.] Hic est mos mentientium, vt falsiloquiis suis, vel inreiurando fidem adstruant, vel testium quos nemo requirit laudatione, vel circunstantiarum adiectione. Quintilianus declamatione XVIII. *Necesse est contentiosius loquaris quod probare non possis: & affirmationem sumit ex homine quicquid non habet ex veritate.* Eleganter Æschines de Demosthene loquens Περὶ παραπρεσβείας. Ἡγεῖται δὲ, inquit, ὅταν τι ψεύδηται, τῶν λόγων, ὅρκος κατὰ τῶν ἀναισχύντων ὀφθαλμῶν· καὶ τὰ μὴ γεγενημένα οὐ μόνον ὡς ἔστι λέγει. ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ φησι γενέσθαι. καὶ προστίθησι τινὸς ὄνομα πλαττόμενος ὃς ἔτυχε παρὼν, μιμούμενος τοὺς τ' ἀληθῆ λέγοντας. Sic scribendus est locus hic Æschinis elegantissimus: quo cum esse nihil queat apertius, miror interpretem doctiss. tam infeliciter hic esse versatum. Tale illud etiam capite vltimo, καὶ προστιθεὶς πιθανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα.

Λύκων ὁ ἐργολάβος.) Puto ea ætate notum magis quàm nobilem Athenis fuisse Lyconem istum: qui vel manceps erat & redemptor certarum rerum publico præstandarum: vel simpliciter artifex operas

operas locare ſolitus. nam interdum ἐργολάβος eſt relatū, τῷ ἐργοδότης. & ſignificat idem ac χειροτέχνης. Artemidorus libro primo ᾄδει χειροτέχνῃ ἀγαθόν· πολλῶν γὰρ ἀκούσεται ἐργοδοτῶν.

αἱ μὲν οὖν ἀναφοραὶ τῶν λόγων τοιαῦταί εἰσι.) Λόγων ἀναφορὰ eſt auctoris laudatio à quo te audiſſe dicas: id enim eſt διαφέρειν. Plato in Apologia, εἰς ἀξιόχρεων ὗ λέγοντα ἀνοίσω. Alio ſenſu vtitur hac voce idem Theophraſtus, in libello De odoribus, cū ait, ἐν ἀμφοῖν δὲ δῆλον ὡς ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τέλειον ἐστὶν ἡμῖν ἡ ἀναφορά· πᾶσα γὰρ τέχνη στοχάζεται τούτων. Sic emendamus hunc locum in vulgatis codicibus deprauatum, neque à magno Turnebo reſtitutum. Quis neſcit vel tantillum in philoſophia Ariſtotelis & Theophraſti verſatus, bonis artibus finem duplicem eſſe propoſitum? vt vel emendent naturæ peccata: vel inchoatam illam & imperfectam adiuuent, atque perficiant?

Pag. 27. ὧν οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἐπιλαθέσθαι.) hoc eſt, *quorum nomina nemini poſſint excidiſſe*, vel *eſſe incognita*. Hæc ſententia ferri poteſt: mihi tamen magis probabatur ἐπιλαβέσθαι: quod ſignificat coarguere & reprehendere, Herodotus libro II. ἐπελαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ παιδός. Francoceltæ, *ſe prendre à quelcun*. Igitur mens erit, ſolere τὸν λογοποιὸν eiuſmodi auctores eorū quæ dicat laudare, quibuſcum agere nemo poſſit, qui velit ipſos mendacij conuincere. Quomodo autem? quia vel fingit penitus ſuos auctores, vel ad quoſdam refert ita ignobiles & paucis notos, vt etſi nomen ſcias, tamen ἔργον ſit eos reperire. Sanè nihil æquè reformidant famigeratores iſti, quàm ne vſque ab ſtirpe exquiratur aucto

auctoritas, vnde quicque auditum dicant. quare hoc ne fieri possit, cauere diligenter solent. Æschines. Οἱ ἀλαζόνες ὅταν τὶ ψεύδονται, ἀόριστα καὶ ἀσαφῆ πειρῶνται λέγειν, φοβούμενοι τὸν ἔλεγχον. appellat orator ἀλαζόνας, homines mendaces & vanos: sic enim Athenienses eam vocem vsurpabant, vt notat scholiastes Aristophanis: & ἀλαζονεύεσθαι eisdem est *mentiri*.

ὡς Πολυσπέρχων καὶ ὁ βασιλεύς.] Etiam hîc meminisse lectorem velim eius quod alibi diximus: quæcunque hoc libro continentur, ea non ficta esse ab auctore exempla: sed è vita quotidiana desumpta: & ex iis quæ verè facta dictáve essent, hunc librum esse concinnatum. Hoc posito iam pene annum illum inuenimus quo liber iste à Theophrasto est scriptus. Non enim dubitare debemus exempla illa falsorum rumorum quæ hoc capite habentur, illis temporibus esse accommodata, quibus hæc scribebantur. Quare statuamus audacter, non longè ab olympiade decimaquinta hæc scripta fuisse: quando necesse omnino est vt falsus hic rumor qui istis verbis continetur sub finem eius olympiadis fictus, & per Athenas sparsus ac disseminatus fuerit. Referendum enim istud est ad breue illud tempus quo Polysperchon regnum Macedoniæ, tanquam tutor regiæ sobolis, administrauit. Functus est eo munere primus post obitum Alexādri, Perdiccas: deinde Pitho & Arridæus, cum in Ægypto Perdiccas periisset: postea ad Antipatrum ea cura est delata, coactis Pithone & Arridæo sese administratione omni abdicare. Tandem post Antipatri obitum & cura illa siue tutela, & totius regni

Macedo-

Macedonici ſumma ad Polyſperchontem ex ordinatione Antipatri morientis peruenit. non ſine magna Caſandri, qui fuit Antipatri filius, indignatione. vnde illæ tantæ inter ipſum & Polyſperchontem inimicitiæ: nec inimicitiæ ſolùm, ſed bella etiam ſæuiſſima: de quibus habes apud Iuſtinum, Oroſium, imprimis verò Diodorum, libro duodevigeſimo.

ὁ ὁ βασιλεύς.) Arridæus, Alexandri magni frater, homo ἀήθης, nec minus tutoris quàm liberi Alexandri indigens. Regnauit in Macedonia annos ſex & menſes aliquot, eſtque de patris nomine, Philippus appellatus. De eodem accipienda, quæ Plutarchus narrat in Phocione extremo.

καὶ πάντα συμφωνεῖν.) Scribendum, πάντας συμφωνεῖν.

καὶ πολλοὺς τὸν ζωμὸν γεγονέναι.) Hæc eſt lectio quæ in veteribus membranis reperitur, vt docti homines teſtantur: at in recentioribus libris eſt φόνον pro ζωμόν. Valeat verò hîc vetus dictum, *Quod antiquius, id melius.* Vera enim lectio & germana eſt ζωμὸν non φόνον. Eſt autem tranſlatio, è triuio quipem, imò è culina petita: ſed quæ illi non malè conueniat, cuius hîc ſuſtinet auctor perſonam: addo etiam quæ ſordida ſit potius quàm inepta: rem enim ipſam aptè ſic ſatis exprimit. Sic dixit Latinus comicus *fartum facere ex hoſtibus*: tranſlatione è culina itidem petita. Ariſtophanes περίκομμα ποιεῖν ἐκ τινός. Amat Theophraſtus, ſicut & comici eorum quos loquentes introducit, ineptias & inelegantes elegantias retinere. Profectò niſi ego vehementiſſimè fallor, vox ζωμὸς non eſt imperiti librarij

librarij partus, ſed ingenuus αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ. Idem ſentio de voce κλάδος capite περὶ μικροφιλοτιμίας.

τῶν ἐν τοῖς πρ.) Demoſthenes etiam τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασι pro magiſtratibus interdum dicit: vel ἐν τοῖς π. nam vtrunque vſurpat.

Pag. 28. καὶ πάντα δεξιῶν.) Malim καὶ ταῦτα δ. emendauimus autem quæ ſequuntur: & illud πῶς οἴεσθε, interrogatiuè, διὰ μέσου legimus, vt paſſim apud Atticos. cui ſimile eſt πῶς δοκεῖς, quod & ipſum ſolet venuſtè interiici. Exempla paſſim obuia: vt mirum ſit offendiſſe in tam plana via, & tam clara luce doctos homines. Eſt tamen vbi aliter hæc verba collocentur, Themiſtius oratione nona, δι' αἰσχύνην προΐενται πολλάκις τὸν βίον· πῶς οἴει φυλάσσουσι τὴν ἀβουλίαν; πῶς οἴει στέργουσι τὴν γοητείαν; atque hoc minùs eſt vſitatum.

πιθανῶς χειρονομεῖ.) Scitum eſt enim illud Demoſthenis apud Plutarchum, Μέγα πρὸς πίστιν ὁ τόνος καὶ ἡ ὑπόκρισις τῶν λεγόντων. *Plurimum ad fidem momenti habet vocis tenor, & ipſa dicentis actio.* neque hoc prætermittunt dicendi magiſtri. Perſius,

Plorabit qui me volet incurua ſſe querela.

ἐνθυμοῦ τὸ τῆς τύχης.) interpretes videntur ἐνθυμοῦ legiſſe; ſed ſi ἐνθυμῇ interrogatiue legas, nihil erit cur hæc lectio mutetur. Plautus Hegio Captiuis,

Sed videon? fortuna humana fingit, artatque vt lubet. Notum eſt illud Sophoclis, Τύχη γὰρ ὀρθοῖ, καὶ τύχη καταρρέπει. & Terentius, *O fortuna, vt nunquam perpetuo es bona!*

ἀλλ' οὐκ ἴσως [illegible].) Lego, ἴσως γε [illegible]. Eſt ſimile illi apud Sophoclem. [illegible],

[illegible]

ἀνθ' ὅσε ζῆλε τρέφει. & Nasonis, *Cernite sim qualis, qui modò talis eram*. Valet hic locus ad excitãdam misericordiam mirum quantum: nihil enim est tam miserabile quàm ex beato miser. Marcus Tullius De inuentione primo, *Primus locus est misericordiæ per quem, quibus in bonis fuerit, & nunc quibus in malis sit ostenditur.* Græci magistri ἐκ τῶν ἐναντίων αὔξησιν vocant, & esse μέγιστον τόπον αὐξήσεως docent. Tale illud in Menæchmis,

Heu hercle morbum acrem ac durum! dij vestram fidem,

Vel hic qui insanit, quàm valuit paullo prius!

Cicero exul Attico, *Possum obliuisci qui fuerim, non sentire qui sim?* Græci hoc solent dicere ἐξ οἵων εἰς οἷα, quod alibi monebamus. Basilius magnus loquens de inuidia, καὶ ἀθυμοῦντι μὲν οὐ συνευφραίνεται, ὀδυρομένῳ δὲ συνδακρύει, καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου ἐξ οἵου εἰς οἷα μεταπέπτωκε καλοικτίζεται. & sic alibi vir ille sanctissimus non semel. Apud Aristotelem tamen in Rhetoricis Iphicrates dicens ἐξ οἵων εἰς οἷα contrarium potius significabat: non enim misericordiam iis verbis captabat: sed laudes suas amplificabat, vt idem philosophus alio loco eiusdem operis declarat. quod hic obiter dixisse liceat.

τί ποτε βούλονται λογοποιοῦντες.] Cum omnia nostra dicta, factaque ad certum aliquem finem referri debeant, miror, inquit Theophrastus, quid sit illud quò tendant οἱ λογοποιοῦντες. est autem nullus, honestus quidem, finis ipsis propositus: ideo Demosthenes, ἀνοηταίνουσι inquit οἱ λογοποιοῦντες. verissimè & prudentissimè. Tales enim sunt omnino illi λογοποιοὶ de quibus loquitur hic Theophrastus, &

qui propriè ſic dicuntur. Nam quibus λογοποιία teli inſtar eſt ad aliquid efficiendum: ij iam λογοποιοὶ propriè dici non poſſunt, neque ſine carere. Summos duces hoc vaframento ſæpe vſos legimus, vt didito aliquo rumore falſo, & à ſe confícto, victoriam de hoſtibus reportarent. Vtuntur aliquando & mercatores ſimili fraude. Quare ait Lyſias fieri ſolitum ſæpius Athenis, vt ſitonæ quò impunitius annonam flagellarent, falſa quædam comminiſcerentur, & in vulgus ſpargerent. οὕτω δὲ ἄσμενοι, ait, τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὁρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότεροι τῶν ἄλλων πυνθάνονται, τὰς δ' αὐτοὶ λογοποιοῦσιν· ἢ τὰς ναῦς ἐφθάρθαι τὰς ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐκπλεούσας συνειλῆφθαι, ἢ τὰ ἐμπόρια κεκλεῖσθαι, ἢ τὰς σπονδὰς μέλλειν ἀπορρηθήσεσθαι. De iſtis, & his ſimilibus non ſentit Theophraſtus.

ἀλυσιτελῶς ἀπαλλάττουσι.] Non ſolùm ἀλυσιτελῶς, ſed etiam, vt arbitror, κινδυνωδῶς. Exiſtimo enim fuiſſe nonnunquam Athenis in homines λογοποιοὺς publicè animaduerſum. Indicant non obſcurè Plutarchi illa in extremo Nicia de eo qui primus per vrbem diffudit cladis Siculæ nuncium, ὡς δὲ, inquit, ἐρωτώμενος παρ' οὗ πύθοιτο, σαφὲς οὐδὲν εἶχε φράζειν, δόξας λογοποιὸς εἶναι, καὶ ταράττειν τὴν πόλιν, εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεὶς, ἐστρεβλοῦτο πολὺν χρόνον.

περιστάντες ποιούμενοι.) Sic ſupra, περιίστασθαι τοὺς ὄχλους, in Περὶ ἀπονοίας. Inde dicuntur περίστατοι, qui corona hominum cinguntur, vt apud Iſocratem θαυματοποιίαι περίστατοι. Etymologici auctor, Περίστατοι, περίβλεπτοι. ἐφ' οἷς ἂν τις σταίη βουλόμενος θεάσασθαι. Cæterum obſerua mihi iſto loco ſtultam huius hominis temeritatem: qui vt vitio naturæ ſuæ

obſequa

obſequatur, cœtum & concurſum facere non vereatur. Atqui conſtat legem Athenis fuiſſe quæ pœnam capitis in eos ſtatuebat, qui hominum turbam ad ſe conuocaſſent. Auctor Seneca pater, quem vide libro III. Controuerſiarum, VIII. Hanc etiam puto cauſſam eſſe, cur & hîc & in ſimili loco capite περὶ ἀπονοίας tam citò diſſipetur qui conuenerat globus hominum.

τὰ ἱμάτια ἀποβεβλήκασι.] Furto nimirum ſubrepta, à furibus balneariis: à quibus olim ne tum quidem rectè caueri poterat, cum maximè cauebatur: tam multi erant, tam improbi. Propterea coacti veteres ſeruos habere qui veſtes in balneis ſeruarent: Græci *ἱματιοφύλακας* vocant, Latini *capſarios*, vt apud Paulum Iuriſconſultum. Morte plectebantur apud Athenienſes fures balnearij, ſi rei furtiuæ æſtimatio erat *ὑπὲρ δέκα δραχμάς*, ait Demoſthenes contra Timocratem. vide Ariſtotelis Problemata, & Iuriſconſultos.

πεζομαχίᾳ καὶ ναυμαχίᾳ νικῶντες.] Hoc eſt, *νίκας λέγοντες καὶ διηγούμενοι.* ſicut apud Ariſtotelem multis locis, *οἱ γεννῶντες τὸν οὐρανόν*, pro eo quod eſt *οἱ λέγοντες τὸν οὐρανὸν εἶναι γεννητόν.* Sic dicuntur hiſtorici eos occidere quorum cædem narrant: quale illud eſt elegantiſſimè dictum à Plutarcho de Cteſia, qui Cyri interitum longa verborum ambage narrauerat, & quaſi fabulam in varios actus diſtraxerat, *Τοιοῦτος μὲν*, inquit, *ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ, μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνῄρηκε.* Planè miror lapſos hîc eſſe doctos homines tam fœdé. nam quis adeo in litteris hoſpes & peregrinus, cui non ſint hoc loquendi genere tritæ aures?

Pag. 29. ἐρήμους δίκας ὠφλήκασι.] Hoc ipſum notat Horatius in deſcriptione garruli,

—caſu tunc reſpondere vadato

Debebat, quod ni feciſſet, perdere litem.

nam ille mauult perdere litem quàm Horatium relinquere. Fuit autem eremodicii pœna apud Athenienſes grauiſſima. Nā ſi reus qui iudicio nō ſtiterat, abſentiam ſuam excuſare non poſſet, neque ad purgandam moram diem aduerſario diceret (quod ἀντιλαχεῖν vel ἀντιγράφειν τὴν μὴ οὖσαν vocabatur, & intra decem dies erat præſtandum) mille drachmæ aduerſario ſoluendæ erant. quod ſi idem fruſtrari pergeret, locus erat τῇ ἐξούλης δίκῃ, vel potius γραφῇ, & multa publico pendenda.

εἰσὶ δὲ οἱ καὶ πλεῖστοι λόγῳ κατὰ κράτος αἱροῦντες, παρεδήπτηθησαν.) Quid αἱροῦντες? dicat aliquis intelligi extrinſecus χωρία vel πόλεις. Logi: & quidem Siculi, non Attici. Locus tranſpoſitione literarum corruptus: & quidem iam olim: nam Palatinorum codicum lectio nihil edita melior eſt. Scribendum aio, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ πόλεις λόγῳ κατὰ κράτος αἱροῦντες. Sic Plautus Milite,

Poſtea cum magnifico milite, vrbes verbis qui inermis capit,

Conflixi.

Falluntur qui aliter futuram orationem Græcam putant. Hoc primum, iam illud κατὰ κράτος αἱρεῖν πόλιν, eſt propriè quod ait Saluſtius, *vi pugnandóque capere.* nos Francocceltæ, *d'aſſaut.* Apud Plutarchum in Catone Vticenſi, πόλις οὐ κατάκρας ἁλώσιμος, vrbs quæ munitior eſt, quàm vt capi inuaſione murorum poſſit. Heſychius, κατάκρας ἑλεῖν, τὸ ἐξ ἐφόδου, καὶ τὸ αἰφνίδιον.

τὸ αἰφνίδιον. Deinde περιδεδειπνηθῆναι non eſt, vt vulgò putant, *domi cœnare:* quod Martialis dixit eleganter, *affici domicœnio:* non, ſed *cœnam perdere.* Verbum eſt elegans & comicum: quod de eo dicitur, quo abſente, vel præſente quidem, ſed in garriēdo occupato, cœna comeſa eſt, & funus factum prandio, vt cum Peniculo Plautino, qui hanc calamitatem paſſus erat, loquar. Amphis vetus comicus vſus hoc vocabulo, vt notatum olim à doctiſſimo Athenæo, libro decimo: ſic ille, Παραδεδειπνημένος ἢ εἴρηκεν Ἄμφις ἐν Πλάνῳ οὕτως, Παραδεδειπνημένος, παῖδες, πάλαι. Hodie in editis Athenæi codicibus nullum ferè eius obſeruationis apparet veſtigium. nos hunc quoque locum cum aliis infinitis ex veteribus membranis emendauimus. Næ ille auctor erudiſſimus multum aliquando nobis debiturus eſt, ſi dederit Deus, vt quæ in illum molimur, & pridem orſi ſumus, perficere & detexere queamus. Affine eſt apud eundem Athenæum παροψωνεῖν.

Ad caput περὶ ἀναισχυντίας.

Ἡ ἢ ἀναισχυντία ἐστὶ καταφρόνησις δόξης αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους.) Ariſtoteles in Nicomacheis pudorem definiri ait, φόβον τινὰ ἀδοξίας: & ἀναισχυντίαν eſſe τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, nec multò ſecus in ſecundo Rhetoricorum. Theophraſtus adiicit hoc amplius, αἰσχροῦ ἕνεκα κέρδους: non quò non ſint aliæ occaſiones cur impudens ſit aliquis, ſed quia hæc maximè vulgaris & quàm plurimis com-

munis. Vulgus enim hominum rumorem parui faciunt, dum ſit rumen quî impleant. veriſſimeq́; ſummus vates Pindarus, αἰδὼς, ait, ὑπόκρυφα κέρδει κλέπτεται. Plato in Ὅροις, ita: Αναισχυντία, ἕξις ψυχῆς ὑπομονητικὴ ἀδοξίας, ἕνεκα κέρδους· vide eiuſdem Hipparchum.

ὃν ἀποστρεφεῖ.) cuius propterea conſpectum, ſi micam pudoris haberet, quàm longiſſimè fugere debuit. Scitè & huic loco conuenientiſſimè Euſtathius ad Iliadis ῥαψ. ι. ἀπαιδείας eſt χαρακτὴρ, τὸ τολμῶν τὸν ἀδικηθέντα ἀντιβλέψαι ἀσκαρδαμύκτως τὸν ἀδικηθέντα. Propterea illo loco de Agamemnone ait Achilles,

—— οὐδ᾽ ἄν ἐμοίγε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν εἰς ὦπα ἰδέσθαι.

προσκαλεσάμενος τὸν ἀκόλουθον, δοῦναι ἀπὸ τῆς τραπέζης.) Moris fuit veteribus cùm ad conuiuium irent, ſeruum aliquem ſecum adducere, qui hero prandenti pone aſtaret, vel ad pedes, eiq́ue præſto eſſet, ſi quid ille imperare vellet: Latini hos ſeruos vocant *à pedibus*, vel *ad pedes*. Solebant autem illis apophoreta à dominis tradi. Athenęus initio quarti, Καὶ ἕκαστος λαβὼν σὺν αὐτῷ πίνακι, τοῖς κατόπιν διεδίδου παισίν. mendosè enim ibi hodie πᾶσι legunt, & interpretantur. ſic ibidem mox, ἐπιδώκαμεν καὶ ταῦτα τοῖς δούλοις. Lucianus Περὶ αἱρέσεων, de philoſopho qui è conuiuio domum redierat, ἀριθμῷ παρέλαβε τὰ κρέα ὅσα τῷ παιδὶ καλέσαντι ἐστῶτι παραδεδώκει. Alias autem volente & auctore domino conuiuij hæc auferebantur: vt in Cleopatræ conuiuio quod Plutarchus & Athenæus deſcribunt: & in eo Carani, apud Athenæum quarti initio: & omnino in omnibus

omnibus ſplendidioribus epulis. aliàs non tam vidente eo aut volente, quàm vel conniuente, vel inſcio: quod rectè hîc Theophraſtus inter hominis impudentis notas numerat. Lucilius libro ſecundo epigrammatum Græcorum, titulo In gluttones,

Καὶ τρώγεις ὅσα πέντε λύκοι Γάμε, καὶ τὰ περισσὰ
Οὐ τὰ σὰ, τῷ δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω.

Martialis,

Omnia cùm retro pueris obſônia tradas,
Cur non menſa tibi ponitur à pedibus?

Lucianus quoque in Lapithis, ſiue moroſophorum conuiuio, Ὁρᾷς ὅσα τῷ παιδὶ κατόπιν ἑστῶτι ὀρέγει, λανθάνειν οἰόμενος τοὺς ἄλλους, οὐ μεμνημένος τὸν μετ' αὐτόν. loquitur de guloſo quodam qui delibans ex iis quę menſæ erãt appoſita gratiſſima quæque, clam aliis, vt ſibi quidem videbatur, puero ſtanti à tergo omnia porrigebat. At is quẽ Theophraſtus hîc deſcribit, cautior eſt atque ingenioſior: palàm enim puero ſuo tradit quæ vult auferri, ſimulans ſe non ea fini dare, vt domum ad ſe ille ferat: ſed vt iis ipſe veſcatur: in quo minor erat inuidia. Ideo etiam τίμιοι eum appellat: quaſi ſcilicet, non puerum ſuum & famulum alloqueretur: ſed honeſtum aliquem virum, quem pro iure amicitiæ ſecum adduxiſſet: nam id quoque fieri ſolebat. atque hi ſunt quos vmbras vulgò vocarunt, & ex Plutarcho, Athenæo, & Latinis ſcriptoribus notum eſt. Horatius,

—locus eſt vel pluribus vmbris.

Εὐωχῶ τίμιε.] Τίμιε, hoc eſt, *Domine*: nam vt olim apud Romanos ſuperiores dignitate ab inferiori-

bus *domini* in congressionibus salutabātur: sic apud veteres Atticos τίμιοι: declarat manifestò Theophrasti hic locus: sed & Euripides quoque Supplicibus,

— πρός τε γὰρ τοῦ δυστυχοῦς
Ὃς δ' εὐτυχήσει τίμιος γεραίρεται.

& in Hecuba ait idem poëta, plerosque homines insolescere: alium propter opes: alium ἐν πολίταις τίμιον κεκλημένον: hoc est, *quod dominus vulgò salutetur*. Postea Romanos imitati sunt Græci, & sese inuicem salutarunt δεσπότας καὶ κυρίους: quæ vox deinde in κῦρος degenerauit. nam ita citimæ ætatis scriptores.

εἴ τι χρήσιμον αὐτῷ γέγονε.) Locus leuiter corruptus: scribendum enim χρήσιμος: quomodo & legitur in quibusdam codicibus: & ratio omnino postulat, imò flagitat. χρήσιμος εἶναι τινί, est bene de aliquo mereri. Aristoteles in septimo Eudemiorum, Διὸ καὶ οἱ ἐκείνως οἰόμενοι, ἐγκαλοῦσιν, ἐὰν μὴ ὁμοίως εἰσὶ χρήσιμοι καὶ εὖ ποιῶσι. qui amicitiam, inquit, vtilitate metiuntur, de amicis conqueri solent, si minus beneficiorum ab iis acceperunt, quàm ipsi in eos contulerint. Alciphron in epistolis, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐν οἷς αὐτῇ χρησίμη γέγονα, οὐκ ὀνειδίζω. Inde χρηστότης habitus ille dicitur, per quem propensi sumus ad bene omnibus faciendum. Andronicus definit ita, χρηστότης, ἕξις ἑκουσίως εὖ ποιητική.

μάλιστα μὲν κρέας, εἰ δὲ μὴ ὅσον εἰς τὸν ζυγὸν ἐμβαλεῖν.] Vt hoc sit auctarium quoddam, vel suprapondium. Latini veteres *mantisam* vocabant. Lucillius,

— *mantisa obsonia vincit.*

Græci

Græci ἐπίσιτον, vt Polybius apud Athenæum lib. VIII. initio.

καὶ ξένοις δ' αὐτοῦ χρέα ἀγοράζεις.) Semper iudicauimus vocem χρέα esse corruptam: ac cum θέαν ex coniectura emendassemus, postea animaduertimus hanc etiam antiquorum manuscriptorum lectionem. Quare nihil certius quàm ita esse legendum. Quid esset apud Athenienses θέαν ἀγοράζειν. (Plutarch⁹ pro eo dixit θεωρητήρια ἐκμισθοῦν in Gracchis) quid item θέαν καταλαμβάνειν neminem puto qui ignoret: vide infrà ad caput περὶ βδελυρίας. Iam verò nemini dubium est, quin ex vicinis populis magna frequentia Athenas ventitaret ad ludos spectandos: quæ turba omnis ferè ex veteri more apud amicos quibuscum ius hospitij esset, diuertebat: ideo ait, τοῖς ξένοις αὐτοῦ.

Pag. 31. ἄγειν δὲ καὶ τοὺς εἰς τὴν ὕστερ.) Lego, ἄγειν δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς εἰς τὴν ὑστεραίαν. Librarij vocum affinium τοὺς & υἱοὺς alteram omiserunt. Sensus est, Solitum impudentem istum quando cum redemtoribus theatri paciscitur de loco ad spectandum pro suis hospitibus, etiam sibi & suis domesticis consulere. Quomodo autem? de alieno nempe largiendo, fraudémque iis faciendo pro quibus apud theatropolas intercedit. sic fit, vt cum aliis omnibus pretio emta sit sedes in theatro, ipse gratis spectet: nec ipse tantùm: sed & liberi eius, & qui eos sequitur pædagogus. similes sordes infrà in descriptione τοῦ βδελυροῦ. Erant autem pleraque festa (quo tempore maximè spectacula exhiberi solita) plurium dierum: vt mirari nemo debeat, quod ait εἰς τὴν ὑστεραίαν: quod & ipsum plenum est venustatis At-

ticæ : eſt enim pro τῇ ὑστεραίᾳ. Omnino conſtanter affirmamus hanc eſſe elegantiſſimi iſtius loci ſententiam : prorſúſque deſiderari vocem ὑὸς : quod vel ſequens mentio pædagogi euincit. nam adoleſcétes ſuis pædagogis comitati in theatrum veniebant. Suetonium lege in Auguſto, capite XLIV.

καὶ ταῦτα χηνίσαντας.) Ita eſt legendum : χηνίσαντας inquam, non χηνίσαντας, quaſi eſſet à χηνίζειν. Etiámne hæc minuta viros doctos fefelliſſe?

δεινὸς ῥὲ καὶ πρὸς τὰ χαλκεῖα τὰ ἐν τοῖς βαλαν.) Pollux χαλκεῖα recenſet inter inſtrumenta balnei. Sunt autem χαλκεῖα ſiue aëna, vaſa magna & oris vaſti in quibus aqua balneorũ calefiebat : ſicuti in fundi inſtrumento Paulus Iuriſconſultus aëna numerat, in quibus aqua ad potandum calefit. Sed in aënis balneorum puto etiam oleum fuiſſe calefactum, & ita hîc accipiendum videtur. Elegans eſt apud Stobæum veteris ſcriptoris Teletis locus, vbi horum χαλκείων eſt mentio : quem ego etſi deprauatus eſt adſcribam. Loquitur ibi de homine Cynicæ ſectæ. Εἰ ἀλείψασθαι χρείαν ἔχοι, εἰσελθὼν εἰς τὸ βαλανεῖον, τῷ ἐλαίῳ ἠλείψατο. καὶ βαδίζας ἐνίοτε πρὸς τὴν κάμινον οὗ τὰ χαλκεῖα, τὴν νῦν εἰδὼν * ἀποπυρὴν ποιήσας, προχέας ἂν ἐλάδιον, καθίσας ἠρίστησε. *Si foret*, inquit, *vngi opus, balneum ingreſſus, ſtrigmentis olei corpus vngebatur. nonnunquam etiam ad fornacem illam accedebat vbi ſunt aëna, & . . . . cum ſe oleo pauxillo perfudiſſet, ſedens prandebat.* Vitruuius in balnearum fabrica tria aëna ſuper hypocauſtum vult componi, vnum caldarium, alterum tepidarium, tertium frigidarium. *Aena* appellat ille, non τὰ χαλκεῖα tantùm : ſed etiam quas Plinius iunior in ea epiſtola

qua

qua Tuſculanum ſuum deſcripſit, *cellas* nuncupat, & tres pariter commemorat, frigidariam, mediam, caldariam. Lucianus item in elegantiſſima balnei deſcriptione, has cellas οἴκους vocat ſiue *oecos*, nam ea voce ſæpe Plinius & Vitruuius vſi. Curtius *ædẽ* ita vſurpat pro oeco ſiue cella aut cubiculo Græcizans, non inſolens. Ariſtides rhetor pro eodem ponit in hac re, οἶκον & δεξαμενήν. tres autem oecos etiam Lucianus commemorat. τὸν μέσον οἶκον ἔχοντα τρεῖς κολυμβήθρας: hæc eſt cella frigidaria: τὸν ἠρέμα χλιαινόμενον οἶκον: hæc tepidaria cella: τὸν ἔνδον τρεῖς θερμὰς πυέλους: hæc cella caldaria eſt. Fuit verò etiã quarta cella in quibuſdam balneis, quam *aſſam* Cicero in epiſtola ad Q. Fratrem nominat. Et in dialogo Adriani imperatoris cum Epicteto quatuor diſertè nominantur: prima tepidaria vnctuaria: ſecunda, ſudatoria: tertia aſſa: quarta, frigidaria. Aliter auctor Gloſſarij, *Aſſa cella*, ἀφιδρωτήριον. vult eſſe cellam ſudatoriam. Porrò χαλκεῖα illa quorum vſus ad calefaciendam aquam, Latini non aëna tantum aut miliaria vocarunt: ſed etiam ſcutra. Gloſſarium, *Scutra*, χαλκίον. alibi, *Scutra* λέβης. extat ea vox in Plauti Perſa. dixerunt Latini & *cucumam*, Græci κουκούμιον, Arrianus in Epicteto libro III. δεῖ αὐτὸν κουκούμιον ἔχειν ὅπως τὸ θερμὸν ποιήσει. Fictiles fuiſſe cucumas ſcimus ex Marcellino Empirico. Remanſit ea vox in vſu in vernacula Gallorum lingua vt aliæ infinitæ. Ad hæc vaſa reſpiciebat philoſophus, cùm ſcriberet in libello De ſpiritu, τὰς φλέβας ἔχειν πόρους ἐν αἷς τὸ θερμὸν ὄν, ὥσπερ ἐν χαλκείοις θερμαίνει τὸ αἷμα. Fallitur enim doctus ille vir, qui obſcuriſſimum eum libellum interpretans,

χαλκεῖα

χαλκεῖα hæc de ærariis officinis accepit. Similis error eorum qui ſuperiorem Teletis locum ſunt interpretati: nam etſi verum eſt, in officinis χαλκέων calfaciendi ſe cauſſa ſolitos pauperes conuenire, vel teſtibus Homero & Herodoto: nemo tamen non videat, qui locum attentius conſideratit, de balneorum aënis ibi agi: vt taceam, quòd auctoris verba & loquendi ratio illorum interpretationem ferre non poſſunt. Illum verò Ariſtotelis locum non parum illuſtrabunt quæ ſcribit Seneca Naturalium libro I I I. cap. X X I I I I. de aqua per fiſtulas calefieri ſolita in draconibus & miliariis.

καὶ βάψας ἀρύταιναν.) Etiam Ἀρύταινα Iulius Pollux in ſupellectile balnearia refert: demiratus ſum interpretes *guttum* vertiſſe. ſed ne alij quidem de hac voce (qua & Latini vſi ſunt teſte Feſto & veteri Gloſſario & Iuriſconſultis,) ſatis luculenter. Sic autem habe. Ἀρύταινα dicitur Græcis omne inſtrumentum cuius eſt vel in balneis, vel in culina, vel in menſa vſus ad hauriendum aliquid ex aliquo vaſe: eſt enim ἀπὸ τοῦ ἀρύειν: vnde etiam ἀρυςήρ & ἀρυςιχὶς & ἀρύςιχος, tam ſignificatione quàm origine cognatæ voces. Verùm quia multiplex eſt inſtrumenti huius vſus, Græci, (vt eſt admirabilis in ea lingua verborum copia) diuerſas quaſi ſpecies eius diuerſis nominibus inſigniuerunt. Nam illud, exēpli cauſſa, quo puls hauriebatur, ἐτνήρυσις propriè vocatum: quo iuſculum, ζωμήρυσις: quo vinum è cratere οἰνήρυσις. Erant autem & ἐτνήρυσις, & ζωμήρυσις, & οἰνήρυσις, excauata inſtrumenta cum manubrio. Sic Græci. Latini verò trullæ appellatione omnia hæc, vt opinio noſtra eſt, ſunt complexi.

Gloſſa-

Glossarium, Ζωμάρυστρον, *Trulla*. appellat ζωμάρυστρον quam veteres Græci ζωμήρυσιν. Idem alibi, *Trulla lignea*, ζωμήρυσις. *Trullaria* ζωμάρυστρον. vbi suspecta vox *trullaria*. Esse verò trullam etiam vas vinarium simile bacrioni (de quo Festus) constat. Horatius,

—Festis potare diebus

Campana solitus trulla. & Cicero in Verrem. Non desunt quibus placeat hoc solùm aut propriè trullam significare: nos putamus arytænam omnem, generali significatione trullam fuisse appellatam: etsi non negamus sæpius tribui illi à scriptoribus τῆς οἰνηρύσεως significationem. Quod igitur in Amphitruone Plauti ait ille,

Lances detergam omneis, omneísque trullas hauriam,

sic interpretamur, vt trullas omneis accipiamus ἀντὶ τοῦ πάσαν ἀρύταιναν, siue trullarum omne genus, neque ad οἰνήρυσιν tantùm referimus, sed etiam ad reliquas trullas: puta, ἐτνηρύσεις, ζωμηρυσεῖς, & alias, si quæ erant aliæ. Notabis βάψαι ἀρύταιναν, pro βάψας ἀρύειν immersa arytæna haurire,

Οὐδεμία σοι χάρις.) Hæc est merces quam iste impudens balneatori pendit discedens. More Romano quadrantem illi debuit: nam quadrante pauperiores lauabant. Horatius.

—dum tu quadrante lauatum *Rex ibis.*

Iuuenalis,

Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.

Et Seneca epistola LXXXVII. balneum vocat *rem quadrantariam.* At pueri balneaticum non dabant, ait Probus in illud Iuuenalis,

Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

Ad

ars re familiari moderatè vtendi: parcissimum tamen hominem vocamus pusilli animi & contracti: cùm infinitum intersit inter modum & angustias. Hæc alia sunt natura: sed effecit inopia sermonis, vt & hunc & illum parcum vocemus. voluit Seneca Græcam vocem μικρολόγος exprimere, cùm dixit *hominem pusilli animi & contracti.* eleganter: sed tamen ita possum etiam eum appellare, qui μικροπρεπὴς illis dicitur. At homo parcus apud Græcos præsertim comicos non μικρολόγος solùm dicitur, sed etiam γλίσχρος, κίμβιξ, κυμινοκίμβιξ, κυμινοπρίστης, siue ὁ περὶ ἅλα καὶ κύμινον: item καρδαμογλύφος, κραδοφάγος, σκνίψ, σκίγκλος, ἰξὸς, κυκλογάλος, γλοιὸς, θυμβρεπίδειπνος, σκιφὸς & κνιπὸς, τρυγόβιος, τρυσίβιος, ῥυποκαύδαλος, vel vt alibi legitur, ῥυποκόνδυλος: nec non λιμὸς, λιμοκίμβιξ, συκοτραγίδης, συκοπρίστης, μυκόνιος, & μυσάλμης: sunt & aliæ apud veteres grammaticos eorundem hominum appellationes, quæ mihi nunc in mentem non veniunt. Cæterùm vocem μικρολογία Aristoteles ad disputationes philosophorum aliquando transfert, & pro ἀκριβολογία, vel λεπτολογία (*minutiloquium* possis vertere ex Tertulliano) vsurpat: vt in pulcherrimo loco qui sub finem primi Metaphysicorum habetur. Iuuenalis μικρολογίαν dixit *minimas sordes*, satyra XIIII.

Sunt quædam vitiorum elementa; his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes.

Apuleius *sordem infimam* pro eodem. Cicero τὸν μικρολόγον *parcum & restrictum* solet appellare: sicut & apud quosdam Græcos φειδωλία hac notione positum inuenias: Suetonius in Nerone, *sordidum & deparcum*: Plautus in Persa, *triparcum*: in Aulularia,

parce

parcè parcum, quo loco extat elegantiſſimus amœniſſimúſque & γλισχρικώτατος character hominis tenacis & σμικρολόγου.

τοῦ διαφόρου.) Significat τὸ διάφορον ſumtum & impenſam: atque adeo pecuniam: ſic apud Ariſtotelem, non ſolùm in definitione κιμβείας: ſed etiam alibi ſæpe. éſtque iſtud vocabulum hoc ſenſu Polybio, Dionyſio Halicarnaſſeo, & aliis quibuſdam familiare. Sic accipiendum illud Eccleſiaſtici capite VII. commate XX. Μὴ ἀλλάξῃς φίλον διαφόρου καὶ μηδὲ ἕν. μηδὲ ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ ὀφείρ. hoc eſt, *Ne commutes amicum vlla re ſiue pecunia.* Ὁ νοῦς: Caue quicquam tanti æſtimes, vt id amici iactura velis redimere. Ita exponendum eſſe hunc locum clarum eſt: & euincit altera pars iſtius commatis: quæ eôdem cum præcedenti pertinet: quod ferè perpetuum eſt, in hoc & Solomonis prouerbiorum libro. Quare errant grauiter, qui aliter aut interpretantur aut legunt. Legunt enim doctiſſimi viri ἀδιαφόρου: quos etiam vetus interpres refellit. In eodem ſcriptore ſic legitur capite XXVII. χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον· καὶ ὁ ζητῶν πληθῦναι ἀποστρέψει ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Nos hîc quoque eandem vocem cenſemus reſtituendam: & legimus χάριν διαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον· perſpicuo & optimo ſenſu: & confirmat hanc noſtram emendationem poſterior pars commatis. vt ne dicam veteres ſic legiſſe: qui tamen *inopiam* malè verterunt. at in omnibus quas vidi editionibus eſt ἀδιαφόρου. In libris Maccabæorum extat locis aliquam multis vox διάφορα numero multitudinis, prorſus pro χρήματα: quod interpretes cùm non obſeruaſſent, mirè ſe torſerunt, &

locos

locos censuerunt emendandos, qui optimè habebant. Exemplum vnum aut alterum proferemus, libro secundo, capite primo, καὶ οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεὺς πολλὰ διάφορα ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. hoc est, πολλὰ χρήματα. capite tertio, ὥστε τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων ἀναρίθμητον εἶ(ναι). τῶν διαφ. dixit, pro τῶν χρημάτων. neque rectè hæc mutant quidam, magni meo iudicio viri: hoc vno minores, quod se maximos credunt, & omnia sibi φιλοκαινοτόμοις οὖσιν licere in literis volunt.

Οἷος ἐν τῷ μηνὶ ἡμιωβόλιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τὴν οἰκίαν.) Fortasse ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ. Est autem horum verborum, quæ esse integra præstare nolim, obscurus & in abdito latens sensus. An igitur ita exponendum? Solet cùm locatæ à se domus pensionem, (ἐνοίκιον Græci vocant) ab inquilino exigit, ita rigidus esse & acerbus exactor, vt si de integra summa absit vel semiobolus condonare id nolit, aut in proximum mensem differre eius solutionem. An referendum potius ad conuiuia veterum? Solebant illi collatis symbolis, coire apud aliquem amicorum, & in eius ædibus conuiuium agitare. Videtur ergo sordidus iste petere, vt aliquid sibi pro ędibus quas amicis commodat, soluatur. Sed cur dissimulem parum mihi de isto loco liquere? quem quidem, quoties lego, toties ad incitas redactum me sentio. Doctiores hoc vulnus sanent: ego herbam lubens meritò dabo. In membranis quæ seruantur in Palatina Bibliotheca, illustrissimi principis, scriptum est, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν οἰκίαν. optimè iudicio meo. Nam vox ἐλθὼν totius sentẽtiæ, nisi fallor, ceido est. Vult enim hominis μικρολόγου notam esse, quòd de men-

ſtrua penſione reſiduum obolum qui ſibi debeatur, tanti faciat, vt eius exigendi gratia ad debitoris ſui domum ipſe veniat. Poſſumus de vſura hoc interpretari quæ ex debita ſorte proficiſcatur. Nam certum eſt fœnus menſtruum pendi ſolitum. Sed non ipſi creditores exigebant: verùm ſeruos flagitatores mittebant, quos propterea μηνιαίους ἀπαιτητὰς vocat Baſilius. Poſſumus & de mercede conductæ domus accipere: nam & hoc certum, τὰ ἐνοίκια menſtrua die pendi ſolita: cuius rei teſtes ſunt, vt alios taceam, epigrammatarij poëtæ Græcorum. Memini tamen legere in Græcorum commentariis, ſolitos Athenienſes τοὺς μισθοὺς καὶ τὰ ἐνοίκια κατὰ πρυτανείας οὐ κατὰ μῆνα τελεῖν.

ἀριθμεῖν πόσας κύλικας ἕκαστος πέπωκε.) Martialis lib. I X. in Charidemum.

Et numeras noſtros adſtricta fronte trientes,
Tanquam de cella ſit cadus iſte tua.

Fuit olim apud Athenienſes in epulis publicis ei rei quidam præfectus, vt quoties quiſque, & quomodo biberet obſeruaret: eumque magiſtratum οἰνόπτην vocabant, vel ὀφθαλμόν. Athenæus libro decimo.

καὶ ἀπάρχεσθαι ἐλάχιστον τῇ Ἀρτ.] Mos antiquiſſimus, deos placare primitiis victus. Varro Manio, *Quocirca oportet bonum ciuem legibus parere, & deos colere, in patellam dare*, μικρὸν κρέας. Nota res eruditis.

ἔστι τις μικροῦ πριάμενος λογίζεται.) Λογίζεσθαι non eſt hîc *putare*: ſed *imputare alicui*, & *expenſum ferre*. Loquitur enim Theophraſtus de mandatario, vel negotiorum geſtore, qui amici vel mandatoris nomine

mine aliquid emerit. ita denique accipiendum, vt cum ait Aristoteles in secundo Oeconomicorum de Cleomene Alexandrino loquens, ἀποστείλας δέ τινα ἐπὶ ἀγόρασμά τι, αἰσθόμενος, ὅτι ἀξίων τετύχηκε, αὐτοῦ ἢ μέλλει ἐκλετιμημένα λογίζεσθαι. Diuus Paulus etiam ἐλλογεῖν hoc sensu solet vsurpare. Appianus καταλογίζειν.

καὶ οἰκέτου χύτραν ἢ λοπάδα κατάξαντος.] Bellè hæc cõueniunt Atheniensibus: quos in rebus ita minutis & parbi pretij mirè fuisse attentos & sollicitos, nequid sibi seruorum fraude periret, Aristophanis fabulæ testantur. Nam in Ranis ait poëta plerosq; Atheniensium statim vbi domum fuerint ingressi, nihil antiquius habere, quàm vt seruos suos magno cum clamore appellent, & ab ipsis sciscitẽtur, quid olla factum esset, quid capite mænadis quæ fortè fuerat è mensa sublata: quid paropside anno superiore empta: quid pridiano allio; quis denique de oleis degustarit. Verba poëtæ,

—νυνὶ γοῦν Ἀθη-
ναίων ἅπας τις εἰσιὼν
κέκραγε πρὸς τοὺς οἰκέτας,
ζητεῖ τε, ποῦ 'στιν ἡ χύτρα;
τίς τὴν κεφαλὴν ἀπεδήδοκε
τῆς μαινίδος; τὸ τρυβλίον
τὸ περύσινον τέθνηκέ μοι.
ποῦ τὸ σκόροδον τὸ χθεσινόν;
τίς τῆς ἐλάας παρέτραγε;

Scholiastes & Suidas aiunt esse hæc μικροπρεπείας δείγματα, indicia angusti animi. μικροπρέπειαν, accipiunt ἀντὶ μικρολογίας. Sic & alij scriptores, Hierocles, φειδὼ χρημάτων ἄκαιρος εἰς μικροπρέπειαν διa-

βάλλεται. ex quarto Nichomacheorum discas quid sit μικροπρέπεια.

ἀποβαλλούσης τρίχαλκον.] Vide Iulium Pollucem.

Pag. 33. καὶ τὰς κιβωτούς.] Capsæ erant ad condendas vestes. Clemens Alexandrinus Pædag. lib. III. ποῦ δαὶ τῶν ἐσθήτων τὰς κιβωτούς; erant autem κιβωτοὶ ligneæ, κίσται è vimine. Ab illis arcis dictus vicus Athenarum, vicus κιβωτοποιῶν, cuius meminit Plutarchus.

καὶ οὐκ ἂν ἐάσαι.] Contrarium est quod de viro magno Peticle testantur historiæ: Eum quippe legimus, vt populum sibi conciliaret suorum agrorum macerias sustulisse: quò possent omnes quibuscunque esset libitum fructus ex arboribus decerpere. quod & alios factitasse qui liberales & esse & haberi volebant, eadem historia testis. vide Plutarchum in Pericle & Cimone.

καὶ τοὺς ὅρους ἢ ἐπισκοπεῖσθαι.] Olim soliti veteres, seruos sibi parare & in villis habere, quorum munus erat custodia finium. De Græcis constat vel ex idyllio Theocriti quo Augiæ κλῆρος describitur. Latini hos seruos saltuarios appellabant. Glossarium vetus, *Saltarius* ὀρεοφύλαξ. in mendo & Græca vox & Latina cubat: lege, *Saltuarius*, ὁροφύλαξ. Vlpianus lege XII. Dig. De instructo vel instrumento legato. *Saltuarium autem Labeo quidem putat eum demum contineri, qui fructuum seruandorum gratia paratus sit: eum non, qui finium custodiendorum causa.* Saltuariorum, vt vides, duo genera: alij fines custodiebant: de quibus sensit Glossarij auctor superiore loco: alij fructus. de his accipio quod in altero Glossario scribitur κλημαοφύλαξ, *Saltuarius.*

Porrò

Porrò termini moti, siue vt erat in lege Pompilij, exarati, (quod Græcis est τὰ ὁροθέσια ὁρογλυφεῖν) quàm graue crimen fuerit, & diuina testantur iura & humana: quàm frequens, vel hic locus sit indicio.

ὑπερημερίαν πρᾶξαι.] Oratores Græci hoc solent dicere τὸν ὑπερήμερον εἰσπράττειν. & erat Athenis grauissima eorum pœna qui iudicatum non soluissent: scholiastes Aristophanis in Nebulas ait, in quadruplum solitos condemnari: aut si non haberent in ære, luisse in corpore, & à creditoribus suis in neruo & compedibus habitos. Hos Græci ἐγκαλοσκελεῖς, Latini *nexos* vocabant.

καὶ τόκον τόκου.) Satius erat hanc notam referre inter ἀπονοίας notas: grauius enim istud, quàm vt μικρολόγος censeri debeat qui id faciat. Impp. Diocletianus & Maximianus lege x x. Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur: *Improbum fœnus exercentibus & vsuras vsurarum illicitè exigentibus infamiæ macula irroganda est.* Lucullus vt refert Plutarchus inter alias leges quibus improbitatem fœneratorum per Asiam grassantium coërcuit, hanc quoque tulit, vt qui vsuras cum sorte coniunxisset, & sortes & vsuras amitteret. Fere tamen hoc iure veteres vsos legimus, vt vsura quæ exacto anno non solueretur, sorti accederet, & deinceps fœnus pareret: anatocismum Græci Latinique nuncupant.

μικρὰ τὰ κρέα κόψας παραθεῖναι.] Plinius Epistolarum libro secundo, de sordido conuiuatore loquens, *Vilia*, inquit, *& minuta ponebat conuiuis.*

ὀψωνῶν, μηδὲν πριάμενος εἰσελθεῖν.] Censen' de alio Theophrastum loqui, quàm de Euclione Plauti? quem locum vt hîc non ascribam, nihil

suaue meritum est.

Venio, ait ille, *ad macellum : rogito pisces. indicant*
Caros : agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam, cara omnia:
Atque eò fuerunt cariora, æs non erat:
Abeo illinc iratus, quoniam nihil est quî emam:
Deinde egomet mecum cogitare inter vias
Occepi, festo die si quid prodegeris,
Profesto egere liceat, nisi peperceris.

μήτε ἅλας χρωννύειν.) Nimirum aceto : Sal & acetum olim, pauperiorum cibus, vt norunt iam & lippi & tonsores. Alexis χρωματίζειν sic accepit.

Τὸ θρύμμ᾽ ἐπιπολῆς ἀρρύθμως δεδμένον
ὄξει στραίῳ χρωματίσας.

Latini, intingere. Cato, *Brassicam crudam si edas, in acetum intingito.* Persius, *Tingit olus :* & passim Cornelius Celsus. Rectè igitur χρωννύειν conuenit, si ad ἅλας tantùm referas : si ad ea quæ sequuntur, non item. Nam quis tam amens, qui ellychnium saltem intingi & madefieri nolit? cymino quoque aut origano parum conuenire videtur, quorum vsus est in condimentis, vt docet Athenæus : nec multo meliùs sequentibus vocibus· ὄλὰς, στέμματα & θυλήματα. Quare puto subesse hîc mendam, desiderarique verba aliquot. Lego, μήτε ἅλας χρωννύειν, ······· μήτε ἐλλύχνιον. in lacuna desideratur tale quid, μήτε χρᾶν τινι, vel χορηγεῖν, fortasse tamen nihil deest : sed illud χρωννύειν· ex deprauatione veræ lectionis est natum. Ita igitur legi potest, μήτε ἅλας χρᾶν τινι, μήτε ἐλλύχν. Hoc posterius vt probabilius, sumus amplexi.

μήτε ἐλλύχνιον.) Etiam ellychnia ad curam hominum

minum μικρολόγων pertinebant. Itaque in Nebulis Aristophanis lamentatur auarus ille Strepsiades,& puerum tantum non verberat, quòd ellychnia lucernæ adhibuisset crassa nimis. Alius in Vespis filium obiurgat, quòd stuppas non acu vel festuca, sed digito produxisset: καὶ τοῦτο, inquit, τοῦ λαίου σπανίζοντος. Iuuenalis, *cuius dispenso & tempero filum.*

Pag. 34. μάτε θυηλήματα.) Scribendum θυλήματα. Sunt quæ alio nomine ψαιστὰ dicuntur, hoc est, fruges ἐψαισμέναι, siue fractæ saxo, vel molitæ. Latinis *molæ*, vel *liba*. vide grammaticos. His solis antiquissimi homines deos sibi conciliabant, vt ait Ouidius in Fastis. quare cùm posterior ætas alia sumtuosiora sacrificia vsurpare cœpisset, is honos antiquitati habitus, vt non solùm adolendas victimarum partes farre conspergerent, (de quo ritu poëtę interpretes Ouidius xv. Metamorph.& Dionysius Halicar. libro v I I. aliique) sed etiam post omnia, extremo loco tandem θυλήματα tanquam offerumentum Deo gratissimum offerrent. Notat hunc ritum Porphyrius Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, lib. secundo, τοῦ δὴ ἀληλεσμένου βίου παρὰ τὸ πρόσθεν μακαρισθέντος ἀπήρξαντο τῆς ψαισθείσης τροφῆς πρῶτον εἰς πῦρ τοῖς θεοῖς. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν πρὸς τῷ τέλει τῶν θυηλῶν, τοῖς ψαισθεῖσι θυλήμασι χρώμεθα. Atque hoc propriè ἐπιθύειν posterior ætas dixit, vt docet idem auctor, quia post alia sacrificia fiebat. Sed & θυλεῖσθαι verbum est, quod significat θυλήματα offerre. Porphyrius eodem libro de pauperis Docimi oblatione loquens, ἐκ τῆς προκειμένης πήρας τῶν ἀλφίτων ὀλίγας δράκας ἐθυλήσατο. Constat autem ex historia pauperiorum sacrificia non alia ferè quàm ista fuisse.

Theophrastus apud Stobæum, Τὸν δὲ μὴ οἰκοῦντα ἐν ἄστει. θύειν τὸν ὅρκον ἐπὶ τοῦ Διὸς τοῦ ἀγοραίου· τὴν δὲ θυσίαν τῶν ἐλαττόνων ἐν θυλήμασι. Diuites verò cùm alia sacrificabant, tum etiam loco θυλημάτων thura, & alia id genus libamina in bustum aræ iaciebant. in quo illud legimus obseruatum, vt summis digitis vel thura, vel frugeos offerrent. Porphyrius, ἔφησεν, ἡ Πυθία τὸν Ἑρμιονέα κεχαρῆσθαι, θύσαντα τῶν ψαιστῶν ἐκ τοῦ πηριδίου τοῖς τρισὶ δακτύλοις. Hieronymus, epistola prima, *Non est tantum in eo seruitus, si quis duobus digitulis thura in bustum aræ iaciat, aut haustum pateræ poculo fundat merum*. propterea dicebat Lactantius de religione paganorum, *nihil in ea se videre aliud quàm ritum ad solos digitos pertinentem*. & Seneca pater negat eum cui præcisæ sint manus posse adorare: non solùm ritum hunc respiciens, sed alios qui fuêre à veteribus in re diuina facienda obseruati: de quibus fortasse aliàs. Atque hæc quia non ita vulgò nota videbantur, placuit paullo fusius exponere.

ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα, πολλά ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ.] Præclarè philosophus in quinto De republica, si quis saluam velit Rempublicam, monet cauendum, ne quicquam omnino contra leges fiat: & addit, summa in primis cautione opus esse, in eo quod paruum videtur: nam id ni fiat, paullatim & latenter irrepere rerum omnium deprauationem: vt necesse sit illam funditus tandem perire rempublicam. Sic pessundari domos locupletes paruis, sed frequentibus sumptibus. hoc enim decipi plerorumque mẽtem, dum sibi persuadent, nihil aut perpusillum eos sumptus esse nocituros, quorum sit vnusquisque

que paruus: contrarium tamen euenire: minutas enim iſtas impenſas magnum damnum tandem afferre, imò labem ac perniciem totius rei familiaris. παραλογίζεται γὰρ, inquit Ariſtoteles, ἡ διάνοια ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος, Εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντα· τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὡς οὔ. τὸ γὰρ ὅλον, καὶ τὰ πάντα, οὐ μικρὸν, σύγκειται δ' ἐκ μικρῶν. Par prudentia magni viri Demoſthenis, cuius hæc ex quarta Philippica, pulcherrimè ſuperiori Ariſtotelis loco concinunt. Ἡ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνη καὶ ῥᾳθυμία, ὥσπερ τοῖς ἰδίοις βίοις οὕτω κἀν ταῖς πόλεσιν, οὐκ ἀφ' ἑκάστου τῶν ἀμελουμένων ποιεῖν τὴν αἴσθησιν εὐθέως, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἀπαντᾷ. *Quemadmodum*, inquit, *in priuata vita, ſic etiam in Republica, deſidia & ſocordia quotidiana, non in ſingulis ſtatim, vt quidque eſt neglectum, animaduertitur: ſed in ſumma rerum tandem apparet.* Sed & grauiſſimus auctor Plutarchus in vita Cæſaris monet, nullum vllius rei initium eſſe paruum exiſtimandum, quod magnum ſtatim ſit redditura aſſiduitas, licentiam & impunitatem ex ſui contemtu nacta. Græcè melius, ὡς οὐδεμίαν ἀρχὴν πράγματος ἡγητέον μικρὰν, ἣν ταχὺ ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐνδελεχὲς, ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κωλυθῆναι λαβοῦσαν. Sic ille locus Plutarchi legi & exponi debet. Hoc eſt quod Ariſtoteles tot locis appellat, τὸ παρὰ μικρόν.

ἐλάττω τῶν μικρῶν τὰ ἱμάτια φορεῖν.) Fortaſſe, τῶν μηρῶν. *breuiores quàm vt femora penitus tegant.* Sed & μικρῶν ferri poteſt. Sic dixit Sappho, ἀνδρὸς μεγάλου πολὺ μείζων. Sic Syneſius, τῶν ὀλίγων ἐλάττονες. Sic Pauſanias, ἀνδρὸς οὐ μείζων μεγάλου. Sic Appianus, οἱ τὰ μεγέθη μείζους τῶν μεγίστων ὑπάρχοντες. Poteſt &

μετρίων legi. Sic dixit Herodotus libro I I. ἄνδρας μικρὸν μετρίων ἐλάσσονες ἀνδρῶν. Quemadmodum autem vestis breuitas est sordium argumentum, sic vestis ad talos demissa vitæ delicatæ & dissolutæ, vt apud Platonem in Alcibiade priore ἕλξις ἱματίων indicium ἁβρότητος. inde illa Plutarchi in Alcibiade, ὑβρίσματα τε καὶ θηλύτητας ἐσθήτων ἁλουργῶν ἑλκομένων δι' ἀγορᾶς. Horatius, *Cum bis ter vlnarum toga.* Apud Dionem Calenus obiicit Ciceroni, quod μέχρι σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα συρει· & Cicero ipse de Oppianico, *Facite*, inquit, *vt non solùm mores eius, & arrogantiam, sed etiam vultum atque amictum, atque illam vsque ad talos demissam purpuram recordemini.* Seneca pater libro I I. *Omnia à te vitia: quòd vnguento coma madet, tuum est: quòd laxior vsque in pedes tunica demittitur, tuum est.* Propterea breues vestes homines graues & δρασήεκοι gestabant. Horatius,

Exiguæque togæ simulet tesquore Catonem.

& de Hercule ait Theocritus:

Εἷμα τὰ δ' ἐκ ἀσκητὰ μέσας ὑπερέννυτο κνήμας.

καὶ ἐν χρῷ κειρομένους. Aristophanes Nebulis,

— ὧν ὑπὸ τῆς φειδωλίας

ἀπεκείρατ' ὐδεὶς πώποτε.

Ait poëta homines tenaces præ sordibus nunquam caput totondisse. Videntur esse contraria, strictim ad cutem vsque tonderi, & nunquam tonderi: sunt tamen eiusdem hominis, & vt loquitur Aristoteles, τῦ αὐτῦ ἤθυς, Nam qui ad viuum tonderi vult, id spectat, vt raro tonsoris opera indigeat. vitat, inquam, sumtus, non minus quàm ille alter. Ex his intelligi potest, quæ ratio sit cur apud Aristophanem philosophi modò tanquam κομῶντες irrideantur

rideantur: modò vt ἐν χρῷ κεκαρμένοι: vtrumque enim extremæ parsimoniæ est. à quibus sordibus vt se ostenderent esse alienos homines venusti & elegantes, solebant quod Theophrastus capite quinto dicebat, πλεϛάκις ἀποκείρεσθαι.

τὸ μέσον τῆς ἡμέρας ὑπολυομένυς.) Non semper veteres Græci calceati erant vt hodie nos sumus: multus enim fuit τῆς ἀνυποδησίας vsus. Spartanos quidem etiam lex Lycurgi coëgit esse discalceatos. vt refert Xenophon in eorum politia. Athenienses quoque paullo qui essent in ratione vitæ astrictiores aut seueriores, non nisi necessario tempore, ad vitandum scilicet frigus, aut itinerum asperitates, calceis vtebantur, vide Plutarchum in Phocione: & ait idem auctor in vita Lycurgi oratoris, eum ταῖς ἀναγκαίαις tantum ἡμέραις calceos induisse. Oppianus etiam in venatoris institutione, iubet eum nudis pedibus ad venationem ire.

—— γυμνοῖσι δὲ ποσσὶν ὁδεύειν
Κείνυ τοῖσιν ἴχνη μέλεται δυσδερκέα θηρῶν.

Clemens Alexandrinus Pædagog. I I I. libro I I. ἀνδρὶ δὲ καὶ μάλα ἁρμόδιον, ἀνυποδησία· πλὴν εἰ μὴ ϛρατεύοιτο· καὶ γάρ πως ἐγγὺς τὸ ὑποδεδέσθαι τῷ δεδέσθαι. id est, *Sine calceis esse viro admodum cõuenit: parũ enim à vincto differt cui pedes in calceis vincti.* Nota est & Romani Catonis ἀνυποδησία. item Neronis: vide Suetonium capite quinquagesimo primo. Martialis verò libro X I I. Cottam quendam ridet quòd excalceatus iret ad cœnam. Seneca quoque epistola L X X X V I I I. erubuisse se ait mulionem suum excalceatum non propter æstatem. Quod ait τὸ μέσον τῆς ἡμέρας, Atticum est, vt admonent veteres magistri.

magiſtri. pro κϟ τὴν μεσημβρίαν vel vt loquitur Diogenes Cynicus ὑπὸ μέσην ἡμέραν. errant enim qui aliter accipiunt. Theocritus dicere ſolet τὸ μεσαμέριον, vel τὸ μεσαμβρινόν: & Lucianus De gymnaſiis.

τὸ ἱμάτιον αὐτοῖς ἕξει πολλὴν γῆν.) Nempe κονίαν, vel potius κιμωλίαν. Hoc Liuius dixit, cretam, ſiue album in veſtimentum addere: Theophraſtus in libro De lapidibus, γῆν ἐμπάττειν εἰς τὰ ἱμάτια. Erat olim duplex cretæ vſus in officina fullonum: alia ſordes eluebantur: alia candorem nitorémque veſti parabant. Plinius, libro XXXV. cap. decimoſeptimo.

Ad caput περὶ βδελυρίας.

OY χαλεπὸν δέ ἐστι τὴν βδελυρίαν διορίσασθαι.) Negat Theophraſtus difficile eſſe definire τὴν βδελυρίαν: nec ſanè multum difficile eſt quid ille velit intelligere. Illud, puto, difficilius ſit, vocem Latinam reperire quæ Græcæ reſpondeat. Non enim ſatis mihi facit vox *obſcœnitas*: quoniam animaduertimus iocos ludóſque qui hîc recenſentur, non omnes eſſe obſcœnos, neque eâ turpitudine infectos, quæ caſtas pudicáſque aures ſolet offendere: vt erant illa quæ in Feſcenninis verſibus & Atellanis ſolebant vſurpari. Multa inquam hîc continentur, inhoneſta illa quidem, ſed ſine obſcœnitate & αἰσχρολογία: turpia tamen nihilominus & μύσους ἄξια, quod propriè ſonat vox βδελυρός. Ac notat ſcholiaſtes Ariſtophanis βδελυροὺς Athenis fuiſſe vocitatos homines infames, vt ſunt lenones, & id

& id genus : itémque τοὺς ἀνελευθέρους, hoc eſt, eos qui præ auaritia turpiſſimis ſordibus delectarentur : quod pulchrè facit ad multa quæ hic commemorantur. Nos duabus dictionibus vocem βδελυρία expreſſeramus *obſcœnitas & impuritas* : ſed viſa eſt poſtmodum vox impuritas vel ſola non malè auctoris mentem exprimere : vt quidem apud comicos frequenter ſolet vſurpari.

ἀνασυράμενος.] Componens videlicet ſe, vel ſimulans ſe componere ad κοιλιολυσίαν, vel ad meiendum : nam is olim χεζητιώντων (honos ſit auribus) & micturientium mos & geſtus. Dionyſius Halicarnaſſeus, de Philonide Tarentino loquens, ἀνασυράμενος τὴν ἀναβολὴν, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν ὡς αἴσχιστον ὀφθῆναι, τὴν οὐ λέγεσθαι πρέπουσαν ἀκαθαρσίαν κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος τοῦ πρεσβευτοῦ κατεσκέδασε. & in eadem hiſtoria alij, Galenus in exhortatione ad artes, οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχουσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι προσουροῦσι. & eſt in viris τὸ ἀνασύρασθαι, quod in ſequiore ſexu varicitus ſtare, vt apud Apuleium. At οἱ χεζητιῶντες incoxare ſe etiam dicuntur: vnde eſt coſſim χέζειν, quaſi coxim. Vide Nonium.

συρίττειν οὓς ἡδέως θεωροῦσιν οἱ λοιποί.] Exemplo ſit Theophraſtus quidam in Ariſtophanis Veſpis:

Οἱ δ' ἀνεκρότησαν, πλήν γε Θουφράστου μόνου
Οὗτος δὲ διεμύλλαινεν, ὡς δὴ δεξιός.

nam διαμυλλαίνειν à rictu oris facta vox, idem eſt ac συρίττειν : quod ſignificat ſibilo ſiue paſtoritia fiſtula, vt loquitur Cicero, aliquem proſequi : dicitur & κλώζειν, pro eodem, vt in ea contra Midiam. vide Heſychium, Harpocrationem, & Euſtathium in ὀδύσσ. δ. Id eſt, κλωσμοσυρίττειν vox elegantiſſima

apud Philonem.

ἀνακύψας ἐρυγεῖν.) Simile est quod notat Cicero in Antonio: *Cui ructare turpe esset, is vomens, frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum, & totam tribunal impleuit.*

Pag. 36. καὶ καλέσαι.) Plautus Menæchmis,
Certò hæc mulier aut insana est, aut ebria Messenio,
Hominem quæ ignotum compellet me tam familiariter.

σανδάλιον δέ που.) Malim ποῖ.

καὶ ὀψωνεῖν ἑαυτον.) Scribe ἑαυτῷ. Vide suprà.

καὶ παρακαλεῖν ἐπὶ τοῦτο.) Ridiculi causa, non seriò. Atqui hoc insulsè rudere est, non salsè ridendi occasionem præbere.

καὶ διηγεῖσθαι προστὰς πρὸς κουρεῖον.] In tonstrinis iam olim malè feriatorum hominum conciliabula celebrari solita. vnde est κουρικὴ λαλιὰ dictum παροιμιακῶς à Polybio in tertia historia. Lysias in ea contra Pancleonem, ἦλθον ἐπὶ τὸ κουρεῖον τὸ παρὰ τοὺς Ἑρμᾶς, ἵνα οἱ Δεκελεῖς προσφοιτῶσι· Idem alibi, ἕκαστος ὑμῶν εἴθισαι προσφοιτᾶν, ὁ μὲν πρὸς μυροπώλιον· οἱ δὲ, πρὸς κουρεῖον. Damnat hunc morem sanctissimus vir Clemens Alexandrinus, III. libro Pædago. Μὴ τοίνυν, ait, μηδὲ οἱ ἄνδρες ἐπὶ τῶν κουρείων καὶ καπηλείων διατρίβοντες ἀδολεσχούντων στωμυλλόμενοι. Theophrastus verò noster vt erat ingenio perurbano, tonstrinas appellitabat abstemia conuiuia, siue ἄοινα συμπόσια, διὰ τὴν λαλιὰν τῶν προσκαθιζόντων. testis Plutarchus. Adiicit auctor ἢ μυροπώλιον, quia vt tonstrinæ, ita & myropolia otiosis hominibus referta solebant esse. Sic Demosthenes in Aristogitonem, οὐδὲ προσφοιτᾷ πρός τι τῶν ἐν τῇ πόλει κουρείων

ἢ μυροπω

ἢ μυροπωλίων, & paſsim.

καὶ οἰνοπωλῶν, κεκραμένον τὸν οἶνον.] Fraus pridem *Miſcere aquas vino*: apud Tertullianum ex propheta Iſaia. Hoc nomine malè audiebant Athenæ. Alexis comicus in Aſoto, facetè qui id facerent excuſat: negans ſui compédij illos habere rationem: ſed ſanitatis ementium, vt ne poſsint mero potato morbi cauſſam contrahere. Locus ſuauiſsimus eſt; quem ideo placuit apponere,

A. Κομψόν γε τοῦτ᾽ ἔστιν παρ᾽ ἡμῖν ὦ Σόλων
Ἐν ταῖς Ἀθήναις, δεξιῶς θ᾽ εὑρημένον.
Σ. Τὸ ποῖον; A. ἐν τοῖς συμποσίοις ἵν᾽ οὐ πίνετε
Ἄκρατον· οὐ γὰρ ῥᾴδιον· πωλοῦσι γὰρ
Ἐν ταῖς ἀμάξαις εὐθέως κεκραμένον.
Οὐχ ἵνα τι κερδαίνωσι· τῶν δὲ ὠνουμένων
Προνοούμενοι, τοῦ τὰς κεφαλὰς ὑγιεῖς ἔχειν.

Sed in venditione vini triplicem fere fraudem cauponum notant veteres: quod illud diluant, mangonizent, & falſa menſura vendant. Lucianus, οἱ φιλόσοφοι ἀποδίδονται τὰ μαθήματα ὥσπερ οἱ κάπηλοι κερασάμενοί γε οἱ πολλοὶ, καὶ δολώσαντες καὶ κακομετροῦντες.

καὶ ἐπὶ θέαν ἠνίκ.) Corruptiſſimum locum minima mutatione, ſic emendandum cenſemus: καὶ ἐπὶ θέαν ἠνίκα ἂν δέῃ πορεύεσθαι ἐκ τῶν τοὺς υἱεῖς· ἠνίκα δὲ προῖκα ἀφιᾶσιν οἱ θ. Imperiti homines cùm non poſſent legere illa ἐκ τῶν pepererunt nobis iſtud ἀπιών, quod huc nulla ratione quadrare poteſt. Iam ſupra diximus lucar Athenis pendi ſolitum ab iis qui locum in theatro habere vellent. cuius moris auctorem grammatici faciunt Periclem, quem aiunt primum feciſſe τοὺς τόπους ὠνητούς. Propterea viritim accipiebant de ærario certam pecuniam, vt haberent

rent etiam pauperes vnde possent sumtum illum facere, & locum sibi ad spectandum emere, quod θέαν ἀγοράζειν vocabant. Inde tam multa apud oratores Atticos, Demosthenem maximè, de pecunia theatro destinata. Hanc mercedem ei dabant qui hîc vocatur θεατρώνης, apud Aristophanem θεατροπώλης: non sunt enim vt prima fronte possint videri hæ duæ voces inter se relatæ, sed de eodem, etsi diuersa ratione, dicuntur. Θεατρῶναι sunt, redemtores theatrorum, qui facienda & extruenda subita theatra conducebāt: constat enim veteres Athenienses spectasse ἀπὸ τῶν ἰκρίων. Iidem mox in extructo theatro sedes siue foros spectaturientibus vendebant, vnde dicti θεατροπῶλαι, οἱ θέαν ἀπομισθοῦντες, inquit Pollux. Demosthenes cum à quo sedes erat emenda, architectum appellat in ea pro Corona, & eius interpres vetus persæpe, propter eam quam exposuimus rationem. Duobus autem obolis spectabant Athenienses. Demosthenes pro Corona, ἀλλ' ἐν τοῖν δυοῖν ὀβολοῖν ἐθεώρουν ἄν: vbi mirè turbat Græcus interpres, non rarò nimis quàm impeditus dicam, an imperitus? Aristophanes Vespis,

Ἐγὼ δὲ τεθεώρηκα πώποτ' οὐδαμοῦ,

Πρὶν ἐς Πάρον. καὶ ταῦτα δύ' ὀβολὼ φέρων.

Scholiastes: Ικρίοις θεωροῦντες, τοὺς δύο ὀβολοὺς παρεῖχον. Reperio tamen vnam aliquando drachmam dari solitam. Hesychius Δραχμὴ χαλαζῶσα· ἐπὶ Διοφάντου τὸ θεωρητικὸν ἐγένετο δραχμή. Vide primam Olynthiacam, & ibi Vlpianum. Porrò videntur hi theatrorum redemtores sub finem spectaculorum facile quemuis vel gratis soliti esse admittere: id enim Theophrastus isto loco manifestò innuit,

τὸ

τὸ μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἐφόδιον.] Qui publicè legati aliquò proficiſcebantur, accipiebant ex ærario legatiuum. Marcellinus in Hermogenem, Νόμος τὸν πρεσβευτὴν λαβόντα παρὰ τοῦ ταμίου τὰ ἐφόδια ἄχρι τῶν τριάκοντα ἡμερῶν ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν πρεσβείαν. Legatiui modus fuit, duæ in ſingulos legationis dies drachmæ: quod etſi paruum videatur ad noſtra tempora ſi referas: illis tamen temporibus magnum fuit. Indicio eſt Ariſtophanis iſte locus Acharnenſibus,

Ἐπέμψαθ' ἡμᾶς ὡς βασιλέα τὸν μέγαν,
Μισθὸν φέροντας δύο δραχμὰς τῆς ἡμέρας
Ἐπ' Εὐθυμένους ἄρχοντος. Δι. οἴμοι τῶν δραχμῶν.

Romanorum veterum non diuerſa fuit frugalitas, qui Tyberio Graccho rem agenti publicam extra vrbem, ſumtum diurnum aſſignarunt nouem obolorum: auctor Plutarchus. Hanc autem pecuniam, non tantùm ἐφόδιον, vt hîc & apud Demoſthenem, ſed etiam πορεῖον vocabant. Auctor Etymologici, Πορεῖον, τὸ διδόμενον τοῖς πρεσβευταῖς περὶ τοῦ πορευθῆναι εἰς τὴν πρεσβείαν ὥσπερ ἐφόδιον. Porro exemplum ſimilis βδελυρίας in Piſone exagitat M. Tullius.

τῷ ἀκολούθῳ ἐπιθεῖναι μ. φορτίον.] Intelligit ſtragulam veſtem, & alia inſtrumenta viæ, quæ olim moris fuit iter facientibus ſecum deferre. cuius rei paſſim exempla ſunt in veterum monumentis. Has ſarcinas quæ στρωματόδεσμα Græcis vocantur, Senecæ, ſagma, vnus aliquis validus ſeruus ἀναφόρῳ ſine ærumnulis religatas gerebat. vnus, inquam: plurium enim opera in eam rem vti mollis & delicati nimis habebatur. quare Æſchines Demoſtheni vitio vertit, quòd cum legatum ſequerentur duo ſer-

ui cum duabus ſarcinis : *συνηκολούθουν δὲ*, inquit, *αὐτῷ ἄνθρωποι δύο στρωματόδεσμα φέροντες.* videbatur enim hominis eſſe nimis mollis & effœminati tot rebus ad corporis cultum pertinentibus ſeruos onerare. Atque hoc ipſum in Romanis notat Seneca primo Naturalium quæſtionum. *Adeo*, ait, *omnia indiſcreta ſunt peruerſiſſimis artibus, vt quicquid mundus muliebris vocabatur, ſarcinæ viriles ſint : minus dico : etiam militares.* & Suetonius aliquot locis. Hunc ſeruum vocat Theophraſtus *ἀκόλουθον*, & ita Xenophon in tertio Commentariorum extremo, & alij. & ſanè *ἀκόλουθος* erat, quia onuſtus herum ſuum ſequebatur. Sciendum tamen propriè *ἀκολούθους* dici pueros qui viros nobiles & honoratos, honoris cauſſa ſequebantur. Heſychius, *Ἀκόλουθος, ὁ νεώτερος παῖς. θεράπων δὲ ὁ περὶ τὸ σῶμα.* Atque huiuſmodi elegantes pueros plures habere Athenis inuidioſum fuit: ac ne legibus quidem permiſſum, vt teſtatur Vlpianus in eam Demoſthenis contra Midiam. Melius hoc ſanè & caſtius Athenienſes quàm Romani : quorum nota eſt licentia effrenata, in alendis ornandiſque pædagogiis: de quibus non repeto quæ ſunt à doctis hominibus obſeruata. Eapropter ſcribit Tatianus, Romanos ſolere *παίδων ἀγέλας, ὥσπερ ἵππων φορβάδας συναγείρειν.* Similis querela Clementis de ſui temporis hominibus, *οἰνοχόων τε ὅμιλος ἀσκεῖται παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ μειρακίων ὡραίων ἀγέλαι, καθάπερ θρεμμάτων παρ᾽ ὧν ἀμέλγονται τὸ κάλλος.*

μεῖζον φορτίον ἢ δύναιτο φέρειν.] Quoniam plures ſeruos ſecum ducere ad ſarcinas portandas, & magni ſumptus res erat, & præterea inuidiæ obnoxia, vt mo

vt modò dicebamus: propterea ſæpe eueniebat vt vnus ille qui duceretur, pondere iniquo onerare-tur· quod genus iniquitatis, ita frequenter vſurpabatur ab Athenienſibus ætate Ariſtophanis, vt comici eorum temporum, non aliud argumentum ſæpius in ſuis fabulis tractarint. In omnibus enim illorum comœdiis erat ſemper miſellus aliquis ſeruus, qui onere preſſus clamaret Θλίβομαι, vel Πιέζομαι. eam ob cauſam Ariſtophanes æquales ſuos comicos tanquam inſubidos, ineptos, & eadem ſemper chorda oberrantes caſtigat, cum in Ranis, tum in parabaſi illa elegantiſſima, quæ eſt in Pace: & tamen idem ipſe poëta Paſiam ſimiliter querentem inducit in Ranis. vide initium eius fabulæ.

ἐλάχιστα ἐπιτήδεια τῶν ἱκανῶν.] Notabis ἐλάχιστα pro ἐλάττω. Ariſtoteles tertio Topico. μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει τοῦ ἐπιπέδου. τὸ δὲ ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς· γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. & hîc μάλιστα pro μᾶλλον. Idem libro De ſenſu & ſenſili, χειρίστην ἔχομεν τῶν ἄλλων ζώων τὴν αἴσθησιν ταύτην. χειρίστην dixit pro χείρω. Quare nihil opus emendationo, quod quibuſdam videbatur.

σαπρόν γε τὸ ἔλαιον ἐπρίω.] Σαπρὸν oleum eſt, τὸ πεπαλαιωμένον, vetuſtate corruptum, ac rancidum, & cuius odorem nequeas perferre, vt ait Horatius. Græcis σαθρὸν propriè. Putre oleum dicere noluimus: qui præſertim didiciſſemus ab Ariſtotele τὰ λιπαρὰ magnam partem eſſe ἄσηπτα. Atticis autem σαπρὸν & νέον, ſiue νεαλὲς ſæpe opponuntur: vbi ineptiſſimè σαπρὸν *putre* reddideris, vt eſt à veteribus Græcis grammaticis obſeruatum. Sic σαπρὸν εἶναι

interpretantur grammatici veteres, τὸν πρὸς τῷ τέλει ὑλώδη.

καὶ τῶν διελκομένων χαλκῶν.] χαλκοῦς accipe pro quibusuis parui pretij nummulis: quales Athenis fuêre & χαλκοῖ, quos *æratos obolos*, Plautus dixit: & κόλλυβοι & σίλαι, & κραπάταλλοι, quorum omnium mentio in comœdiis. Tales apud Romanos lupini, & plumbei illi nummi, de quibus apud Plautum & Martialem. Rarò autem Athenienses æreos nūmos cuderunt. vide Aristophanem Concionantibus, & eius scholia: necnon Athenæum libro xv. vbi de Dionysio, cui cognomen χαλκοῦς.

δεινὸς ἀπαιτῆσαι τὸ μέρος.) Ἀπαιτεῖν positum & hîc, & paullo antè pro μεταιτεῖν: id enim propriè μεταιτεῖν est. Aristophanes, Ἀτὰρ ἂν εἴσω τις φέρῃ, τούτων μεταιτεῖ τὸ μέρος. sic apud Demosthenem. Vel ἀπαιτεῖν accipe pro vehementius petere, & quasi flagitare: ab inuito denique per vim quodammodo extorquere tanquam debitum. Αἰτεῖν est poscere quod gratiæ apponatur acceptum. ἀπαιτεῖν, repetere quod sibi debeatur. Andocides orator, Τοῦτο ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε, αἰτῶ· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπαιτῶ.

κοινὸν εἶναι φάσκων τὸν Ἑρμῆν.) Olim apud Græcos cùm duobus simul ambulantibus alter in via aliquid inuenerat, statim alter Κοινὸς Ἑρμῆς aiebat: partem rei inuentæ his verbis sibi vindicans. Hesychius, Κοινὸς Ἑρμῆς, παροιμία ἐπὶ τῶν κοινῇ τι διελκόντων. Romani non multò aliter. Seneca epistola centesima & vigesima, *Quoties aliquid inueni, non expecto donec dicas, In commune: ipse mihi dico.* Lucianus in Votis vtriusque formulæ meminit: Κοινὸς Ἑρμῆς φασὶ, καὶ, Ἐς μέσον κατάθου φέρων τὸν πλοῦτον.

Affinis

Affinis huic alia parœmia Græcorum, Σῦκον ἐφ' Ἑρμῆ, de qua Hesychius, & Eustathius in Odysseam η. Notum est quid sit Ἕρμαιον. Plato Charmide, Ἕρμαιον, ἔφη, ὦ Σώκρατες, γεγονὸς ἂν εἴη ἡ τῆς κεφαλῆς ἀσθένεια τῷ νεανίσκῳ, εἰ ἀναγκασθήσεται, &c. *In lucro, inquit, ponere debebit puer hic capitis morbum, si futurum est, vt per occasionem sanandi capitis, etiam mens sanetur.* Interpres nouus etiam hîc clara luce cæcutiit. Sic etiam dicunt ἕρμαιον ποιεῖσθαί τι.

τὰ ῥ δὴ τοιοῦτος φειδ.) Lego, πρὸς ῥ δὴ τῷ τοιούτῳ, φίδ. vel τῷ τε δὴ τοιούτῳ, ἐ φειδ. hoc est: Eiusmodi homini, cùm hæc conueniunt quæ diximus, tum illa quæ sequuntur. sic infra, capite περὶ δυσχερείας.

φειδωνίῳ μέτρῳ τὸν πυνδάκα ἐκκεκρουμένῳ μετρεῖν.] Mirificam lectionem. An verò quisquam ita parum iudicio valet, vt putet moribus eius qui hîc describitur, hoc est, sordidissimi hominis & auaritia perditi, conuenire, vt suis famulis diaria metiatur mensurâ, non dicam quæ pertusa sit, & perpluat: sed quæ fundo omnino careat? id enim ista lectio egregia præ se fert. Cur non eadem opera credat aliquis aquam se cribro haurire posse, aut Danaidum πίθῳ continere? Sed res ipsa loquitur, nihil inquinatius ista lectione, nihil infrunitius esse posse. quod non esse ab interpretibus animaduersum, rem tam absurdam, tam ineptam, mirarer si quisquam esset qui non miraretur. Emendatio verò in promptu. Lege ἐγκεκρουσμένα, vel εἰσκεκρουμένα, aut εἰσκεκρουσμένα. nihil enim refert. Sensus ex versione apparet: nititur hæc emendatio nostra, certissimis & γεωμετρικωτάταις rationibus. Est autem defœda quæ istis verbis notatur auaritia. Non desunt hodiéque qui

ſimili artificio vtantur, dum vel oleum vel vinum, vel alia vendunt, quæ menſura aut ſtannea aut ferrea menſurari ſolent. Id genus menſurarum videtur Theophraſtus φειδώνια μέτρα nuncupare: cùm enim ex varia materia cōfici menſuræ ſoleant, non omnis profectò huius fraudis eſt capax: ſed illa demum quæ malleo tractari, flecti, ſubigíque potis eſt. Talem igitur menſuram intelligit hoc loco Theophraſtus, & Phidoniam appellat, cum vulgo Athenienſium ſine dubio. quanquam eius appellationis hodie rationem explicare non poſſumus. Nam etſi & Strabo noſter & veteres grammatici Φειδωνίων μέτρων mentionem faciunt: nihil tamen extare memini, quod hunc mihi locum ſatis explanet: niſi quis putet φειδώνιον μέτρον hîc dici menſuram illam, ſiue ἐλαιηρὸν ἀγγεῖον quod Athenis vocabatur φείδων, auctore Polluce. mihi quidem id non placet. Hoc igitur mittamus: illud teneamus, ſic eſſe vt emendaui legendum. Pherecrates Λήροις, Λαβοῦσα μετὰ τῆς χοίνικος τὸν πυνδακα εἰσέκρουσε. Non dubium ad eandem fraudem pertinere hunc Pherecratis locum. Iuuenalis,

Seruorum ventres modio caſtigat iniquo.

Similis Saluiani querela libro tertio. *Seruis*, inquit, *etiam ſi ſtipendia vſitata præſtentur, conſuetudini hæc magis quàm ſufficientiæ ſatisfaciunt: & ita implent canonem, quod non explent ſatietatem.* Εἰσκεκρουμένα ἀγγεῖα, aut ἐγκεκρουμένα Ciceroni dicuntur vaſa colliſa. fit enim colliſione ἡ εἴσκρουσις. ſic vocat Hippocrates ἐσπεφλασμένον & ἐμπεφλασμένον ὀστέον, quod ſit incuſſum, & ex colliſione intro ceſſerit. Aliud eſt ἀποκρούεσθαι: quod de vaſis dicitur per colliſionem fractis

ctis, aut quibus vel labrum vel anſa vel emblema fuerit excuſſum. Ariſtophanes Acharnenſibus,

—— ἀλλὰ μοι δὸς ἓν μόνον

Κολυλίσκιον, τὸ χεῖλος ἀποκεκρουσμένον.

Scholiaſtes exponit, ἀποκεκλασμένον. Legimus in hoc verſu comici κολυλίσκιον, non vt vulgò κυλίσκιον, ſecuti auctoritatem Athenæi & Euſtathij. In Athenæi codicibus ἀποκεκομμένον malè legitur hodie ex gloſſa, pro ἀποκεκρουσμένον. Locus eſt libro vndecimo.

σφόδρα ἀποψῶν.) Oppidò quàm bellè conueniunt hæc ſuperioribus. Eſt enim σφόδρα ἀποψᾶν, hoſtorio cumulum diruere, & demere ſtudiosè, quod menſuræ ſupereſt. Sic accipit Heſychius in ἀπομάκτρας. & apud Pollucem libro quarto τὰ οὐ καταψημένα μέτρα, quibus non eſt dirutus radio cumulus. In vetere Gloſſario ſic ſcriptum extat, ψηκτὸς μόδιος, Raſus. Lego ψηστὸς: eſt enim à ψάω. Dicitur & ἀπομάττειν: vnde apud Lucianum in Πλοίῳ chœnix ἀπομεμαγμένη: & apud Syracuſanum poëtam, Οὐκ ἀλέγω μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς· quem locum ne pluribus nunc exponam non ſolū librorum, ſed & otij inopia facit. raptim enim iſta, & in itinere ſcribebamus. Inde ἀπόμακτρα, ſiue ἀπόμακτρον radius. quod & ἀπόψηστον, & ῥόχανον dixerunt. Reperio & ἀποψήστιον in veteri Gloſſario inter interpretationes vocis ruplus, ſiue replus. de quo aliâs. Contrarium τοῦ ἀποψᾶν eſt κορυσσεῖν. Gloſſarium, κορυστος μόδιος cumulatus. doctè ſanè. Heſychius Κορυστὸν, ἐπίμεστον. minus rectè ibi vulgò, κορυτόν. Idem grammaticus κορύσσειν paullò ante exponit αὔξειν, amplificare, cumulare. quæ interpretatio conuenit huic loco ſimu-

dari in Pythionicis. βίον κορυατέμθυ ὀρθοβόλοισι μηχαναῖς. Opponitur etiam τῷ σφόδρα ἀποφὰν verbum βλύζειν, quod grato debitori quadrat, qui nõ eadem tantùm, sed cumulatiore etiam mensura quod accepit vult reddere. D.Lucas capite sexto, μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν.cuius loci singularis mihi semper & admirabilis visa est elegantia. Obseruauimus etiam apud poëtas affinem huic vocem, βλάττειν pro implere aliquid largiter: propriè tamen est mouere, concutere, idem quod βλύζειν. Leonidas poëta epigrammatarius in Anacreontem, Πρέσβυν Ἀνακρείοντα χύδαν σεσαλαγμένον οἴνῳ Θάεο. *En inquit, Anacreontem vino ita obrutum atque impletum, vt etiam redundet & diffluat.* Hesychius, Σαλάξαι, καταβλύσαι, κινῆσαι, perperam enim in vulgatis codicibus,καταβλῆσαι. Macedonius libro sexto Græcorum epigrammatum,

Κισσοκόμα Βρομίῳ σάτυρον σεσαλαγμένον οἴνῳ
Ἀμπελοεργὸς ἀνὴρ ἄνθετο Λυναγόρας.

ὑποπέμψασθαι φίλου ἐπιλαβὼν ἀποδόσθαι.] Videntur hîc voculæ quædam deesse, quas sine libris supplere non erat opis nostræ: ac ne officij quidem fortaisse erat: diuinationis enim res est, non eruditionis,aut ingenij.Capiat igitur,qui volet,per me quidem coronam, & incipiat hîc ariolari: nos Oedipi non sumus. Fuit cùm legebamus ὑπεγγυόν τε παρὰ φίλου τὶ λαβὼν, ἀποδόσθαι. vt hîc notetur duplex βδελυρία istius. Altera, quod mutuò dans aliquid amico suo, pignus ab eo accipit: altera quod id ipsum pignus mox vendit, sicut facere solent difficiles & inhumani creditores, si debitum sua die

non

non fuerit ſolutum. Næ qui hunc locum primi deprauarunt, digni fuerunt, quibus pro hac noxia multæ prægnates infligerentur plagæ, cum hoc ſuperdicto, Μὴ κακούργει τὰ τῶν Μουσῶν.

ἔλαττον τέτρασι δραχμαῖς ἀποδιδόναι.] Apud Latinum comicum Dordalus leno in Perſa ſexaginta minas ſoluturus, duos nummos retinet: vt ille quidem ait, pro crumena: re autem vera, ea cauſa erat quam hîc Theophraſtus notat. Propterea ait Toxilus,

Sine quæſo quando leno 'ſt, nihil mirum facit.

καὶ φράτορας ἑστιῶν.] Quemadmodum apud Romanos fuêre dies curiæ, vt Cicero vocat, hoc eſt, curialium conuiuia: ita etiã apud Athenienſes: fuitq; hoc χορηγίας vnum genus, è quamplurimis quæ in ea Republica fuerunt. Vide Harpocrationem in voce Ἑστιάτωρ, & Demoſthenis orationem contra Midiam, & eius interpretes multis locis. Moris etiam fuit vt ſeptima decimáue die poſtquam aliquis infans erat natus, celebrarentur eius nominalia, & conuiuio exciperentur curiales: quò putet fortaſſe aliquis hæc pertinere, propter verba ſequentia. verùmtamen poſſit & ad priorem morem commodè referri.

ἡμίση τῶν ῥαφανίδων ἀπογράφεσθαι.] Iam protulimus ex Ariſtophanis Ranis, Τίς τὴν κεφαλὴν ἀπεδήδοκε τῆς μαινίδος; item ποῦ τὸ σκόροδον τὸ χθεσινόν; τίς τῆς ἐλάας παρέτραγε; vide ad ſuperius caput. Plautus Perſa,

Nam id demum lepidum eſt, triparcos homines vetulos, auidos, aridos
Bene admordere, qui ſalinum ſeruo obſignant cum ſale.

Iuuenalis verò elegantiſſimè de ſordido homine loquens, ſatyra decimaquarta.

Ipſe quoque eſuriens; neque enim omnia ſuſtinet vnquam
Mucida cærulei panis conſumere fruſta:
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembris: nec non differre in tempora cœnæ
Alterius conchem, æſtiui cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique ſiluro,
Filáque ſectiui numerata includere porri.

Lucianus de quodam è cœna domum reuerſo; ἀριθμεῖ παραλαβὼν τὰ κρέα, ὁπόσα τοῦ παιδὶ κατόπιν ἑστῶτι παραδεδώκει, καὶ ἐπισημηνάμενος ἐπιμελῶς, τὸ ἀπ' ἐκείνου καθεύδει.

Ad caput περὶ ἀκαιρίας.

Ἡ Μὲν οὖν ἀκαιρεία.] Appellat Theophraſtus ἀκαιρείαν, vitium ei virtuti oppoſitum, quæ εὐκαιρεία vocatur, & ita à Platone definitur. Εὐκαιρεία χρόνου ἐπίταξις, ἐν ᾧ χρὴ παθεῖν ἢ ποιῆσαι: cui definitioni ſimillima eſt ἡ τοῦ καιροῦ apud eundem. Καιρὸς eſt, inquit, ἐν ᾧ ἕκαστον ἐπιτήδειον παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Stoici non εὐκαιρείαν, ſed εὐταξίαν, vt auctor eſt in Officiorum libris M. Tullius, hanc virtutem appellabant: ipſe Tullius, *ordinem rerum, & temporum opportunitatem*, vel vno nomine *modeſtiam*. modeſtiæ enim nomine complectitur ille tam μετριότητα, quàm εὐταξίαν. duplicem namque facit modeſtiam: alteram in qua modus ſpectatur: ea eſt μετριότης: alteram, in qua ordinis conſeruatio: ea eſt, vt diximus, Stoicorum εὐταξία.

εὐταξία. neque dubium eſt Ciceronem duabus dictionibus fuiſſe vſurum, ſi potuiſſet, hoc eſt, ſi tuliſſet Latini ſermonis paupertas. Modeſtiam hanc, ſiue εὐταξίαν definiri ait ille à Stoicis, vt ſit, *ſcientia earum rerum quæ aguntur aut dicuntur ſuo loco collocandarum*. rectè ſanè & eleganter. Andronicus noſter, ſic: Εὐταξία, ἐμπειρία καταχωρισμοῦ πράξεως. ἢ, ἔχουσα τοὺς καταχωρισμοὺς πράξεων. Non potuit rotundius vis Græcorum verborum exprimi, quàm vt fecit Cicero. Adiicit Andronicus & aliam definitionem, ἡ περὶ τὰς πράξεις ἔχουσα τὸ βέβαιον. alludit horſum Tullius, *Talis eſt igitur* (ait) *ordo actionum adhibendus, vt quemadmodum in oratione conſtanti, ſic in vita omnia ſint apta inter ſe & conuenientia*. Τὴν ἀκαιρίαν idem auctor *inſcientiam temporum* elegantiſſimè vertit. *Importunitatem* verò caue dixeris. In ſchida manu exarata reperi hanc ἀκαιρίας definitionem: Ἀκαιρία ἐστὶ λεῖψις καιροῦ κατ᾽ ἐπιτυχίαν προθυμίας, τοῦ ζητουμένου.

ἔστιν ἐπίταξις.)] Nihil mutandum. Attici ἐπιτυγχάνειν pro ἐντυγχάνειν vſurpant. vt Plato ſexto Legum. ergo etiam ἐπίταξις pro ἔνταξις.

καὶ δίκην ὠφληκότα ἐγγύης.] Hoc veteres Latini dixiſſent, *Eum qui ſponſionem exactus fuerit*. Plautus, *Quas ſpõſiones pronuper tu exactus es*. Cicero: qui quod pro alio ſpopondiſſet, coactus fuerit dependere. At καλεῖν αὐτὸν ἀναδέχεσθαι eſt *ſponſum vocare*. Horatius, *Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta*. Notum quid ſit ἀναδέχεσθαι. inde ἀνάδοχος. Gloſſariũ *Pras*, ἔγγυος ἀνάδοχος. alibi, *Vades*, ἔγγυοι, ἀνάδοχοι.

δεινὸς δὲ καὶ προσάγειν ὠνητήν.) Mos fuit Athenis, vt qui vellent aliquid vendere certorum hominum

num opera vterentur ad reperiendum emtorem. Eos homines Dinarchus & Isæus, ait Pollux, προπράτορας vocarunt: Aristophanes προπώλας: Plato προπωλοῦντας. Hodie quoque multū illis mercatores vtūtur: vocanturq; vulgo Italico, vt opinor, vel Hispanico nomine *cursitatores*. De iis accipiēdus est iste locus: itemq; hic Platonis in duodecimo De legibus, vbi de fideiussoribus disputans, Εγγυητὴς μὲν δὴ, inquit, καὶ ὁ προπωλῶν ὅτιοῦν τοῦ μὴ ἐνδίκως πωλοῦντος, ἢ καὶ μηδαμῶς ἀξιόχρεω. ὑπόδικος δ᾽ ἔστω, ὡς ὁ προπωλῶν, καθάπερ ὁ ἀποδόμενος. *Fideiussor esto qui rem alienam vendit, eius qui non iure vendat, aut qui non sit futurus auctor idoneus. Tenetor ergo euictionem præstare, tam is qui rem alienam vendit, quàm is cuius res est.* Statuit philosophus, vt ὁ προπράτωρ qui aliquid emendi cuipiam auctor fuerit, habeatur pro fideiussore: adeo vt si res emta fuerit ab emtore euicta, (vtpote quòd venditor parum bona fide eam possideret) liceat emtori cum proxeneta & parario in iudicio experiri, non secus ac cum eo cuius res esse tum dicebatur cum væniret. Hæc mens Platonis. Romæ quoque vt Vlpianus docet, venditores aliquando fideiussorem interponebant. quem, ait ille, vulgò auctorem secundum vocabant. Glossarium, *Secundus auctor*, βεβαιωτής. Sic etiam per intercessorem æs alienum faciebant, vt indicat Seneca epistola cxx. & libro II. De beneficiis. meminit & libro III. vide epistolam Alciphronis: quæ incipit Μέγα ὦ, *&c.* & apud I C. de proxeneticis libro L. Pandectarum.

ἀνίστασθαι ἐξ ἀρχῆς διδάσκων.] Sic capite sequenti, οἷς, ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστάς. sumtum à more qui in concione

cione & curia seruabatur: nam qui verba facturi erant, surgebant.

καὶ θύοντας καὶ ἀναλίσκοντας ἥκων.) Lege ὡς θύοντας. hoc est, πρὸς θύ. Iam ἀναλίσκειν, non est simpliciter sumtus facere, vt putarunt interpretes: sed comedere atque epulari. Sic enim accipi illam vocem, vel ex vno Athenæo notius esse potest, quàm vt moneri quisquam debeat. Sic & δαπανᾶν vsurpant. Xiphilinus de Vitellio, τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα. idem in verbo *consumere* est apud Latinos.

τόμον ἀπαιτήσων.) Ne hîc quidem τὸ ἀπαιτεῖν vsitatam significationem retinet, quæ est, reposcere rem suam: sed ἀπὸ ita accipi debet, vt in ἀπελπίζειν apud Euangelistam: vtque in ἀπεσθίειν, & aliis accipi debere fusè docet Athenæus. Notum est autem conuiuia rem sacram solita olim comitari: aut si conuiuium celebrare nollent, è victima partes ad amicos mittebant. Theocritus Bucoliastis, καὶ τὺ δ' ὅ θύσας ταῖς Νύμφαις, Μόρσωνι καλὸν κρέας αὐτίκα πέμψον. Plautus Milite,

Sacrificant? dant inde partem maiorem mihi quàm sibi.

καὶ παρὼν διαίτη συγκρούειν.] Intempestiua commemoratione iustorum alterius partis: quorum commemorandorum non id est tempus, sed id potius, quando apud iudicem res agitatur. Ibi enim stricto iuri, hic æquitati locus est. Peccatur igitur ab isto inscitia temporis. Hoc moneo, quia poterant hæc videri ad ἀπειροκαλίαν, de qua capite sequenti, referenda.

καὶ ὀρχησάμενος, ἄψ.) Omnino ὀρχησόμενος legendum.

gendum. Vt ait Cicero, ſaltatio, comes erat extrema conuiuij tempeſtiui: cum enim erant bene ſaturi, ac bene poti, tum ad ſaltandum animum appellebant. Supra nota erat ἀπονοίας, ſiccum, necdum madidum, ſaltare. Dion Chryſoſtomus in oratione ad Alexandrinos: Τοὺς μὲν ἄλλους ἀνθρώπους ἡ μέθη πρὸς ᾠδὴν τρέπει καὶ ὄρχησιν· παρ' ἡμῖν δὲ τοὐναντίον ἐστίν. ἡ γὰρ ᾠδὴ μέθην ἐμποιεῖ καὶ ὄρχησιν. De ſaltandi ſtudio antiquorum, Athenæus, Lucianus, Macrobius, alij.

Ad caput περὶ περιεργίας.

AMέλει περιεργία δόξειεν ἂν εἶναι.] Parum videtur vitium iſtud à blanditia de qua dictum ſupra differre: differt tamen. Blando enim homini, vt eum nobis definiit Theophraſtus, ſcopus eſt propoſitus delectare omnes, nemini moleſtus eſſe, in ſermonibus quotidianis omnium offenſionem vitare. Hoc ſi aſſequitur homo blandus, habet ille tota quod mente petebat, éſtque eius voto abundè ſatisfactum. At is quem περίεργον Theophraſtus hîc vocat, magis ad naturā adulatoris accedit: habet ſanè hoc cum illo commune, quod cum officioſus admodum videri cupiat, ineptam tamen eius rationem init. fine etiam ac ſcopo parum ſæpe diſtant: vterque enim alîus gratiam cupit, non virtutis amore, ſed quia ſic ſuis rationibus conducere exiſtimat. Omnino paruo interuallo ſeparantur hæc tria, adulatio, blanditia, & περιεργία. quæ eſt officium ab eo profectum in quo non eſt affectio ſed affectatio, vt cum Tertulliano dicā. Hanc

poſſis

poſſis cum Cicerone, *fictum officium*, & *ſimulatam* vel *ineptam ſedulitatem* dicere: poſſis & *ambitionem*, Latiniſſimè. *Officium ſuperuacuum* dicere cum interpretibus non placuit. nam τὸ περὶ in hac voce non tam quod ſuperuacaneum eſt & non neceſſarium notat, quàm id quod abundans eſt nimis & affluens & exſuperans, ſicut in alia voce rectè explicat A. Gellius. *Curioſum officium* potius dixerim: vt loquitur Tertullianus etſi in alia re.

ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστάς, ἃ μὴ δυνήσεται.] Accidere multis ſolet vt rogati aliquid, cui præſtando pares ſe non eſſe probè ſciant, nihilominus tamen id in ſe recipiant, & operam ſuam prolixè polliceantur. ſic miſeri in laqueos ipſi ſe induunt, vnde mox extricare ſe ſaluo pudore cum cupiant, nequeant. Ejus rei duplex cauſa eſſe ſolet: vel quòd pudet multos imbecillitatem virium ſuarum, & pauperiem ſuam denudare: vel quòd ita nati ſunt, vt denegare quicquam rogati non ſuſtineant, impediente illos pudore quodam ſubruſtico, & planè inepto, quem δυσωπίαν vocant Græci: de quo legat decori & honeſti ſtudioſa iuuentus pulcherrimum Plutarchi commentarium: reperiet multa quæ ad περίεργον hunc pertineant. Hi ſunt de quibus Seneca, *Multos*, inquit, *liberales facit frontis imbecillitas.* Neque aliena hinc illa Charini apud Terentium querela:

— id genus eſt, ait, *hominum peſſumum*
In denegando modo queis pudor eſt paululum:
Poſt vbi iam tempus eſt promiſſa perfici,
Tum coacti neceſſariò ſe aperiunt, & timent,
Et tamen res cogit eos denegare.

ἔν τινι

ἔν τινι σὰς ἐλεγχθῆναι.] Sensum, puto, expressimus: verba autem valde sunt deprauata. Arbitror autem locum esse mutilum: ideóque non ἐξ ἀφαιρέσεως, sed προσαναστροφῇ potius curandum. Ita igitur expleo, ἔν τινι σὰς, δεικνύειν ὡς οὐχ οἷόντε ἐλεγχθῆναι. Si quis malit referre ad eum cui nulla probatio satisfacit, neque acquiescit iis quæ omnes esse vera fatentur, ita erit legendum, ἔν τινι σὰς, δεικνύειν ὡς οἷόντε ἐλεγχθῆναι. Molesti autem esse solent qui in re clara hærent: & à Latinis nodum in scirpo quærere dicuntur. Lucilius. *Nodum in scirpo insanè facere vulgus.* Terentius.

At mihi vnus scrupulus etiam restat, qui me male habet. P. *dignus es.*

Cum tua religione odium: nodum in scirpo quæris. Cicer. Æbutium cui personam hominis περιέργου imponit, appellat *cognitorem viduarum, defensorem nimium litigiosum concitum ad rixas.*

καὶ διεγείρειν τοὺς μαχομένους.] Non damno hanc lectionem. optimè enim conuenit homini ineptè officioso. Tales autem multi passim reperiuntur, qui contendentes amicos rixantésque suis acclamationibus ἰὴ, ἰὴ παῖον, accendant potius quàm vt eos diremtum eant, quod erat veri amici officium. Sed nec, διείργειν, quod aliquando in mentem mihi venerat, penitus damno: vt nimirum intelligamus ineptum istum hominem cum aliquos videt inter se certantes, siue id verbis fiat, siue armis, (vtroque enim modo verbum μάχεσθαι accipi potest) temerè se in eorum contentiones immiscere: quasi pacificaturus illos sit: cui tamen præstando auctor non sit futurus idoneus. Διείργειν ergo erit certãtes inter

se diri-

ſe dirimere : quomodo accepit Plato in nono De legibus.

μὴ δύνασθαι φρεῖν ἢ πορεύεσθαι.]Scribe οἱ, vel ἢ. paſſim ita peccatur. Cùm ait Theophraſtus *μὴ δύνασθαι φρεῖν*, ſcitè & venuſtè exprimit *ἀγωνίαν* æſtúmque hominis in biuio hærentis. Oppianus poëta doctiſſimus Ἀλιευτικῶν libro tertio,

—— *εἴκελος ἀνδρὶ*
κείνῳ ὃς ἐν τριόδοισι πολυτρίπτοισι κυρήσας
ἕστη ἐφορμαίνων· κραδίη δέ οἱ ἄλλοτε λαιὴν,
ἄλλοτε δεξιτερὴν ἐπιβάλλεται εἰς ὁδὸν ἐλθεῖν.
Πεπταίνει δ᾽ ἑκάτερθε· νόος δέ οἱ ἠΰτε κῦμα
Εἱλεῖται, μάλα δ᾽ ὀψὲ μιῆς ὠρέξατο βουλῆς.

πότε μέλλει ἀφαιρ.) Non tulit rex Antigonus *περιεργίαν* iſtiuſmodi, ne in filio quidem : à quo cùm eſſet aliquando interrogatus : Quando ſumus caſtra moturi ? reſpondens ille, Quid, inquit, vereris ne tubæ ſonum vnus omnium non audias ? Cæterùm videntur duces Athenienſium ſcripto ſoliti ſignificare, quid opus facto, ſuis centurionibus & tribunis. Vide Suidam in *πινάκιον*.

τῷ πατρὶ εἰπεῖν.) Non quò matrem deferre aut accuſare apud patrem velit : ſed vt patrem admoneat tempus eſſe vt cubitum eat, ne ſit matri iam cubanti imò iam dormire incipienti, longior expectatio moleſta. *Δωμάτιον* eſt *κοιτὼν*, thalamus ſiue cubiculum, vbi erant lecti cubiculares diuerſi à tricliniaribus. Plato I I I. De republica, de Ioue loquens libidine inflammato, *καὶ οὕτως ἐκπλαγέντα ἰδόντα τὴν Ἥραν, ὥστε μηδ᾽ εἰς τὸ δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ᾽ αὐτοῦ βουλόμενον χαμαὶ ξυγγίνεσθαι.* Ex iſto loco Platonis apparet quare dicatur vxor maritum

expectare ἐν τῷ δωματίῳ: & quanta sit filij περιεργία ista curare, & matri suæ pene dixerim lenocinari. Cæterum vocem δωμάτιον id significare quod diximus, cum sit indubitati iuris: (Hesychius disertè alicubi explicat κοιτὼν) obseruauimus tamen doctissimos viros sæpe hac illius notione non obseruata, grauiter peccare. vertêre enim passim *domus*, aut nescio quid aliud, contra auctoris sui mentem. Exempla reperies in Plutarchi Catone, in eiusdem Cimone, item Alexandro, Cæsare, Catone Vticensi, Demetrio, Antonio, & aliis locis apud eundem magnum scriptorem: vbi fere semper offendunt interpretes: quod in rudiorum iuuenum gratiam, non in doctorum hominum contumeliam dictum sit.

ὅπως μὴ δώσει οἶνον τῷ καλλωπιζομένῳ.) Placet quod docti viri excogitarunt, μαλακιζομένῳ. videamus tamen num minore mutatione in integrum vulgata lectio queat restitui. Quid enim si ita scribamus? ὅπως μή τῳ δώσει οἶνον, καλλωπιζόμενος, καὶ φήσας βούλ. Τῳ est, *alicui*, nempe ægroto: quem planius illa mox designant, τὸν κακῶς ἔχοντα. at καλλωπιζόμενος est, *ineptè se illi venditans.* nam quia solus ex omnibus domesticis & amicis ægroti voluntati morem gerit, hoc iste suum in illũ studium ostentat & venditat: homo præposterus, qui id sibi gratiæ apponi velit quod iusta reprehensione dignum sit. Ita posse accipi verbum καλλωπίζεσθαι, docti non negabunt. sic apud Plutarchum in Antonio, ἐγκαλλωπίζεσθαι τοῖς αἰσχροῖς. *ostentare tanquam pulchra, quæ sint turpia.* Omnino istam vocem mordicus retinendam censeo: vel propter effatum Coi senis, qui

qui in lib.Περὶ ἰητροῦ verè & elegáter, ζητεῖται ὁ νοσέων: inquit, οὐ καλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον. Verùm de hoc loco Theophraſti amplius cogitemus. At illud ἀνεγεῖραι quod ſtatim ſequitur, nõ eſt *hortari* aut *inducere*, vt docti homines putant: ſed quod Hippocrates μετεωρίζειν dicere ſolet, hoc eſt ægrotum in lecto iacentẽ attollere, & ita componere, vt poſſit commodè bibere.

καὶ γυναικὸς τελευτησάσης.) an τῆς ἰδίας? an τῆς τοῦ πλησίον ἢ φίλου? vtroque enim modo poſſis accipere. Quanta fuerit veterum περιεργία & ambitio in titulis cipporum, res ipſa indicat. Plato verò vt huic ambitioni ſtultæ, vt vocat Tertullianus: *humanæ*, vt Plinius, obuiam iret, legem hanc inter cæteras ferebat, Ne cui liceret tumulo cuiuſquam longiorem quatuor verſibus heroïcis titulum inſcribere. libro XII. De legibus.

ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις ὀμώμοκε.] O hominem non ſolum περίεργον, ſed planè vacui capitis, & vt ait Pindarus λευκῶν φρενῶν! Vult hîc iuriiurando quod adigitur fidem aſtruere, & ait ſæpius iuraſſe ſe: non poterat melius probare quanto haberet neglectui iuriſiurandi religionem: quæ quidem in non iurando, aut quã rariſſimè iurãdo maxime ſita eſt. vix eſt enim, vt qui ſæpe iuret, non interdũ peieret. Quare optimo ſanè cõſilio Theophraſtus ſupra inter hominis perditi, profligatiq; notas hanc cũ primis numerabat, quod facilè & leues ob cauſas iuraret. Scite & eleganter Hierocles, Σέβου, inquit, τὸν ὅρκον, τῷ μὴ προχείρως αὐτῷ κατακεχρῆσθαι, ἵν ἐθισθῇς εὐορκεῖν, ἐκ τοῦ μὴ ἐθίζεσθαι ὀμνύναι. Exemplũ huius ſtultitiæ in his verſibus lepidiſſimi Menandri,

Γλυκέρα τί κλαίεις; ὀμνύω σοι τὸν Δία
Καὶ τὴν Ἀθηνᾶν φιλτάτη, ὀμωμοκὼς
Καὶ πρότερον ἤδη πολλάκις.

Ad caput περὶ ἀναισθησίας.

ΕΣτὶ δὲ καὶ ἡ ἀναισθησία.) Eſt hoc vitium τῆς δυσνοίας, neque ad mores propriè refertur: opponitur enim ei virtuti δυσνοητική, quam Græci ἀγχίνοιαν, Latini, puto, *ſolertiam* appellant. quemadmodum autem ſtupiditatem definit Theophraſtus *tarditatem mentis*, ſiue *animi*: ſic Platoni in Charmide definitur ἀγχίνοια ὀξύτης τις τῆς ψυχῆς: de eadem habes apud Ariſtotelem, & in VI. Nicomacheorum, & in priore Poſteriorum, & alibi: ſed nolo prætermittere eiuſdem definitionem quæ eſt in libello Andronici, Ἀγχίνοιά, inquit, ἐστιν ἕξις ἐξ ὑπογύου τὸ καθῆκον εὑρετικὴ, καὶ κατασοχαζομένη τοῦ δέοντος. quæ prorſus huic loco eſt accommodata. Suetonius in Claudio ſtuporem, de quo noſter, μετεωρίαν καὶ ἀβλεψίαν elegantiſſimè vocauit. Vulgo qui eſſent eiuſmodi audiebant ἄσπλαγχνοι. Galenus libro III. De dogmate Hippocratis & Platonis, οὓς ἂν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ σπλάγχνοις βελτιθῶσιν, ἀσπλάγχνους ὀνομάζουσιν. idem ſcribit & alibi. In ſacris litteris & libris patrum ἄσπλαγχνος idem eſt atq; ἐλεήμων. Eſt vero ſingulare ἀναισθησίας exemplum in eo qui aſino vehens, cum plureis duceret, vnum ſibi furto periiſſe quiritabatur, illum nempe cui inſidebat. Eſt in ore vulgi fabula: Sed vt rem geſtam narrat Galenus in libris De vſu partium.

καὶ

καὶ ταύτην εἰσιέναι μέλλων.] Dicitur εἰσιέναι τὴν δίκην, is qui admittitur ad cauſſam apud iudicem dicendam, ſiue coniiciendam, vt veteres loquebantur. Dicunt autem vtroque modo: & ὁ φεύγων, ſiue ὁ διώκων μέλλει εἰσιέναι τὴν δίκην ἢ γραφὴν: & ἡ δίκη μέλλει εἰσιέναι: ſic enim orator cum in ea Κατὰ Μειδίου: tum in πρὸς Φορμίωνα.

καὶ ἐπὶ θάκου ἀνιστάμενος.] Lego ἀπὸ θάκου. Si nihil aut deeſt, aut corruptum hîc eſt, ſenſus erit huiuſmodi. Solet iſte ſtupidus ac ſtolidus, cum nocte tota ſe cibis ſupra modum onerauerit, poſteaquam in theatrum venit, vino ſomnoque ſepultus iacere: vix vt tandem euigilet, vt ſerò domum ſuam reuenire inſtituat, quo quidem in itinere ſæpe accidat vt aberrans à foribus ſuis, & incautiùs ad vicini ædes accedens, à mutis cuſtodibus qui ad veſtibulum excubias agunt, mordeatur. Optimè autem concinit hoc ei quod modò dicebat, ſolitum τὸν ἀναίσθητον, in theatro dormientem ſolum relinqui. Θᾶκος eſt theatrum, aut alius locus in quo ſederi vulgô ad ſpectandum ſolet: θᾶκοι enim ſunt ſedes & ſubſellia theatrorum. Latini vt notat Liuius *foros* appellabant. itémque *ſpectacula*, cùm ipſe Liuius tum alij: meliùs Græci θεωρεῖα: vide Heſychium in ἰκρίον. Atticum autem eſt, locum vbi multæ ſeſſiones & θᾶκοι ſint, appellare θᾶκον. Scholiaſtes Ariſtophanis in Nebulas, Θᾶκος καλεῖται ὁ τόπος Ἀττικῶς ἔνθα πολλοὶ συνέρχονται σκεψόμενοι. Sic alia loca vocabant Athenienſes ab iis rebus quæ ibi multæ erant aut multum. Sic exempli cauſa ἔλαιον vocabant vbi venale proſtabat oleum. Menander, ἀπαιτήσω σε πρὸς τοὔλαιον. μύρον myropolium. vt in

Ariſtophanis Equitibus, τὰ μειράκια, τὰ ἐν τῷ μύρῳ καθήμενα. πεσσοὺς, τὸ κυβεῖον, vbi calculis vel talis ludi ſolet: qui locus Ciceroni *ludus talarius*, *Augusto apud Suetonium, forum aleatorium* dicitur. Euripides Medea,

Ἤκουσά του λέγοντος οὐ δοκῶν κλύειν
Πεσσοὺς προσελθὼν ἔνθα δὴ παλαίτεροι,
Θάσσουσι.

Scholiaſtes. Ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς τόποις ὠνόμαζον τοὺς τόπους. πεσσοὺς γὰρ νῦν καλεῖ τοὺς τόπους τῶν κυβευτῶν, ὡς ὄψον καὶ μύρα ἔνθα ταῦτα συνήθως ἐστίν. Pollux quoque notat dixiſſe poëtas comicos εἰς τὸν οἶνον, εἰς τοὔψον, εἰς τοὔλαιον, εἰς τὰς χύτρας, εἰς τὰ σκόροδα. & id genus alia. Ita debes accipere in hoc Alexidis loco apud Athenæum,

Τοῖς ἰχθυοπώλαις ἐστὶν ἐψηφισμένον
Ὥς φασι, χαλκῆν Καλλιμέδοντος εἰκόνα
Στῆσαι Παναθηναίοισιν ἐν τοῖς ἰχθύσι.

falluntur enim ibi interpretes, dum non animaduertunt dictum eſſe ἐν τοῖς ἰχθύσι. pro in foro piſcario, qui locus Plutarcho in Hyperide ἰχθυόπωλις ἀγορὰ nominatur: ſicut eidem in Timoleonte ἀγορὰ ὀψόπωλις dicitur quæ Atticè ὄψον. Sic etiam accipiendum apud Ariſtotelem, in nono de hiſtoria animalium, capite XLIII. vbi teredinem ait eſſe λίχνον ζῷον, & ſolitam aduolare πρὸς τὰ μαγειρεῖα καὶ τοὺς ἰχθύας. hoc eſt, τὰ ἰχθυοπωλεῖα: ſicut dixit Theophraſtus capite VI. ἐφοδεύειν τὰ μαγειρεῖα, καὶ τὰ ἰχθυοπωλεῖα.

καὶ μὴ δυνάσθαι εὑρεῖν.) Notanda iſta verba: quibus indicat ſe de eo intelligere qui non ſolùm quærat quod ſit à ſe reconditum & certo loco poſitum:

ſed

ſed qui omnino nequeat reperire. quod ſanè ſtuporis alicuius eſſe indicium fatendum eſt. Nam alioquin ſcimus hoc multis vſuuenire, interdum etiam iis qui ſint οὔτε φυῆς ἐπιδεέες οὔτε νόοιο, vt quod alicubi collocarint, ſtatim inuenire non poſſint. Quanquam quid hoc mirum, ſi etiam liberorum, aut amicorum aut ſeruorum noſtrorum nomina, quando vocare illos volumus, in mentem nobis non veniunt, ſed in primoribus labris hærẽt? Imò auſim dicere vix quenquam eſſe cui non aliquando vſuuenerit quod ille apud Plautum ait:

Iſtuc, inquit, *fieri ſolet*,

Quod in manu teneas atque oculo videas, id deſideres.

Et ſanè aliud eſt ἄγνοια, aliud ἀπροσεξία. *Interdum*, inquit Seneca, *ſcimus aliquid, ſed non attendimus.* Idem, epiſtola LXXII. *Quibuſdam euenit, vt quædam ſcire ſe neſciant, quemadmodum quærimus ſæpe eos quibuſcum ſtamus.* Proprerea dicebat Cyrus apud Xenophontem καλὸν εἶναι ἐν οἰκίᾳ ἐπιτήδευμα εὐθημοσύνην. Non diſſimile eſt illud de quo quærit in Problematis Alexander, διὰ τί εἰς τόπον τινὰ ἀπιόντες ἀναγκαίως, καταλαβόντες αὐτὸν διαβαίνομεν. Vide locum.

ἵνα παραγίνωνται.) Nempe vt funeri operam det, ſicut mos erat olim venire ad amicorum defunctorum πρόθεσιν. vnde eſt apud Iſocratem, παραγίνεσθαι ἐπὶ τὸ κῆδος: apud Demoſthenem, παρεῖναι τῇ προθέσει τοῦ τετελευτηκότος. Ea πρόθεσις trium fere dierum erat: etſi lege Solonis vnus illi dies tantũ præfinitus. poſtea ſequebatur ἐκφορά: efferebantur autem mortui ante ſolis ortum. verùm de his aliàs fortaſſe pluribus.

δακρύσας, εἰπεῖν, Ἀγαθῇ τύχῃ.) Contrarium oportuit, *Nollem factum*, aut *Molestè fero.* Ineptè igitur iste formulam vsurpat cuius vsus in re læta potius, vt cum ducenda vxor, aut aliud quid suscipitur. Nam tum solebant dicere Ἀγαθῇ τύχῃ, hoc est, *Quod bene vertat*, vel *Quod sit felix & faustum*, aut *Felix hoc*, vel denique *Bonum factum*. & apud Ciceronem ad Atticum libro VII. *Bene eueniat*, planè est Ἀγαθῇ τύχῃ, & quod dicit Persius, *hoc bene sit:* non Ἔσαι μὲν δὴ quod affert Bosius ex Aristotelis testamento. id enim aliam vim habet. Dicebant etiam δὴ πάθωμεν, cum aliquid facere instituebant, vt apud Lucianum qui è portu soluũt. Moris etiam fuit veteribus, quicquid aggrederentur, Dei nomen inuocare, & veluti bonæ scæuæ gratia dicere inter initia Θεὸς Θεός. Annotant Hesychius & Eustathius ex veteribus criticis ad Ἰλιάδ. ῥαψ. β. Porrò stuporis nõ dissimilis exempla habes in Suetonij Claudio capite XXXIX.

μάρτυρας παραλαβεῖν.] Tanquam videlicet flagitatum debitas pecunias iret: solebant enim illi testes secum adducere, vt si debitores inficias irent, aut caluerent, vt est in XII. præsto esset quem possent antestari, & qui eum vnde petebatur, vocaret in ius, quod κλητεύειν dicebant Athenienses. vide Nebulas Aristophanis. Vel imitatur stultè eorum morem qui debitas pecunias soluunt: nam illi solebant ambitiosè multos bonæ suæ fidei testes adducere. Demosthenes eleganter in ea contra Phormionẽ, ἴστε δήπου, inquit, πάντες, ὅτι δανείζονται μὲν μετ᾽ ὀλίγων μαρτύρων. ὅταν δ᾽ ἀποδιδῶσι, πολλοὺς παρίσταντο μάρτυρας ἵνα ἐπιεικεῖς δοκῶσιν εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια.

καὶ

καὶ τροχάζειν.) Veteres & ſe & liberos ſuos curſu ſtudioſè exercebant:vocabant autem τρόχον,tam genus hoc exercitationis (cuius varias ſpecies habes apud Platonem De legibus lib. VIII) quàm locum ipſum. Ariſtophanes,

Βαδίζει μοι τὸ μειράκιον ἀπὸ τρόχων. Euripides Medea Ἀλλ' οἵδε παῖδες ἐκ τρόχων πεπαυμένοι Στείχουσι. Vocabāt & δρόμον:qua de voce plura alio loco ad lucem auctorum,faciente Deo.

καὶ εἰς κόπους ἐμβάλλειν.) Delendum cenſeo τὸ καὶ ante εἰς κ. Intelligendum eſt excedere iſtum in hac parte, neque modum ſeruare. Eſt enim legitimus modus & omnis exercitationis finis, laſſitudo: inquit Seneca, epiſtola LXXXIIII. Clemens Alexandrinus, ὡς πόνους σιτίων ἡγεῖσθαι ἄριστον, οὕτως τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον πονεῖν, καὶ κάκιστον, καὶ κοπῶδες, καὶ νοσοποιόν. Κόπον accipe, non laſſitudinem, ſed fatigationem, & incommoda quæ nimiam laſſitudinem conſequi ſolent, quæ à medicis explicantur. Hæc notare volui: nam alioquin laude dignum potius quàm reprehenſione iſtius iſtud ſtudium. Seneca De diuina prouidentia, *Non vides quantò aliter patres, aliter matres indulgeant? Illi exercitari iubent liberos ad ſtudia obeunda maturè: feriatis quoque diebus non patiuntur eſſe otioſos: & ſudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt.* Cauenda ſane in educandis pueris laſſitudo corporis: quæ vt ait idem alibi, conſumit quicquid in nobis eſt mite placidúmque, & acria concitat. quin eadem iuuenes reddit ſegniores: quam ob cauſſam ait Varro illos qui catulos educant, non pati eos defatigari.

καὶ ἐν ἀγρῷ.) Cur iſta adiiciuntur? An legendum

ἐν ὕχρᾳ. Nam vt ait Xenophon, τὰ ἑφθὰ πάντα μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστου ἐστάλασαι. Nihil pronuntio.

αὖθις φακῆν ἕψων.) Lego αὐτός. Nam etiam in hoc est stultitiæ argumentum, quod ipse ollam curat. Sic refert Plutarchus subsannatum fuisse Antagoram poëtam à rege Antigono, quum rex illum vidisset γόγγρον ἕψοντα, καὶ αὐτὸν τὴν λοπάδα σείοντα.

ἡδύγε τῶν ἄστρων νομίζει.) Conclamatus locus, nisi meliores libri proferantur. nam quæ ab interpretibus afferuntur ad curationem huius desperantis vlceris, planè sunt omnia, quod ille ait, *gerræ germanæ, atque ædepol lire lire.*

κατὰ τὰς ἱερὰς πύλας.) Appellat ἱερὰς πύλας portam Sacram Athenarum, cuius meminit Plutarchus in Sylla, vbi ἱερὰν πύλην vocat. sed vsitatum est Græcis qui puriùs locuti sunt, vt portarum nomina numero multitudinis efferant, vt πύλαι Μελιτείδες eiusdem vrbis, & aliæ sexcentis locis apud veteres scriptores: idque Homerico ζήλῳ & imitatione, si veterum criticorum stamus sententia. Eustathius: Πληθυντικῶς τὰς πύλας, καὶ οὐχὶ ἑκάστην ἑνικῶς πολλοὶ γράφουσι τῶν παλαιῶν, παρασημειούμενοι ὡς οὐδέποτε πύλην λέγει ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ πύλας. Latini aliter vt notum est: quare non rectè *Sacras portas*, vulgò hîc vertunt. An autem certa aliqua fuit porta Athenis, per quam efferrentur mortui? Olim enim mortuos in plerisque ciuitatibus sepelire in vrbe fas non fuit. Romæ quidem disertè legibus XII. vetitum: quod ex Solonis axibus puto translatum. Fuit etiam Athenis in nomophylacio ianua vna quam χαρώνειον θύραν vocabant, qua educebantur ad supplicium, qui capitis essent condemnati: vide Pollucem,

Pollucem, & Græcos parœmiographos. Teſtatur etiam Plutarchus, in aliis vrbibus Græciæ, portam quandam ſceleratam fuiſſe qua ſontes, (nam extra pomœria, in reos animaduertere moris erat) τὴν ἐπὶ θανάτῳ ducerentur: ipſe πύλας ἀποφράδας vocat. Hinc eſt apud Plautum prouerbium, *Extra portam ire*, in Milite. Seneca pater, Controuerſiarum libro primo, *Dicendum eſt in puellam vehementer, non ſordidè nec obſcœnè. Sordidè Baſilius qui dixit: Extra portam iſtam virginem.* Reſpondet illis Græcorum, ἐς Μακαρίαν, & ἐς κόρακας. & ei quod eſt apud Tertullianum, *Malum foras.*

προὸς τοῦτον εἰπεῖν, ὅσοι ἐμοὶ καὶ σοὶ γνώριμοι.) Non eſt is horum verborum ſenſus quem putant interpretes: Non enim optat efferri è ſuis familiaribus, aut eius quem alloquitur, mortuos: quod non eſſet ſtuporis nota, ſed neſcio cuius immanitatis. Enimuero peccatum idem hîc, quod ſuprà in Ἀγαθῇ τύχῃ. Lingua enim tardam hominis mentem præcurrit. Cum igitur prouerbialis eſſet locutio de iis quorum copiam magnam indicare volebant, Tot eſſe quot ſint in orco mortui: ſtupidus iſte poſtquã audiit magnum eſſe mortuorum numerum, optat tantam ſibi copiam, non mortuorum quidem, non: ſed aliùs cuiuſuis rei bonæ: puta, nummorum, vel modiorum tritici, aut neſcio cuius: imò ipſe quoque, qui eſt eius ſtupor, quid dicat aut optet, non ſatis ſcit. Apud Plautum in Pænulo Agoraſtocles adoleſcens, inſanorum more loqui incipiens, ſimile quid ait, *Non hercle*, inquit, *mercam quantum Acherunte eſt mortuorum; neque quantum aqua eſt in mari, neque nubes omnes quantum ſunt.*

Ad

Ad caput περὶ αὐθαδείας.

Ἡ Δὲ αὐθάδεια.) Pertinet hoc quoque vitium ad τὰς ὁμιλίας, vt capite secundo annotauimus. Sunt enim quidam ita odiosè sibi placentes, tantúmque sibi tribuentes, &,(quod fere coniunctum est) ita alios præ se despicientes, vt difficile sit admodum cum iis versari: fere enim omnibus contradicere solent, & suam mordicus in omni re sententiam tueri. Grauitatis scilicet nescio cuius opinionem & famam aucupantur: neque sciunt grauitatem morum eam demum probandam, quæ comitate & hilaritate frontis iuncta, condîta & temperata fuerit. Hoc genus homines philosophus in Nicomacheis δυσκόλους & δυσέριδας semper vocat: vbi elegantissimè incudi eos comparat, quæ cedere nescia malleum semper repercutit. Ait enim istos πρὸς πάντα ἀντιτείνειν, τοῦ λυπεῖν οὐδ᾽ ὁ,τιοῦν φροντίζοντας. Virtutem autem huic vitio oppositam in Nicomacheis quidem φιλίαν semper vocat: nouo quodam modo φιλίαν vsurpans, vt ipse explicat: intelligi autem voluit eo vocabulo, morum facilitatem, & grauitatem decenti conditam lenitate. At in Magnis & Eudemiis σεμνότητα virtutem illam nuncupabat: sicut etiam facit Demosthenes in Erotico, vbi ait multos ἐπὶ σεμνότητος αὐθάδεις fuisse habitos. Paullo aliter Plutarchus, qui Dionem ait Dionysio minori fuisse inuisum propter σεμνότητα, quam tyrãni adulatores ὑπεροψίαν vocabant: & παῤῥησίαν, quam isti αὐθάδειαν nuncupabant. Aristoteli verò id verbi videtur postea displicuisse

cuisse: non enim de nihilo est, quod in accuratissimo opere mutauit, & φιλίαν dixit, voce præsertim ambigua, vt iam diximus. Sic etiam in iisdem libris maluit δυσκόλους & δυσέριδας dicere quàm αὐθάδεις, vt in Magnis & Eudemiis. in Magnis verò etiam notationem nominis adiecerat: τοὔνομα, inquit, ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τρόπου κεῖσθαι. ὁ γὰρ αὐθάδης, αὐτοάδης τίς ἐστιν, ἀπὸ αὐτὸς τοῦ αὑτῷ ἀρέσκειν. Latini hoc vitiũ, modò *superbiam* modo *arrogantiam*, modò *proteruitatem*, modò *peruicaciam*, siue *pertinaciam*, sæpe *ferocitatem*, interdum *truculentiam* nominant. Hominibus autem αὐθάδεσιν opponuntur homines *benigni & mansueti*, quos auctor ad Herennium *commodos* & *sui cognoscentes* vocat: quod planè contrarium est τῇ αὐθαδείᾳ, cui Plato tribuit τὸ ἄγριον καὶ ἀπηνὲς (inde est ἀπήνεια in descriptione Theophrastea) in x I I. De legib. in I x. autem De republica, τὸ ὀφεῶδες & τὸ λεοντῶδες: vbi αὐθάδειαν etiam δυσκολίαν vocat, sicut de Aristotele antè annotauimus. Idem Plato in Politico pulchrè τὸν αὐθάδη describit, ἀμαθῆ appellans; &, qui nihil probet nisi quod sibi fuerit visum: quique nunquam quenquam in consilium aut aduocet, aut admittat. Ac videtur Terentius eum locum Platonis in animo habuisse, cum faceret illa Mitionem dicere:

Homine imperito nunquam quicquam iniustius:
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

Euripides quoque Medea similiter,

Οὐδ᾽ ἀστὸν, ait, ᾔνεσ᾽ ὅστις αὐθάδης γεγὼς,
Πικρὸς πολίταις ἐστὶν ἀμαθίας ὕπο.

Non multum diuersa est natura illius quem Græci ἰδιογνώμονα, vel αὐτογνώμονα dicunt, Cicero in Verrem

rem, *sui iuris & sententiæ.*

Ὑπερηφανίας ἐστὶν, οἷος ἐρωτηθείς. *Superbum est*, ait Cicero, *non respondere, si habeas quod liqueat*. Proprium sane est hominibus grauitatis opinionem inepte affectantibus, vt sint ἀπροσήγοροι. De His Iuuenalis,

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi.

Πράγματά μή μοι πάρεχε.) Hoc passim in ore hominibus superbis & reliquos fastidientibus. Plautus Truculento,

Quid hic vos agitis? PH. *Ne me appella.*
ST. *Nimium sæuis.* PH. *Sic sine.*
Potin' es vt molesta ne sies?

In Mostellaria Phaniscus de insolentia conseruorum conquerens, *vbi*, ait, *aduorsum vt eant, vocantur hero, Non eo, Molestus ne sis.* & iterum scena sequenti, & alibi. Quid quod in Casina formulam hanc ipsam Græculorum arrogantium vsurpauit poëta ingeniosissimus? Ibi Stalino herus & Olympio seruus, sed qui dominum suum nequissime θρυπτόμενος ludos faceret, ita loquuntur,

OL. *Ab odio es.* ST. *Mane vero quanquam fastidis.* OL. *Hei hei fœtet*
Tuus mihi sermo. ST. *quæ res? Etiamne astas?*
OL. *Enimuero.*
Πράγματά μοι παρέχεις.

ἀλλ' ἐρωτᾷν, τί δείπνει;) Non potuit suas merces magis laudare. Sic Parmeno apud Terentium,

— quid tu ais Gnatho?
Nunquid habes quod contemnas? quid tu autem
Thraso? Tacent: satis laudant.

vbi τὸ *habes*, est, δείπνεις, vt etiam Donatus explicat.

καὶ τοῖς τιμῶσι καὶ πέμπουσιν εἰς τὰς ἑορτάς.) Apparet ſubeſſe vlcus. Interpretes verò quos quidem vidi parum dignè hinc ſe expediunt. Scilicet τιμᾶν, *ſtipem colligere* eſt. φεῦ τῆς ἀϕυότητος! ſed ad rem. Notat auctor in homine αὐθάδει contemtum diuini numinis, & religionis omnis: Ita enim ferè comparatum videas vt qui erga homines ſuperbi ſint, etiam erga Deum inſoleſcant, eumque colere parum curent: quod etiam Theophraſtus in extremo capite alia nota indicat. Fuit autem olim diuini cultus pars, deorum feſtis ſolennibus intereſſe, & ea concelebrare. Quare, qui religioſiores erant, ij non feſta tãtùm vrbis in qua habitabant, religioſè obſeruabant: ſed ad alia quoque aliarum vrbium feſta ſolennia cum muneribus accurrebant, vt etiam Platonis Leges docent. Atque hoc, etſi ſine magnis ſumtibus fieri non poterat, non tamen ea res illos deterrebat: ſed cum Plautino Pleuſide ſibi perſuadebant, *Quod in diuinis rebus ſumas, ſapienti lucro eſt.* Contrà verò iſte factum eorum ridet: & quòd illi propterea boni aliquid à diis ſperent, id quoque ſceleratus ſceleratè ridet, & negat eſſe tanti: *Magno*, inquiens, *vobis id bonum, ſi modo vllum vnquam futurum eſt, conſtabit.* Sic autem lego, καὶ τοῖς τὸ θεῖον τιμῶσι, καὶ π. Aut me omnia fallunt, aut rem acu tetigimus, & quod Græci aiũt, αὐτὸν κέκρουκα τὸν βατῆρα τῆς θύρας. Pietatis apud Græcos præcipua cenſebantur argumenta, ſi ſacra patria diligenter colerent, & dona ad aliarum vrbium deos mitterent. Vide Iſocratem in Areopagitica: vbi verbum πέμπειν ſic accipi debet vt hoc loco.

ἐὰν ἂν

ὐκ ἂν ζῴοις διδόμενα.] Sententia quam ex his verbis elicimus par & ſimilis eſt illi, quam hoſtis humani generis pronuntiat Iobi capite primo, cõmate I X. hoc tantum intereſt,quòd hîc diuini numinis in homines religioſos benignitas extenuatur : ibi ſancti viri Iobi,pietas in Deum. argumentum quidem geminum planè eſt.

καὶ οὐκ ἔχων συγγνώμην.) Seneca De beneficiis, libro V I. *Quid eſt iniquius homine, qui eum odit,à quo in turba calcatus , aut reſperſus , aut quò nollet impulſus eſt ?*

φίλῳ δὲ ἔρανον κελεύσαντι εἰσενεγκεῖν. Adeon' interpretes alias res egiſſe cum hunc pulcherrimum libellum verterent, vt vocem ἔρανον ſemper de ſymbolis conuiuarum acciperent? Atqui,contra quàm illi putant nuſquam ita Theophraſtum hac voce in hoc ὑπομνηματίῳ eſſe vſum affirmamus. vbi quoties dictio ἔρανος occurrit,ſemper referri debet ad pulcherrimum & verè pium Græcorum morem pauperes amicos ſubleuandi. Fuit enim apud illos moribus receptum , vt cum aduerſam fortunam paſſus eſſet aliquis , amicorum atque ſodalium facultatibus ſubleuaretur : accipiebat enim ab iis pecuniæ aliquam ſummam , ea lege vt ſi Deus aliquando meliora daret , quantum illi erogatum eſſet , tantundem ipſe reſtitueret. Hanc illi ſtipem collatitiam vocabant ἔρανον , & factum ipſum ἐρανίζειν reſpectu vt plurimùm accipientis , vel ἔρανον συλλέγειν: dantis verò, ἔρανον εἰσφέρειν. Atque hoc fuit veluti medium quoddam genus inter id quod δάνεισμα creditúmque propriè dicitur, & ſtipem illam quotidianam quæ mendicis hominibus & æruſcatoribus

toribus ſine vlla recuperandi ſpe erogabatur. Ἐλεημοσύνην Græci illam ſtipem, non ἔρανον vocarunt: etſi me non latet abuſiuè eos interdum vocabulum ἔρανος ita vſurpare. Huius moris apud Græcos ſcriptores paſſim fit mentio: apud Antiphontem gloriatur quidam ſe pecuniis ſuis non niſi honeſtè vti λαμπρῶς, inquit, χορηγοῦντα, πολλοὺς δὲ ἐρανίζοντα, μεγάλας δὲ ὑπὲρ πολλῶν ἐγγύας ἀποτίνοντα: & paullò antè oſtendit idem conferri ſolitum eranum ſiquis ſententia iudicis, omnibus bonis ſuis fuiſſet euolutus: περιγενόμενος δὲ, ait, καὶ ληφθεὶς, κἂν ἔρανον παρὰ τῶν φίλων συλλέξας, οὐκ ἂν εἰς τὰ ἔσχατα κακὰ ἦλθον. eundem morem tangit & Demoſthenes in Midiana. & ex eiuſdem oratione in Nicoſtratum conſtat pro captiuis amicis ſolitum dari ab amicis ἔρανον, vt eſſet vnde ſe redimerent. Extant etiam pulcherrimi Philemonis antiqui poëtæ verſiculi, vbi poſteaquam varios caſus recenſuit quibus homines ad paupertatem redigi ſolent, ſubiicit.

Ἀλλ᾽ ἑταῖροι καὶ φίλοι σοι, καὶ συνήθεις νὴ Δία,
Ἔρανον εἰσοίσουσιν. εὔχου μὴ λαβεῖν πεῖραν φίλων·
Εἰ δὲ μὴ, γνώσῃ σεαυτὸν (fortaſſe meliùs, αὐτοὺς) ἄλλο μηδὲν, πλὴν σκιάν.

Pertinet ad hunc morem locus Ariſtotelis Phyſicæ acroaſeos libro I I. capite v. vbi hoc ponit exemplum eorum quæ κατὰ τύχην accidunt, οἷον, ἕνεκα τοῦ ἀπολαβεῖν τὸ ἀργύριον ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρανον, εἰ ᾔδει. Torquent verba philoſophi interpretes Latini, nec certam interpretationem, ac ne lectionem quidem veram vident: quam ex Philopono protulimus: Illa verba ἦλθεν ἂν κομιζομένου τὸν ἔρανον ſignificant, veniſſet creditor ad debitorem ſuum cum

ille ab amicis eranum, hoc eſt, pecuniam erani nomine collectam, auferret. Eôdem cenſeo referendum & Plauti locum iu Curcullione, vbi ait leno in magno fuiſſe ſe periculo ne argẽtum amitteret quod ſibi argentarius debebat: eum enim inibi fuiſſe, vt ceſſione bonorum creditoribus ſuis ſatisfaceret: verùm poſtea amicos iuuiſſe ipſum, & dediſſe vnde ſolueret. Sic ille,

Poſtquam nihil ſit, clamore hominem poſco: ille in ius
me vocat:
Peſſimè metui ne mihi hodie apud prætorem ſolueret:
Verum amici contulerunt: ſoluit argentum domo.

Sic enim lego, non *compulerunt*: Porrò autem videntur ea fini & apud Athenienſes & in aliis Græcorum ciuitatibus inſtitutæ ſodalitates quæ communem arcam haberent, in quam quot menſibus certum quid à ſingulis penderetur, vt eſſet vnde iuuari poſſent qui ex illa ſodalitate fortunam aduerſam aliquo modo eſſent experti. Harpocration, Ἐρανιστὴς μέντοι κυρίως ἐστὶν ὁ τοῦ ἐράνου μετέχων, καὶ τὴν φορὰν ἣν ἑκάστου μηνὸς ἔδει καταβάλλειν, εἰσφέρων. Hos ἐρανιστὰς orator ἐράνων πληρωτὰς vocat. niſi malis referre ad δημοσίους ἐράνους: nam & in Rempublicam collatæ pecuniæ genus quoddam eſt ἔρανος. cuius ſæpe oratores meminêre. Quemadmodum autem penſio ἐράνου fuit menſtrua, ita & ſingulis menſibus lites diſceptabantur, ſi quæ forte inter ſodales propter ἐράνους diſcordiæ eſſent obortæ. Harpocration, ἔμμηνοι, inquit, appellantur δίκαι αἵτε ἐμποϱικαὶ, καὶ αἱ ἐρανικαὶ meminit & Pollux. Neque dubium ſicut erant δίκαι ἐρανικαὶ Athenis ita & ἐρανικοὺς fuiſſe νόμους. Quare etiam apud Platonem in XI. De legib.

de

de iſtiuſmodi eranis accipienda lex hæc eſt, non, vt vulgò faciunt de conuiuarum collectis. Verba Platonis ſunt, Ἐράνων δὲ πέρι, τὸν βουλόμενον ἐρανίζειν, φίλον παρὰ φίλοις. ἐὰν δέ τις διαφορὰ γίγνηται περὶ τῆς ἐρανίσεως, οὕτω πράττειν ὡς δικῶν μηδενὶ περὶ τούτων μηδαμῶς ἐσομένων. Lex eſt perutilis: Statuit Plato vt eranum ab amico exigere neceſſario tempore, in ſua Republica ius ſit & fas. quod ideò non prætermittendum in ſuis legibus putauit ille, quia non in omnibus ciuitatibus permiſſæ ſunt olim huiuſmodi ἑταιρεῖαι. Apud Romanos quidem nihil tale factitatum obſeruauimus: quin potius exiſtimo vetitas iſtas ſodalitates fuiſſe à Romanis in pleriſque Græcorum ciuitatibus, poſtquam ad illos ſumma rerum peruenit. quare etiam Plinius Secundus epiſtola quadam Traianum conſulit ſuper libello ad eranos pertinente, ſibi ab Amiſenorum ciuitate oblato. Traianus verò reſpondens Amiſenis quidem permittit eranos habere: *eo facilius*, inquit, *ſi tali collatione non ad turbas & illicitos coetus, ſed ad ſuſtinendam tenuiorum inopiam vtuntur.* in cæteris vero ciuitatibus quæ Romanorum iure eſſent obſtrictæ, rem huiuſmodi vult prohiberi. Addit Plato, Si qua ex ea collectione controuerſia inter amicos oriatur, nullam datum iri in ſua Republica actionem eo nomine. quod aliter Athenis vt dixi obſeruabatur: erat enim ibi locus ταῖς ἐρανικαῖς δίκαις. Sanè quin tenerentur qui huiuſmodi collatione fuerant ſubleuati, reddere quod acceperant reparatis opibus, non poteſt ambigi: id enim diſertis verbis teſtatur Theophraſtus capite Περὶ μεμψιμοιρίας. & apud Lucianum Demoſthenes ait,

ſe multis amicis τοὺς ἐράνους συνδιαλύσασθαι : hoc eſt ſodales multos pro ſua virili parte iuuiſſe in reddendis pecuniis quas ab amicis acceperant. Ex his intelligi poteſt quid ἔρανον cùm hîc tum alibi Theophraſtus vocet. Latini, vt diximus, rem ignorarunt : neque propriam vllam vocem habent huic rei: nec temere factum quòd & Plinius & Traianus vocem Græcam retinuerunt. *Collationem* aut *collectam* vertere poſſis: etſi alio ſenſu Marcus Tullius hac dictione vſus eſt. Plura de hac re ad Athenæum nobis obſeruata.

ὅτι ἀπόλλυσι καὶ τοῦτο τὸ ἀργύριον.] Hæ ſunt voces eorum qui beneficium dare neſciunt. quò alludens ait Sapiens auctor Eccleſiaſtici cap. XXIX. Ἀπόλεσον ἀργύριον διὰ φίλον. Præclarè & ad hunc locum appoſitiſſimè Seneca De beneficiis libro VI. *Sæpe beneficium manet nec debetur, ſi ſecuta eſt dantem pœnitentia: ſi miſerum ſe dixit, quod dediſſet: ſi cum daret ſuſpirauit, vultum obduxit, perdere ſe credidit, non donare.* Hic eſt quem panem lapidoſum Fabius Verrucoſus appellabat. Quanto melius qui dixit,

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis.

δεινοὶ καταφράσασθαι.] Omnino δεινὸς ſcribendum, non δει ὄν.

οὐκ ἂν προμεῖναι.] Melius προσμεῖναι. imò verò mutato accentu & ὑπομείναι & προσμείναι ſcribendum eſt.

καὶ οὔτε ᾆσαι, οὔτε ῥῆσιν εἰπεῖν, οὔτε ὀρχήσασθαι ἂν ἐθελῆσαι.] Scribendum hic quoque mutato accentu ἐθελήσαι. eſt enim modus optandi, vt loquuntur γραμματικῶν παῖδες, non infinitiuus. Hæc autem eò pertinent quòd ſicut diximus, iſtiuſmodi homines

graues

graues seuerique, non comes videri volunt: cum re vera non grauitas ea sit, sed simulatio, fastus ac typhus, & vt eleganter Hierocles vocat, νόθος μιθο-λογίας. Notum autem veteres Græcos solitos vsurpare in suis conuiuiis quæ hîc commemorantur. Cantabant enim vel scolium aliquod, vel odam aliquam, siue μέλος, aut aliquem ex poëta quopiam locum. Sic etiam apud antiquissimos Romanos fuerunt carmina quædam in epulis à singulis conuiuis cantitata de clarorum virorum laudibus, vt in Originibus scriptum reliquerat Cato. Saltatio sequebatur comes extrema conuiuij mensis remotis: non enim nisi bene poti vt bis supra dictum est, saltabant. Interpretes quid esset ῥῆσιν εἰπεῖν assecuti non sunt: est autem, locum ex aliquo poëta recitare oblectationis gratia & διαγωγῆς χάριν: Id veteres factitabant aliàs quidem assa voce, quod est ᾄδειν: aliàs vero ad tibiam, vel aliud musicum organum: quod ψάλλειν Græci dicunt. & cantabant interdum quidem omnes confertim: interdum vero singuli per vices: quod eleganter vocat Clemens ἐν μέρει παραλίπτειν τὰς προπόσεις τῇ ᾠδῇ. Exempla proferre non magis necesse est, quàm meridie lucernam accendere. Tantum dicam peccari sæpe ab interpretibus in ista voce: vt cum apud Platonem in x. De republica μακρὰν ῥῆσιν ἀποτείνειν ἐν τοῖς ὀδυρμοῖς, vertunt, *contenta voce eiulari.* perperam! Plato enim de iis poëtis loquitur, qui lamentationes prælongas & multorum versuum heroibus tribuunt in suis poëmatis: qualis illa apud Sophoclem verè μακρὰ ῥῆσις in Trachiniis. quales item multæ in tragœdiis Euripidis præsertim: qui poëta

reus iampridem hæret apud criticorum tribunal διὰ τὸ μακρὰς ἐπάγειν ῥήσεις ἤγουν διηγήσεις ταῖς συμφοραῖς. propterea etiam, vt videtur, τοὺς τραγῳδοὺς per ludibrium τενθῳδοὺς appellarunt. Malè etiam iidem interpretes in septimo De legibus τινὰς ὅλας ῥήσεις, hoc est, *integros poëtarum locos* transtulerunt, *scita quadam dicta*.

Ad caput περὶ δεισιδαιμονίας.

Ἀμέλει ἡ δεισιδαιμονία δόξειεν ἂν εἶναι δειλία πρὸς τὸ δαιμόνιον.] Alij sic definiunt, Δεισιδαιμονία ἐστὶ φόβος θεῶν καὶ δαιμόνων. Sed Theophrastus voce δαιμόνιον, & deos & dæmones complexus est, & quicquid diuinitatis esse particeps malè sana putauit antiquitas. Δειλίαν accipe metum alium ab eo qui pios decet. Scitè enim Varro apud Augustinũ dicebat, *Deum à religioso vereri: à superstitioso timeri.* Seneca dilutius epistola XLVII. *Deo satis est quòd colitur, & amatur: Non potest amor cum timore misceri.* Melius idem alibi, *Religio deos colit: superstitio violat.* Latius veteres, vt annotant Grammatici, *metum* pro religione, vel superstitione vsurparunt. Vide Nonium. Maximus Tyrius sermone IIII. pietatem à superstitione sic distinguit: εἰ δέ ἐστι, καὶ ἀνθρώποις πρὸς θεοὺς ἐπιμιξία, ὁ μὲν εὐσεβὴς φίλος θεῷ, ὁ δὲ δεισιδαίμων κόλαξ.

ἀπονιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ περιῤῥανάμενος ἀπὸ ἱεροῦ.) Duplicem lauationem siue purificationem tangit: altera ad manus pertinet, altera ad totum corpus. Illa

Illa propriè χέρνιψ, hæc περίῤῥανσις appellatur. fiebatque θαλλῷ, id est *ramo felicis oliuæ*, vt ait Virgilius. Vtriusque frequens apud Græcos mentio. Aqua vero lustralis qua aspergebantur, sic fiebat. Erat ad fores templi aquiminale quoddam magnum, quales ferè tinctorum cortinæ, (labrum Asconius nominat) in quod mergebant titionem ardentem ab ara sumtum, quando victima adoletur: eáque aqua omnes qui templum ingrediebantur sese aspergebant ipsi, aut à sacrificulis aspergebantur. Euripides Hercule furente:

Μέλλων δὲ δαλὸν χειρὶ δεξιᾷ φέρειν
Εἰς χέρνιβ' ὡς βάψειεν Ἀλκμήνης γόνος.

Atheneus quid sit, χέρνιψ, (vel vt ipse legi ait, χερνὶψ) explicans, Ἔστιν, inquit, ὕδωρ εἰς ὃ ἀπέβαπτον δαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐπετέλουν. Nec solum in templis erãt, περιῤῥαντήρια; sed etiam ad fori introitum, quorum sæpe meminere oratores Græci. Moris etiam fuit vt ad fores priuatarum ædium tantisper dum illæ funestæ essent, & dum fieret ἡ πρόθεσις eius qui obierat, vas magnum statueretur, aqua lustrali plenum, quæ esset è domo non funesta allata: qua aqua sese quisque exiens aspergeret, qui exequias venerat: idque vas figlinum fuit, & ἀρδάνιον propriè nuncupabatur: auctor Pollux libro octauo. Aristophani dicitur ὄστρακον. Καὶ παράθου τοὔστρακον πρὸ τῆς θύρας. Hesychio γάστρα duobus locis. Non dissimilis ritus apud Romanos. Festus, *funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebantur aqua aspersi: quod purgationis genus vocabant suffitionem*. Fuit & apud Iudæos similium lauationum & purificationum vsus: quas auctor Eccle-

ſiaſtici capite XXXIV. *βαπτισμοῦς ἀπὸ νεκροῦ* appellat.

δάφνης εἰς τὸ στόμα λαβών.) Non leuis error eſt interpretum, qui *ἀπὸ ἱεροῦ δάφνης* iunxerunt, & ſacram laurum hîc ſunt commenti : quod profectò ferri non poteſt. Dictum autem *δάφνης λαβὼν*, vt *ἄρτου φαγεῖν*, & alia paſſim apud Atticos. Nos locum planius expreſſimus, & ita vertimus quaſi eſſet ſcriptum *δάφνης πέταλα* : eam enim vocem ſupplendam eſſe cenſemus. Scimus namque veteres in purgationibus, lauri foliis vti ſolitos. Clemens Alexandrinus in Protreptico, *Καθαρσίων μεταλάμβανε θεοπρεπῶν, οὐ δάφνης πετάλων, οὐ ταινιῶν τινῶν ἐρίῳ καὶ πορφυρᾳ πεποικιλμένων.* Sic & Romani, vt ait Feſtus omnibus ſuffitionibus laurum adhibebant. Moris præterea fuit Græcis baculum laureum præ manibus habere, tanquam *ἀλεξίκακον φάρμακον*, vt ait Suidas, quòd crederent lauro ineſſe vim quandam malum auerruncandi. Inde natum prouerbium *δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν*, cum quis negat ſe ſibi ab alicuius inſidiis metuere. Eódem etiam ſpectat quod obſeruare aliquando meminimus, ſolitos Græcos pro foribus laurum ſtatuere. auctor Heſychius in voce *Κώμυθα*. Quod ait Theophraſtus laurum in os capi ſolitam à ſuperſtitioſis, neſcio an huic ſimilis ſuperſtitio ſit quàm apud Hieronymum in Marcellæ viduæ epitaphio annotauimus. Sic ille, *Nec mirum ſi in plateis & in foro rerum venalium fictus ariolus ſtultorum verberet nates & obtorto fuſte dentes mordentium quatiat.* Nam ariolorum conſuetudo fuit (colligi poteſt ex Seneca De vita beata) aurum geſtare cum per vrbem incederent, quam fuſtem videtur Hieronymus vocare

quia

quia erat, credo, virga laurea. Heſychius, Ἰθυντή-ριον, ὃ φέρουσιν οἱ μάντεις σκῆπτρον ἀπὸ δάφνης. Sanè poëtæ dicuntur *laurum mordere* Iuuenali, & Caſſandra δαφνηφάγος à Lycophrone appellatur: quod quomodo critici explicẽt non eſt obſcurum.

καὶ τὴν ὁδὸν ἐὰν περιδράμῃ γαλῆ.) Fortaſſe παραδράμῃ. Ambigunt docti ſitne γαλῆ muſtela domeſtica an felis. Vtrunque animal fuit olim inter ea quæ occurſu ſuo auſpicium facerent, quod Græci vocabant ἐνόδιον σύμβολον. De muſtela habes apud Plautum in Sticho: de fele extat exemplum apud Terentium. Apud Athenienſes autem γαλῆς tranſcurſus dirimebat comitia, vt apparet ex Ariſtophanis Concionantibus. Artemidorus verò libro tertio, ſiue Ἐνοδίῳ non parum differre docet, fueritne γαλῆ viſa accedens, an abiens: item agens aliquid gratum an contra: necnon, agerétne an pateretur. Et quòd γαλῆ malum augurium faceret, inter alias hanc quoque cauſſam affert, quia ſit voci δίκη ἰσόψηφος. quod ita eſt: nam ſi vtriuſque dictionis litteras ad calculum voces, redibit par ſumma XLII. id autem eſt quod Græci intelligunt, cùm dicunt duo vocabula, aut duos verſus eſſe ἰσόψηφα. Sed quid vetat ipſius Artemidori verba aſcribere? Γαλῆ, inquit, γυναῖκα σημαίνει πανοῦργον καὶ κακότροπον, ἢ δίκην. ἔστι γὰρ ἰσόψηφος δίκη καὶ γαλῆ. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν σύγκειται γραμμάτων. καὶ θάνατον, ὅ, τι γὰρ ἂν λάβῃ τοῦτο σήπει. καὶ ἐργασίας καὶ ὠφελείας. καλεῖται γὰρ πρός τινων κερδώ, καὶ ἱλαρία. τὴν δὲ διαφορὰν ἔξεστι λαμβάνειν τούτων ἀπὸ τοῦ βλέπεσθαι προσιοῦσαν ἢ ἀπιοῦσαν. πράττουσάν τι ἡδὺ, ἢ ἀηδές. πάσχουσάν τι ἢ δρῶσαν. Ex his apparet γαλῆς conſpectum non malum ſemper portendiſſe, ſed

aliquando etiam lucrum, aliquando gaudium ac lætitiam. Quid quod etiam purgandi vim quandam in hoc animali inesse crediderunt Athenienses? qui propterea quando in concionem conueniebant circunferri felem iubebant: eratque hoc purificationis & lustrationis certum genus. Aristophanes Concionantibus, ὁ περιστίαρχος περιφέρειν χρὴ τὴν γαλῆν. Erat & canis interuentus, siue potius transcursus (Plutarchus διαδρομὴν vocat, Περὶ φιλαδελφίας,) inauspicatus: vnde est apud Plautum, *canina scæva.*

ἕως διεξέλθῃ τις.] Qui videlicet omen luat, & quod mali portendebat felis transcursus, id ipse subeat.

ἢ λίθους τρεῖς ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ διαβάλῃ.] Ridere licet veterum stultitiam. Putarunt illi cum aliquod triste signum apparuisset, posse id facilè eludi, & quod ostendebatur periculum effugi, si vel verbis, vel aliquo facto indicarent se omen non accipere, sed abominari. Verbis quidem, cum dicerent, Εἰς κεφαλὴν σοί. quæ abominandi formula frequens est apud vtriusque linguæ scriptores. vnius Senecæ verba ponam ex consolatione ad Martiam: *Quis non, si admoneatur vt de suis cogitet, tanquam dirum omen respuat, & in capita inimicorum aut ipsius intempestiui monitoris abire illa iubeat?* Re verò, aut facto aliquo detestabātur, id quod portendebat sinistrum aliquid insectantes. Cum enim vel auis inebra, vel aliud infaustum animal occurrisset, periculo se defunctos putabant, si id lapidibus petiissent, & ferijssent. Augustinus libro II. De doctrina Christiana, *Plerunque tam superstitiosi sunt quidam, vt*

etiam

etiam canem qui medius interuenerit ferire audeant. Planiſſimè verò Dio Chryſoſtomus, oratione XXXIV. Ἀνὴρ Φρὺξ, inquit, ἐπὶ κλίνους ἐβάδιζεν. ὡς δὲ ἐθεάσατό τινα κορώνην, οἰωνιζόμενος (οἱ γὰρ φρύγες τὰ τοιαῦτα δεινοὶ) λίθῳ βάλλει καὶ πως τυγχάνει αὐτῆς. πάνυ οὖν ἥσθη, νομίσας εἰς ἐκείνην τετράφθαι τὸ χαλεπόν. Hinc mos ille veterum notatus Apuleio Mileſia tertia. *Quid?* (ait) *quòd iſtas nocturnas aues cum penetrauerint larem quempiam, ſollicitè prehenſas foribus videmus adfigi: vt quod infauſtis volatibus familiæ minantur exitium, luant cruciatibus.* atque hoc ſcimus hodiéque à quibuſdam obſeruari. Simili igitur ratione iſte quoque conſpecta fele, tres lapides in ipſam iacit: vt nimirum quod malum videbatur portendi, id in ipſius felis caput reiicere ſe hoc facto teſtaretur. Nam vt Plinius ait, oſtentorum vires in eorum erant poteſtate quibus oſtendebantur: ac prout quæque eſſent accepta, ita valere illa arbitrabantur. Sic etiam oracula & vaticinationes eludi ſolitas legimus, cum apud alios hiſtoricos vtriuſque linguæ perſæpe, tum apud Suetonium in Iulio, capite LIX. Ex his, & vera lectio iſtius loci intelligitur: (legendum enim διαβάλῃ, non διαλάβῃ:) & verus etiam ſenſus perſpicitur: à quo quantum docti viri deerrarint, nolo dicere: æquus lector facile æſtimabit, & iudicabit. Ait autem τρεῖς: quia vt ex Plinio, Feſto, aliiſque notum, numerus impar Deo gratior. quare etiam in illis ἐπῳδαῖς, περιάπτοις, & amuletis quibus ſuos libros Marcellus & Alexander Trallianus, ipſéque adeo Plinius referſerunt, frequens is numerus. Porrò videntur Græci ad hanc ſimilémue aliam trium lapidum ſu-

perſtitionem alluſiſſe illo prouerbio, τρεῖς εἰσιν ἱκανοὶ πρωκτὸν ἐκμάξαι λίθοι. qua adagione vſus Ariſtophanes: nec me fugit quomodo exponatur à veteribus: verùm ego arbitror olim fuiſſe aliter conceptum prouerbium: poſtea verò quæſita, vt fit, occaſione ioci, ita coepiſſe efferri ab hominib. vrbanis. Ἐκμάττειν verbum eſſe huic rei accommodatiſſimum infra docemus. Notauimus & aliam in tribus lapidibus ſuperſtitionem veterum non minus ridendam. Columella libro De arboribus, capite XXIII. *Mala Punica ne rumpantur in arbore remedio ſunt lapides tres, ſi cum ſeres arborem, ad radicem ipſam collocaueris.* Simile eſt quod de ſcilla idem auctor adiicit. Palladius libro quarto, titulo X. *Qui in ſcrobe deponit, ſi tres lapillos in ipſa radice conſtituat, prouidebit ne poma findantur.* Ne illud quidem prætermittam τῶν φιλομαθῶν χάριν. Olim ſi duos fratres ſimul ambulantes lapis ſaxúmve in via forte iacens diuiſiſſet, ita vt medius inter fratres lapis reperiretur, ominoſum id & infauſtum habebatur. Refert Plutarchus Περὶ φιλαδελφίας.

καὶ ἐὰν ἴδη σορὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἱερὸν ἐνταῦθα ἱδρύσασθαι.] Mendoſam perſpicuè lectionem docti viri ſanant ὄφιν legentes, non σορόν: & afferunt appoſitè ſanè locum Platonis è decimo De legibus. Mihi tamen placebat ὄφιν pro σορὸν reſtitui: cuius coniecturæ nondum me pœnitet: atque adeo haud aliter à Theophraſto ſcriptum puto: qui cum paullò poſt ἐνυπνίων meminerit, vix eſt vt hîc ὄψεως mentionem fecerit. Non quò fugiat me ὄψιν & ἐνύπνιον ſubtiliter à veteribus criticis diſtingui: ſed illam diſtinctionem nemo ſanus hîc recipiet. Conſtat verò ex

Ciceronis

Ciceronis libris De diuinatione & multis aliis auctoribus, ſerpentem vidiſſe in ædibus aut in itinere, triſte auſpicium fuiſſe. Solebant autem loci in quibus monſtra fuerant viſa, religioſa fieri: vt in eo loco qui fulmine tactus eſſet obſeruabant: quem locum Romani, vt notum eſt, bidental, quòd bidentibus ibi fieret, appellabant. notus eſt ſuper hoc Artemidori locus: ſed & Plutarchus in Pyrrho ait τὰ καταβαλλόμενα τοῖς κεραυνοῖς ἀνέμβατα μένειν χωρία. Idem puto fuiſſe obſeruatum in aliis locis vbi portenta viſa fuiſſent. Hinc illa Platonis querela de ſuperſtitioſis hominibus, mulieribus præſertim, quas ait leuiſſimas ob cauſas, & pauores inanes, impelli ſolitas, vt aras & ſacella diis ſtatuerent: *iam*, inquit Plato, *nullus locus iis vacet, nō domus vlla, nō vicus.* Porrò ſerpētes fere per impluuiū è tectis deſcendebāt in ędes, & ibi ſoliti conſpici. Plautus Amphitruone, *Deuolant angues iubatæ deorſum in impluuium duo.* Terentius Phormione, *Anguis per impluuium decidit de tegulis.* Vide Alexandrinum Clementem, Theodoretum in Θεραπ. & Dionem. Eo igitur loco (non autem vbi videntur inſomnia) ait auctor, ſacella à ſui temporis ſuperſtitioſis hominibus ſolita excitari. Iure Romano id non erat licitum: Fuit enim lex vetus tribunitia, quæ vetaret iniuſſu plebis ædeis, terram, aram conſecrare. Auctor Cicero Pro domo ſua ad pontifices.

τῶν λιπαρῶν λίθων τῶν ἐν ταῖς περιόδοις.] Legimus τριόδοις, vel παρόδοις: vt de iis lapidibus intelligamus qui in viis à viatoribus coli ſolebant: de iis Sibylla.

Κἂν παρόδοισι λίθων συγχώματα ταῦτα σέβεσθε. ſed præſtat legere τριόδοις: Nam aliud ſunt ἕρμακες, de quibus Sibylla ſine dubio intelligit, ab vnctis lapidibus, qui in prouerbium abierunt. Dicebant enim de homine ſuperſtitioſo πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνεῖ. Clemens Alexandrinus libro ſeptimo Stromatum, οἱ αὐτοὶ δ' ἤτοι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες. Meminit & Apuleius initio Floridorum, cuius locum apponam, quia inſignis eſt: multa enim ſimilis ſuperſtitionis exempla velut vno faſce complectitur. *Neque enim iuſtius religioſam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut ſpelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata, vel etiam colliculus ſepimine conſecratus, vel trūcus dolamine effigiatus, vel ceſpes libamine humigatus, vel lapis vnguine delibutus.* Sed & alij multi vnctorum lapidum meminere, quod pridem Turnebus in Aduerſariis obſeruauit. Quid quod etiam in ſacra hiſtoria ſimile quid obſeruauimus nos? Vide Geneſeos cap. vigeſimum octauum, commate XVIII. & caput XXXV. com. XIIII.

καὶ ἐὰν μῦς θύλακον ἀλφίτων διαφάγῃ.] Etiam mures olim auſpicium faciebant. Auſonius;

Quadrupes oſcinibus quis iungitur auſpiciis? mus.

Inprimis autem triſte putabant, ſi quid mures arroſiſſent. Vide Ciceronem De diuinatione libro ſecundo. Plinius quoque libro octauo, capite LVII. idem annotat: addens, eos cum candidi prouenêre lætum facere oſtentum. Idem in ſoricibus obſeruabatur: quorum occentu dirimi auſpicia ibidem ait Plinius. Eleganter verò Auguſtinus De doctrina

doctrina Christiana, libro 11. de superstitiosis loquens: *Hinc sunt, ait, illa: cum vestis à soricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quàm præsens damnum dolere. Vnde illud eleganter dictum est Catonis: qui cum esset consultus à quodam qui sibi à soricibus erosas caligas diceret: respondit, non esse illud monstrum, sed verè monstrum habendum fuisse, si sorices à caligis roderentur.* Græci auctores simillimum Bionis (nec scio an ita legendum sit etiam apud Augustinum) dictum referunt. Clemens, Τί δὲ θαυμαστὸν εἰ ὁ μῦς, φησὶν ὁ Βίων, τὸν θύλακον διέτραγεν, οὐχ ὁρῶν, ὅ,τι φάγῃ; τοῦτο γὰρ ἦν θαυμαστὸν, εἰ, ὥσπερ Ἀρκεσίλαος παίζων ἐνεχείρει, τὸν μῦν ὁ θύλαξ κατέφαγεν. Vide etiam Theodoretum. Θύλακος saccus est scorteus, vbi erat farina vel panis: nam etiam ἀρτοθήκην, hoc est, *panarium*, explicat Aristophanis scholiastes. Eiusmodi saccum secum ferebant quando ibant τὰ ἄλφιτα emtum: hoc est, farinam quæ in foro vænibat, quod ἀλφιτόπωλις ἀγορὰ appellabatur. Aristophanes Concionantibus,

Κᾆπειτ' ἐχώρουν εἰς ἀγορὰν ἐπ' ἄλφιτα.
Ἔπειθ' ὑπέχοντος ἄρτι μου τὸν θύλακον.

Interpretes qui θύλακον ἀλφίτων *reticulum panis* vertunt incogitantiæ magnæ se obligarunt & νωχελίας. Reticulum enim panis apud Horatium & Iuuenalem est quod γύργαθον Græci vocant. Hesychius, Γύργαθον, σκεῦος πλεκτὸν, ἐν ᾧ βάλλουσι τὸν ἄρτον οἱ ἀρτοκόποι. Glossarium, *Reticulum*, γύργαθος. Sed & ad alia his reticulis vtebantur: vnde est γύργαθος ψηφισμάτων apud Athenæum lib. primo ex Aristophane: quem locum nimis ineptè docti viri hactenus sunt interpretati. Aristophanes verò in

Veſpis Perſarum braccas & anaxyridas θυλάκους dixit Adeo autem familiare eſt muribus θυλάκους rodere, vt propterea θυλακοτρῶγες à poëtis appellentur. Heſychius, θυλακοτρὼξ, μῦς. οἱ δὲ ἀκρίς.

πρὸς τὸν ἐξηγητὴν] Hoc eſt, ad portentorum interpretem, & diuinum: qualis olim Athenis Lampon ὁ μάντις, qui κατ' ἐξοχὴν dictus eſt ὁ ἐξηγητής. Multa de hoc apud comicum, & in hiſtoriis.

ἐκδῦναι τῷ σκυτοδέψῃ ἀπογράψαι.) Lege fideiubente me ἀπορράψαι: quod conuenientiſſimum verbum eſt cerdoni, & veteramentariorum ſutori: quem σκυτοδέψην minùs propriè vocat ἀντὶ τοῦ σκυτοτόμον, vel πίσυγγον. ſic enim Athenis nominabantur. Iam antè diximus ſaccum de quo agitur, fuiſſe ex aluta aut corio: qualis erat, follis aut paſceolus apud Romanos. Scholiaſtes Ariſtophanis vocem σάκταν, vel vt alij legebant σάκκον, interpretatur ἐκ δέρματος σακκίον, ὅπερ θύλακον λέγομεν. Heſychius, θυλάκια, ἀσκοὶ δερμάτινοι. Græci peram cynicorum ſolent vocare, vt Maximus Tyrius ſermone XXXVII. ea pera fuit coriacea, quod certum eſt. Ideo Tatianus ait, loquens de cynicis, λέγοντες μὲν δεῖσθαι μηδενὸς, κατὰ δὲ τὸν Πρωτέα σκυτοδέψου μὲν χρῄζοντες διὰ τὴν πήραν· ὑφάντου δὲ διὰ τὸ ἱμάτιον. Sanè vulgata lectio inepta eſt, neque huius fieri debet.

ἀλλ' ἀποτραπεὶς ἐκδύσασθαι.] Hoc verbum & exuendi, & excutiendi procul à ſe ſignificationem habet: nec ſunt audiendi qui reſcribunt ἐκλύσασθαι.

καὶ πύκνα δὲ τὴν οἰκίαν καθαίρειν.] Harum purgationum auctor & inuentor apud Græcos Epimenides, Laërtius in vita, λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι. meminit Dioſcorides, & alij.

καὶ οὔτε

καὶ οὔτε ἐπιβῶσαι μνήμασι.] Hesiodus.

Μήτ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν (οὐ γὰρ ἄμεινον)
Παῖδα δυωδεκαταῖον, ὅ τ' ἀνέρ' ἀνήνορα ποιεῖ.

Nota sunt bustorum formidamina, & monumentorum terriculamenta. Hoc Romani maximè in Diali flamine obseruabant: nam ille locum in quî bustum esset nunquam ingrediebatur. A. Gellius lib. x. cap. x v.

ἔτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν.) Istud olim videtur in deorum ministris solitum obseruari: sanè apud Mosem hac lege summus sacerdos alligatur, *Ne ad cadauera venito: ne pro patre quidem suo aut matre se polluito.* At apud Romanos Dialis flamen, cui tam multæ fuerant cæremoniæ impositę, etsi mortuum attingere non poterat, funus tamen exequi non erat illi religio. vide A. Gellium. Lycurgi lege, vt Plutarchus ait, omnis huiuscemodi circa mortuos superstitio fuit Lacedæmone sublata. Cæterum propter hanc caussam, institutum olim fuit, vt indicia apponerentur foribus domus funestæ: ne videlicet, inscius aliquis ingrederetur, & se imprudens pollueret. De vase aquæ lustralis iam diximus: eôdem spectabant capilli de ipsius defuncti capite secti, qui foribus appendi soliti. Euripides Alceстide,

Πυλῶν πάροιθεν δ' οὐχ ὁρῶ
πηγαῖον ὡς νομίζεται
γε χέρνιβ' ἐπὶ φθιτῶν πύλαις,
χαίτα τ' οὔτις ἐπὶ πρόθυρα τομαῖ-
ος, ἃ δὴ νεκύων πένθει πίτνει.

Apud Romanos cupressus domus funestæ faciebat indicium: quod ex Plinio & Seruio pridem doctis

viris notum, notatumque.

ὅτ' ἐπὶ λεχεῖ.) Scribendum λέχῃ, vt modo ἐπὶ νεκρόν. Hesychius, λέχη, ἐφ' οἷς τοὺς νεκροὺς κοσμοῦσιν. Etiam Latini *lectos* vocant in quibus mortui collocabantur & efferebantur. Erit autem figura ἓν διὰ δυοῖν. ὅτ' ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν, ὅτ' ἐπὶ λέχῃ, pro ἐπὶ τὰ τῶν νεκρῶν λέχη. & referendum ad περιθέσεως solemnia. Sed est & alia lectio ἐπὶ λεχώ. quam potius retineo. Euripides Iphigenia in Tauris,

Τὰ τῆς θεοῦ δὲ μέμφομαι σοφίσματα·
Ἥτις βροτῶν μὲν ἤν τις ἅψηται φόνου,
Ἢ καὶ λοχείας, ἢ νεκροῦ θίγῃ χεροῖν,
Βωμῶν ἀπείργει μυσαρὸν ὡς ἡγουμένη.

vide Porphyrium lib. 11. περὶ ἀποχῆς.

καὶ ὅταν ἐνύπνιον ἴδῃ.) Notum est veteres cum triste aliquod insomnium viderant ἀποτροπιασμοῦ χάριν sacra quædam factitasse Aristophanes Ranis,

Ἀλλά μοι ἀμφίπολοι λύχνον ἅψατε,
Κάλπισί τ' ἐκ ποταμῶν δρόσον ἄρατε,
Θέρμετε δ' ὕδωρ
Ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω.

Martialis libro XI.

Amphora nunc petitur nigri cariosa falerni,
Expiet vt somnos garrula saga tuos.

Sed in re nõ obscura nõ abutar, neque meo neque lectoris otio. Exempla passim apud tragicos.

τίνι θεῶν, ἢ τίνι θεᾷ.) Græci vocant δαίμονας ἀποτρόπους: apud Romanos Ioui prodigiali fiebant sacra. Plautus Amphytrione,

Sed mulier postquam experrecta es prodigiali Ioui
Aut mola salsa hodie, aut thure comprecatam oportuit.

Creditum

Creditum etiam eſt à veteribus expiari ſomnia, ſi illa Soli narraſſent. Euripides,

Ἄ καινὰ δ᾽ ἥκει νὺξ φέρουσα φάσματα,
Λέξω πρὸς αἰθέρ', εἴ τι δὴ τόδ᾽ ἐς ἄκος.

Sophocles Electra,

Τοιαῦτά τοι παρόντος, ἡνίχ᾽ ἡλίῳ
Δείκνυσι τ᾽ ὄναρ, ἔκλυον ἐξηγουμένου.

πρὸς τοὺς Ὀρφεοτελεστὰς κατὰ μῆνα πορεύεσθαι.) Orpheus in Græciam initiorum genus quoddam, vel teſte Demoſthene inuexit, quod Ὀρφικὰς τελετὰς vocabant, & qui illa docerent Orpheoteleſtas. Ait autem κατὰ μῆνα, quia ſub exitum cuiuſque menſis videntur ſoliti initiari Athenienſes. Habeo eius rei auctorem ſcholiaſten Ariſtophanis qui teſtatur circa finem ſingulorum menſium fieri ſolitas τὰς μυστικὰς δαπάνας. Proclus in Heſiodi commentariis auctor eſt, veteres operam ſimulatricibus dediſſe die menſis XIX. Athenienſibus, eos qui myſteriis iſtis & Eleuſiniis eſſent initiati, diuinis in Orco fruiturum honoribus. Laërtius in Antiſthene, & alij.

καὶ ἐπὶ ταῖς τριόδοις ἀπελθών.] Imò ἐπὶ τὰς τριόδους vt poſtulat Helleniſmi ratio: verùm arbitror maius vulnus ſubeſſe, & deſiderari aliquod vocabulum, aut etiam fortaſſe plura. Notum autem in triuiis & compitis ſacra Hecatæ olim fieri ſolita: eodem etiam moris fuit τὰ καθάρματα, & purgamenta vrbium proiicere. Euſtathius, φασὶν ὅτι δῖον ἐκάλουν κῴδιον ἱερείου τεθέντος Διὶ μειλιχίῳ ἐν τοῖς καθαρμοῖς φθίνοντος μαιμακτηριῶνος μηνός, ὅτε ἤγοντο τὰ πομπαῖα καὶ καθαρμῶν ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο. ea purgamenta etiam ὀξυθύμια appellata ſunt: qua de voce

& ritu hoc toto consule Harpocrationem. Atque hæc sacra cum peregissent, non antè domum redibant quàm & vestem & corpus aqua vel fluuiali, vel fontana purificassent. Porphyrius, Πάντες ἐν τούτῳ ὡμολόγηκαν οἱ θεολόγοι, ὡς οὔτε ἀπτέον ἐν ταῖς ἀποτροπαίοις θυσίαις τῶν θυομένων, καθαρσίοις τε χρηστέον, μὴ γὰρ ἴοι τις εἰς ἄστυ, μηδ᾽ εἰς οἶκον ἴδιον, μὴ πρότερον ἐσθῆτα καὶ σῶμα ποταμοῖς ἢ πηγῇ ἀποκαθήρας.

κατὰ κεφαλῆς λούσασθαι.) Colligi hinc posse videtur in triuiis fuisse περιρραντήρια. potest tamen etiam aliter accipi. Ritum lauandi capitis in purificationibus exprimit Persius,

—Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis, terque. & Iuuenalis
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
Vorticibus timidum caput abluet.

σκίλλῃ ἢ σκύλακι κελεῦσαι αὐτὸν περικαθᾶραι.) Tangit duplicem veterum consuetudinem expiandi lustrandique se. altera erat, circumacta circa corpus scilla: altera catulo similiter circa corpus ducto. Hoc enim significat περικαθᾶραι. De scilla, quòd expiandi vim crederetur habere, notum vel ex Plinio & medicorum libris. Artemidorus Ἐνοδίῳ. Ἡ σκίλλα καθάρσιος εἶναι νενόμισται. Lucianus Ἐπισκοποῦντες. ἐκάθηρέ τέ με, καὶ ἀπέμαξε, καὶ περιήγνισε δᾳδὶ καὶ σκίλλῃ καὶ ἄλλοις πλείοσι. Dio Chrysostomus oratione XLVIII. ἀλλά μοι δοκεῖ περικαθάραντας τὴν πόλιν μὴ σκίλλῃ μηδὲ ὕδατι, ἀλλὰ πολὺ καθαρωτέρῳ χρήματι λόγῳ κοινῇ πράττειν. Plura Clemens Alexand. septimo Stromat. & Theocriti scholiastes in Thalysiis. De catulo, res minus vulgò, vt videtur, nota: quare etiam eius ritus ignoratione interpretes miris modis hunc

dis hunc locum deprauarunt: in quo nihil erat prorſus mutandum. Nam verum eſt quod diximus, veteres catulo ſolitos luſtrare ſe eum circunferentes circa corpus: eamque luſtrationem vocabant περισκυλακισμόν. Plutarchus in Κεφαλαίοις Romanorum inſtitutorum: Τῷ δὲ κυνὶ πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, Ἕλληνες ἐχρῶντο, καὶ χρῶνταί γε μέχρι νῦν ἔνιοι σφαγίῳ πρὸς τοὺς καθαρμούς. καὶ περιμάττουσι τοὺς ἁγιασμοῦ δεομένους, περισκυλακισμὸν τὸ τοιοῦτον γένος τοῦ καθαρμοῦ καλοῦντες. Idem repetit in Romulo. Fuerunt & alij tum ſcillæ, tum catulorum in februationibus vſus quos prudens omitto. Tyrones moneo pertinere ad hūc ritum verba legis 111. §. 3. D. Ad legem Corneliam de ſicariis: quæ tamen alio referunt viri docti.

αὐτὸν περικαθᾶραι.] Significat hoc verbum applicare aliquid corpori, expiandi cauſa, idque in orbem ducere: quod & περιμάξαι dicitur: Latinis circumferre. Virgilius,

Idem ter ſocios pura circuntulit vnda. Seruius; *Circuntulit, purgauit. Antiquum verbum eſt.* *Plautus, Pro larnato te circumferam: id eſt, purgabo, Nam luſtratio à circumlatione dicta eſt vel tedæ vel ſulphuris.* *Iuuenalis,*

— Si qua darentur Sulphura cum tædis.

Rectè exprimit Seruius circumlationem illam quę in luſtrationibus fieri ſolebāt. Similiter & vrbes & agri luſtrabantur, hoſtiis in orbem circumlatis. Polybius libro quarto de Mantinenſibus, καὶ καθαρμὸν ἐποιήσαντο, καὶ σφάγια περιήνεγκαν τῆς τε πόλεως κύκλῳ, καὶ τῆς χώρας πάσης. ideo Latinis ea ſacra ambarualia dicta. Atque hinc eſt, quòd τὸ περὶ ferè in vocibus eò pertinentibus reperitur: vt in περι-

μάττεσθαι, περιθύεσθαι, περιαγνίζειν, περιθειοῦν & περιθείωσις, etsi Homerus διαθειοῦν dixit. Sic & περιβάλλεσθαι κάρφος apud Aristotelem in sexto Historiarum, de lustratione gallinarum, quæ περικαρφισμὸς Plutarcho nuncupatur. Sed & ἀπομάττειν eo sensu vsurparunt, vt Demosthenes Pro corona καθαίρων τοὺς τελουμένους, καὶ ἀπομάττων τῷ πηλῷ καὶ τοῖς πιτύροις. Sic accipiendum & in illo Callimachi, vt puto, versiculo, initio Athenæi.

Τοὺς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον.

quem locum non recte Erasmus, & alij aliorsum conati sunt trahere, cum ex hoc ritu sit explicandus. Hinc dictæ sunt mulierculæ illæ quarum hîc Theophrastus meminit, ἀπομάκτριαι, vt est apud Pollucem, vel περιμάκτριαι, vt vocat eas Plutarchus De superstitione. Latinis *piatrices*, & *simulatrices*, vel potius *simpulatrices*, vide Festum. Talem fuisse ait Demosthenes Glaucotheam siue Empusam Æschinis matrem.

μαινόμενόν τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον.] Plautus Captiueis,

Hegio hic homo rabiosus habitus est in Alide.
Ne tu quod istic fabuletur, aures inmittas tuas.
Nam istic hastis insectatus est domi matrē & patrē,
Et illic isti qui sputatur morbus interdum venit.
Proin tu ab istoc procul recedas.

Suspicor etiam ob similem superstitionem factum, vt Akis rex Dauidem insaniam simulantem procul à domo sua arceret: id enim videntur vltima verba eius capitis suadere. Locus est primo Samuelis, ca. x x i. Similis sententia in Eumenidibus Varronis, *Apage in directum à domo nostra istam insanitatem.*

Ad

Ad caput περὶ μεμψιμοιρίας.

Ἔς τι δ' ἡ μεμψιμοιρία] Iniuſtitiæ ſpecies quædam eſt & illiberalitatis hoc vitium : quod fere in calamitoſis pauperibúſque , vel paupertatem ſimulantibus, & ſenibus reperitur. Nam vt felicitas ſuperba , ita querula calamitas eſt eorum maxime qui è magnis aut mediocribus opibus ad inopiam ſunt redacti : rectéque ille apud Terentium,

Omnes quibus res ſunt minus ſecundæ , magis ſunt neſcio quomodo
Suſpectioſi : ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

& alibi apud eundem poëtam querulus quidam ſenex, *Me credo*, ait, *huic eſſe natum rei , ferundis miſeriis.* Nihil autem intereſt facultatibus ſit pauper aliquis, an animo, quæ ſola demum paupertas verè miſera eſt. Multa Seneca de hoc vitio variis locis: ſed vnum notare ſufficiet. Sic ille De tranquillitate vitæ libro 1. de amicorum delectu loquens. *Præcipue tamen vitentur triſtes, & omnia deplorantes , quibus nulla non cauſa in querelas placet. Conſtet illi licet fides & beneuolentia , tranquillitati tamen inimicus eſt, comes perturbatus & omnia gemens.* Μεμψιμοιρίαν autem, *querelam* non *querimoniam* vertimus. nam etſi non fugeret nos bonos auctores promiſcuè his vocibus vti , monet tamen veterum grammaticorum auctoritas. Cornelius Fronto literator , *Querimonia certæ rei eſt : Querela ſuperuacua eſt. Itaque prior grauitatis eſt, poſterior leuitatis.* Gl[o]ſſarij auctor, *Querela* , μέμψις ματαία. *Querimonia* , μέμψις. Vox

δεδομένη suspecta est,& sine damno sentétiæ potest abesse. Habes apud Clementem Alex. Pædag. lib. III. & μέμψεως & μεμψιμοιρίας definitiones, quas prætermitto.

Ἀποστείλαι τοῦ φίλου μερίδα.] Conuiuæ olim è conuiuio apophoreta referebant: de quo more suprà diximus: absentibus verò μερίδες mittebantur. Plutarchus in Agesilao, ἔθυσεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων. Idem auctor in Arati vita scribit Antigonum regem cum Corinthi sacra faceret, Arato Sicyonem misisse μερίδας. Aristophanes Acharnensibus,

Ἔπεμψέ τίς σοι νυμφίος ταυτὶ κρέα
Ἐκ τῶν γάμων.

Etiam Romanis mos fuit de mensa aliquid mittere amicis. imò verò etiam Iudæis aliisque gentibus Orientis eundem morem in vsu fuisse testantur literę sacræ priore Samuelis capite primo,Nehemię capite VIII. & alibi.

οὐ διότι ὕει.] Quod vulgò fieri solet. Theognis,

—οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων.

At hic iniquior etiam erga Iouem:quippe cui cum sit opportuna pluuia, nihilominus tamen de Ioue queritur, quod paullò serius quàm libitum ipsi fuisset pluat.

καὶ πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον.] Querela vsitata herorum, quòd nimio seruos emerint: quos propterea apud Plautum & Terentium *male conciliatos* vocant, hoc est, magno emtos. At istum miserum vilitas ipsa offendit. in quem iure illud vsurpaueris, Ὅταν τὸ ὕδωρ τὸν φάρυγγα πνίγει, τί δεῖ ἔτι πίνειν;

καὶ

καὶ πολλὰ δή.] Scrib. ἅτε πολλὰ δή.

δηλωθεὶς τοῦ πωλοῦντ.] Poteſt legi & δηλωθέντος. Et ſanè maius fuerit argumentum rei vili pretio emtæ, ſi emtor à venditore rogatus eſt vt eam emeret.

καὶ πρὸς τὸν εὐαγγελιζόμενον.] Ait, εὐαγγελιζόμενον, reſpiciens cupiditatem qua flagrare ſolent patres filios habendi potius quàm filias. Tale illud εὐαγγέλιον apud Ariſtophanem Theſmophoriazuſis, λέων λέων σοι γέγονεν αὐτ' εἴγμα σόν.

τῆς οὐσίας τὸ ἥμισυ ἄπεισι.] Terentius Heautontimor.

CH. *ſcio quid feceris:*
Suſtuliſti puellam ſcilicet.) Sy. *Si ſic factum eſt*

ἀληθῆ ἐρεῖς.] q. d. quem tu beatum prædicas, veriùs miſerum dixeris. ſic querulus ille Horatianus Vulteius Menas,

—pol me miſerum patrone vocares
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.

Ἐ νίκην νικήσας.] Errant interpretes in huius loci interpretatione: malè enim referunt aliò quàm ad victoriā eius qui cauſſam obtinuit, & ſuperior è iudicio diſceſſit. quare etiam δίκην νικήσας ſcribēdum, non νίκην. familiare eſt Atticis ita loqui δίκην νικᾶν, vel ἡττᾶσθαι δίκην. Nam νίκην & ἧτταν nō eſſe ſolùm πολέμου ſed cuiuſcunq; ἀγωνίας vel vnicus in Lachete Platonis locus poterat docere. Male etiam iidem interpretes orationem cuius ſit hîc mentio, ad ἐπιταφίους λόγους aut neſcio quas viuentium laudationes referunt. quæ planè ſunt ægrorum hominum ſomnia. Quis neſcit veteres Athenienſium oratores ſoliros orationes reis ſuam opem implorantibus ſcribere, quibus orationibus ipſi rei vtebantur in

iudiciis? Tales ſunt omnes fermè Lyſiæ & Demoſthenis quæ ad cauſſas priuatorum pertinent: quod nec Cicero prætermittit & teſtatur Quintilianus non ſemel. Poſtremò δίκαια non ſunt, *laudes meritò dicendæ:* ſed continentia cauſarum & defenſionis firmamenta. Terentius & Cicero *iuſta* vocant.

ἐγκαλεῖν τῷ χ.] Quid cenſes facturum fuiſſe, ſi litem perdidiſſet? Atqui etiam damnator eo, oratori conſtat eloquentiæ officium ſi omni arte vſus eſt.

ἱλαρός ἐστι.] Lego ἱλαρὸς ἔσω. vt apud Terentium *Hodie hilarum fac te.* & *Omitte nunc triſtitiam tuam.* Spectatur autem in vultu hilaritas, & opponitur proprie τῇ σκυθρωπότητι. Mox lege, ὅτε δεῖ, non ὅτι. Sic in illo Theocriti χαίρω πῶς ὅτε τ' ἄνδρας ὁρῶ τὰς μήποτ' ὄπωπα.

Ad caput περὶ ἀπιστίας.

ΕΣτιν ἀμέλει ἀπιστία.] Huic contrarium vitium eſt, quam Græci εὐήθειαν vocant, Latini credulitatem, quæ ſæpe in fatuitatem vertit. In medio autem horum extremorum, virtus eſt quædam ἀνώνυμος, prudentiæ velut ἀπόρρωξ, per quam & fidem iis habemus qui merentur: & eorum contra fidem ſuſpectam habemus, qui erga alios reperti ſunt infideles. Semper enim infixum in animo noſtro eſſe debet Ἐπιχαρμείον illud, γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται. itémque illud eiuſdem poetæ Ciceroni familiare. Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν. hoc eſt, interprete Q. Cicerone, *Nerui atque*

que artus sunt sapientiæ, NON TEMERE CREDERE. Extat in hanc sententiam præclara oratio Dionis Chrysostomi, quam velim legat iuuentus. Spectat eodem epistola XXII. Plinij libro VI. lectu & ipsa dignissima: nec minus elegans senis Ascræi effatum, Καὶ πίστις δ᾽ ἄρ᾽ ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας.

καὶ κατὰ στάδιον ἀριθμεῖν.) Habes amplum in hunc locum commentarium Plauti Aulularia: vbi mirificissimè miserum senicem Euclionem illa auri aula inquietat. Itaque ait Staphyla eum decies die vno extrudere omnes ædibus: vt nimirum solus thesaurum effodiat & nummos numeret. sed ipsum poëtam vide: est enim ingeniosissimus in illius infelicis ἀπιστίᾳ describenda. Similia reperias apud Lucianum in Alcyone.

εἰ σεσήμανται τὸ κοιλιέχιον.) Non damno hanc lectionem: etsi alibi hæc vox quod meminerim, haud mihi lecta. Fortasse tamen κυνέχιον scripserat auctor. Est autem κυνέχιον vas quoddam instar magni marsupij, seruandis vestibus, & aliis id genus rebus: sic dictum à pelle canina ex qua vel confici vel integi solebat, vt riscus Latinorum. Meminere κυνέχου Xenophon & Pollux non vno loco, itémque Eustathius, in ὀδυσσ. ε. Quid si etiam κυλικέχιον scribamus? quam vocem pro κυλικεῖον legere alibi memini. Sed verius est, nihil esse mutandum. nam sic appellat, quas Iulius Pollux κοιλάς. In eodem auctore κυμινοδόχιον legas pro panario vel ἰδεσματοθήκη.

καὶ εἰ ὁ μοχλός.) Euclio Plautinus.

— *occlude sis Fores ambobus pessulis.*

εἰς τὴν θύραν τὴν αὐλαίαν.) Puerilis ſed frequens error, pro *αὐλείαν*. Apud veteres *θύρα αὐλεία*, ſiue *αὔλειος*, perpetuò eſt idem cum *πρώτη θύρα*.

μετὰ μαρτύρων ἀπαιτεῖν.) Supra ad caput De ſtupiditate.

καὶ τὸ ἱμάτιον ἢ ἐκδοῦναι δεινός.) Inepta lectio, & quem ex ea ſenſum interpretes eliciunt, ineptus eſt, aut nullus potius. Dubio procul legendum eſt vt emendauimus *ἐκδοῦναι*. quam vocē ſupra eodem ſenſu vſurpauit: capite De ſuperſtitione. Scribendum etiam, *οὐχ ᾧ τὰ βέλτιστα ἔργα*. non *οὐχ ὡς τ.* Eſt Atticiſmus tranſlatitius, *οὐχ ᾧ*, pro *οὐκ ἐκείνῳ ὅς*.

μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι.) Deeſſe aliquid luce meridiana clarius. Nos ex coniectura locum ſupplebamus in hanc ſententiam, *εἰ δὲ μὴ, δοὺς εὐθὺς ἀπαιτεῖν*. Sed poſtea adducti ſumus vt fermè crederemus, ita potius ſcripſiſſe Theophraſtum, *μάλιστα μὲν μὴ δοῦναι. εἰ δὲ μὴ, τὸν παῖδα κελεύειν ἀκολουθεῖν*. nam quia ſequūtur illa verba *καὶ τὸν παῖδα ἢ ἀκολουθοῦντα*. puto hîc idem eſſe mendum quod ſexcentis locis obſeruauimus, vt bis poſitæ ab auctore voces locis vicinis, ſemel à librariis omitterentur. Similem *ἀπιστίαν* aut turpiorem etiam notat in diuitibus ſui temporis Iuuenalis ſatyra quinta: vbi de illorum conuiuiis loquitur:

—— tibi non committitur aurum.
Vel ſi quando datur, cuſtos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, vngueſque obſeruet acutos.

Quid ſi etiā ſic legas, *μά. μὲν μὴ δοῦναι, εἰ δὲ μὴ, στήσας* (vel *σταθμήσας*) *δοῦναι*. Nam profectò ita eſt, diligentiores & cautiores patresfamilias vaſa argentea ſi commodatò alicui concedant, non illa tradunt prius

priùs quàm illorum pondus accuratè explorauerint.

καὶ τὸν παῖδα τὸν ἀκολουθοῦντα.) Malim τὸν ἀκολουθοῦντα hoc eſt, puerum ἀκόλουθον. pediſſequum, vel famulum itineris comitem. Sic dictum vt ἁρμόζων pro ἁρμοστὴς, δικάζων pro δικαστὴς aliáque apud Atticos: quæ & Latini ſunt imitati.

ὄπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν.) Plautus Curculione.

I tu præ virgo : non queo quod pone me eſt ſeruare.

Idem Pſeudolo,

I puere præ : ne quiſquam pertundat crumenam cautio eſt.

καὶ λέγουσι πόσου.) Legimus ita hunc locum, καὶ λέγουσι, Πόσου, εἰπεῖν, Κατάθου. οὐ γὰρ σχο. inſerta voce εἰπεῖν quæ manifeſtò deſideratur. Πόσου autem verbum eſſe, non nomen cenſemus : éſtque eo verbo vſus iterum capite vltimo. ſignificat numerare, & rationem inire. Solent autem mercatores venditæ mercis ſummam conficere, quam in librum rationum conferant, præſens ſi pecunia non numeretur. Quod docti quidam viri emendant, καὶ λιπόντι τοῦ ποσοῦ, ne Græca quidem eſt oratio, nedum eo digna qui à diuinitate ſermonis nomen inuenit: ſaltem dicerent ἐλλείποντι. ſed ne ſic quidem placet. Quod ait, οὐ σχολάζω πέμπειν, accipi debet de ſeruo flagitatore. Si legeretur Κατάθες pro κατάθου, eſſet id, *Solue nunc.* quod Græci dicunt, αὐτόθεν κατάβαλε. ſed nihil neceſſe mutare, præſertim ſine veteribus libris : quorum equidem hoc maximè loco optarim fieri mihi copiam. Non eſt autem dubium notari hîc diffidentiam mercatorum, quorum pleriſque

manus

Verbum προΐεσθαι sic esse accipiendum monemus etiam in Animadu. nostris ad Athenæum. eo sensu & προδιδόναι vsurpabant. Vnde est πρόδοσις. Hermippus vetus comicus, vt ait Pollux, eum qui vinum de cupa sumserat, neque soluerat, προδόσει πίνειν εἴρηκε, venustissimo ioco.

Ad caput περὶ δυσχερείας.

ΕΣτι δὲ ἡ δυσχέρεια.] Subtiliter distinguit Theophrastus inter δυσχέρειαν & ἀηδίαν, de qua sequenti capite: vtraque voce notatur quorundam hominum in congressionibus & vitæ quotidianæ vsu scæuitas ac sinisteritas: quibus nihil pensi est, eo esse habitu, eo ornatu, iis moribus, eos denique sermones vsurpare, qui sint iure merito iis quibuscum versantur, tædio, odio, & (quæ fuit veterum superstitio) tanquam mali ominis, execrationi. Ac videntur τὸ δυσχερὲς καὶ τὸ ἀηδὲς differre potius τῷ μᾶλλον καὶ τῷ ἧττον quàm genere: etsi Theophrastus per diuersa genera illa describit, non enim dicam definit. Ipse sanè etiam τὸν δυσχερῆ hoc capite vocat ἀηδῆ: vt appareat quàm paruo interuallo hæc duo vitia distent: quorum tamen longè grauius & tetrius est quod δυσχέρεια appellatur. Existimauimus autem commodissimè δυσχέρειαν Latina voce *fœditas*, aut *spurcities* exprimi: nam qui *immunditiam* vertunt, parum omnino dixerunt, nec Græcæ dictionis vim sunt assecuti. Propriè δυσχερὲς dicitur, vt ipsum nomen indicat, & innuit eruditissimus A. Gellius, quod est intractabile, & molestum atque

atque odiosum. sic dicuntur δυσχερῆ ἕλκη vlcera inueterata & fœtida: vt cum ait Dio Chrysostomus de Philoctete, neminem voluisse eum νοσηλεύειν διὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς νόσου. & Plutarchus ait quosdam esse morbos ἀτίμους & μισητοὺς, quales nimirum sunt qui hîc commemorantur: quales etiam fuerunt olim Laspodiæ & Damasiæ Atheniensium, quos vt ἐπιφορκνήμους ob fœditatem fœtiditatemque Aristophanes & Eupolis traduxerunt. sic & δυσχεραίνειν verbum accipitur, vt apud Plutarchum in Artoxerxe: ἀλλ' οὐ καταγινομηθεὶς αὐτῆς το σῶμα ἐδυσχέραινεν ἐπὶ τούτῳ μηδ' ὁτιοῦν. Non solùm autem fœditatem notat hæc vox, sed etiam vbi diximus, malum omen: ferè enim apud Demosthenem, & alios scriptores Atticos τὸ δυσχερὲς infaustum aliquid ac βλάσφημον significat, vt explicatur ab Vlpiano. Sic apud Latinos voces *fœdus* & *spurcus*,

καὶ ἀλφόν.] Seneca, *fœdam ex albo varietatem* nominat: Naturalium libro I I I. Fuisse δυσχερῆ morbum, etiam Plutarchi quem modo attulimus locus declarat.

Ταῦτα εἶναι αὐτοῦ συγγενῆ ἀῤῥωστήματα.) Appellat συγγενῆ quæ propriæ συγγενικὰ vt apud Plutarchum in Pericle: & passim apud Galenum: qui non vno loco disputat contra sophistas (sic enim appellat) qui dicebant οὐδὲν εἶναι συγγενικὸν πάθος. Sic συγγενῆ σημεῖα Aristoteli quæ Straboni συγγενικά. Non sunt autem συγγενῆ ἀῤῥωστήματα *ingeniti morbi*, vt docti viri vertunt: sed *gentiles & auiti*. Nam etsi scio συγγενὴς interdum accipi pro σύμφυτος, ægrè tamen concesserim νόσον συγγενικὴν & σύμφυτον idem propriè sonare. Existimo enim propriè σύμφυτον νόσημα esse morbum

morbum qui ἀπὸ παιδὸς συνῆν, & συναυξήθη, vt loquitur Hippocrates secundo prorrhetico. *genitiuum morbum* Latine dixerim: sicut dixit Ouidius *genitiuam imaginem*. Suetonius in Augusto *genitiuas notas*, hoc est σύμφυτα σημεῖα, non autem συγγενικά. Συγγενὲς enim vel συγγενικὸν est, quod à patre acceptum est, & vt hîc Theophrastus explicat cui pater aut auus ambóve fuerint obnoxij. Nam certum est morbos plerosque per successiones quasdam vt alia tradi. quin sæpe accidit vt ex interuallo reddantur eædem notæ, iidem næui morbíque in nepotibus, qui in filiis desiisse videbantur. Plutarchus De sera numinis vindicta Ἀκροχορδόνες, inquit, καὶ μελάσματα & φακοὶ πατέρων ἐν παισὶν ἀφανισθέντες ἀνέκυψαν ὕστερον ἐν υἱωνοῖς καὶ θυγατριδοῖς.

ἕλκη ἔχειν ἐν τοῖς ἀντικνημίοις.) Videtur hæc δυσχέρεια frequens per illa tempora Athenis fuisse: vt merito Theophrastus hanc notam nó prætermiserit. Nam etiam apud Aristophanem in Equitibus quo loco certant adulationis certamen Cleon & Agoracritus, fartor ille impurus pyxidem vnguenti pollicetur istiusmodi hominibus, quibus tibiarum vlcera sibi inungant. Hæc sunt quæ vocat Plinius *tibiarum tetra vlcera*, lib. XXII. alibi *tibiarum tædium*, quod respondet voci Theophrasti ἀηδία. Ita affectos appellat προκνημίους Dioscorides ψξγ'.

Ἐγὼ δ', inquit, κυλίχνιόν τέ σοι & φάρμακον δίδωμι,
Τὰ ἐν τοῖς ἀντικνημίοισιν ἑλκύδρια περιαλείφειν.

καὶ προσπλάσματα ἐν τοῖς δακτύλοις.] Sic vocat tubercula in manibus solita oriri, quæ cutem non sinunt esse planam, sed asperam efficiunt: vnde etiam ἡ λέπρα nomen inuenit apud Græcos. Huius

generis προσπταίσματα sunt ἀκροχορδόνες, μυρμηκίαι, δοθιῆνες, χοιράδες, & aliæ φυμάτων species. Fuisse enim ἀηδεῖς & δυσεντεύκτους, qui haberent istiusmodi tubercula, etiam Horatius indicat,

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius.

Seneca, *Papulas obseruant alienas, ipsi vlceribus obsiti.* Possumus etiam paullò aliter προσπταίσματα ἐν τοῖς δακτύλοις explicare: vt sint læsiones digitorum ex offensatione, hoc est ἐκ τοῦ προσπταίειν: vt cum pes ad lapidem asperum offendit, & laceratur cutis, ac fit vulnus: aut cum ex pressura sanguis coit & corrumpitur. Sæpe enim accidit vt quæ ab initio neglecta sunt, magnum malum tandem afferant, ac nonnunquam integri membri perniciem: vbi semel διὰ τὰ prius vulnera mutarunt in κακοήθη & ἀνήκεστα, & quæ medici θηριώματα καὶ χειρώνια ἕλκη ac τηλέφια vocant, Plinius *vlcera desperantia.* Confirmat hanc interpretationem Pollux, qui notat digitorum κρούματα, hoc est læsiones ex offensione, πταίσματα appellari, ab Aristophane ἐπιπταίσματα. Et in libris medicorum πρόσπταισμα est ἕλκος ἐκ τοῦ προσπταῖσαι. Idem fere πρόσκομμα. de quo vide Eustathium.

τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν.] Est figura ἓν διὰ δυοῖν. *ferinas & hirsutas alas habere,* pro *ferarum more hirsutas.* Non temerè autem hæc dicit Theophrastus: inualuerat enim tunc temporis mos hic apud Athenienses, sanè δυσχερὴς & fœdus. Multi igitur quo magis viri fortes viderentur, & ab omni mollitie alieni, studuerunt hirsuti esse sub axillis. Nam quum in concionem venerant, in

ſuffragiis ferendis, partem illam denudabant, vt poſſet ab omnibus, poſtquam manum vel brachium ſuſtulerant, conſpici. laudi autem ducebant videri habentes illam partem fruticante pilo neglectam, & totum latus horridum. Apud Ariſtophanem Concionantibus mulier quędam indicare volens omnia ſe feciſſe per quæ latere in virorum cœtu poſſet, & pro viro haberi, ſic infit,

—πρῶτον μέν γ' ἔχω τὰς μασχάλας
λόχμης δασυτέρας.

Scholiaſtes ibi, ἔθρεψαν, inquit, τρίχας, ἵνα ὅταν χειροτονῶσι, δοκῶσιν ἄνδρες εἶναι. Quod autem in ferendis ſuffragiis, quod χειροτονεῖν à ſublatione manuum vocabant, latus nudarent, ex his apparet in eadem fabula,

Ἐκεῖνο δ' οὐ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ
Τὰς χεῖρας αἴρειν μνημονεύσομεν τότε.
Πρ. χαλεπὸν τὸ πρᾶγμ'. ὅμως δὲ χειροτονητέον
Ἐξωμισάσαις τὸν ἕτερον βραχίονα.

ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν.] Iuuenalis *grandes alas* appellat:

Sed caput intactum buxo, naréſque piloſas
Adnotet, & grandes miretur Lælius alas.

Idem poëta,

Hiſpida membra quidem, & dura per brachia ſetæ.
Promittunt atrocem animum.

Perſius, *Hinc aliquis de gente hircoſa centurionum.* Conſtat verò apud Romanos ſine vlla molitiei ſuſpicione alas velli ſolitas: ſed poſtea eò deliciarum ventum eſt, vt volſellis, pice, reſina, & pumice brachia, crura, aliáſque partes læuigarent: quam ad rem ſeruorum miniſterio vtebantur, quos alipilos

vel alipilarios vocarunt, Græci δρωπακιστάς.

τοὺς ὀδόντας μέλανας, καὶ ἐσθιομένους.] Facetè dentes dixit ἐσθιομένους, (Hippocrates & ἐσθιομένους & βεβρωμένους) cum potius iis conueniat vt sint ἐσθίοντες. pari elegantia Symmachus, *Rus*, ait, *quod solebat alere, nunc alitur*. Plinius de sene quodam, libro octauo epistolarum, *Quinetiam (fœdum miserandúmque dictu) dentes lauandos fricandósque prabebat*. vbi *fœdum miserandúmque*, planè est δυσχερὲς καὶ οἰκτρόν.

καὶ τὰ τοιαῦτα.] Simile illi capite Περὶ βδελυρίας, Τὰ δὲ δὴ τοιαῦτα, καὶ φ. Hæc autem quæ sequuntur, etsi fœda sunt, & βδελυρίας μεστά, alia tamen fœditate laborant, quàm præcedentia. Ideo videtur quodammodo à superioribus ea distinguere voluisse.

θύειν ἀρξάμενος προσλαλεῖν.) Nihil mutauimus, libris non addicentibus. Notat istum, cum sacra facit lingua non fauere, quod factum oportuit, vt mox dicemus. Non displiceat mihi si ἐσθίειν legatur: Clemens Alexandr. Pædagogi libro I I. περιφυλακτέον καὶ τὸ φθέγγεσθαι ὅ τι ἂν ἐσθίοντα ἅμα. ἀπρεπὴς γὰρ καὶ ἄσημος ἡ φωνὴ τοῦ, πλήρεσι ταῖς γνάθοις στενοχωρουμένη.

καὶ ἀποῤῥίπτειν ἀπὸ τοῦ στόματος.) Quid emittit? sputum nempe, hoc est τὸν σίαλον: vnde σιαλόχους istos Græci vocitarunt. Hesychius, Σιαλόχους, τοὺς προσραίνοντας σίαλον ἐν τῷ προσδιαλέγεσθαι. extat & verbum σιαλοχεῖν apud Hippocratem I I I. de morbis. Ab hoc vitio nomen inuenit olim Athenis Antimachus quidam Ψακὰς cognominatus: quia, inquit comici scholiastes, προσέῤῥαινε τοὺς συνομιλοῦντας διαλεγόμενος. Iuuenalis,

Tunc

Tunc immensa caui spirant mendacia folles
Conspuitúrque sinus.

ἅμα πιεῖν, προσερυγῶ.) Fortasse ἅμα τῷ πιεῖν, aut πίνων.

ἐλαίῳ σαπρῷ ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι.) Putà, oleo lucernario, quo infimæ sortis quidam se inungebant. Horatius,

—*vngor oliuo, Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.* Iuuenalis in quinta, —*at hic qui*
Pallidus offertur misero tibi caulis olebit
Laternam. illud enim vestris datur alueolis quod
Canna Micipsarum prora subuexit acuta:
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lauatur.

Vngebantur pauperes & γλοιῷ hoc est, olei strigmentis, vt indicat locus Teletis quem supra protulimus.

εἰς ἀγορὰν ἐξελθεῖν.) In hoc est ἡ δυσχέρεια: nam veteribus in foro honestè vestiri moris erat: domi quod satis esset. aliud enim homini, aliud humanitati satis esse censebant, vt ait Varro. Inde est vestis alia domestica, siue οἰκουρικῶν: alia forensis, siue τῶν εἰς ἀγορὰν προερχομένων, Ciceroni ac Suetonio & Plutarcho in Sylla. Qui igitur fœdè vestiti in publicum prodirent, odio erant & irrisui, vt indicat Iuuenalis satyra III. De munditia in vestitu locus elegans Senecæ epistola XCIII. *Munda vestis electio appetenda est homini: Natura enim homo mundum & elegans animal est. Itaque non est bonum per se munda vestis, sed munda vestis electio: quia non in re bonum est, sed in electione: quia actiones nostræ honestæ sunt, non ipsa quæ aguntur. Quod de veste dixi, idem de corpore me existima dicere.*

εἰς ὀρνιθοσκόπου τῆς μητρὸς ἐξελθούσης, βλασφημῆσαι.) Vertunt, *quum egreditur mater.* ſed ἐξελθούσης, dixit Theophraſtus, non ἐξερχομένης. De eo loquitur qui matri adſit ſacra facienti ex præcepto auguris. Fauere linguis olim in re ſacra, vel maxima religionis pars erat. Fauebant autem linguis duobus modis: vel ſilentes: vel ſi loquerentur, male ominatis verbis parcentes. Itaque non ſolùm in templis præcones fauentiam imperabant, vt ex Plutarchi Theſeo, Feſto, & tragicis notum: ſed etiam cum indicerentur feriæ, populus per eoſdem præcones monebatur, vt à litibus iurgiiſque abſtinerent, & vt loquitur Attius, *ore obſcoena dicta ſegregarent.* quod & ait M. Tullius, & diſertè præcipit Plato in vndecimo Legum. cui legi non multum diſſimilem Solonis legem Plutarchus in vita refert. Græci εὐφημεῖν hoc dicunt: cui opponitur βλασφημεῖν. qua notione hîc accipitur & ſæpe apud Platonem. Plautus in Caſina *benedicere* dixit τὸ εὐφημεῖν vel εὔχεσθαι μετ' εὐφημίας. At τὸ βλασφημεῖν eidem in Aſinaria *obſcœnare* dicitur: in Caſina *omen alicui vituperare.* Tunc autem plurimum videntur exiſtimata nocere verba male ominata, quando à cognatis pronuntiarentur. Plato ſeptimo legum, Θυσίας γιγνομένης καὶ ἱερῶν καυθέντων κατὰ νόμον, εἴ τῳ τίς φαμὲν, ἰδίᾳ παραστὰς τοῖς βωμοῖς τε καὶ ἱεροῖς ὑὸς ἢ ἀδελφὸς βλασφημοῖ πᾶσαν βλασφημίαν, ἆρ' οὐκ ἂν φαῖμεν ἀθυμίαν καὶ κακὴν ὄτταν καὶ μαντείαν πατρί τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἂν οἰκείοις φθέγγοιτο ἐντιθείς. propterea ait Theophraſtus τῆς μητρός. Porro quæ fuerint illa verba à quibus abſtinendum eſſet in ſacris, ſciremus ſi perueniſſet ad nos Suetonij liber cuius hodie ſupereſt ſolùm index

dex *De vocibus male ominatis.* vide Artemidorum libro III. capite XXXVIII. Conſtat ſanè miram fuiſſe veterum hac in re ſuperſtitionem: erant enim pene infinita, quæ nominare religio eſſet. Ac quoniam venit mihi in mentem loci cuiuſdam Demoſthenis, vbi eſt talis ὀτλείας exemplum, quod doctiſſimus eius interpres non animaduertit, obiter eum proferam & illuſtrabo In ea contra Leptinem de veterum præmiis loquens, τότε μὲν, inquit, ἡ πόλις ηὐπόρει, καὶ γῆς ηὐπόρει, καὶ χρημάτων, νῦν δὲ ἀπορήσει. δεῖ γὰρ οὕτω λέγειν, καὶ μὴ βλασφημεῖν. Eruditiſſimus Vvolfius βλασφημεῖν vertit *conuiciari.* non rectè profectò. nam hoc voluit Demoſthenes, religionem eſſe ſibi, dicere Rempublicam ἀπορεῖν: idque verbum à ſe reſpui propter ominis diritatem: ideo dicit ἀπορήσει quia dicere ἀπορεῖ non audebat, ἀπορεῖ non poterat. Neque aliter ſcholiorum Græcorum auctor interpretatur: quem cauſſa non erat cur hîc non ſequeretur Vvolfius. Terentius,

Vade dem, rectè eſt: nam non habere me religio eſt dicere.

non ouum ouo magis ſimile. Sic βλάσφημον εἰπεῖν apud eundem alibi.

σπενδόντων ἐμβαλεῖν τὸ πλήθειον.) Scribendum eſt ἐκβαλεῖν· ſicut apud Plutarchum in Craſſo in ſimillima re, τὰ σπλάγχνα τοῦ μάντεως αὐτοῦ προσδόντος, ἐξέβαλε τῶν χειρῶν. id quod viſum eſſe ait circunſtantibus verè τεράστιον & triſte. Hæc ſunt quæ Romani *caduca* auſpicia vocabant. Feſtus *Caduca auſpicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga è manu.* Non hoc dicit Feſtus (quod putat ſummus Scaliger) tum demum caducum eſſe auſpicium;

si è manu flaminis commentaculum virga excidisset: sed quoties aliquid excidisset, puta spondeum vt hoc loco Theophrasti: aut victima, vel τὰ σπλάγχνα, vt Crasso accidit. aut de capite sacrificantis vitta, quod de Sythace canit Silius Italicus. Simile est quod notat Cicero De aruspicum responsis, ludos esse non rite factos, si puer patrimus & matrimus tensam aut lorum omitteret. Meminerat itetum Festus huius superstitionis in voce *silere*, quantum ex iis quæ supersunt licet coniicere.

ἀποπτύσαι δ' ὁ βδελυρὸς ὑπὲρ τῆς τρ.) Nihil hoc fœdius, nihil spurcius: verùm præterea notandum est, non δυσχέρειαν tantùm hîc esse: sed etiam, vt sunt concatenata vitia, fastum, & conuiuarum contemtum. Olim enim in conuiuiis aut aliis congressionibus, procul spuere signum habebatur eminentiæ. Plautus dixit *magnificè conscreare*: Quintilianus, *clare exscreare*. Sotades apud Stobæum:

Εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουε·
Ἂν μακρὰ πτύῃς, φλεγματίῳ κρατῇ περιεστῷ·
Ἂν δ' αἱματῆς, ταῦτα πρὸ σοῦ προβάτιον εἶχεν.

Præclarè verò Clemens Alexandrinus, de hoc ipso loquens II. Pædagogi, ἀγερωχίας καὶ ἀταξίας σύμβολον, τὸ προσθεῖναι τοῖς ἤχοις ἐθέλειν, μὴ οὐχὶ ἀφαιρεῖν. Sic & plurimum tussire potentiorum erat tantum. Petronius, *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo vt plurimum tussiat, vt sit solutioris stomachi, cibósque omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundúsque mendaces.* Erant item argumenta potentiæ ceruices inflectere, & altum loqui, vt ex Plutarchi Pyrrho & Demosthene intelligitur.

Ad

Ad caput περὶ ἀηδίας.

Ἔστι δὲ ἀηδία.] Iam diximus ad caput superius. Parum autem differre δυσχέρειαν & ἀηδίαν, etiam ex eo discimus, quod Plato & Demosthenes sæpe vtramque vocem pro eodem vsurpant, quod à nobis est obseruatum. Sed & apud alios scriptores has voces sæpe coniunctas leges: vt cum Isocrates in Æginetica, morbo Trasylochi tribuit δυσχέρειαν & ἀηδίαν simul: & cum exponunt veteres critici prouerbium ἅλις δρυός. scribunt enim dici ἐπὶ τῶν δυσχερῶς καὶ ἀηδῶς ἐσθιόντων. ὕστερον δὲ κάλλιόν τι ἀρόντων. Latissimè sanè vox ἀηδία patet, & quæ sæpe nihil aliud quàm ineptitudo, aut φορτικότης significat. Possis pro loco rectè vertere insulsitatem, vel tædium, aut odium. quanquam Plautus & Terentius ipsum potius τὸν ἀηδῆ *odium* appellare solent. Plautus in Milite, *incommoditatem* dixit τὴν ἀηδίαν: vt contra tam apud ipsum quàm apud alios veteres ipsumque adeo M. Tullium, commodus est is qui opponitur τῷ ἀηδεῖ. cuius hominis habes graphicam descriptionem in Milite Plautina, scen. *Cohibere intra lim.* illo loco. *Et ego amoris*, &c. Notabis vocẽ ἀηδὴς & eum significare qui tędio est, & eum qui est fastidiosus. Nam ita quoque vsurparunt. Aristoteles Magnorum moralium, libro secundo, ὁ πλοῦτος πολὺς γινόμενος, ὑπερόπτας καὶ ἀηδεῖς ἐποίησεν. *Diuitiarum accessio superbos & fastidiosos, morososque efficere solet.* Par huic vox veterum Latinorum *Tædulus.* vide Festum.

καὶ ἀναγκάσαι μέλλοντας, κωλύειν.) Non displiceret

μέλλοντα. Sensus erit: Solet retinere amicum qui iam nauim soluebat, & eius comites rogare, vt tantisper expectent donec aliquot cum illo suo amico spatia confecerit.

μασώμενον σιτίζειν αὐτός.) Insigniter lapsi sunt interpretes non animaduerso vnius literulæ mendo. Legendum enim μασώμενος, non μασώμενον. Iam quod iidem μασᾶσθαι interpretantur *mammam sugere*, puerilis est in re puerili error. Σιτίζειν dicuntur nutrices suos alumnos quando illis mansum ex ore suo cibum in os indunt: ipsi autem pueri ψωμίζεσθαι. Aristophanes Equitibus.

Κλ. Επίσαμαι γὰρ αὐτὸν οἷς ψωμίζεται.
Αλ. Καθώς περ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθείς·
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατεσπακας.

καὶ ὑποκορίζεσθαι ποππύζων.] Signate loquitur: Est enim propriè ὑποκορίζεσθαι, τοῖς παισὶ πρὸς ψυχαγωγίαν λέγειν τινὰ, cum infantibus nutricum more balbutire. Inde ad alia transfertur, quoties pro duriore voce mollior vsurpatur & minimè odiosa. Cicero Attico, *Video infinitum bellum, iunctum miserrima fuga, quam tu peregrinationem ὑποκορίζῃ*. Accipitur & aliter. Sed hæc vulgò nota. Ποππύζειν vox est ὀνοματοποιηθεῖσα pulchre ad imitationem eius qui voce blanditur, siue infanti siue equo. ponitur & pro manu blādiente permulcere, siue καταρρέζειν.

καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου.] Scribendum est, καὶ ζωμοῦ τοῦ παρακειμένου, εἰπεῖν ὅτι ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν αὐτοῦ μελαντέρα ἡ χολή.. Est autem τοῦ pro τινός. Intelligit ius nigrum, quod ἕδεσμα Λακωνικὸν à Grammaticis dicitur, quia plurimus eius vsus Lacedæmone:

ne: eratque hoc in eorum phiditiis cœnæ caput, vt ait etiam Cicero: ſed & aliæ gentes Græciæ eo vſæ. vide Athenæum.

ἐναντίον τῶν οἰκείων.) Quod tempus alios ſermones poſtulabat. Peccat igitur inſcitia temporis: éſtque non ſolum ἀηδὴς, ſed etiam ἄκαιρος.

ὅτι ψυχρὸν ὕδωρ ἐστὶ παρ' αὐτῷ λακκαῖον.) Etſi aliud eſt λάκκος, aliud ψυγεῖον, ſiue ὑδροψύϊον, hoc eſt, frigidarium: tamẽ, vt vides etiam λάκκοι à frigiditate cõmendabantur. Macho poëta apud Atheneum.

> Νὴ τὴν Ἀθηνᾶν καὶ θεοὺς ψυχρόν γ' ἔφη
> Γνάθαιν' ἔχεις τὸν λάκκον ὁμολογουμένως.

Frigida delectatos fuiſſe veteres Græcos conſtat: an calida vterentur quæ poſtea fuit in deliciis, quærit Pollux libro IX.

Δεῖξαι τὸν παράσιτον αὐτοῦ ποῖός τις.) Suos enim paraſitos oſtentabant. Itaque ait ille in auctione paraſitica apud comicum,

> —— *nemo meliores dabit:*
> *Nullis meliores eſſe paraſitos ſinam.*

ἐπὶ τοῦ πότου. hoc eſt *ſuper cœnam*, vel *inter cœnam.* Plutarchus in Alexandro, ἐπαινέσαι κελευσθεὶς ἐπὶ τοῦ πότου Μακεδόνας ὁ Καλλισθένης. Plato in Conuiuio, ἐπὶ τῇ κύλικι λέγειν. Vox ὅτι, vel παρέλκει, vel etiam fortaſſe tolli debet.

Ad caput περὶ μικροφιλοτιμίας.

HΔὲ *μικροφιλοτιμία.*) Eſt hoc vnum è vitiis illis quæ circa τιμὴν καὶ ἀτιμίαν verſantur: ſunt enim non pauca, ſed quæ fere nomine careãt. Ariſtoteles

ſtoteles præcipua tantùm explicat, χαυνότητα & μικροψυχίαν. iſtud autem vitium quod hoc capite deſcribit Theophraſtus, obiter tantū attingit in IIII. Nicomacheorum : quo loco ait eum qui ſit μεγαλόψυχος τῆς περὶ τὴν τυχοῦσαν ἢ ἐπὶ μικροῖς πάμπαν ὀλιγωρήσειν τιμῆς. Nihil enim aliud eſt μικροφιλοτιμία, quàm cupiditas honoris ſiue laudis, vel , vt dicam melius, laudationis ἐπὶ μικροῖς, ob minuta quædam & parua. Atque hanc cupiditatem veriſſimè Theophraſtus illiberalem iudicat. Neque verò vnicum eſt iſtorum hominum genus, ſed duplex: ſunt enim quidam φιλότιμοι, neceſſariò μικροφιλότιμοι : eos dico, qui vellent quidem laudem poſſe mereri alia ratione : ſed quia inopes ſunt & iis præſidiis deſtituuntur, quæ ad conſequendos honores veros deſiderantur : (ferè enim ἀμφὶ τιμὰς, vt ait Pindarus, μάρνανται δαπάναι.) qua poſſunt ratione tentant innoteſcere, & vt laudentur, verſentúrque in hominum ore efficere. Atqui ſatius erat, ſua ſorte contentum, abſtinere ab omni tali cupiditate. Hanc paupertatem ambitioſam vocat Iuuenalis. Alterum genus eſt eorum qui ſimul duobus morbis grauiſſimis tenentur, ambitione & auaritia. Hos vt honores affectent, impellit ambitio : vt non rectam viam inſiſtant, ſed ſumtus maximè fugiant, facit auaritia. Μικροφιλοτιμίαν autem poſſis Latinè dicere ambitionem gloriæ ineptam & ſordidam: vel ineptam & friuolā ſicut A. Gellius *oſtentationem ineptam & friuolam* dixit. & apud eundem, *homo ineptè glorioſus* libro XIII. non longè abeſt ἀπὸ τῆς μικροφιλοτιμίας.

καὶ τὸν υἱὸν ἀποκεῖραι, ἀπαγαγὼν εἰς Δελφούς.] Athenis

nis fuit hic mos: Iuuenes comam alebant ad annos pubertatis: tum à parentibus ad tribules adducebantur, vt comam tonderent, quæ μαλλὸς & σκολλὺς dicebatur. fere autem & Græci & Romani comam hanc primam alicui deo consecrabant: & cum illam alere se in eius honorem dicebant: tum vbi tonderentur, illam in eius Dei templo ponebant: cuius rei apud Pindarum, Æschylum, Festum, alióſque sunt testimonia. Ac videntur vulgo Athenienses Herculi consecrare soliti aut alicui alij deo cuius templum esset in vrbe. Hesychius: Ἀθήνῃσιν οἱ μέλλοντες ἐφηβεύειν πρὶν ἀποκείρασθαι τὸν μαλλὸν, εἰσέφερον Ἡρακλεῖ μέτρον οἴνου, καὶ σπείσαντες τοῖς συνελθοῦσιν ἐπεδίδουν πίνειν. ἡ δὲ σπονδὴ ἐκαλεῖτο οἰνιστήρια. Ita igitur vulgus: at qui supra vulgus existimari volebant, antiquo Atheniensium instituto, cuius meminit Plut. in Theseo, comam filiorum suorum Apollini Pythio consecrabant, & quum tempus aduenerat Delphos suos filios adducebant, vt ibi comam deponerent. quod auctor vult esse μικροφιλοτιμίας indicium.

ὅπως αὐτῷ ὁ ἀκόλουθος Αἰθίοψ ἔσται.] Olim τρυφηλοὶ & beati homines, puerorum Æthiopum ministerio vtebantur. Auctor ad Herennium describens ostentatorem ineptum, *Et dicit in aurem, aut vt domi lectuli sternantur, aut ab auunculo rogetur Æthiops qui ad balnea veniat, asturconi locum ante ostium suum detur, aut aliquod fragile falsæ choragium gloriæ comparetur.* Athenæus in descriptione conuiuij Cleopatræ, λαμπτηροφόρους παῖδας Αἰθίοπας παρέστησε. Iuuenalis,

—— tibi pocula cursor
Getulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri.

Similiter

Similiter mulieribus fuerunt suæ ex Æthiopia ancillulæ, vt est apud Terentium. Tibullus,

Illi sint comites fusci quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.

Et in epistola Leonti ad Lamiam apud Alciphronem nominantur θεράποντες, θεράπαιναι, Ἰνδοὶ, Ἰνδαί. Fuit etiam magnus vsus Afrorum nomenclatorum, quod ex Luciano colligimus, Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ σ.

Ϗ ἀποδοὺς μνᾶν ἀργ.] Scribe ἀποδιδούς. Καινὸν autem intelligo nũmum recens percussum & nouũ. tales enim nummi veteribus & vsu tritis ac sordidis præferuntur. Tale illud in nono Apuleij *demonstrat ei nouitate nimia candentes aureos.* Hi sunt quos vocant nummos asperos, Seneca, Suetonius, Persius. vt valde miratus sim nuper doctissimi viri sententiam, qui eam vocem ab origine Arabica repetit. verùm de eo aliàs pluribus.

ἀπαντικρὺ τῆς εἰσόδου προσπατταλῶσαι.] Ita moris fuit apud Græcos, eam partem ædium (quæ ab ingredientibus prima conspicitur, aut à prætereuntibus, quando fores patent, quam ἐνώπια vocabant) omnibus modis ornare: ideo Homerus ἐνώπια παμφανόωντα dixit. Hesychius Ἐνώπια, τὰ καταντικρὺ τοῦ πυλῶνος φαινόμενα μέρη, ἃ Ϗ διακόσμουν ἕνεκα τῶν παριόντων. Vide amplius Eustathium in Iliados rhapsodiam Θ, & in Odysseam. necnon Ælianum in epistolis. De Romanorum atriis & tablinis non est obscurum: at Græci atriis non vtebantur, si credimus Vitruuio: eum vide libro v I. capite x.

ἀναβαλλόμενος ᾗ θοιμάτιον.) Cum transuehebantur equites Athenis, veste erant amicti purpurea & varia.

& varia. Scholiastes Aristophanis, ἐν πορφυροῖς καὶ ποικίλοις ἱματίοις ἐπόμπευον. Eam vestem ξύστιδα vocabant. Aristophanes Nebulis,

Ὅταν σὺ, μέγας ὤν, ἅρμ' ἐλαύνῃς πρὸς πόλιν,
Ὥσπερ Μεγακλέης ξυστίδ' ἔχων.

Interpres, ξύστις λέγεται τὸ κροκωτὸν ἱμάτιον, ὃ οἱ ἡνίοχοι φοροῦσι μέχρι νῦν πομπεύοντες. Romæ quoq; equites trabeati erant in transuectione.

ΚΛΆΔΟΣ ΜΕΛΙΤΑΐΟΣ.] Mirus vsus vocis κλάδος. Putet fortasse aliquis rescribēdum non procul ab editæ lectionis vestigiis, ΚΥΝΌΣ ΜΕΛΙΤΑΊΟΥ, vel ΚΥΝΊΔΙΟΝ ΜΕΛΙΤΑΐΟΝ. Puto tamen verius esse quod suprà diximus, cum exponeremus illa ζωμὸν πολλοῦ γεγονέναι. quæ ibi legantur. In poëta minus esset mirum: nam ob cognationem quæ est inter plantarum genus, & ea quæ animalia propriè vocantur, non mirum plantarum appellationes ad homines aut alia animalia transferri: quod in vocibus ἔρνος, ὄζος, μόσχος, θάλος, ἀκρεμὼν, ὅρπηξ, στάχυς, passim apud poëtas licet obseruare. Ab eadem origine suboles & propago tribuuntur animalibus.

ἐν τῷ Ἀσκληπιῷ.) Scribe vel sine ἐν, vel ἐν τῷ Ἀσκληπιοῦ. aut ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ. Erant duo Athenis templa Æsculapij: alterum in vrbe: alterum in Piræeo, vel Acharnis. notat comici scholiast.

τοῦτον ἐκτρίβειν στεφανοῦντα ἀλ.) Scribe, ἐκτρίβειν στεφανῶν καὶ ἀλείφεσθαι ὅσ.

συνδιοικήσαντος περὶ τῶν πρυτ.) Scribe τὰ περὶ τῶν πρ. Sic vocat ea quorum administratio ad curam & officium prytaneorum pertinebat. Inter alia vnum hoc erat quod oportuit eos θύειν ἑκάστοις κοινῇ, vt est

in ea

in ea De falſa legatione. Solebant autem prytanei poſt rem diuinam factam populo renunciare, litaſſent ne an non. Extat eius moris illuſtre exemplum in prooemiis Demoſthenicis: quorum vnum eſt totum huic ſacrorum renuntiationi accommodatum. Cum autem quater quoque prytaneatu (erat id ſpatium dierum XXXV. vel XXXVI, teſte Harpocratione) populi concio celebraretur, fiebat vt puto quarta tantum concione hæc renunciatio. ait enim Pollux τὴν τετάρτην ἐκκλησίαν fuiſſe de rebus ſacris & ad ſacra pertinentibus.

καὶ παρεσκευασάμενος λαμπρὸν ἱμάτιον.) Vt apud Romanos, ſic etiam apud Athenienſes qui rem diuinam facturi erant veſte candida erant amicti. id enim eſt λαμπρὸν ἱμάτιον, non *ſplendida veſtis.* Æſchines de Demoſthene, στεφανωσάμενος καὶ λευκὴν ἐσθῆτα λαβὼν, ἐβουθύτει. alij ſcriptores ἱερὰν ἐσθῆτα vocant. Porphyrius Περὶ ἀποχῆς libro ſecundo, modò λαμπρὰν, modo λευκὴν: aliquando καθαρὰν, vt Latini *pura veſtimenta.* Hanc ob cauſſam ſolebant ſcurræ Attici ſi quis in publicum prodire candidatus conſueſſet, eum appellare ὀλολυγμόν, quaſi tu dicas, perpetuò ſacrificantem. Eſt enim ὀλολύζειν vox ad ſacrorum ceremonias pertinens: neque aliter à vetuſtiſſimis ſcriptoribus vſurpatur, vt alibi annotauimus: ídque certiſſimum eſt. Anaxandrides apud Athenæum libro ſexto,

> Ὑμεῖς γὰρ ἀλλήλους ἀεὶ χλευάζετε,
> Οἶδ' ἀκριβῶς· ἂν μὲν γὰρ ᾖ τις διαπρεπὴς
> Ἱερὸν γάμον καλεῖτ'· ἐὰν δὲ μικρὸν παντελῶς
> Ἀνθρώπιον, Σταλαγμόν. λαμπρός τις ἐξ-
> ελήλυθεν; Ὀλολυγμὸς οὗτός ἐστιν.

Protulimus

Protulimus hunc veteris poëtæ locum, non tam vt auctorem nostrum illustraremus, quàm vt ipsum poëtam. Nam interpretis quidem postremorum verborum versio, planè est, (quod sine docti viri contumelia dictum sit) inepta: longè verò ineptior eiusdem annotatio. Risi suauiter cum illa legerem. Enimuero pauci obseruarunt quid propriè sit ὀλολύζειν: nec pauci ad eum scopulum offendunt.

Εθύομεν οἱ πρ.) Demosthenes in eo cuius modo meminimus procemio, Εθύσαμεν τῷ Διῒ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῇ Αθηνᾷ, καὶ τῇ Νίκῃ· καὶ γέγονε καλὰ καὶ σωτήρια ταῦθ' ἡμῖν τὰ ἱερά. Εθύσαμεν δὲ καὶ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν, καὶ τῷ Απόλλωνι· καὶ ἐκαλλιερῦμεν καὶ ταῦτα.

καὶ ὑμεῖς ἐδέχεσθε τὰ ἀγαθά.] Lege δέχεσθε. Demosthenes in fine eius procemij, Δέχεσθε οὖν παρὰ τῶν θεῶν διδόντων τἀγαθά. Quàm nihil intellexerint toto isto loco priores interpretes piget dicere.

Ad caput περὶ ἀνελευθερίας.

Η δὲ ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τὶς ἀπὸ φιλοτιμίας δαπάνην ἔχουσα.) Nihil deprauatius, nihil infrunitius ista lectione: quæ cum tàm male conueniat τῇ ἀνελευθερίᾳ, cuius definitioné aut descriptionem saltem promittit, demiror doctissimos viros, & in philosophia apprime versatos mendum non subolnisse. Atqui illiberalitas neque περιουσία est simpliciter, hoc est, vt illi vertunt *opulentia*: neque rectè δαπάνην ἔχειν dici potest: quare constat tam in eo quod generis locum obtinet, quàm in differentia vitium esse. At non sunt accuratæ Theophrasti

definitiones in hoc libello, dicet aliquis: ſanè fateor τὸ ἀκριβὲς illas non habere: falſas tamen eſſe & ineptas, hoc verò nego tibi atque pernego. Vt igitur ineptias vitemus, ſic legamus, Η ἀνελευθερία ἐστὶ περιουσία τις ἀφιλοτιμίας δαπάνην φεύγουσα. Nemo recti iudicij qui ſit (quod impune dixiſſe liceat) de veritate huius lectionis dubitabit. Iam ergo nō eſt genus περιουσία, ſed ἀφιλοτιμίας περιουσία. neque differentia τὸ δαπάνην ἔχειν: ſed τὸ φεύγειν δαπάνην. Contra virtutis oppoſitæ ἐλευθεριότητος, proprium docent eſſe philoſophi τὸ προετικὸν εἶναι χρημάτων εἰς τὰ ἐπαινετά. hoc eſt, facilem eſſe ad faciendos ſumptus liberales. eſt enim pecuniæ vſus duplex: alius ad ſumtus neceſſarios, alius ad ſumtus liberales, vt eſt apud M. Tullium. Ideo dicebat Plato in octauo De republica, τοὺς φειδωλοὺς eſſe φαύλους ἀνταγωνιστὰς ἢ τινος νίκης, ἢ ἄλλης φιλοτιμίας τῶν καλῶν. cauſſam nunc accipe, χρήματά τε οὐκ ἐθέλειν εὐδοξίας ἕνεκα καὶ τῶν τοιούτων ἀγώνων ἀναλίσκειν. Non alia aut interpretatione verba Theophraſti opus habent: aut confirmatione noſtra emendatio.

οἷος νικήσαι τραγῳδούς.) Scribe νικήσας τραγῳδοῖς. Alibi hunc locum explicabimus, & de hoc more multa dicemus. Notum autem tragœdiam Libero patri fuiſſe dicatam, vt Apollini comœdiam.

καὶ ἐπιδόσεων γινομένων.] Difficilibus Reip. temporibus ſolebant Athenienſes pro virili parte quiſque publicè pecunias erogare, ad ſublenandam ærarij inopiam, quod ἐπιδιδόναι proprie dicebant, quaſi dicat aliquis ſupra ordinaria munia aliquid amplius largiri. erant enim ordinariæ & legibus conſtitutæ λειτουργίαι. Cum igitur pecuniis opus erat,

erat, prytanei populum conuocabant: angustias Reip. exponebant: ad collationem quemque hortabantur. Tum surgebat vnusquisque ordine suo & loco: ac si quidem vellet aliquid conferre, id profitebatur & dicebat, Ἐπιδίδωμι ἐγὼ τοσοῦτον. sin animus largiendi quicquam non esset, vel tacebant cum surrexerant, vel è concione clam se eripiebant. quod vel ex isto loco clarum est. Athenæus libro IIII. de Phoco Phocionis filio, homine luxu perdito, loquens: Ἐπιδόσεων δέ ποτε γινομένων, παρελθὼν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔφη, Ἐπιδίδωμι κἀγώ· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν, Εἰς ἀκολασίαν. Sentiebat Phocus se velle conferre aliquid: populus verniliter nimis accepit Ἐπιδίδωμι, ea notione qua vsurpatur pro crescere, & in aliqua re proficere. In orationibus Græcorum oratorum sexcentis locis fit ἐπιδόσεων istarum mentio.

ἐκ τοῦ μέσου ἀπελθών.] Scribe ἀπελθεῖν.

τοῦ μὲν ἱερέως πλὴν τῶν ἱερείων.) Fortasse legendum, πλὴν τῶν ἱερέων καὶ ἱερειῶν. hoc est, *exceptis iis partibus quæ ad sacrificos & sacrificas pertinebant.* Veteres enim deos precaturi, & viros & mulieres sacerdotes adhibebant. Plato, Legum quinto, εἶτα ἱερέων καὶ ἱερειῶν εὐχαῖς ποιουμένων ἐπὶ τοῖς πρώτοις θύμασι καὶ δευτέροις.

τὰ κρέα ἀποδίδοσθαι.) Quàm inhumanum Athenis hoc existimaretur, non potest melius declarari quàm Alexidis quodam loco: quem eò libentius proferam, quod videam hodie in editis Athenæi codicibus, qui illum laudauerat integros fermè duos versus desiderari. Nos igitur locum integrum ex veteribus codicibus apponemus. Sic Alexis,

Οὐδ' ἐν Τειβαλλοῖς ταῦτά γ' ἐστὶν ἔννομα,
Οὕ φασι τον θύοντα τοῖς κεκλημένοις
Δείξαντ' ἰδεῖν τὸ δεῖπνον εἰς τὴν αὔριον
Πωλεῖν, ἀδείπνοις ἅπερ ἔθηκ' αὐτοῖς ἰδεῖν.

τοὺς δὲ διακονοῦντας ἐν τοῖς γάμοις οἰκοσίτους μισθώσασθαι.) Mos fuit parcorum hominum cum nuptias celebrarent, opera & ministerio vti adiutorum atque adiutricum (sic vocat Plautus) οἰκοσίτων, hoc est, qui suo cibo ministrarent, vt Plautus loquitur: vel vt idem alibi, qui suo sumptu & cibo vescerentur, Crates Συναγειρούσαις fabula,

— ἀστεῖον τὸ μὴ
Συνάγειν γυναῖκας μηδὲ δεῖπν' ἰζειν ὄχλον,
Ἀλλ' οἰκοσίτους τοὺς γάμους πεποιηκέναι.

Scio aliter posse exponi γάμους οἰκοσίτους: sed quominus sic rectè accipiatur, nihil vetat. Plautus Casina, tangit morem illis versibus:

— Al. quin Ædepol seruos, ancillas, domos
Certum est omnes mittere ad te. ST. *Eho nimium scitè scitus es.*
Sed facito dum memineris versus quos cantat Colax:
cibo
Cū suo quiqui facito vti veniant, quasi eant Sutrium.

Item alibi. Menander οἰκόσιτον sponsum appellauit in Dactylo, qui parua aut nulla dote esset contentus: Οἰκόσιτον νυμφίον οὐδὲν δεόμενον προικὸς ἐξευρήκαμεν. Plutarchus in Crasso, milites οἰκοσίτους qui sine stipendiis alicui militarent.

καὶ τριηραρχῶν.) Cuiuis, puto, notum est ex oratoribus Græcis, quale genus λειτουργίας esset Athenis τὸ τριηραρχεῖν: & veteres grammatici id ita diligenter explicant, vt videantur mihi (dicam liberè) parum

parum in hac lingua exercitati qui hæc non intellexerunt. Vertimus autem , *triremi quam instruxit præfectus* ; non autem imperans quia omne imperium erat τοῦ στρατηγοῦ , non τοῦ τριηράρχου, vti docent Atticæ historiæ, & ante omnes Demosthenes.

τὰ τοῦ κυβερνήτου στρώματα ὑπὸ τοῦ κατάστρ.] De viatoriis cubilibus non repetam quæ suprà diximus: Lego autem hîc, ὑπὲρ τοῦ κατάστρ. vel ἐπὶ. Lucianus in dialogo Mercurij & Charonis , σὺ μὲν ῥέγκεις ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐκταθείς. Nam super transtris dormiebant nautæ in naui , non sub transtris. Eustathius, δῆλον δὲ ὡς οἱ ναυτικοὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων καταστρωμάτων κοιμῶνται. Trierarcho verò suus erat locus ad nauis puppim , vbi illi tabernaculum extrui solitum. Pollux , τὰ δὲ περὶ τὴν πρύμναν προὔχοντα ξύλα, περιτόναια καλεῖται· ἐκεῖ που καὶ σκηνὴ ὀνομάζεται , τὸ πηγνύμενον στρατηγῷ ἢ τριηράρχῳ. Ibi ergo trierarchi in suis stragulis quiescere moris habebant : at illiberalis iste & sordidus promiscuè cum reliquis, in transtris cubat, & gubernatoris vtitur stragulis: quę solent esse vilia,& vt plurimũ segestria,aut tegetes : proinde parũ è trierarchi dignitate.Persius,

Tu mare transilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna sit in transtro?

Propterea Donatus τοὺς φορμοὺς , hoc est , tegetes & storeas, siue erones, quibus pauperes loco stragulorum & tapetium vtuntur, stramen nauticum vocat. Alciphron epistola quadam , οὐ γὰρ ἀνεχόμενος τῶν ξύλων τῆς ἁλιάδος, ἐπί τε ταπήτων τινῶν ξενικῶν καὶ ἐφεστρίδων κατακλινείς· οὐ γὰρ οἷός τε ἔφασκεν καθεύδειν ὡς οἱ λοιποὶ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων , τὴν σανίδα οἶμαι νομίζων λίθου τραχυτέραν.

ἐνδὸν μένειν.) Vtpote qui veſtem forenſem habeat vnicam: quod illiberale eſt planéque ſordidum. Inde Ciceronis locus in Decianum quendam lepidiſſimus, in oratione pro L. Flacco, *Romam aduenis: affers faciem nouam, nomen vetus, purpuram Tyriam, in qua tibi inuideo quod vnis veſtimentis tandiu lautus es.*

ἀλλὰ μισθοῦσθαι εἰς τὰς ἐξόδους.] Iuuenalis ſatyra ſexta in Romanis mulieribus hanc notat illiberalitatem ſimul & ambitionem,

Vt ſpectet ludos conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, ceruical, amicas,
Nutricem, & flauam cui det mandata puellam.

Demoſthenes Midiæ exprobrat quòd cùm eſſet præfectus equitum, alieno equo in pompæ tranſuectione vſus fuiſſet. Ἐξόδους accipe vt in illo, χαλεπὴ γυναικῶν ἔξοδος, initio Lyſiſtratæ. Raro olim matronæ pedem domo efferebāt: nec in publicum niſi ſtipatæ gregibus ancillarum prodibant. Interdum ἔξοδος γυναικῶν dicitur de profectione ad ducendam pompam. vnde eſt apud Platonem in fine ſexti De legibus, muliebris cuiuſdam ſupplicij genus, μὴ μετέχειν τῶν ἐξόδων τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν, καὶ τῶν εἰς τοὺς γάμους, καὶ γενέσεις παίδων φοιτήσεων. Lege Suidam in Αἰμιλία. Inde dictæ φιλέξοδοι γυναῖκες, quæ non ſunt οἰκουροὶ & caſariæ.

καὶ τὰς κλίνας ἐκκορῆσαι.) Heſychius qui τὸ κορεῖν etiam φθείρειν exponit, videtur hoc voluiſſe docere, eam vocem à κόρεις deductam interdum accipi pro cimices occidere, vel cimicibus lectos purgare, quod *cimicare* Latinis dicitur, vt *pulicare*. Græci, φθειρίζειν. Atque hæc interpretatio locum hîc habere

bere poteſt. Parmenio poëta ἐκκορίζειν dixit in lepidiſſimo diſticho:

Οἱ κόρεις ἄχρι κόρυ κορέσαντό μου· ἀλλ' ἐκορέσθην
Ἄχρι κόρυ καὐτὸς τοὺς κόρεις ἐκκορίσας.

καθεζόμενος περιστρέψαι τὸν τρίβωνα.) Non eſt in in eo nota illiberalitatis quod veſtem inuertit: ſed quòd tritam & macularum plenam veſtem geſtat, quam poſtea in coetu honoratorum virorum (ita accipi debet illud καθεζόμενος) cogitur inuertere vt maculas ab oculis eorum ſubmoueat quibus aſſidet: atque hoc ſaltem in iſto laudandum: ſicut contra in ſuperioribus nota δυσχερείας erat, geſtantem obſoletam & κηλίδων μεστὴν veſtem, verſari in oculis hominum. Hinc ortum eſt apud Græcos prouerbium, quod nos vt puto primi obſeruauimus, τὰ καλὰ τρέπειν ἔξω. Pindarus Pythionicarum tertio,

— τὰ μὲν ὦν
οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν,
ἀλλ' ἀγαθοί, τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω.

Res aduerſas inquit, *neſciunt moderatè ferre ſtulti: at ſciunt ſapientes, quæ pulchra ſunt foras & in publicum vertentes*: hoc eſt, cuiuis fortunæ ſe accommodantes, & decenter ea vtentes: quæ ſunt aduerſa diſſimulantes. *Miſerias enim*, ait Q. Curtius, *optimè ferunt qui abſcondunt.* Alio ſenſu dicere ſolet Seneca, *bonos non fulgere extrinſecus, ſed bona eorum introrſus eſſe obuerſa.* De diuina prouidentia, & epiſtola cxx. & alibi. Cæterum Pindaricum iſtud prouerbium vernacula noſtra lingua hodiéque agnoſcit. Aliud autem περιστρέφειν ἱμάτιον, aliud ἐκστρέφειν. illud eſt ex parte inuertere: hoc totam veſtem quaſi

deintegro reficere verſis pannis, & nouam illi faciem dare. Ariſtophanes,

ἔκστρεψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτοῦ τρόπους.

Scholiaſtes, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκστρεφομένων· ἐκστρέψαι γὰρ ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ πρὸς τὸ ἔσω μέρος ἔξω. Lucianus dixit ἀντιστρέφειν τὸ τριβώνιον, in Alectryone, : ἀπέρχομαι, ait, κοσμίως μάλα ἐσχηματισμένος, ἀντιστρέψας τὸ τριβώνιον, ὡς ἐπὶ τοῦ καθαρωτέρου γένοιτο ἡ ἀναβολή· quæ verba Theophraſti locum explicant. Vox τρίβων, aliâs lacernam, aut pallium ſignificat: aliàs tritam vſu & decotem veſtem atque obſoletam, ſic tamen vt aliud propriè ſonet τρίβων, aliud ῥάκος. vide Euſtathium.

Ad caput περὶ ἀλαζονείας.

HἈλαζόνεια δόξειεν ἂν εἶναι προσδοκία τινῶν ἀγαθῶν οὐκ ὄντων.) Obſcurat hanc definitionem verbum προσδοκία, in noua, ne dicam inuſitata, ſignificatione poſitum: accipitur enim non tam pro expectatione, vt vulgò ſolet, quàm pro excitatione expectationis: quod Græci προσδοκίαν παρέχειν, vel vno verbo ἐπαγγέλλεσθαι dicunt: Homerus στεῦται. Latini *promittere*, vt in illo Iuuenalis,

— dura per brachia ſeta
Promittunt atrocem animum. vel *ſpondere*, vt cum ait idem de oſtentatore,

Spondet enim Tyrio ſtlataria purpura filo.

denique idem fere eſt προσδοκία iſto loco ac προσποίησις. Plato in Ὅροις, Ἀλαζόνεια ἕξις προσποιητικὴ ἀγαθοῦ ἢ ἀγαθῶν τῶν μὴ ὑπαρχόντων. Ariſtoteles adiicit

hæc

hæc verba in Nicomacheis, δόξης χάριν. quæ particula necessariò addenda ad Platonis & Theophrasti definitiones: vt distinguamus ostentatorem qui mendacium suum refert ad inanem gloriam, ab eo qui lucrum aucupans, se suáque prædicat. nam id quoque hominum genus frequens est, vt ad caput primum notare meminimus. Notant grammatici Græci proprium esse Atticis, vt non gloriosum tantum, sed quemuis mendacem ἀλαζόνα appellent.

ἐν τῷ διαζεύγματι ἑστηκώς.) Quid appellat διάζευγμα? non est dubium, publicum aliquem Athenarum locum intelligi, vbi conuentus fieri solebant. Quare arbitror locum esse corruptum, & lego Δείγματι. Digma appellabatur locus in Piræeo è re nomen habens. Ibi enim peregrini mercatores suarum mercium δεῖγμα & specimen producebant, ἐν τρυβλίῳ, credo, περιφέροντες, vt alicubi Plutarchus ait. Itaque peregrinis hominibus fere erat ille locus refertus. Auctor scholiorum Aristophanis, Δεῖγμα τόπος ἐστὶν ἐν Πειραιεῖ ἔνθα πολλοὶ συνήγοντο ξένοι καὶ πολῖται καὶ ἐλογοποίουν. quæ postrema verba ita hanc emendationem confirmant, vt nihil supra. propterea enim ait Theophrastus διηγεῖσθαι ξένοις. In antiquis libris lineola superducta nomina locorum propria solebant notari & distingui: qui mos postea neglectus multas sæpe tenebras attulit. Exemplo sit, (& sunt infinita exempla) locus ille Platonis in Menexeno, vbi interpretes quòd legissent, ἐν τῇ σφαγίᾳ perperam pro Σφαγίᾳ, turpiter lapsi sunt. quamquam Ficinus melius pudori suo consuluit omissis his verbis quæ non intelligebat: noui vero interpretes audacter iuxta & imperitè *in*

hac clade verterunt. Intelligit Plato illos CCXCII. Lacedæmonios, quorum CXX. Spartani erant, qui expugnata tandem Sphacteria insula in potestatem Atheniensium venerunt, vt narrat Thucydides libro quarto. Sphacteriam autem insulam etiam Sphagiam dici solitam certum est: vel adi Stephanum Περὶ πόλεων.

ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ὄντα ἐν τῇ θαλάττῃ.) Scribe αὐτοῦ. Pertinet hoc ad nauticum fœnus quod à multis exercebatur Athenis. Nemo autem ignorat quàm improbum & graue fuerit id fœnus, etiam legum concessu, vel Romanarum. vide Iurisconsultos. In orationibus Græcorum maximè Demosthenis plurima huius vsuræ mentio. propter quam quod tantopere Demosthenem reprehendit Plutarchus, vereor vt ei sit satis æquus: damnat enim rem moribus legibúsque receptam & probatam. Sed apparet ex variis Plutarchi locis ipsum validissimè fœnus nauticum abhorruisse: quod in Catone Censorio appellat, τὸν μάλιστα διαβεβλημένον τῶν δανεισμῶν.

περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς.) Hoc quoque refero non ad foenus ἔγγειον, sed ad nauticum: quam vocat Demosthenes τὴν κατὰ θάλατταν ἐργασίαν.

ὡς μετὰ Εὐάνδρου ἐστρατεύετο.) Docti viri iam ante nos emendarunt μετ' Ἀλεξάνδρου· quæ emendatio vera est & certa.

τρίτον δὴ λέγοντα.) Adnotata est in quibusdam codicibus altera lectio τριταῖον, pro τρίτον. quæ ferri potest, si referas ad tempus scriptæ epistolæ: alioquin sensus erit absurdus ob locorum interualla. Antipater hic ille est quem mors Demosthenis nobilitauit.

bilitauit. Hunc ait Diodorus libro XIX. δοκεῖν γεγονέναι φρονιμώτατον τῶν ἐν δυναστείᾳ γεγονότων.

διδομένης αὐτῷ ἐξαγωγῆς ξύλων ἀτελῶς.) Quarundam mercium exportatio Athenienſium legibus prohibebatur, quæ propterea ἀπόῤῥητα vocabant. In primis autem τῶν ἀποῤῥήτων fuêre quæcunque ad nauium fabricationem pertinebant: hoc eſt πᾶσα ἡ ναυπηγήσιμος ὕλη, vt ſunt abies, pinus, picea, cupreſſus, platanus, quæ aliâs ναυπηγήσιμα ξύλα, aliàs ξύλα abſolutè vocantur. non fuiſſe autem copiam magnam huius materiæ in agro Athenienſium, docet etiam Demoſthenes, aut quicunque alius eſt auctor orationis De fœdere cum Alexandro. Erant τῶν ἀποῤῥήτων, & τὰ ἀσκώματα, hoc eſt folliculi nautici, & λίνα, κηρὸς, & πίττα, inquit, Ariſtophanis ſcholiaſtes. Alia ratione dicebantur ἀπόῤῥητα quæ Athenas importare non permittebantur: vt θρυαλλίδες ex quibus fiebant ellychnia: has enim, ſicut conſtat ex Ariſtophanis Acharnenſibus, fuit cum non liceret Bæotis afferre venales in vrbem: credo, ob metum incendiariorum. thryallidum namque ſtuppæ vſus fuit ad ἀσιόχυς & malleolos incendiariorum.

καὶ ἐν τῇ σποδίᾳ.) Planè non erat ferendum doctis viris iſtud verbum dicam, an verbi monſtrum? Legendum aio, σπουδείᾳ. Imperiti homines & piſtrino digni ex σπου fecerunt σπο. Hæc prima mendi indoles: inde fluxit vox nequam & nihili σποδία. At σπουδεία idem ac σπουδαιότης, niſi quòd illud eſt ἐμφατικώτερον. Doctorum virorum emendatio ἐν ταῖς σπονδαῖς, vt Muſis iratis genióque ſiniſtro nata, refutatione non eget. Non erat autem inſolens Athenien-

Atheniensibus malum frumenti inopia, vt historia docet & oratores sæpe. Quomodo autem soliti essent ditiores in caritate annonæ pauperes subleuare, disces ex Demosthene contra Phormioné.

καὶ ποσῶν αὐτὰς καθ' ἑξακοσίους καὶ μίαν.]. Hoc est sexcentos homines solet sigillatim nominare quorum singulis aliquid erogarit: atque hac ratione efficere vt cum æra omnia in vnum colligentur, ex ea supputatione summa nascatur decem talentorum. Imitatur iste *ἀλαζὼν* eos qui rationum libros conficiunt, in quibus videas singula æra seorsim annotari. Æra appello, quos vulgo articulos dicimus, Gallice *les items*: quia solent in nostris rationum libris singuli articuli à voce *Item* incipere. At Romani æra appellabant. Cicero Hortensio: *Quid tu, inquam, soles cum rationem à dispensatore accipis, si æra singula probasti, summam quæ ex his confecta sit, non probare?* Apuleius De deo Socratis, *Igitur quotidiana eorum æra dispungas: inuenies rationibus multa prodigè profusa, & in semet nihil.* Nonius, *Æra, numerinota. Lucil. lib.* XXIX. *Hæc est ratio peruersa æra summa, & subducta improbe.* Locus est corruptissimus, quem ita restituendum puto. *Hæc est ratio: peruersa æra: summa subducta est improbè.* Cicero in epistola ad Dolabellam libro nono ad familiares, *versiculos* æra hæc appellare videtur. *Profert alter (vt opinor) duobus versiculis expensum Niciæ.* Sed ad Theophrastum redeamus; qui quidem gloriosorum hominum ingenium & mores mira elegantia exprimit. Non enim illis satis est summarim se laudare & sua præclara facinora prædicare: nisi etiam longa eorundem enumeratione obuios quósque obtundant.

obtundant. Talia illa in Milite Plautina,

Py. *Ecquid meministi?* Ar. *Memini: centum in Cilicia,*
Et quinquaginta centum Sycolatronidæ,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines tu quos occidisti uno die.
Py. *Quanta isthæc hominum summa est?* Ar. *Septem millia.*
Py. *Tantum esse oportet: rectè rationem tenes.*

Prorsus hic Plauti locus (etsi versantur hi duo gloriosi in diuersa materia: Plautinus enim virtutem bellicam: hic noster diuitias ostentat) prorsus inquam explicat quid sit hoc loco *ποιοῦν τὰς ψήφους κατ' ἑξακοσίους, καὶ μίαν.* quæ verba quam fuerint doctis viris hactenus obscura, quid attinet dicere? Res clamat ipsa.

καὶ προστιθεὶς πιθανὰ ἑκάστοις τούτων ὀνόματα.] Bene hoc: seruat enim solemne eorum qui mentiuntur. vide ad caput περὶ λογοποιίας. Auctor Rhetoricorum ad Herennium in descriptione illa ingeniosissima ostentatoris pecuniosi non planè dissimilem gloriosorum istiusmodi morem notat: quem placet hîc proferre, vt collatione Græci scriptoris qui id ipsum suauissimè notat, locum illustrem. Ait ergo Latinus auctor, *Cum puerum respicit hunc vnum quem ego noui (vos non arbitror nouisse) alio nomine appellat, deinde alio atque alio.* Mox, *vt ignoti qui audiunt, vnum putent eligi de multis.* Alexis vero sic in descriptione *πτωχαλαζόνος*, siue gloriosi pauperis,

— *οἶδα δὲ κἀγώ τινα πολίτην ἡμέτερον*
πτωχαλαζόνα, ὃς δραχμῆς ἔχων τὰ πάντ'
ἀργυρώματα, ἐβόα καλῶν τὸν οἰκέτην

ἕνα ὄντα τὸν μόνον ὀ. ὀνόμασι, χρώμενον
ψαμμακοσίοις παρὰ στρωματίδα μὴ τῶν χειμερινῶν
ἡμῖν παραβῇς ἀλλὰ τῶν θερινῶν.

ſic emendamus elegantiſſimum hunc locum apud Athenæum.

καὶ ποιῆσαι δέκα τάλαντα.] Delendum *τὸ καὶ*: & mox *καὶ τοῦ φῆσαι*, non *φήσας*. Sic locus erit planus & perſpicuus.

καὶ τὰς τριηραρχίας εἰπεῖν ὅτι οὐ τίθησι.] *Κυριολογία* in voce *τίθησι*. Nam vulgò *τιθέναι* pro *λογίζεσθαι*, referre in rationes, vel in ratione ducere, vſurpabant. Sic apud Demoſthenem in prima Olynthiaca, & in illa celebri Cratetis ephemeride, *Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ᾽, ἰατρῷ δραχμήν.* Etiam apud Latinos *ponere* ſic accipitur, vt apud Terentium non ſemel. Propriè conuenit iis qui calculis rationes putant: vnde eſt, *ponere calculos*, non ſemel apud Plinium in epiſtolis. & *τιθέναι ψῆφον* Græci. Baſilius, *εἰ μέν τι δοκεῖς ἔχειν καλὸν, τοῦτο ἐν ψήφῳ τιθείς.*

οὐδὲ τὰς λειτουργίας ὅσας λελειτούργηκε.] Oſtendit his verbis ſe vnum fuiſſe ex illis CIƆCC. viris qui vt omnium ditiſſimi Reipublicæ, pleraque omnia munia ad quæ ſumtibus opus eſſet, obibant. vide Harpocrationem in *χίλιοι διακόσιοι*, & Demoſthenem, eiuſque ſcholiaſten. Caue verò ita hæc accipias quaſi inſtructio triremis, cuius impenſæ modò meminit, non eſſet *λειτουργίας* genus. erat enim, & quidem omnium maximum. Ac fortaſſe legẽdum, *οὐδὲ τὰς ἄλλας λειτουργίας.* veruntamen ſimiliter locutos ſæpe maximos ſcriptores pridem doctiſſimi Iuriſconſulti annotarunt.

καὶ προσελθὼν δὴ εἰς τοὺς ἵππους ἀγαθοὺς πωλοῦσι.]

Senſus

Sensus perspicuus: verba variè possunt reformari: vel enim ita, & πρ. δ' εἰς τ. ἵππους. οὐ τοὺς ἀγαθοὺς πωλοῦσι. aut etiam οὐ τοὺς ἵππους τοὺς ἀγ. geminata eadem vox, omissa est vt alibi. vel ita, καὶ πρ. ὡς τοὺς τοὺς ἵππους τοὺς ἀγ. πωλοῦντας. primum malo. Nam εἰς ἵππους προσελθεῖν, est ad forum ire vbi equi veneunt: sic alibi, προσελθεῖν πρὸς τὰ κάρυα, de quo Atticismo diximus supra. & eapropter χύτρας Hesychius exponit χυτροπώλια.

προσποιήσασθαι ὠνήσειν.) Iuuenalis de causidico populo sese venditante,

Pérque forum iuuenes longo premit assere Medos
Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.

empturus, hoc est, προσποιούμενος ὠνήσειν.

καὶ ἐπὶ τὰς κλίνας ἐλθών.] Lego ἐπὶ τὰς σκηνάς. In mercatibus & panegyribus solebant mercatores sub tentoriis suas merces venum expositas habere, vt docet scholiastes Theocriti: & Harpocration, ἐν σκηναῖς, ait, ἐπιπράσκετο πολλὰ τῶν ὠνίων. eum vide in γέῤῥα. meminit & Plato in x. de legibus. Has vt puto Latini *vmbras* vocabant, vt ex fragmentis Festi licet intelligere: inde est apud Horatium vmbra pro officina.

—— vacua tonsoris in vmbra.

Locus autem Athenis vbi vestes vendebantur, ἱματιοπώλις & σπειροπώλις ἀγορὰ nuncupabatur.

οὐκ ἔχων χρυσὸν νῦν τῷ ἀκολουθεῖν.) Scribe οὐκ ἔχοντι χρυσὸν ἐν τῷ ἀκολουθεῖν. Mos autem hic veterum fuit, vt ex Laertio, Plutarcho, Apuleio, aliisque apparet.

ἐν μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν.) Sic libri Palatini. & nos ita quoque olim emendabamus vulgatam lectionem ἐν μισθῷ τὴν οἰκίαν οἰκῶν. Dio Cocceius, ἐν ἀλλοτρίων οἰκεῖν.

οἰκεῖν. deinde ſcribe, καὶ ὅτι μέλλει: non διότι μέλλει. διότι μέλλει πωλεῖν αὐτήν.) Ipſiſſimum hoc ἀλαζονείας genus notatum apud Athenæum lib. XIII. Θαΐς, inquit, ἐραστοῦ τινὸς αὐτῆς ἀλαζόνος, παρὰ πολλῶν ποτήρια χρησαμένου, καὶ λέγοντος θέλειν ταῦτα συγκόψαι, ἄλλα δὲ κατασκευάσαι, ἀπολεῖς ἔφη ἑκάστου τὸ ἴδιον. *Quidam*, ait, *qui Thaidem amabat, cum à multis pocula commodato accepiſſet, diceréique velle ſe ea conflare, Perdes*, inquit illa, *vniuſcuiuſque quod ſuum eſt.*

Atque hîc ſcribendi finem faciemus: & ſimul cum vertente anno, animi noſtri mẽtem aliò conuertemus. Commodùm enim cùm hæc ſcriberem dies agebatur anni huius XCI. nouiſſimus. quæ me res admonebat vt duplicis voti reus DEO OPT. MAX. grates agerem gratiſſimas: & quod annum hunc viuenti valentique dederit exigere: & quòd hunc commentariolum in hacce ruruba abſoluere. qua opera ſi doctorum virorum ſtudia promerui, iuniorum etiam promoui, bene habet: feci quod volui: ſin autem, ὃ μὴ γένοιτο οὐδ' ἔσται, feci quod potui.

FINIS.

AD POSTREMA QVINQVE CAPITA

Ηθικῶν χαρακτήρων Theophrasti, NOTÆ.

QVINQVE hæc poſtrema capita nacti ſumus ex Illuſtriſſimi Principis Palatini bibliotheca, quæ Heidelbergæ viſitur. Deſcripſit illa accuratè manu ſua, nobiſque donauit, Marquardus Freherus, Iuriſconſultus, altæ eruditionis vir, Germaniæ ſuæ ocellus. Verè Theophraſtea eſſe, nemo dubitauerit ſanus, qui diligentiùs illa cum ſuperioribus contenderit. Et res & verba eum ſcriptorem manifeſtiſſimè, ſi attendimus, χαρακτηρίζουσιν. In pleriſque omnibus ſcriptis libris ea deſiderari, nullus miror. Iam olim, vt nunc quoque, philoſophātium ingens crimen eſt, quòd ſcriptorum ſummi huius viri parùm diligentes fuerint. Itaque ergo ex illa prope infinita copia librorum, quos infinito labore ſubtiliſſimus philoſophus cōſcripſerat, oppidò pauci ad nos peruenerūt. Et hos tamen ipſos quotuſquiſque legit illorum ſophorum, ad quos ſolos hodiè rudem eſſe philoſophiæ vulgus cenſet imperitum? Illud ſæpe ſum miratus, Iohannem Stobæum qui ante tot ſecula vixit, quæ nunc primùm publicamus in ſuis codicibus non habuiſſe:

inseruisset enim ea operi suo, absque dubio, si ad manum fuissent, non minus quàm illa xv. capita quæ in primis editionibus sola extabant: Et item illa octo quæ ex Italicis bibliothecis primus in lucem protulit optimè de literis meritus ὁ μακαρίτης Henricus Stephanus noster. Multum igitur debemus bibliothecæ Palatinæ illustrissimi Principis, in qua sola, quod sciam, hoc pulcherrimum fragmentum hodiè reperias. Sed dolendum est, tam turpiter deformatum id ad nos peruenisse: nullum enim est caput ex his quinque non adeò mendis inquinatum, vt auctoris mẽtem assequi per quàm difficile fuerit, & propè τῶν ἀδυνάτων ἕν. Viri docti & acuti, ingenij vires, spero, hîc periclitabuntur. Nos, sublatis mendis quæ tutò corrigi poterant, in cæterorum versione quid secuti simus raptim & breuiter indicabimus. Οὐχ ἕδρας γὰρ ἔργον, οὐδ' ἀμβολᾶς, vt ait vetus poëta.

Ad caput περὶ ὑπερηφανίας.

Ἔστι δὲ ὑπερηφανία,) Vitium cuius hic est character, magnam habet adfinitatem cum duobus aliis antè descriptis, αὐθαδείᾳ & ἀλαζονείᾳ. Superbus homo de se longè quàm par sit, magnificentiùs sentit: ostentator quoque siue ὁ ἀλαζὼν, ea de se prædicat, quæ in ipso non sint. Hoc differunt, quod sine contumelia aliorum sua extollit ostentator, & seipsum φρεναπατᾷ, vt cum D. Paulo dicam: superbus contumeliosus est, omneisque præ vno se despicit. Inde huic vitio nomen apud Græcos ὑπερηφανία,

φανία, quòd eminere ſe, & cæteris mortalibus ſuperiorem eſſe perſuaſum habeat ὑπερήφανος. Latinis quoque ſimili de cauſſa, nominata eſt *ſuperbia*. Omnino ſuperbiæ duo inſunt mala: vana de ſua præſtantia opinio, & deſpectus aliorum. Prius illud propriè αὐθάδεια eſt: poſterius ὑπερηφανία, ſiue ὑπεροψία. Suffenus ſibi eſt, ὁ αὐθάδης: contumelioſus in alios ὁ ὑπερήφανος. Ac vix eſt, vt in quo duorum iſtorum alterum inſit, non & vtrumque inſit. Quare etiam apud ſcriptores hæc paſſim videas omnia coniungi, atque eidem tribui. Ingens profectò vitium ſuperbia, DEO hominibuſque exoſum. De quo Seruius eleganter: *Apud maiores*, inquit, *ſuperbia ingens facinus fuit: adeo vt Tarquinius pro multis ſceleribus Superbi nomen acceperit*. Propterea ſanctiſſimus pater Ioannes Chryſoſtomus ſuperbiam tanquam extremum omnium vitiorum ἀπόνοιαν ſolitus appellare. Propriè quid ſit ἀπόνοια Græcis, ſatis declaratum nobis in ſuperioribus: ſed apud aureum illud diuinæ eloquentiæ flumen eo quem dixi ſenſu, ſexcētis locis obſeruauimus. Proferemus vnum aut alterum exemplum fidei noſtrę cauſſa: In commentariis in epiſtolam ad Galatas, explicans D. Pauli verba, διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις: ſcribit, ἐνταῦθα αἰνίττεται, ὅτι φιλονεικία καὶ στάσις, καὶ φιλαρχία καὶ ἀπόνοια, ταύτης τῆς πλάνης αἴτιαι αὐτοῖς ἐγένοντο. ἡ γὰρ τῶν αἱρέσεων μήτηρ, ἡ τῆς φιλαρχίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰπὼν γὰρ ὅτι δουλεύετε ἀλλήλοις, ἔδειξεν ὅτι ἐξ ἀπονοίας καὶ τύφου τοῦτο ἔλαβεν ἀρχὴν τὸ κακόν. Mox iterum, ἡ τῆς ἀγάπης θερμότης πάντα τῦφον καὶ ἀπόνοιαν πυρὸς σφοδρότερον διαλύει. In homilia περὶ ἀρχῆς, Dauidem in pugnam cum Goliatho deſcendere

paratum, ita populares increpitant, πόθεν σοι ἡ ἀπόνοια αὕτη; & ἡμεῖς οἴδαμεν τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν κακίαν τῆς καρδίας σου. quibus reſpondet ipſe, Ego, inquit, οὐκ ἀπόνοιαν ἀλλὰ πίστιν, οὐ θώρακα, ἀλλὰ θεοσέβειαν καθοπλίζομαι.

Οἷος τῷ σπεύδοντι ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι φάσκειν ἐν τῷ περιπατεῖν.) Hæc vt reperta ſunt in MSS. codd. ab eruditiſsimo Frehero, ſic & à nobis edita. Vitium paret ſuopte indicio. Putamus atque adeo credimus, veram lectionem coniectura nos eſſe aſſecutos. Legimus autem, οἷος τῷ σπεύδοντι ἐντυγχάνειν αὐτῷ, ἀπὸ δείπνου ἐντεύξεσθαι φάσκειν ἐν τῷ περιπατεῖν. Sententiam exprimit clarè interpretatio: neque poteſt aliud quicquam fingi huic loco aptius. Oſcitans librarius vocem prætermiſit, quam putabat eſſe otioſam, propter ſequens verbum ἐντεύξεσθαι.

μεμνῆσθαι φάσκειν ἐν ταῖς ὁδ.) Si cui mendi fuerit hic locus ſuſpectus, ei per me licet in excogitanda meliore lectione eſſe ingenioſo.

θελήσας.) Scrib. θελῆσαι. vt pendeat oratio ab οἷος. vel certè θελήσαι. Simile eſt inter αὐθαδείας notas quam diximus eſſe ſuperbiæ germanam, καὶ ἂν ὑπομεῖναι, οὐκ ἂν προσμεῖναι πολὺν χρόνον οὐδένα.

καὶ μεμισθωμένους.) Copulam pro diſiunctiua poſuit, vt paſsim optimi auctores: vel ſcribendũ ἢ μ.

μὴ λαλεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι.) Adfine eſt quod ſuprà tribuebatur τῷ αὐθάδει, his verbis: καὶ προσαγορευόμενος μὴ ἀντιπροσειπεῖν.

τῷ παιδὶ συντάξαι τὰς ψήφους διωθεῖν.) More ſuo Theophraſtus ipſum loquendi genus retinuit quo vti ſoliti homines ſuperbi. ψήφους διωθεῖν propriè eſt

ſortes

ſortes, quarum in iudiciis erat Athenis vſus, traiicere per κήθιον, id erat vrnæ operculum πλεκτὸν, κανισκῶδες, pluribus deſcriptum nobis in animaduerſionibus Athenaicis. Heſychius, Κήθιον, ᾧ τὰς ψήφους διωθοῦσιν ἐν τοῖς κληρωτηρίοις. ita ſcribendum ibi, non vt editum eſt κλητωρίοις. Hîc verò ψήφους διωθεῖν poſitum pro calculis ſummatim rationes putare. Elegans tranſlatio, & ſuperbi hominis moribus conuenientiſsima. Adeo enim indignum ſe iudicat, ſedere ad calculos, vt ne famulum quidem ſuum eos tractare velit, niſi negligenter & raptim.

καὶ τὸ κεφάλαιον ποιήσαντι.) Puerum ſuum iubet imperioſus iſte Manlius, in rationes referre ſummam quæ naſcetur ex ipſius computo: alterius quicum rationes putat nullam habet rationem: ſi quid fortè ille, vt ferè fit, quod opponat habet. Sic iſta verba debent accipi.

Ad caput περὶ δειλίας.

Ἀμέλει δὲ ἡ δειλία δόξειεν ἂν εἶναι ὕπειξις τῆς ψυχῆς ἔμφοβος.) Planior eſt quæ habetur apud Andronicum definitio, Δειλία ἐστὶν ἀποχώρησις ἀπὸ φαινομένου καθήκοντος διὰ φαντασίαν δεινοῦ. Similes huic apud alios reperias. At in Platonis Ὅροις locus, qui definitionem δειλίας continet & corruptus eſt, & malè à doctis acceptus: Eum nos in tranſcurſu emendabimus, & exponemus. Ὄκνος, φυγὴ πόνων ἀρχῆς. Δειλία, ἀντιληπτικὴ ὁρμῆς πρώτη τοῦ εἶναι αἰτία. Docti corrigunt, Ὄκνος, φυγὴ πόνων. Ἀρχὴ, πρώτη τοῦ εἶναι αἰτία. Δειλία ἀντιληπτικὴ ὁρμῆς, quæ emendatio, ſi eſt à li-

bris, tollo manum, & acquiesco. Sed quia omnes quos vidi codd. aliter legunt, minore mutatione, ita potius scribo, Ὄκνος, φυγὴ πόνων ἀρχῆς. Δειλία, ἀντιληπτικὴ ὁρμῆς (fortasse deest vox ἕξις, vel scribēdum ὁρμὴ) πρώτη τοῦ δεδιέναι αἰτία. Id est, *Cunctatio, est fuga ab inchoando labore. Timiditas, est quæ impetum* faciēdi aliquid *reprimit, prima cur metuamus caussa.* Addita est definitioni ὄκνου, vox ἀρχῆς, non temerè, neque sine caussa. Est enim reuera cūctatio non tam laboris metus, quàm inchoandi laboris fuga. Ideo aliis definitur φόβος μελλούσης ἐνεργείας. Vox ἀντιληπτικὴ ita accipienda in definitione δειλίας, vt alibi apud Platonem, ἀντιλαμβάνεσθαι pro reprimere & cohibere. In Theophrastea descriptione ὑπεῖξις est contrarium τῆς ὑπομονῆς: quæ vox in definitione fortitudinis, plerisque philosophorum posita loco generis.

τὰς ἄκρας φάσκειν ἡμιολίας εἶναι.) Herodotus Vrania quosdam commemorat in fugam cōuersos, quòd putarent promontiora esse hostiles naues. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἔσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου ταύτης, ἔδοξάν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν.

καὶ κλυδωνίου γινομένου.) Semper enim vectores aduersa tempestate timidi ac perterriti, caussam procellæ soliti ascribere impietati alicuius eorum qui in naui. Exemplum nobile in Iona, & item alterum in Diagora, ac similibus. Propterea qui erāt numinis reuerentiores, haut temerè cum notæ impietatis hominibus nauigabant. Horatius,

—vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub iisdem

Sit

Sit trabibus, fragilemq́; mecum
Soluat faselum. sæpe Dieſpiter
Neglectus, inceſto addidit integrum.

Tangit & Xenophon libro octauo Παιδείας.

τοῦ κυβερνήτου ἀνακόπτοντος αἰσθάνεσθαι.) Legendum, πυνθάνεσθαι. Et ἀνακόπτοντος interpretor, ἀνακόπτειν κελεύοντος. Nauem ἀνακόπτειν puto dici gubernatorem, cùm præuiſo ſcopulo, aut alio periculo curſum nauigationis mutat. Inde oritur metus in animo timidi, & ex metu hæc quæſtio, Εἰ μετεωρεῖ; quaſi dicat, Num periculum eſt aliquod ne vel ſcopulis illidatur nauis, vel in breuia aut ſyrtes deferatur? Adfine eſt apud D. Paulum, ἐγκόπτειν τὸν τρέχοντα.

καὶ τί δοκεῖ αὐτῷ τὰ τοῦ θεοῦ.) Veteres nihil feciſſe aut aggreſſos eſſe inauſpicatò, certum eſt: fuêre autem modi fermè innumeri explorandæ Deûm voluntatis, vt notum omnibus. Eò referenda ſunt hæc verba.

καὶ ἐκδὺς διδόναι τῷ παιδὶ τὸν χιτωνίσκον.) Veſtem exuit etiam interiorem, vt ad natandum ſit paratior ſi frangatur nauis. χιτωνίσκος modò interiorem tunicam & ἐχέσαρκον ſignificat, modò paruum, χιτῶνα, vt ſagum: interdum operis ſubtilitas, & τὸ δίκτυον, & δίφυες ea voce declaratur. Sed hæc alibi nobis explicantur.

καὶ στάντας πρῶτον περιιδεῖν.) Cùm ſtetit vtraque acies, parans ſe ad pugnam, tum ille reſpectat de ſuperiore loco, & hoſtem vbi ſit quærit, ſimulans eum ſe inuenire non poſſe. Cæterùm characterem γελοιωδέστατον hominis ad conſpectum hoſtilium copiarum pauentis, habes apud eloquentiſſimum

Synesium, epistola c i v. cuius initium, Τοὺς αὐτοὺς ἂν ἴδοις, &c. Lege sodes, & confer cum istis.

κελεύειν προσκοπεῖσθαι.) Malo κελεύων.

προσφερόμενον τῶν φίλων.) Scribendum, vel προσφερόμενον ὑπὸ τῶν φ. vel προσφερομένων τ. φ. Est autem προσφέρεσθαι, ad tentorium deferre. Si esset προφερόμενον, significaret ea vox, *quem ex acie amici efferebant*. πρὸ sæpe idem valet in compositione, atq; ἐκ.

καὶ θεωρεῖν κελεύειν.) Legendum θαῤῥεῖν.

ὡς κινδυνεύσας ὡς σέσ.) Lego ἵνα σέσωκε τ. φ.

καὶ εἰσάγειν πρὸς τὸν κατάκ.) Ita verte, *Atque* eos (intelligit quoscunque obuios de pugna redeuntes) *ad iacentem introducit, inquisiturus quinam sint illius tribules, quis populus*, aut *pagus*. Notum quid δῆμος Athenienfibus. Puto iam nihil deesse, neque corruptum esse: etsi fuit cùm aliter censerem.

Ad caput περὶ ὀλιγαρχίας.

Δόξειεν ἂν εἶναι ἡ ὀλιγαρχία.) Quemadmodum Romæ duæ erant in Rep. sectæ, altera optimatium, altera eorum qui populareis dici, haberiique volebant: sic etiam Athenis. Cornelius Nepos in Phocione, cuius temporibus viuebat Theophrastus, *Erant*, inquit, *eo tempore Athenis duæ factiones: quarum vna populi caussam agebat, altera optimatium. Populareis* scriptores Attici vocant τοὺς δημοτικούς: *optimateis*, τοὺς ὀλιγαρχικούς. Horum mentio passim in historia Attica, & apud oratores Græcos. Isocrates in ea de pace, ἐὰν παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν νομίζοντες εἶναι τοὺς συκοφάντας· ὀλιγαρχικοὺς δὲ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς

κ'αγαθὺς τῶν ἀνδρῶν. Intelligit igitur Theophraſtus appellatione ὀλιγαρχίας, mores hominis, qui optimatium ſectam ſequitur. Deſcriptio oligarchiæ ab auctore prodita corrupta eſt. Legimus nos ita, φιλαρχία τις ἰσχυρὰ κέρδυς ὐ γλιχομένη, vel γλιχομένυ, id eſt, *vehemens honorum cupiditas, in eo qui nullo ſtudio lucri teneatur.* Aliter iſta conſtituere quiti non ſumus.

ὁ ἢ ὀλίγαρχος τοι.) Legendum, ὀλιγαρχικός.

οἷος τῦ δήμυ βυλομένυ.) Et mutilus & corruptus eſt hic locus. Nos vertimus quaſi eſſet ſcriptum, οἷος τῦ δήμυ βυλδομένυ τίνας [δεῖ αἱρεῖσθαι] τῷ ἄρχοντι συμεπιμελησομένυς πομπῆς, παρελθὼν, ἀποφῆναι ἑαυτόν.

Δεῖ αὐτὺς κ'αμέ.] Legi Οὐ δεῖ αὐτὺς κ.

στέειν τὺς τοιύτυς λόγυς.] Lego σ.τ. τ. λόγυς λέγων. Et accipio στέειν pro δι̕α τῆς ἀγορᾶς στέειν, quomodo loqui amant Græci.

τὸν Θησέα πρῶτον φήσας.] Lego, πρῶτον αἴτιον φ. Malum illud cuius auctor primus dicitur fuiſſe Theſeus, eſt ἰσομοιρία & ęqualitas inter ciues, quam primus ille Athenas inuexit, & ſanxit. Lege Plutarchum, & optimatem iſta loqui memento: cui in ordinem cogi, & non αἰὲν ἀριστεύειν ἢ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων, inſtar mortis eſt.

καὶ τοιαῦτα ἕτερα.] Deeſt verbum λέγειν.

τὺς ὁμοτρόπυς.] Scrib. τὺς ὁμοιοτρόπυς.

Ad caput περὶ ὀψιμαθίας.

Ἡ δὲ ὀψιμαθία φ.] Appellat Theophraſtus ὀψιμαθίαν, non quòd propriè vox Græca ſonat,

ſeram inſtitutionem, vel eruditionem, (vt vertit A. Gellius) ſed vitium quoddam iis familiare qui ſerò ſunt eruditi. Videmus enim naturaliter euenire, vt neque ij rectè vtantur diuitiis qui magnis opibus non ſunt innutriti: ſed eas ſerò nacti, diuites nouitij, vt vocat Seneca, euaſerunt: neque ſciẽtia, illi quibus ſera contigit eruditio. Hoc genus vitij vocant Græci *ἀπειροκαλίαν* vel *ὀψιμαθίαν*. Prior appellatio naturam vitij declarat: poſterior eius cauſſam & ortum. Eſt enim veriſſimum quod diſertiſſimus ſcriptor Agathias ait, *τοὺς ἀθρόον καὶ οὐ πάλαι συμβὰν δ' ἀτυχίας τινὸς μεταςχόντας, οὐκ ἀπεικὸς πρὸς ἀπειροκαλίαν ἐκκλῖναι, καὶ τῷ ἀσυνήθει καταπεπλῆχθαι.* Naſci ait Agathias *ἀπειροκαλίαν ἐκ τοῦ ἀσυνήθους*, id eſt, *ex inſolentia*, ſiue ex eo quòd non ſint aſſueti cultui meliori. Quare etiam Latini vitium ſerò inſtitutorum, inſolentiam aptiſſimo vocabulo nuncuparunt. Cicero Pæto, *ὀψιμαθεῖς homines ſcis quam inſolentes ſint.* Alibi apud eundem ſcriptorem *inſolentia* idem eſt atque Agathiæ, *τὸ ἀσυνήθες*. De lege agraria contra Rullum, loquens de nouis Capuæ colonis, *Hi*, inquit, *ex ſumma egeſtate in eandem rerum abundantiam traducti, non ſolùm copia, ſed etiam inſolentia commouebuntur.* De hoc vitio A. Gellius libro XI. capite VII. *Eſt adeo*, inquit, *id vitium plerumque ſeræ eruditionis, quam Græci ὀψιμαθίαν appellant, vt quod nunquam* (vel *antequam*) *didiceris, diu ignoraueris, cùm id ſcire aliquando cœperis, magni facias quo in loco cumque, & quacunque in re dicere.* Ab ea mente apud Lucianum in libro *περὶ ὀρχήσεως*, dicitur *φιλοτιμία ἀπειρόκαλος καὶ ὀψιμαθής.*

Ταῦτα ἄγων περὶ πάτον.] Legendum, ταῦτας ἄδων περὶ πάτον.

ἅμα μελετᾶν ἀσπάζεσθαι.] Non displicet hæc lectio: nam qui equo insident certos habent gestus quibus vtuntur in salutandis obuiis, quando illos tanto honore non dignantur, vt propterea descendant. Hos gestus soliti tirones rei equestris doceri à suis magistris. Potest tamen vera esse coniectura nostra, qui aliquando existimauimus scribendum καλπάζεσθαι. Notum est, inter ἁμίλλας equestres fuisse κάλπην. vnde est καλπάζειν, siue καλπάζεσθαι.

τὴν κεφαλὴν κατεσχύναι.) Legendum καταισχῦναι. Homerus,

—χάσκειν δ᾽ ἤσχυνε πρόσωπον.

καὶ μακρὸν ἀνδρεάντα παίζειν.) Scribe καὶ πρὸς ἀνδρ. Genus exercitationis nobilium epheborum, & tironum: vt apud Romanos exercere se ad palum.

καὶ ἅμα μανθάνειν παρ᾽ αὐτοῦ.) Locus est vitij manifestus: vertimus quasi legissemus, καὶ ἅμα μ. παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ διδάσκειν αὐτὸν, ὡς &c. nec videtur sententia absurda quam expressimus. Possis etiam pro παρ᾽ αὐτοῦ scribere παρά τε ab aliquo.

Ad caput περὶ κακολογίας.

ΕΣτὶ δὲ κακολογία ἀγὼν τῆς ψυχῆς εἰς τὸ χεῖρον ἐν λόγοις.) Habent hoc pleræque omnes isto libello comprehensæ descriptiones, vt vel subobscuræ sint, vel corruptæ, vel vtrumque. Quid appellatur hîc obsecro ἀγὼν τῆς ψυχῆς? Putabam scribendum esse ἀγωγὴ τῆς ψ. hoc est institutio, siue inclinatio, & pro

& propensio animi, sed muto sententiam, & ἀγῶνα ἐν λόγοις interpretor ἀγωνολογίαν. qua dictione Galenus vtitur in libro De sectis ad eos qui initiantur. ἀνεπιείκελτον γὰρ, inquit, τὴν ἐπὶ τῶν ἀδήλων ἀγωνολογίαν εἶναι φασίν. Sententia nihilominus eadem manet.

ὁ δεῖνα τί ἐστι;] *Ille quid est?* hæc interrogatio de vitæ genere quærit. ista autem τίς ἐστι; de natalibus.

ἀπὸ τοῦ γένους αὐτῶν.] Sententia postulat αὐτοῦ.

ἐγένετο δ' ἐν τοῖς στρατιώταις Σωσίστρατος.] Hoc ait: patrem huius seruum initio fuisse, ac seruili nomine Sosiam vocitari solitum: postea parta libertate aut manumissione, aut alia ratione, mutato nomine Sosistratum dici cepisse, eoque tempore sacramento dixisse, & inter milites esse versatum: serò tandem plenam libertatem esse consecutum, & in vnam tribuum, vnumque τῶν δήμων esse relatum. Legendum autem, ἔπειτα δ' εἰς τοὺς δ. ἐν non ἐπειδή.

ἡ μέντοι μήτηρ εὐγενής.] Id est eius mater, quæ vulgo habetur pro nobili.

ἐν τῇ πατρίδι.] Hoc iste ait, obscurè significans Thressas mulieres Athenis non esse nobiles, sed vel conditione seruas, vel genere vitæ meretrices. Certum est peregrinarum mulierum Athenis, atque vbique ferè locorum olim, suspectam fuisse pudicitiam, quamobrem in sacris literis sæpe זרה vel אשה זרא hoc est, *mulier peregrina* idem sonat ac scortum. Sic esse hæc accipienda declarant quæ sequuntur.

καὶ τούτοις δεξιῶν.] Verborum ἀλληλουχία est interru

interrupta, quæ poteſt integrari hoc modo : καὶ ἐπὶ τέως δ᾽ ἱεξιὼν φησὶν, αὖ. vel τὰ ἐπὶ τοῦ.

ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας ἁρπάζουσιν.] Iſto loquendi genere ſignificat eam de qua loquitur, vilem fuiſſe copam, & publicæ libidinis victimam. Ferè enim καπηλεῖα erant Ἀφροδίσια, vt ait Philoſtratus in epiſtola ad γυναῖκα καπηλίδα. Harum mos fuit miris illecebris, & vt loquitur Apuleius, *tabernarijs blanditijs* ad ſe prætereuntes allicere, quod venuſtiſsimè Theophraſtus dixit ἁρπάζειν ἐκ τῆς ὁδοῦ τοὺς παριόντας. Suetonius in Nerone, capite XXVII. *Quoties oſtiam Tiberi deflueret, aut Baianum ſinum prænavigaret, diſpoſita per littora & ripas diuerſoria tabernæ parabantur, inſignes ganeæ, & matronarum inſtitoria, copas imitantium, atque hinc inde orantium vt appelleret*. Narrat & Xiphilinus ex Dione, Abitum τὰ τῶν καπηλίδων ἐργαζόμενον, cùm alia turpia feciſſe multa, tum etiam τοὺς παριόντας ἄβραις καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιρίζεσθαι. Ingenioſiſſimus poëtarum Virgilius omnes iſtiuſmodi mulierum blanditias venuſtiſsimè expreſſit eo carmine quod Copa inſcribitur. Porro ſecundùm vias ſolitas inſtrui popinas & diuerſoria publica, teſtis Varro de re Ruſtica libro primo, cap. II. & Suetonius Vitellio, capite XIII.

πάντων μεμίσηκα.) Lege πάντων μάλιστα μεμίσηκα.

τοῦ Ποσειδῶνος ἡμέρα.) Verti, *Poſideone menſe*. Legi nempe τῇ τοῦ Ποσειδεῶνος ἡμέρᾳ : vel ταῖς ἡμέραις. hoc perinde valet ac ſi diceret, cùm iam maximè friget. nam Poſideon vltimus fuit menſis autumnalis in anno Attico, Decembri noſtro & Ianuario ex parte reſpondens, vel teſte Plutarcho. Quod

ait

ait τῇ ἡμέρᾳ in numero vnitatis, puto intelligi *Kalendas* eius mensis, Neptuno sacrum diem, lautis epulis & θερμολουσίαις solitum celebrari. Quare etiam librorum scripturam non censeo mutandam, quæ habet Ποσειδῶνος, nam ita satis declaratur primus dies mensis Posideonis, vel quicunque alius eius mensis dies fuit solemnibus Neptuni insignis.

δεινὸς περὶ τοῦ ἀναστάντος εἰπεῖν.] Legi, περί τε ἀναστὰς κακῶς (vel κακὰ) εἰπεῖν. Sic alibi accipitur, τὸ ἀναστάς. vt capite περὶ περιεργίας. οἷος ἐπαγγέλλεσθαι ἀναστὰς ἃ μὴ δυνήσεται. Ferri potest & altera lectio ἀναστάντος, quam ita exponemus. *Solet cum aliis sedens, de eo qui surrexit* (vel verba facturus, vel discessurus) *malè loqui.*

καὶ περὶ τῶν τετελευτηκότων κακῶς λέγειν.] Hoc quidem non solùm in bonos mores committere est: verùm etiam in ius scriptum, & leges Atheniensium. Fuit enim lex Solonis τὸν τεθνηκότα κακῶς μὴ ἀγορεύειν. Atque hæc satis. Sequebantur in libris Palatinis tituli duo, sed tituli tantùm, ita

Περὶ φιλοπονηρίας.

Περὶ αἰσχροκερδίας.

At in alio codice eiusdem bibliothecæ, quæ ista quinque capita non habet, subiecta sunt charactéri ostentatoris, verba cuiusdam semidocti Græculi, Theophrastum hoc modo compellantis.

Ἀλλ' ἔστιν, ὦ Θεόφραστε, χαλεπόν, καθαρῶς τοὺς τοιούτους ἰδεῖν

ἰδεῖν ἐν τῷ βίῳ, καὶ τῆς ἐν τούτοις κακίας ὅλως ἀφεστηκότας. εἰ μὴ γὰρ τὰ πάντα δοκοίη τις εἶναι κακὸς, τοῖς γοῦν πλείοσι τοῦ χοροῦ τῶν ἀρίστων ἐξίσωσται. ἢ τοίνυν τοι πειθομένους ἡμᾶς, τὰς ἁπάντων ὄψεις φυλάττεσθαι δεῖ, ἢ κοινωνοῦντας καὶ λόγων, καὶ πράξεων, τὴν ἑκάστου μνήμην μιμεῖσθαι. Ἀλλ' οὕτω μὲν κακίας ἑσμὸς, καὶ ἀρετῆς ἀλλοτρίωσις ἕπεται:

ἐκείνους (fortè ἐκείνως, vel ἐκείνοις) ἡ μισανθρω-
πία, καὶ τὸ τοῦ Τίμωνος ἔγκλημα. ταύτῃ
τοι καὶ χαλεπὸν ἑλέσθαι τὸ κρεῖττον,
καὶ δεινὸς ἑκατέρωθεν
ὄλισθος.

PRIMVS INDEX
NOMINVM PRO-
PRIORVM.

Prior numerus paginam, posterior lineam designat.

A

Ἑρμῆς

de

N

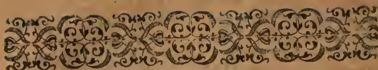
O

P

Seruius

T

SECVNDVS INDEX GRÆCORVM NOMINVM ET RERVM.

A

ἀκολουθῶν,

Z

H

Θ

Λ

M

φιλέξο

TERTIVS

TERTIVS INDEX LATINORVM NOMINVM ET RERVM.

A

amystis

B

C

D

Despe

G

H

I

Lecti

M

Nænia.

N

O

Populares,

Q

R

Errores præcipui, sic emendandi.

Pagina 88. linea 13. σκοπόν.
111. 32. his.
112. 4. splendorem.
121. 5. saliua.
132. 11. τοῦ μεγ.
142. 17. αὐτῆς. 18. χάλιδι.
152. 10. πολλακῶς. 19. facit.
153. 20. ἀυτῇ.
165. 1. & dorcades. 25. eadem.
167. 3. Dentati.
169. 5. βακτηρία.
172. 4. & infantem.
173. 31. ἀποτινομένων.
174. 19. ἀποτινομένος.
175. 17. quo noxæ.
184. 29. in ea in Timoc.
186. 22. quod hom.
188. 8. sex semisiliquæ. 26. sestertius nummus, & sestertius pes.
189. 26. τρίτον καὶ ἥμισυ. κὶ τ.
192. 2. immiserit. 11. τριημιωβόλιον.
201. 9. Nonnus. 22. Nos famigerationem.
207. 22. quidem.
208. 27. artátque.
220. 13. ἀρύταιναν.
231. 17. xv. 23. ψαιθώσης.
232. 7. fruges.
235. 20. Κείνυς.
248. 16. κινῆσαι.
269. 7. ἀπὸ τ ἀνδρὸς τ.
273. 21. Ἔφανον οἴσουσιν.
280. 31. laurum gest.
285. 3. loca.
291. 4. εἰς ἄκρον. 18. xix. Persuasum autem erat Atheniens.
293. 26. solebat.
297. 13. factum est domina, ergo heru' damno auctus est.
298. damnato eo.
304. 13. vti dix.

Excudebat Guichardus Jullieron, Typographus Regius.
LVGDVNI, 1599.

